

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ: Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ:

**« Μελέτη δομών Α΄/θμιας Ειδικής Αγωγής & διερεύνηση
αναγκών των μαθητών τους. Το παράδειγμα της πόλης
του Ηρακλείου.»**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΙΕΡΩΝΥΜΑΚΗ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

ΤΣΕΚΟΥ ΦΑΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΚΟΥΤΡΑ ΚΛΕΙΩ

Ηράκλειο 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 6
----------------	--------

Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΑΝΑΠΗΡΙΑ

1. Ορισμός της αναπηρίας.....	10
1.1 Φύση και έννοια της αναπηρίας.....	10
Είδη αναπηρίας και οι μορφές της.....	11
Ιστορική αναδρομή της αναπηρίας.....	12
Ιστορία του κοινωνικού προτύπου της ανικανότητας-αναπηρίας.....	15
1.3.1 Το κοινωνικό πρότυπο της αναπηρίας.....	15
1.3.2 Ιατρικό πρότυπο.....	17
1.3.3 Παράδειγμα διαφορών μεταξύ κοινωνικού προτύπου και ιατρικού προτύπου ανικανότητας.....	18
1.4 Κοινωνικός αποκλεισμός ατόμων με αναπηρίες.....	19
1.4.1 Αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού.....	21
1.4.2 Οι συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού.....	22
1.4.3 Αντιμετωπίζοντας των κοινωνικό αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρίες.....	23
1.4.4 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ένταξη των ατόμων με αναπηρία.....	25
1.4.5 Η αποκατάσταση των αναπήρων στην Ελλάδα.....	27
1.5 Η νέα πρόκληση που συνιστά το φαινόμενο της αναπηρίας για τους σχεδιαστές της κοινωνικής πολιτικής.....	29
1.5.1 Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία.....	29
1.5.2 Τα συστήματα Κοινωνικής Πρόνοιας στην Ευρώπη ως παράγοντες διαμόρφωσης στάσεων απέναντι στην αναπηρία.....	31
1.6 Ανεξάρτητη διαβίωση για τα άτομα με αναπηρίες.....	32
1.6.1 Διαφορετική η Ανεξάρτητη Διαβίωση για κάθε είδος αναπηρίας.....	33
1.6.2 Η Ανεξάρτητη Διαβίωση στην Ελλάδα.....	34
1.7 Το Αναπηρικό Κίνημα στην Ελλάδα.....	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

2.1 Ιστορική αναδρομή της Ειδικής αγωγής.....	38
2.1.1 Ορισμός Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.....	40
2.2 Σκοπός και στόχος του συστήματος της Ειδικής Αγωγής.....	41
2.3 Παιδαγωγικές-Διδακτικές αρχές της ειδικής αγωγής.....	42
2.4 Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Η σχολική και η κοινωνική τους ένταξη.....	44
2.4.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική ένταξη των ατόμων με αναπηρία.....	46
2.5 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην Ειδική Αγωγή.....	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο:ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

3. Η σχολική εκπαίδευση των αναπήρων σήμερα.....	52
3.1 Αίτια κρίσης της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα.....	54
3.2 Ισότιμη εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρίες.....	55
3.2.1 Έννοια και φιλοσοφία της σχολικής ενσωμάτωσης.....	56

3.2.2 Ενδεικτικές διακριτές καταστάσεις αγωγής και εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρίες-από τον διαχωρισμό στην ισότιμη συνεκπαίδευση.....	58
3.3 Πλαίσιο νομοθεσίας και πολιτικής που υποστηρίζει την συνεκπαίδευση.....	63
3.3.1 Διευθετήσεις πόρων που προωθούν την συνεκπαίδευση.....	64
3.3.2 Επικέντρωση στην διεύρυνση πρόσβασης και ευκαιριών.....	65
3.4 Συνεκπαίδευση στην Ευρώπη.....	67
3.4.1 Χρηματοδότηση.....	68
3.5 Πρακτική στη σχολική τάξη.....	70
3.6 Εκπαιδευτικά και υποστηρικτικά προγράμματα.....	73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ

4.1 Ορισμός της νοητικής υστέρησης.....	81
4.1.1. Αιτίες Νοητικής Υστέρησης.....	82
4.1.2 Διαγνωστικά κριτήρια Νοητικής Υστέρησης.....	83
4.1.3 Κλίμακες Νοητικής Υστέρησης.....	83
4.2 Διαστάσεις του προβλήματος.....	86
4.3 Ειδική αγωγή των εκπαιδευσίμων νοητικά καθυστερημένων ατόμων.....	87
4.3.1. Σκοποί της αγωγής των εκπαιδευσίμων νοητικώς υστερούντων ατόμων.....	88
4.4. Βασικοί άξονες ανάπτυξης Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών των εκπαιδευσίμων νοητικώς υστερούντων ατόμων (μέτρια/ελαφριά νοητική υστέρηση)	
4.4.1 Η αναγκαιότητα των Αναλυτικών Προγραμμάτων.....	90
4.4.2. Σύγχρονες τάσεις.....	91
4.4.3 Σκοποί του Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών για μαθητές με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση.....	92
4.4.4. Τομείς Προτεραιότητων.....	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

5. Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου.....	99
5.1 Η έννοια και ορισμός των κοινωνικών δικτύων.....	100
5.2 Κοινωνικό κεφάλαιο και Κοινωνική Ανάπτυξη.....	101
5.3 Προσδιοριστικοί παράγοντες δημιουργίας κοινωνικού κεφαλαίου.....	102
5.4 Τύποι κοινωνικού κεφαλαίου.....	103
5.5 Μαθησιακές επιδόσεις των ατόμων με αναπηρία και οικογενειακές σχέσεις μέσω της ύπαρξης κοινωνικού κεφαλαίου.....	104
5.6 Η σημασία του κοινωνικού κεφαλαίου στον σχεδιασμό προγραμμάτων για τα άτομα με αναπηρία.....	105

5.6.1 Ο ρόλος των υπηρεσιών πρόνοιας στην αύξηση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρία.....	107
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^Ο ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

6.1 Ορισμός της προσβασιμότητας.....	110
6.2 Προσβασιμότητα, η κατάσταση στην Ελλάδα.....	110
6.3 Προσβασιμότητα στην εκπαίδευση.....	112
6.3.1 Προσβασιμότητα στο σχολικό εργαστήριο στα ΑΜΕΑ.....	113
6.3.2 Βασικές αρχές και θεσμικές παρεμβάσεις για το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.....	116
ΧΑΡΤΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ Α.με.Α.....	119

Β' ΜΕΡΟΣ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	125
7.2 Ερευνητικές υποθέσεις-ερευνητικά ερωτήματα.....	125

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^Ο ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

8.1 Ερευνητική στρατηγική.....	127
8.2 Στατιστική ανάλυση.....	127
8.3 Πληθυσμός και πλαίσιο μελέτης.....	127
8.4 Επιλογή του δείγματος.....	128
8.5 Ερευνητικό εργαλείο	
8.5.1 Μέσο έρευνας.....	128
8.5.2 Θεματικές ενότητες ερωτηματολογίων.....	129
8.6 Χρονοδιάγραμμα.....	130

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^Ο ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Β ΜΕΡΟΣ-

Αποτελέσματα	155
9.1 Συζήτηση	166
9.2 Συζήτηση για το ερωτηματολόγιο των διευθυντών- γενικά στοιχεία των τεσσάρων οργανώσεων.....	167
9.3 Συζήτηση για το απογραφικό δελτίο των μαθητών- γενικά στοιχεία και των τεσσάρων οργανώσεων.....	177
9.4 Συμπεράσματα- επαλήθευση ερευνητικών υποθέσεων.....	178

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^Ο ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Προτάσεις.....	181
----------------	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	183
---------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	186
--------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	218
--------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3-ΠΙΝΑΚΕΣ –ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	243
--	-----

Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Αγαπώ την Αναπηρία.

Η Αναπηρία είναι το πραγματικό μέρος για μένα. Η λέξη περιγράφει τον τρόπο που έχω μεγαλώσει.

Είναι ο κόσμος μου. Καθώς μεγάλωνα διαπίστωνα πως μερικά πράγματα, δηλαδή, οι απόψεις μου και ο τρόπος ζωής μου ήταν διαφορετικός.

Ήμουν διαφορετικός.

Η Αναπηρία μου, γέννησε τη Διαφορά μου.

Θα μπορούσα να είμαι “πολιτικά ορθός” και καθόλου προκλητικός, εάν χρησιμοποιούσα τους όρους “άτομο με ειδικές ανάγκες” ή “άνθρωπος με διαφορά”, αλλά οι ετικέτες αυτές σας χαϊδεύουν τα αφτιά και είστε βολεμένοι μέσα στην αυταπάτη σας.

Δεν είμαι ούτε άτομο με ειδικές ανάγκες, ούτε ανάπηρος.

Έχω μια κινητική αναπηρία. Δεν με έχει αυτή.

Οι ανικανότητές μου δεν είναι αποτέλεσμα της αναπηρίας μου, αλλά είναι αποτέλεσμα της έλλειψης προσπελασιμότητας που προκύπτει από την έλλειψη αποδοχής της κοινωνίας σας για ανθρώπους σαν εμένα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνία είναι ένα οργανωμένο και αυτοτελές σύνολο ανθρώπων , που ζουν μόνιμα σε μια περιοχή , που έχουν τη συνείδηση ότι ανήκουν σ' αυτό το σύνολο και παρουσιάζουν πολιτιστική ομοιογένεια . Χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη υποσυνόλων (ομάδων) , οι οποίες δημιουργούνται μέσα από την συνεργασία των ατόμων που τις αποτελούν .

Η κοινωνική συνοχή διασφαλίζεται μέσω της κοινωνικής αποδοχής της διαφορετικότητας , της ισότιμης συνύπαρξης των μικρών και μεγαλύτερων κοινωνικών ομάδων , τα χαρακτηριστικά των οποίων ενδέχεται να μειονεκτούν ή να υπερέχουν του μέσου όρου σε σωματικό , νοητικό , συναισθηματικό , μορφωτικό , και κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο . Μια τέτοια ομάδα προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασία με θέμα « Τη μελέτη των δομών Α' θμιας Ειδικής Αγωγής και διερεύνηση αναγκών των μαθητών. Το παράδειγμα της πόλης του Ηρακλείου».

Στόχος μας ήταν να πλησιάσουμε τα άτομα με αναπηρίες, να γνωρίσουμε τον κόσμο τους και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, επιπλέον βασικό μέλημα μας ήταν να διερευνήσουμε τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρίες, τις ελλείψεις αλλά τις προτεραιότητες που πρέπει να δοθούν στην ειδική εκπαίδευσή τους.

Καταγράφοντας, λοιπόν, τις ανάγκες των αναπήρων στις σχολικές μονάδες της Α' βαθμιας εκπαίδευσης είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως το κύριο βάρος της προσπάθειας της ειδικής αγωγής κλίνει στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση εξαιτίας της έλλειψής μονάδων προεπαγγελματικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα άτομα με αναπηρίες παραμένουν σ' αυτό το στάδιο εκπαίδευσης πολλές φορές και μέχρι τα 18 τους έτη, όταν τελικά γίνεται η αναγκαστικής τους αποφοίτηση, έχουμε στη χειρότερη περίπτωση την επιστροφή τους στο σπίτι και τον εγκλεισμό τους σε αυτό, ενώ στην καλύτερη περίπτωση η κοινωνική διαβίωση τους είναι πλήρως εξαρτημένη από την οικογένεια τους και τα ισχνά επιδόματα τους δίνονται για να καλύψουν τις ανάγκες τους.

Αναφερόμενοι, στην κοινωνιολογική προσέγγιση της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης αυτό που θέλουμε να καταγράψουμε είναι γιατί το εκπαιδευτικό μας

σύστημα αποτυγχάνει και δείχνει αδυναμία σε έναν από τους πλέον σημαντικούς σκοπούς του, δηλαδή την πλήρη ανεξαρτητοποίηση των αναπήρων . Αυτό που διαφαίνεται, στη σημερινή κοινωνία, μέσα από τις ενέργειες και την πολιτική που ακολουθεί το κράτος είναι ότι κάθε άνθρωπος αξίζει σύμφωνα με τα όσα παράγει και προσφέρει στο σύνολο. Έτσι στους ανθρώπους με αναπηρίες στερείται σημαντικό μέρος της αξίας τους, εφόσον δεν τους δίνουμε τα απαραίτητα εφόδια και τις δυνατότητες να προσφέρουν ενεργά στο σύνολο.

Η εργασία μας χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά το θεωρητικό, στο οποίο γίνεται αναφορά στους διάφορους όρους που αφορούν την αναπηρία, την νοητική υστέρηση αλλά και ότι αφορά την ειδική αγωγή γενικότερα ενώ το δεύτερο το ερευνητικό γίνεται αναφορά και παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στον Δήμο Ηρακλείου και συγκεκριμένα στα σχολεία Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα για το θεωρητικό μέρος:

Στο πρώτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στην αναπηρία περιλαμβάνοντας έννοιες και ορισμούς αλλά και ότι αφορά την αναπηρία στο σύνολο της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η ειδική αγωγή. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στην ιστορική εξέλιξη της, στον ορισμό της ειδικής αγωγής, στο σκοπό της αλλά και σε πολλών άλλων θεμάτων που αφορούν την ειδική αγωγή.

Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται προσπάθεια ανάλυσης του θεωρητικού πλαισίου της ειδικής εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται η εκπαίδευση των αναπήρων γενικά, η ισότιμη εκπαίδευση τους καθώς και το νομοθετικό πλαίσιο που στηρίζουν την συνεκπαίδευση των αναπήρων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρατίθενται ορισμοί, έννοιες, κριτήρια, η εκπαίδευση αλλά και ότι άλλο σχετίζεται με την νοητική υστέρηση.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου. Συγκεκριμένα αναφέρονται όροι όπως τα κοινωνικά δίκτυα η κοινωνική ανάπτυξη, οι παράγοντες και οι τύποι του κοινωνικού κεφαλαίου καθώς διαφόρων άλλων συναφών τύπων που αφορούν το κοινωνικό κεφάλαιο.

Στο έκτο, και τελευταίο, κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια ανάλυσης του όρου της προσβασιμότητας των αναπήρων στο σχολικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στην κατάσταση που βρίσκεται η Ελλάδα όσον αφορά την προσβασιμότητα καθώς επίσης και στην προσβασιμότητα στην εκπαίδευση και στο σχολικό εργαστήρι

Όσον αφορά το ερευνητικό μέρος της πτυχιακής εργασίας:

Γίνεται αναφορά και παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας η οποία έλαβε μέρος στο Δήμο Ηρακλείου και αφορά τα σχολεία της Α' θμιας εκπαίδευσης. Σαν γενικότερος στόχος της παρούσας εργασίας μπορούν να αναφερθούν οι εξής:

- Η εκτίμηση των αναγκών των ατόμων με αναπηρίες στις σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής.
- Οι παρεχόμενες υπηρεσίες, προγράμματα και δομές για την κάλυψη των αναγκών τους.
- Συγγραφή και μελέτη των αναγκών που παρουσιάζονται στις σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης –ειδικής αγωγής στον Δήμο Ηρακλείου.
- Προτάσεις για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν.
- Δημιουργία βάσης δεδομένων με βασικά χαρακτηριστικά τους μαθητές που φοιτούν στις σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας ειδικής αγωγής.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΑΠΗΡΙΑ

1. Ορισμός της αναπηρίας.

Ο όρος αναπηρία που χρησιμοποιούμε στην Ελλάδα , προέρχεται από την αρχαία ελληνική έκφραση « ανά τον πήρο» , δηλαδή με βοήθημα. ¹

Ανάπηρο θεωρείται το άτομο που είτε εκ γενετής είτε επίκτητα έχει κάποιον περιορισμό στην σφαίρα των δυνατοτήτων του. Οι περιορισμοί αυτοί που έχει το άτομο, το εμποδίζουν σε κάποιες στιγμές να αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα της εργασίας και της καθημερινής ζωής.

Παράλληλα η αναπηρία εμποδίζει ή περιορίζει το άτομο να εκπληρώσει τον ρόλο του στην κοινωνία ανάλογα με την ηλικία του, το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει.

Το άτομο δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνο του, εξ' ολοκλήρου ή εν μέρει, τις ανάγκες μιας ατομικής ή κοινωνικής ζωής, εξαιτίας της πνευματικής ή σωματικής μειονεκτικότητας του.²

1.1 Φύση και έννοια της αναπηρίας.

Η αναπηρία, σύμφωνα με την ιατρική επιστήμη, αναφέρετε στην ύπαρξη βλάβης στις λειτουργίες του ατόμου που είτε είναι συγγενείς είτε είναι επίκτητες. Οι αναπηρίες μπορεί να είναι αποτέλεσμα κάποιας αρρώστιας ή κάποιου ατυχήματος. Ο όρος αναπηρία χρησιμοποιείται συχνά ως συνώνυμος με τον όρο μειονεξία ή μειονεκτικότητα. ³

¹ <http://www.tzampazi.gr/textshow.php?id=532>

² Χτούρης, Σ. , Χτούρης, Γ., Αμίτσης, Γ., Γράβαρης, Σ. (1993) *Θεσμοί και ρυθμίσεις της Κοινωνικής Πολιτικής*.

³ Μερakλής Μ., *Παιδαγωγικά της Λαογραφίας*, Αθήνα : Ιωλκός, 2001.σελ. 43

1.1.1 Είδη αναπηρίας και οι μορφές της.

Η αναπηρία παρουσιάζεται σε αρκετές μορφές και οι επικρατέστερες είναι:

- Σωματικές βλάβες
- Χρόνιες ψυχικές παθήσεις
- Διανοητικές καθυστερήσεις
- Αναπηρίες των αισθητηρίων οργάνων.

Οι κύριες αιτίες αναπηρίας σε παγκόσμια κλίμακα είναι:

- Ατυχήματα: κυρίως εργατικά αλλά και αυτά που συμβαίνουν εντός της οικογενειακής εστίας.
- Τροχαία ατυχήματα
- Διάφορες χρόνιες παθήσεις
- Ψυχικές παθήσεις
- Τυφλότητα
- Ακοή
- Εγκεφαλική παράλυση
- Επιληπτικές κρίσεις
- Κάρδιο-αγγειακές παθήσεις

Με κριτήριο την αντικειμενική υπόσταση της σωματικής ή ψυχοδιανοητικής βλάβης , που υπάρχει(εκ γενετής ή επίκτητη) στο άτομο, οι αναπηρίες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- Σωματικές
- Ψυχικές και Πνευματικές

Οι σωματικές αναπηρίες αναφέρονται στην βλάβη οργάνων ή συστημάτων του σώματος του ανθρώπου και κατηγοριοποιούνται στα παρακάτω είδη:

1. Κινητικές αναπηρίες: κινητικές αναπηρίες είναι αυτές που αφορούν την μείωση ή την κατάργηση της κινητικότητας διαφόρων μελών του σώματος, όπως συμβαίνει στις παραπληγίες, τετραπληγίες, ακρωτηριασμούς, ρευματοειδή αρθρίτιδα κ.α.

2. Αναπηρίες που αφορούν την λειτουργία εσωτερικών συστημάτων του οργανισμού, λόγω κάποιας βλάβης:

α) Στο κυκλοφοριακό σύστημα (καρδιοπάθειες, αρτηριοσκληρώσεις, αιμορροφιλίες)

β) Στο αναπνευστικό σύστημα (φυματίωση)

γ) Στο ουρογεννητικό σύστημα (νεφρική και γεννητική ανεπάρκεια)

δ) Στο πεπτικό σύστημα (χρόνιες παθήσεις στομάχου και εντέρου)

3. Χρόνιες δερματικές παθήσεις: (εκζέματα, σκληροδερμία)

4. Αναπηρίες στην ομιλία: (αλαλία, δυσarthρία)

5. Διάφορες ιδιόμορφες χρόνιες παθήσεις: όπως επιληψία, νόσος Hansen.

6. Αναπηρίες που αφορούν τα αισθητήρια όργανα: (τυφλότητα, βαρηκοΐα, κωφότητα)

Οι ψυχικές και πνευματικές αναπηρίες αναφέρονται σε περιπτώσεις που η πνευματική και ψυχική κατάσταση του ατόμου που πάσχει δεν αναπτύσσεται φυσιολογικά. Οι ψυχικές και πνευματικές αναπηρίες μπορεί να είναι περιπτώσεις αυτισμού, νοητικής υστέρησης, σύνδρομο DOWN κ.α.⁴

1.2 Ιστορική αναδρομή της αναπηρίας.

Κάνοντας μια σύντομη αναφορά στην ιστορία της αναπηρίας, θα παρατηρήσουμε πως τα άτομα με αναπηρίες υπάρχουν από την στιγμή που το ανθρώπινο είδος έκανε την εμφάνιση του στον πλανήτη. Σε κάθε εποχή υπήρχε διαφορετική αντιμετώπιση προς στα άτομα με αναπηρίες, ανάλογα με τα συμφέροντα και τις κυρίαρχες ομάδες που επικρατούσαν.

Τα άτομα με αναπηρίες μέσα από το πέρασμα των αιώνων δέχτηκαν πολλές διαφορετικές μεθόδους αντιμετώπισης. Αυτές οι μέθοδοι ήταν βρεφοκτονίες, βασανισμοί, μαστίγωμα, ξυλοδαρμοί, εγκατάλειψη, απομόνωση, εγκλεισμός σε

⁴ Αγγελοπούλου-Σακαντάμη, Ν. (Χ.Χ) *Ειδική Αγωγή. Βασικές Αρχές και Μέθοδοι*. Σελ: 199,224
Κουκουλογιάννου-Δορζιώτου, Ε. (1992). *Αποκατάσταση ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Σελ: 109,176,210

ιδρύματα, φυλάκιση, πειράματα, εμπαιγμός, εκμετάλλευση. Επίσης αντιμετωπίστηκαν θετικά μέσα από την φιλανθρωπία, την προστασία, την φροντίδα και αυτές οι αρνητικές αλλά και οι θετικές παράμετροι αντιμετώπισης τους αποτελούν μερικά από τα στάδια εξέλιξης της ειδικής αγωγής των ατόμων με αναπηρίες.

Παρακάτω θα γίνει μια σύντομη αναφορά στα στάδια εξέλιξης των τρόπων αντιμετώπισης των ατόμων με αναπηρία σε κάθε εποχή.

Πρωτόγονες κοινωνίες: Στις πρωτόγονες κοινωνίες λόγω των δύσκολων συνθηκών, ο χρόνος ζωής των ατόμων που γεννιόταν με αναπηρίες ήταν περιορισμένος και δεν ξεπερνούσε την βρεφική ηλικία. Γεγονός είναι πως στις περισσότερες φυλές επιτρέπονταν η βρεφοκτονία.

Ιστορικά στοιχεία μας δίνουν πληροφορίες πως στην παλαιολιθική εποχή ο άνθρωπος του Κρο-Μανιόν εφάρμοζε μια εντυπωσιακή μέθοδο «θεραπείας» για εκείνη την εποχή, χρησιμοποιώντας αιχμηρά πέτρινα εργαλεία με τα οποία τρυπούσε το κρανίο του βρέφους που παρουσίαζε κάποια αναπηρία, ώστε να απαλλαγεί από τα «κακά πνεύματα» που του προκαλούσαν μειονεξία.

Αρχαία Αίγυπτος: Στην αρχαία Αίγυπτο η βρεφοκτονία των μωρών που παρουσίαζαν κάποια αναπηρία απαγορεύονταν. Τα άτομα με τύφλωση μάλιστα προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στην πολιτεία αναλαμβάνοντας το μοιρολόι των νεκρών.

Αρχαία Σπάρτη: Στην αρχαία Σπάρτη επικρατούσε το ιδανικό του τέλειου πολεμιστή, τα άτομα με αναπηρία θεωρούνταν ότι δεν προσέφεραν σε τίποτα στην πολιτεία γι' αυτό και τα πετούσαν στον Καιάδα.

Αρχαία Αθήνα: αντίθετα με την Σπάρτη στην Αθήνα υπήρχε ειδικός νόμος ο «περί αδυνάτων», που προστάτευε όσα άτομα είχαν εισόδημα λιγότερο από τρεις μνες και αναπηρία που δεν τους επέτρεπε να εργαστούν και να ζουν ανεξάρτητα. Τα άτομα με αναπηρία περνούσαν εξέταση από την Βουλή και στην συνέχεια τους δίνονταν κάποιο επίδομα. Από την άλλη ο Ιπποκράτης κατά τον 4^ο με 5^ο αιώνα π.χ. ήταν ο πρώτος που προσπάθησε με επιστημονικό τρόπο να εξηγήσει την φύση της αναπηρίας. Κόντρα στις δεισιδαιμονίες και τις προκαταλήψεις της εποχής του, ο Ιπποκράτης υποστήριξε πως τα άτομα με αναπηρία δεν επηρεάζονταν από θεούς και δαίμονες που ήθελαν να τους βλάψουν, αλλά από

κάποια ασθένεια. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με περιπτώσεις ατόμων που είχαν νοητική υστέρηση και ψυχικές διαταραχές.

Ρωμαϊκή εποχή: Στην Ρωμαϊκή εποχή εφαρμόζονταν η βρεφοκτονία στα βρέφη με αναπηρίες. Πολλοί ρωμαίοι που ανήκαν στην ελίτ της εποχής χρησιμοποιούσαν τα άτομα που παρουσίαζαν μειονεξίες για υπηρέτες ή ως γελωτοποιούς, συνήθεια που συνεχίστηκε στην Ευρώπη για πολλούς αιώνες.

Βυζάντιο: Στην εποχή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας επικρατούσε η άποψη πως τα άτομα με αναπηρίες πληρώνουν τις αμαρτίες των προγόνων τους γι' αυτό και γεννιόταν με μειονεξίες (τιμωρία από τον Θεό). Η ελεημοσύνη, η απομόνωση και ο εγκλεισμός σε μοναστήρια και ιδρύματα ήταν η μέθοδος που εφαρμόζονταν στα άτομα με αναπηρίες.

Μεσαίωνας: Στον μεσαίωνα τα άτομα με αναπηρίες ανήκαν στην λίστα των αμαρτωλών που είχαν το «κακό πνεύμα» μέσα τους. Με διάταγμα του πάπα-Ιννοκεντίου του 8^{ου} εκατοντάδες-χιλιάδες 'άτομα με αναπηρίες και ψυχικές διαταραχές_ οδηγήθηκαν στην Ιερά Εξέταση. Τα άτομα αυτά μη μπορώντας να υπερασπιστούν τον εαυτό τους καταδικάζονταν σε φριχτά βασανιστήρια και με θάνατο στην πυρά.

Αναγέννηση: Στην Αναγέννηση η κατάσταση άλλαξε , η κοινωνία άρχισε να αντιμετωπίζει τα άτομα με αναπηρίες πιο ανθρώπινα. Βέβαια αυτό δεν σήμαινε πως σταμάτησε και εξ' ολοκλήρου η εκμετάλλευση τους, καθώς χρησιμοποιούνταν ως φαινόμενα και τέρατα για την προσέλκυση κοινού και χρηματικών εσόδων των θιασωτών της εποχής (τσίρκο).

18^{ος} αιώνας: Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα άρχισαν να λειτουργούν οργανωμένα σχολεία για άτομα με τύφλωση και με κώφωση αλλά ελάχιστα γινόταν για τα παιδιά με νοητική υστέρηση και με κινητικές αναπηρίες.

19^{ος} αιώνας: Ο 19^{ος} αιώνας θεωρείται η αρχή της ειδικής αγωγής. Σπουδαίοι γιατροί, φιλόσοφοι και παιδαγωγοί της εποχής ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με το θέμα της αναπηρίας, μελετώντας και δίνοντας λύσεις σε πολλές περιπτώσεις. Ένα άλλο σημαντικό επίτευγμα της εποχής για τα άτομα με αναπηρίες είναι η εφεύρεση του συστήματος γραφής για τους τυφλούς. Τη εποχή αυτή αρχίζει να θεωρείται πως τα άτομα με αναπηρίες είναι ευθύνη της πολιτείας και προάγεται η ειδική αγωγή.

20^{ος} αιώνας: Ο 20^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια συστηματικής μελέτης , ταξινόμησης και επιστημονικής- ανθρωπιστικής αντιμετώπισης των

ατόμων με αναπηρίες. Βέβαια δεν πρέπει να ξεχαστεί το γεγονός ότι κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι ναζί έκαναν πειράματα σε άτομα με αναπηρίες ώστε να εξαλείψουν τις σωματικές ή νοητικές μειονεξίες που παρουσίαζαν και να τα κάνουν υγιές και με τα χαρακτηριστικά της άριας φυλής, ή τα οδηγούσαν στα κρεματόρια.

Μετά το 1960 οι ανάπηροι άρχισαν να δημιουργούν οργανώσεις και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους. Στις μέρες μας τα άτομα με αναπηρίες αγωνίζονται για την πλήρη ένταξη τους στην κοινωνία και την αυτόνομη διαβίωση.

Τέλος στην Ελλάδα κατά τον 20^ο αιώνα, η ειδική αγωγή για τα άτομα με αναπηρίες ξεκινά με στόχο την προστασία, την εκπαίδευση, την περίθαλψη και την επαγγελματική κατάρτιση τους. Η δράσεις που αναπτύσσονται ελέγχονται κυρίως από την ιδιωτική πρωτοβουλία, με χαρακτηριστικό γνώρισμα τον οίκο και την φιλανθρωπία διότι το επίσημο κράτος αδιαφορούσε για πολλά χρόνια.⁵

1.3 Ιστορία του κοινωνικού προτύπου της ανικανότητας-αναπηρίας.

Τα άτομα με φυσικές και ψυχικές μειονεξίες έχουν αντιπροσωπευθεί από την δυτική κοινωνία με διάφορες απόψεις κατά την διάρκεια των ετών, όπως από ιερείς-θρησκεία και ειδικούς- επιστήμη αλλά δυστυχώς με τρόπους που πολλές φορές έδειχναν πλήρη έλλειψη σεβασμού απέναντι τους.

Διάφορα πρότυπα έχουν χαρακτηρίσει την ιστορία της αναπηρίας- ανικανότητας στην δύση, εκ των οποίων τα πιο σημαντικά είναι το θρησκευτικό πρότυπο, το ιατρικό-γενετικό πρότυπο και το πιο πρόσφατο το κοινωνικό-ανθρωπιστικό πρότυπο που προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τα παραπάνω πρότυπα που αναφέραμε έχουν μια ισχυρή επιρροή στον καθορισμό των παραμέτρων για το πώς τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να θεραπευτούν από την κοινωνία. Το πιο κυρίαρχο αυτών των προτύπων είναι το ιατρικό, το οποίο υποστηρίχτηκε πλήρως δίνοντας την δύναμη και την επιρροή στα ιατρικά επαγγέλματα να υπαγορεύουν τις ζωές των ατόμων με αναπηρίες.⁶

⁵ http://www.fa3.gr/eidiki_agogi/17-istoriki-diadromi-after-70-today.htm

⁶ Shakespeare, T. & Watson, N. (2001b) *The social model of disability: an outdated ideology?*, *Research in Social Science and Disability* volume 2, pp 9-28

1.3.1 Το κοινωνικό πρότυπο της αναπηρίας.

Το κοινωνικό πρότυπο της ανικανότητας είναι βασισμένο σε μια διάκριση μεταξύ των όρων « εξασθένιση» και « ανικανότητα». Η έννοια της εξασθένισης χρησιμοποιείται για να αναφερθεί στις ιδιότητες εκείνες που υπάρχουν ή απουσιάζουν από ένα άτομο όπως εξασθένιση χρήσης των άκρων, εξασθένιση των ψυχικών και νοητικών δυνατοτήτων του ατόμου και συμπεριλαμβανόμενου δυσλειτουργιών των εσωτερικών οργάνων του σώματος. Από την άλλη με την έννοια ανικανότητα, αναφερόμαστε στους περιορισμούς που αντιμετωπίζει ένα άτομο με αναπηρίες οι οποίοι προκαλούνται από την κοινωνία όταν δεν παρέχει τα απαραίτητα εφόδια και την κατάλληλη προσοχή απέναντι τους, ώστε να τα ενδυναμώσει και τα καθιστά ανίκανα να είναι λειτουργικά.

Το κοινωνικό πρότυπο της ανικανότητας αναφέρει ότι τα εμπόδια, οι προκαταλήψεις και ο αποκλεισμός από την κοινωνία των ατόμων με αναπηρία (εσκεμμένα ή ακούσια), είναι οι τελευταίοι παράγοντες που καθορίζουν ποιος θεωρείται λειτουργικός και ποιος όχι εντός μιας κοινωνίας.

Το πρότυπο αναγνωρίζει ότι μερικοί άνθρωποι έχουν φυσικές, διανοητικές ή ψυχολογικές διαφορές από το σύνολο των ατόμων που ζουν σε ένα ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, αποτελώντας την εξαίρεση του γενικού στατιστικού κανόνα, ο οποίος παρουσιάζει κάποιες ελλείψεις, αυτό δεν σημαίνει πως οδηγεί απαραίτητα στην ανικανότητα των ατόμων με αναπηρία απέναντι στο κοινωνικό σύνολο, καθώς παρατηρείται πως η ίδια η κοινωνία αποτυγχάνει πολλές φορές να προσαρμόσει και να περιλάβει τον τρόπο που τα άτομα αυτά είναι « κανονικά».

Μια θεμελιώδης πτυχή του κοινωνικού προτύπου αφορά την ισότητα. Η προσπάθεια για ισότητα συγκρίνεται συχνά με τις προσπάθειες άλλων κοινωνικά περιθωριοποιημένων ομάδων. Τα ίσα δικαιώματα υπάρχουν για να δώσουν την ενδυνάμωση και την δυνατότητα να ληφθούν οι αποφάσεις και οι ευκαιρίες ώστε τα άτομα με αναπηρίες αλλά και γενικότερα τα άτομα που περιθωριοποιούνται να αποκτήσουν μια πληρέστερη ζωή.

Το κοινωνικό πρότυπο της ανικανότητας εστιάζει συχνά στις αλλαγές που απαιτούνται στην κοινωνία και κάποιες από τις αλλαγές που προτείνονται είναι:

- Να υπάρχει μια θετικότερη στάση απέναντι στα άτομα με αναπηρίες , να εξαλειφθούν θέσεις υποτίμησης, αποστροφής και οίκτου απέναντι στις μειονεξίες που μπορεί να παρουσιάζει ένα άτομο.
- Να υπάρξει κοινωνική υποστήριξη όπου η ίδια η κοινωνία και το κράτος θα πρέπει να βοηθήσει ώστε να ξεπεραστούν τα εμπόδια , να βρεθούν νέοι πόροι και ενισχύσεις για τα άτομα με αναπηρίες.
- Να υπάρξει μια καλύτερη πληροφόρηση αυτών των ατόμων που να διευκολύνει όλα τα επίπεδα της κοινωνική και προσωπικής τους ζωής , χωρίς να τα παραγκωνίζει και να τα αποκλείει από το κοινωνικό περιβάλλον που ζουν.
- Να υπάρξουν καλύτερες και πιο εξελιγμένες φυσικές δομές, όπως κατάλληλα διαμορφωμένα κτήρια, δρόμοι κ.α.

Μέσα από το κοινωνικό πρότυπο εξετάζονται όλοι οι παράγοντες που έχουν επιπτώσεις στην λειτουργικότητα των ατόμων με αναπηρία και δεν τους αφήνουν το περιθώριο της ίσης κοινωνικής συμμετοχής και λειτουργικότητας. Τέλος το κοινωνικό πρότυπο εστιάζει στην αύξηση του αυτοσεβασμού και της ανεξαρτησίας των ατόμων με αναπηρίες. Διότι πολλές φορές εξαιτίας των κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν τα άτομα αυτά νιώθουν απώλεια για όλα εκείνα τα πράγματα , τους στόχους και τα όνειρά τους που θα ήθελαν να πραγματοποιήσουν και που δεν μπορούν. Αισθάνονται βάρος στο άμεσο περιβάλλον τους αλλά και στην κοινωνία γενικότερα , αυτοστιγματίζονται και αποξενώνονται. Το κοινωνικό πρότυπο προσπαθεί να απαλείψει αυτήν την «κακή» εξασθένηση που νιώθει το άτομο και να του δώσει τις κατάλληλες ευκαιρίες για να αναδείξει τις δυνατότητες τους.⁷

1.3.2 Ιατρικό πρότυπο

Το ιατρικό πρότυπο της ανικανότητας θεωρεί τα άτομα με αναπηρίες ως πρόβλημα. Είναι ένα πρότυπο στο οποίο η αναπηρία-ανικανότητα είναι το αποτέλεσμα μιας φυσικής κατάστασης εγγενής στο άτομο(είναι μέρος του σώματος του ατόμου που πάσχει), που μειώνει την ποιότητα ζωής του εξαιτίας των μειονεκτημάτων που παρουσιάζει.

⁷ <http://www.disabledandproud.com/selfdefinition.htm#med>

Κατά συνέπεια η ασθένεια , η θεραπεία και η ανικανότητα διαχείρισης των σωματικών και ψυχικών λειτουργιών που κάνει το άτομο περιστρέφονται γύρω από τον προσδιορισμό της ασθένεια που πάσχει και στην κατανόηση αυτής.

Κατ' επέκταση μια συμπονετική κοινωνία που θέλει να αποδίδει την δικαιοσύνη επιδιώκει να αποδίδει τους πόρους της στην υγειονομική περίθαλψη και στις σχετικές υπηρεσίες σε μια προσπάθεια να θεραπευτούν οι αναπηρίες ιατρικά. Συχνά το ιατρικό πρότυπο χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει τη μεγάλη επένδυση που επιδέχεται ο κλάδος της ιατρικής επιστήμης όσον αφορά θέματα σωματικής αποκατάστασης, τεχνολογίας και έρευνας που χρειάζονται τα άτομα με αναπηρίες, με τον τρόπο αυτό παραγκωνίζεται η δημιουργία κατάλληλων δομών στο περιβάλλον, με επικάλυψη των αναγκών τους, που προσφέρεται μόνο μέσω της ιατρικής.⁸

Τέλος ανακεφαλαιώνοντας το ιατρικό πρότυπο της ανικανότητας αναφερόμαστε στα κύρια σημεία της ιδεολογίας του που το χαρακτηρίζουν και είναι:

- Αν έχει κάποιο άτομο μια αναπηρία είναι πρόβλημα.
- Υπάρχει ανάγκη θεραπείας του από την μειονεξία του.
- Χρειάζεται επαγγελματία για το φροντίσει.
- Δεν μπορεί ποτέ να είναι ίσο με ένα άτομο που δεν έχει αναπηρία.⁹

1.3.3 Παράδειγμα διαφορών μεταξύ κοινωνικού προτύπου και ιατρικού προτύπου ανικανότητας

Ιατρικό πρότυπο -πρόβλημα	Κοινωνικό πρότυπο -λύση
Επίπονα χέρια , ανίκανα να ανοίξουν πόρτες , βάζα,	Καλύτερα σχεδιασμένα καπάκια, αυτόματες πόρτες.
Δυσκολίες στην αναμονή σε δημόσιες υπηρεσίες.	Περισσότερα και πιο άνετα καθίσματα στις δημόσιες υπηρεσίες.

⁸ <http://www.brainhe.com/TheSocialModelofDisabilityText.html#history>

⁹ http://www.southamptoncil.co.uk/social_model.htm

Ανικανότητα στην αναρρίχηση των σκαλοπατιών των κτηρίων	Κεκλιμένα επίπεδα, ράμπες και ανελκυστήρες .σε όλα τα κτήρια
Οι εργοδότες δεν θα δώσουν εργασία στα άτομα με αναπηρία γιατί σκέφτονται πως είναι ανίκανα να την πραγματοποιήσουν.	Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των ανθρώπων να κατανοήσουν πως έχουν ικανότητες και όχι να ερευνούν μόνο τα προβλήματα που μπορούν να τους δημιουργήσουν λόγω της αναπηρίας τους.

10

1.4 Κοινωνικός αποκλεισμός ατόμων με αναπηρίες

Ο υποτιμητικός και περιφρονητικός τρόπος αντιμετώπισης της διαφορετικότητας των ανθρώπων είναι γνωστός από την αρχαιότητα και ανήκει στην ιστορία της ανθρώπινης εξέλιξης.

Είναι συχνό φαινόμενο στις κοινωνίες να συμπεριφέροντε με μειωτικό τρόπο στους φτωχούς, τους ανάπηρους και τους ψυχικά ασθενείς. Ας μην ξεχνάμε όπως προαναφέρθηκε ότι οι Σπαρτιάτες έριχναν στον Καιάδα τα ασθενικά βρέφη. Η προκατάληψη για το διαφορετικό έχει τις ρίζες της στο πολύ μακρινό παρελθόν, διότι από τότε υπήρχαν οι κοινωνικά αδύναμες ομάδες, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τους την διαφορετικότητα.

Η ετερότητα, δηλαδή η διαφορετικότητα ενός ατόμου ή μιας ομάδας που είναι μικρότερη αριθμητικά σε σχέση με ευρύτερες πληθυσμιακές ομάδες, είναι ένα από τα κυριότερα στοιχεία του κοινωνικού αποκλεισμού και του ρατσισμού. Η ετερότητα επιφυλάσσει σχεδόν αυτόματα μια θέση αδυναμίας και μια κατάσταση «ευπάθειας» του ατόμου στο κοινωνικό πεδίο. Ένα άτομο γίνεται θύμα κοινωνικού αποκλεισμού, επειδή και μόνο ανήκει σε μια ομάδα με συγκεκριμένα και διαφορετικά χαρακτηριστικά όπως στην περίπτωση των ατόμων με αναπηρίες που πάσχουν από οργανική, πνευματική ή ψυχική ασθένεια.¹¹

Ως όρος ο κοινωνικός αποκλεισμός αναπτύχθηκε σε μια κοινή επιστημονική χρήση, ουσιαστικά κατά την δεκαετία 1990-2000. Με τον όρο αυτό αποτυπώνονται και οροθετούνται τα κοινωνικά προβλήματα όπως επίσης και μια σειρά από δράσεις και μέτρα για την καταπολέμηση τους.

¹⁰ http://www.southamptoncil.co.uk/social_model.htm

¹¹ http://www.2search.gr/psychology/view.asp?article=1&cat_id=6

Πιο διεξοδικά ο κοινωνικός αποκλεισμός αφορά την αποξένωση και την περιθωριοποίηση ατόμων ή ομάδων στα πλαίσια της κοινωνίας. Συχνά ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται με την κοινωνική τάξη, το εκπαιδευτικό και βιοτικό επίπεδο του ατόμου και πως αυτά επηρεάζουν την πρόσβαση του στις ίσες ευκαιρίες. Αφορά επίσης και άτομα ή ομάδες ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά όπως αναπηρία, φύλο, γυναίκες, ηλικιωμένους κ.λ.π. έτσι όποιος παρεκκλίνει από νόρμες μιας οργανωμένης κοινωνίας μπορεί να υποστεί άμεσες ή έμμεσες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού.

Σήμερα ο κοινωνικός αποκλεισμός, αν και είναι όπως προαναφέρθηκε μια σχετικά πρόσφατη εννοιολογική κατασκευή, δεν περιγράφει κάτι το καινούριο καθώς επινοήθηκε γύρω στα 1960, όταν το φαινόμενο της περιθωριοποίησης άρχισε να απασχολεί τους κοινωνικούς επιστήμονες.

Χρησιμοποιείται λανθασμένα με διπλή σημασία και σημαίνει :

1. Τον στιγματισμό, την περιθωριοποίηση και την φτώχεια
2. Τα κοινωνικά και νομοθετικά μέτρα που στοχεύουν στην καταπολέμηση του

Την τελευταία δεκαετία οι κοινωνικές και ψυχολογικές μελέτες, καθώς και οι νομοθετικές παρεμβάσεις προσπαθούν να εξαλείψουν τις αιτίες και τα αποτελέσματα του κοινωνικού αποκλεισμού και να αποκαταστήσουν τα άτομα και τις ομάδες που επιδέχονται στιγματισμό και αποξένωση, βιώνοντας στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής.

Τα άτομα που βιώνουν τον αποκλεισμό δοκιμάζονται καθημερινά και με τον πιο σκληρό τρόπο, καθώς συναντούν συνεχώς εμπόδια στην άσκηση των φυσικών δικαιωμάτων τους, όπως είναι η ελευθερία και η αυτοπραγμάτωση μέσα στην κοινωνία που ζουν.

Σύμφωνα με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, τα άτομα με αναπηρία βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό:

-Στον τομέα της εκπαίδευσης είτε ως αποστέρηση της εισόδου στην εκπαιδευτική διαδικασία, είτε ως έξοδο προκαλούμενη από τις ίδιες τις ισχύουσες διαδικασίες.

-Στον τομέα της προσβασιμότητας, πολύ συχνά τα άτομα με αναπηρία αποκλείονται από υπηρεσίες και αγαθά λόγω εμποδίων στο φυσικό περιβάλλον και στα μέσα μαζικής μεταφοράς.

-Στον τομέα του πολιτισμού και της ψυχαγωγίας, τα εμπόδια πρόσβασης σε συνδυασμό με τις οικονομικές δυσκολίες που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία, λειτουργούν περιοριστικά στο να αναπτυχθούν ευκαιρίες συμμετοχής σε τέτοιου είδους δραστηριότητες.

-Στον τομέα της υγείας, τα άτομα με χρόνια πάθηση ως καθημερινοί χρήστες των υπηρεσιών υγείας αντιμετωπίζουν προβλήματα πρόσβασης και ισότιμης κοινωνικής προστασίας και ασφάλισης, καθώς και προβλήματα λόγω έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού και ποιοτικών υπηρεσιών.

-Στον τομέα της πρόνοιας και της κοινωνικής φροντίδας, η έλλειψη παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών οδηγεί στον αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους, και σε αρκετές περιπτώσεις στον εγκλεισμό των ατόμων στα σπίτια τους και σε ιδρύματα κλειστής περίθαλψης.¹²

1.4.1 Αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού

Στον άνθρωπο δεν είναι ευχάριστο να ζει μόνος του, αντιθέτως υπάρχει έμφυτη η ανάγκη του για επικοινωνία και αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και τους άλλους ανθρώπους. Μέσα στο περιβάλλον συντελούνται όλες εκείνες οι διεργασίες μάθησης, απόκτησης εμπειριών καθώς δημιουργούνται και όλες εκείνες οι συνθήκες που συμβάλουν στην εξέλιξη και στην αυτοπραγμάτωση του ατόμου. Γι' αυτό το λόγο δημιουργήθηκαν οργανωμένες κοινωνίες όπου η ένταξη του ατόμου σε μια ομάδα κύρους εντός της κοινωνίας, του εξασφαλίζει ασφάλεια, σταθερότητα και δυνατότητες εξέλιξης.

Εξάλλου κάθε άτομο μέσα στην κοινωνία προσπαθεί να βρει την θέση του και αυτό γίνεται βαθμιαία σε δυο επίπεδα τα οποία είναι:

1. Στο πρώτο επίπεδο το άτομο συγκρίνεται με άλλους και αποκτά επίγνωση για το ποιος και πως είναι, τι ικανότητες έχει και σε ποια θέση του κοινωνικού πεδίου βρίσκεται.

¹² http://www.2search.gr/psychology/view.asp?article=1&cat_id=6

2. Στο δεύτερο επίπεδο το άτομο, αν η θέση στην οποία βρίσκεται δεν του παρέχει τις δυνατότητες εξέλιξης και θετικής αξιολόγησης του εαυτού του, προσπαθεί να μετακινηθεί σε μια άλλη θέση με περισσότερο κύρος. Σ' αυτό το δεύτερο επίπεδο, αλλαγής της θέσης το άτομο έχει δύο επιλογές.

α) να προσπαθήσει να κατακτήσει αξιοκρατικά και με έντιμα μέσα μια καλύτερη κοινωνική θέση

β) να μειώσει τους άλλους με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίσει μια καλύτερη θέση για τον εαυτό του και με το λιγότερο κόστος ψυχικής ενέργειας.

Γενικότερα η γέννηση των διακρίσεων βασίζεται διατηρείται γιατί στηρίζεται στην μειωτική διαδικασία , αυτό γίνεται διότι σταθερά επιζητούμε να βελτιώνουμε την θέση μας και να υποβαθμίζουμε την θέση των άλλων , κατασκευάζοντας στερεότυπα και προκαταλήψεις ή προσδίδοντας δυσμενή χαρακτηριστικά προσωπικότητας σε άτομα και ομάδες ατόμων, όπως π.χ. για τους ανάπηρους που μπορεί να θεωρούνται δύστροποι και κακώτροποι. Ουσιαστικά πρόκειται για απόρριψη άλλοτε ανοικτή και άλλοτε υποσυνείδητη.¹³

1.4.2 Οι συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού

Αυτή η μειωτική και απαξιωτική για τις ευπαθείς ομάδες ψυχολογική διαδικασία είναι η απαρχή ενός φαύλου κύκλου διακρίσεων. Τα στερεότυπα, οι προκαταλήψεις, οι κοινωνικές κατασκευές για τα χαρακτηριστικά που φέρει ένα άτομο ή μια ομάδα δεν επιτρέπει και πολλές φορές απαγορεύει σε μια ευπαθή ομάδα να διατηρήσει την θέση της στην συλλογική ζωή με αποτέλεσμα να επιφέρει ψυχολογικές συνέπειες. Έτσι οι ψυχοκοινωνικές μειονεξίες και το διαταγμένο συναίσθημα είναι καταστάσεις πολύ συνηθισμένες στις ευπαθείς ομάδες όπως και των ατόμων με αναπηρία που μελετάμε, που τους δημιουργούνται αισθήματα:

- Άγχους και φόβου: κυρίαρχο συναίσθημα των ομάδων ατόμων με αναπηρίες είναι το άγχος , συνέπεια της αβεβαιότητας, της ανασφάλεια και του διλλήματος «τι να κάνω, ποιόν δρόμο να ακολουθήσω;» . η

¹³ http://www.2search.gr/psychology/view.asp?article=1&cat_id=6

καθήλωση σ' αυτό το στάδιο γίνεται αιτία θυμού, οργής, επιθετικότητας αλλά και κατάθλιψης.

- Ματαιίωση: η ματαιίωση είναι επίσης πολύ συνηθισμένη στα άτομα που επιδέχονται τον κοινωνικό αποκλεισμό. Μπροστά τους ορθώνεται η αδυναμία να κάνουν όνειρα, να έχουν προσδοκίες και να νοηματοδοτούν την ζωή τους. Το αίσθημα της ματαιίωσης που νιώθουν φτάνει πολλές φορές σε απελπισία και απόγνωση μπροστά στα αξεπέραστα εμπόδια και αδιέξοδα, μειώνοντας την αυτοπεποίθηση τους. Την αυτοεκτίμηση τους καθιστώντας ιδιαίτερα εύθραυστη την κοινωνική ταυτότητα του ατόμου με αναπηρία. Η ματαιίωση οδηγεί σε απαγόρευση πραγμάτωσης κινήτρων, στόχων και αυτοπραγμάτωσης των ατόμων.
- Ενοχή και ντροπή: πολλά άτομα με αναπηρίες βιώνουν συναισθήματα ενοχής, επειδή δεν είναι σε θέση να προσφέρουν στην οικογένεια τους και στο περιβάλλον τους την δυνατότητα μιας ποιοτικής ζωής.
- Απώλεια και πένθος: η απομάκρυνση από τις καθημερινές δραστηριότητες και γενικότερα από την συμμετοχή στην κοινωνία δημιουργεί αισθήματα απώλειας στα άτομα με αναπηρίες για ότι θα μπορούσαν να κάνουν και δεν μπορούν.
- Πικρία: τα συναισθήματα πικρίας είναι συνηθισμένα εξαιτίας της κάτω από τα όρια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ζωής τους, της αδικίας και της ανισότητας που βιώνουν και τους οδηγούν σε παραίτηση και μαθημένη ανημποριά.
- Απομόνωση, αποξένωση: η αρνητική θέση με αισθήματα οίκτου του ευρύτερου πληθυσμού για την ασθένεια και την αναπηρία, οδηγεί τα άτομα με αναπηρία στην μοναξιά και την απομόνωση. Συνήθως αναπτύσσουν στρατηγικές άμυνας, την αυτοαπομόνωση και τον αυτοαποκλεισμό, προκειμένου να αποφύγουν τον φόβο της απόρριψης.

Όλα όσα προαναφέρθηκαν αποτελούν όλα εκείνα τα σημεία που μπορούν να προσδιορίσουν ότι τα άτομα με αναπηρίες ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες που επιδέχονται τον κοινωνικό αποκλεισμό, ως αποτέλεσμα της αναπηρίας τους αλλά και ως αποτέλεσμα της ανικανότητας της κοινωνίας να αποδεχτεί, να εντάξει και να προσφέρει την δυνατότητα σ' αυτά τα άτομα την δυνατότητα να διεκδικήσουν το

δικαίωμα τους για μια αξιοπρεπή ζωή που θα εμπεριέχει τις αξίες της ελευθερίας και της αυτοπραγμάτωσης.¹⁴

1.4.3 Αντιμετωπίζοντας των κοινωνικό αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρίες

Ο κοινωνικός αποκλεισμός που βιώνουν τα άτομα με αναπηρίες και γενικότερα οι περιθωριοποιημένες ομάδες ατόμων σε μια κοινωνία, μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω του κοινωνικού συνυπολογισμού. Ο κοινωνικός συνυπολογισμός είναι μια σύνθετη έννοια που προσδιορίζεται μέσα από πέντε διαστάσεις, οι οποίες έχουν οριστεί από το ίδρυμα Laidlaw του Καναδά.

Οι πέντε διαστάσεις που θα αναφερθούν παρακάτω αποτελούν τους ακρογωνιαίους λίθους του κοινωνικού συνυπολογισμού και είναι οι εξής:

- 1. Εκτιμημένη αναγνώριση:** που παρέχει την αναγνώριση και τον σεβασμό στα άτομα και τις ομάδες που θεωρούνται κοινωνικά αποκλεισμένες. Παραδείγματος χάριν, πολιτικές και προγράμματα που αναγνωρίζουν τις διαφορές στην ανάπτυξη των παιδιών και των ατόμων γενικότερα και δεν εξισώνουν την ανικανότητα με την παθολογία, αλλά μέσω της αναγνώρισης μιας δημόσιας πολιτικής που συμπεριλαμβάνει προγράμματα που υποστηρίζουν την ένταξη των ατόμων στην κοινωνική συμμετοχή.
- 2. Ανθρώπινη ανάπτυξη:** όπου περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι διαδικασίες που δεν παγιώνουν τα ταλέντα, τις δεξιότητες, τις ικανότητες και τις επιλογές των παιδιών και των ενηλίκων για μια αξιοπρεπή και ποιοτική ζωή. Όπου θα εξασφαλίζονται η εκμάθηση και οι αναπτυξιακές ευκαιρίες για όλους μέσα από τα κοινοτικά προγράμματα που προάγουν όλα τα παραπάνω.
- 3. Συμμετοχή και δέσμευση:** μέσω της κατάλληλης υποστήριξης των ατόμων με αναπηρίες και των οικογενειών τους για την προώθηση της ενεργούς συμμετοχής τους στην κοινότητα και την κοινοτική ζωή. Παραδείγματος χάριν με τη δέσμευση και τον έλεγχο των υπηρεσιών από τα άτομα με αναπηρίες και των οικογενειών τους, μέσω προτάσεων και αποφάσεων που θα λαμβάνουν οι ίδιοι για την καλύτερη λειτουργία των παρεχόμενων υπηρεσιών.

¹⁴ http://www.2search.gr/psychology/view.asp?article=1&cat_id=6

4. **Εγγύτητα:** όπου παρέχονται ευκαιρίες για αλληλεπιδράσεις και μείωση αποστάσεων μεταξύ των ατόμων ή ομάδων που είναι κοινωνικά αποκλεισμένες και της ευρύτερης κοινότητας που ζουν. Παραδείγματος χάριν, κοινοί δημόσιοι χώροι όπως πάρκα και βιβλιοθήκες εύκολα προσβάσιμοι σε όλους, όπως και ενσωματωμένες τάξεις σε σχολεία.
5. **Υλική ευημερία:** η ύπαρξη όλων των απαραίτητων υλικών πόρων που θα επιτρέπει στα άτομα με αναπηρίες και στις οικογένειες τους να συμμετέχουν πλήρως στην κοινοτική ζωή. Αυτό περιλαμβάνει όλες εκείνες τις πολιτικές που θα καλύπτουν επαρκώς τα εισοδήματα αυτών των ατόμων και των οικογενειών τους για μια καλύτερη ζωή.¹⁵

1.4.4 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ένταξη των ατόμων με αναπηρία.

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η Αυτοδιοίκηση καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο και στην χάραξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την κοινωνική πολιτική, αντιμετωπίζοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες, όπως τα άτομα με αναπηρίες ή άτομα με ειδικές δεξιότητες.

Στόχος της Αυτοδιοίκησης είναι η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής αλλά και το όραμα που πρεσβεύει μια κοινωνία συνοχής και αλληλεγγύης. Είναι γεγονός ότι στο πλαίσιο ενίσχυσης του κοινωνικού ρόλου των Ο.Τ.Α. στο νέο δημοτικό και κοινοτικό κώδικα, εισάγεται ένα πλέγμα διατάξεων που τους επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες κοινωνικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της αρχής της εγγύτητας προς τον πολίτη.

Η οργάνωση και η μορφή των πόλεων για να είναι σύγχρονες, λειτουργικές και ανθρώπινες, οφείλουν να έχουν κοινωνικό σχεδιασμό για τις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες, να λαμβάνουν μέτρα για την προστασία των οικονομικά ή φυσικά αδυνάτων, να δίνουν την αίσθηση της αλληλεγγύης, την συνύπαρξη και την αποδοχή του άλλου και του διαφορετικού, να καταδικάζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και να δίνουν ευκαιρίες για ουσιαστική και ισότιμη συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι

¹⁵ <http://www.voicesforchildren.ca/report-Sep2002-1.htm>

(π.χ. προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρίες στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς και στα δημόσια κτίρια).

Τότε μόνο θα μπορούμε να μιλάμε για πόλεις που προσφέρουν ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης για τους πολίτες τους, όταν προστατεύεται πάνω απ' όλα το κοινωνικό κύτταρο, ο άνθρωπος και οι αδυνάτοι από την οικονομική εξαθλίωση, διαμορφώνοντας έναν προστατευτικό ιστό, παρέχοντας βοήθεια και στήριξη. Μόνο με αυτόν τον τρόπο οι Δήμοι και κυρίως με ουσιαστική οικονομική στήριξη από το κράτος, θα μπορούν να παρεμβαίνουν στην προστασία των κοινωνικά ευπαθών ομάδων, αλλιώς ένα μέρος της κοινωνίας θα οδηγηθεί σε κοινωνικό αποκλεισμό με αρνητικές συνέπειες την αποδιάρθρωση του κοινωνικού ιστού και την αποσταθεροποίηση των κοινωνικών σχέσεων. Έτσι για να εξαλείφουν οι διακρίσεις και οι αποκλεισμοί θα πρέπει να υπάρξει κοινωνική και οικονομική ασφάλεια για όλους τους πολίτες και η ελαχιστοποίηση των αρνητικών πλευρών που μπορεί να παρουσιαστούν στην ανάπτυξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Γενικότερα οι Δήμοι οφείλουν να μειώσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό με τις εξής ενέργειες:

- Να διαμορφωθούν πόλεις φιλικές και προσβάσιμες για τα άτομα με αναπηρίες.
- Να υλοποιούν προγράμματα για τα άτομα με αναπηρίες (π.χ. κτίρια αυτόνομης διαβίωσης)
- Να προωθούν μέτρα για την οικονομική στήριξη των ευπαθών ομάδων με μειώσεις των δημοτικών τελών και χορήγηση βοηθημάτων και επιδομάτων.
- Να αναπτύσσουν προγράμματα που αποσκοπούν στην προαγωγή της ψυχικής υγείας.
- Να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες που έχουν σχέση με την δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης προς τους πολίτες που δέχονται τον αποκλεισμό.

Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού δεν είναι μόνο στην δικαιοδοσία του Κράτους και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και σε κάθε πολίτη χωριστά, που πρέπει να συνειδητοποιήσει πως με την αποδοχή της διαφορετικότητας και την

αρμονική συμβίωση επέρχεται η ανάπτυξη της κοινωνίας που ζει και η αύξηση της ποιότητας ζωής τους.¹⁶

1.4.5 Η αποκατάσταση των αναπήρων στην Ελλάδα

Χρειάζεται η διαμόρφωση μιας νέας, ανεξάρτητης και αυτόνομης κοινωνικής και πολιτικής συνείδησης, που θα οδηγήσει την πλειοψηφία των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων και των «αναπήρων», αλλά και των μελών της κοινωνίας μας, στην ενεργό συμμετοχή, τόσο στο σχεδιασμό και την οργάνωση, όσο και στον έλεγχο και την διαχείριση όλων ανεξαιρέτως των ζητημάτων ζωής που μας αφορούν, είτε πρόκειται για θέματα «υψηλής πολιτικής» -δηλαδή «ποιός μας κυβερνά και πώς» (πχ. αναθεώρηση του Συντάγματος) είτε για απλές, καθημερινές επιλογές (τόπος παραθερισμού διακοπών ή επιλογή αναπηρικών βοηθημάτων). Και όλα αυτά, με πολυδιάστατους μηχανισμούς, μέσα από κοινωνικές και οικονομικές διαδικασίες συνδεδεμένες με ευρύτερα κοινωνικά συνδικαλιστικά και πολιτικά κινήματα, που θα διαφυλάσσουν την πλήρη ενσωμάτωσή τους και θα διατηρούν τη συνοχή τους. Χρειάζεται, χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση των εργαζομένων:

- 1) Διεύρυνση και εκδημοκρατισμό της ειδικής εκπαίδευσης και αγωγής με διαμόρφωση προγραμμάτων σπουδών που θα βασίζονται στις σύγχρονες διδακτικές μεθόδους και θα χρησιμοποιούν όλη την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή, όχι μόνον για να ενθαρρύνουν τα ενδιαφέροντα των «ατόμων με ειδικές ανάγκες» και να τα στηρίξουν ψυχολογικά, αλλά και για να τα ενσωματώσουν σε «κανονικά» σχολεία, καταπολεμώντας συνολικά τη «σχολική διαρροή».
- 2) Εθνικό δίκτυο σύγχρονων διαπιστευμένων και πιστοποιημένων Κέντρων Αποκατάστασης. Μέσα από τις τακτικές συναντήσεις, την άρτια συνοχή και τον

¹⁶ <http://metarithmisi.gr/el/readArchives.asp?catID=19&page=1&subCatID=0&textID=268>

μεθοδικό συντονισμό της Ομάδας Αποκατάστασης, την εφαρμογή απόλυτα εξατομικευμένων θεραπευτικών προγραμμάτων και την διαρκή αξιολόγηση της πορείας των πασχόντων, θα επιτυγχάνεται υψηλότερη θεραπευτική αποτελεσματικότητα (που δεν μπορεί να εξασφαλίσει η μεμονωμένη θεραπευτική προσέγγιση), αλλά και πλήρης και ολοκληρωμένη σωματική, ψυχολογική και κοινωνική πλαισίωση και υποστήριξη του πάσχοντος και της οικογένειάς του. Παράλληλα, μέσα από το Θεσμό της Ημερήσιας Νοσηλείας θα προκύψουν ανυπολόγιστης αξίας επιστημονικά, κοινωνικά και οικονομικά οφέλη για τον πάσχοντα, για την οικογένειά του, αλλά και για την ίδια την Πολιτεία:

- α) Διευκόλυνση και Επιτάχυνση της διαδικασίας επανένταξης
- β) Κατάργηση του κόστους της Ενδονοσοκομειακής Περίθαλψης
- γ) Αποσυμφόρηση των Νοσοκομειακών Κλινών άλλων ειδικοτήτων (παθολογικών, νευρολογικών, ορθοπεδικών, νευροχειρουργικών)
- δ) Αναθεώρηση της πολιτικής επιδομάτων, δια της επαγγελματικής επανεκπαίδευσης και κατάρτισης των πασχόντων
- ε) Κοινωνική και Οικονομική αποσυμφόρηση των λοιπών μελών της οικογενείας για το χρόνο που ο ασθενής φιλοξενείται καθημερινά σε Κέντρο Αποκατάστασης Ημερήσιας Νοσηλείας.

3) Σύγχρονες δομές καταπολέμησης κοινωνικού αποκλεισμού σε εθνικό επίπεδο, με προσδιορισμό προτεραιοτήτων, λήψη πρωτοβουλιών, διαμόρφωση καινούργιων πολυδιάστατων κοινωνικών πολιτικών και εφαρμογή καινοτόμων πολυδιάστατων τεχνικών. Μέσα στα πλαίσια αυτά, ενδεικτικά, είναι απαραίτητη, η δημιουργία δομών και η χρησιμοποίηση επαγγελματικών στελεχών για την υποστήριξη και διευκόλυνση της ανεξάρτητης διαβίωσης των Πολιτών με κινητικές και άλλες ανικανότητες ή/και ψυχονοητικές διαταραχές, η ενθάρρυνση δημιουργίας ομάδων τους συμπαράστασης και αλληλεγγύης, ο θεσμικός πολεοδομικός ανασχεδιασμός και η αυστηρή εφαρμογή του, ώστε να επιτρέπεται η προσπελασιμότητα σε όλα τα κτίρια, η δυνατότητα πρόσβασης σε όλα τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.

Η «καλή υγεία», με την έννοια της απουσίας σωματικού «ελαττώματος» ή ψυχικού «μειονεκτήματος», θεωρείται το πιο σημαντικό αγαθό στη ζωή. Τελικά, η αναπηρία

είναι ζήτημα βαθιά κοινωνικό και, κατά συνέπεια, έντονα πολιτικό.

1.5 Η νέα πρόκληση που συνιστά το φαινόμενο της αναπηρίας για τους σχεδιαστές της κοινωνικής πολιτικής

Τις τελευταίες δυο δεκαετίες η αναπηρία αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Φαίνεται πως η απουσία αποτελεσματικών παρεμβάσεων στο εν λόγω πεδίο είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσει στην αυξημένη πίεση, είτε όσον αφορά στη στήριξη των εισοδημάτων και στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, είτε όσον αφορά στην αύξηση των κυβερνητικών δαπανών.

Γεγονός αποτελεί ότι ο πληθυσμός των αναπήρων είναι εξαιρετικά ανομοιογενής. Οι περιορισμοί στην λειτουργικότητα ενός ατόμου, μπορεί να πηγάζουν από μια ποικιλία βλαβών. Οι βλάβες αυτές έχουν διαφορετικές επιδράσεις στην συμμετοχή των ατόμων που πάσχουν στην κοινωνία. Κατά συνέπεια οι διάφορες αναπηρίες εκπροσωπούνται δυσανάλογα μεταξύ των εθνικών μειονοτήτων και των κατώτερων κοινωνικών –οικονομικών στρωμάτων. Επιπρόσθετα, ένα ακόμη χαρακτηριστικό των ατόμων με αναπηρίες, που εξακριβώθηκε μέσα από πολλές έρευνες είναι το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η ελλιπής κατάρτιση τους.

Γίνεται λοιπόν σαφές ότι η αναπηρία συνιστά μείζον ζήτημα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής.¹⁷

¹⁷ Eurostat 1995, Statistics in Focus 1995/10, Disabled Persons: Statistical Data

1.5.1 Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία

Η ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με την αναπηρία, ακολούθησε πανομοιότυπη πορεία με εκείνη των Ηνωμένων Εθνών. Μοναδική διαφορά είναι πως η πρώτη άρχισε πολύ αργότερα και κατά συνέπεια υιοθέτησε πολιτικές και στρατηγικές πολύ καλύτερα μελετημένες και δομημένες από εκείνες των Ηνωμένων Εθνών.

Εδώ και μια δεκαετία περίπου, ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ζήτημα της αναπηρίας έγκειται στην δημιουργία μιας ανοιχτής και προσβάσιμης σε όλους κοινωνία, στην οποία οι οποιοδήποτε περιορισμοί, κοινωνικοί, φυσικοί ή δομικοί εντοπίζονται και εξαλείφονται.

Σήμερα η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την αναπηρία εστιάζεται συνοπτικά σε τρία βασικά σημεία:

➤ Συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Κρατών – Μελών

Η αποδοχή της αρχής της *επικουρικότητας* κατέχει σημαντική θέση στην υλοποίηση δράσεων, που αφορούν τον μετασχηματισμό της κοινωνίας σε σχέση τα άτομα που έχουν αναπηρίες. Σύμφωνα με αυτή, οποιαδήποτε δράση μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε εθνικό επίπεδο εμπίπτει στην αρμοδιότητα των Κρατών- Μελών. Τα εθνικά όργανα συνεργάζονται με τις περιφερειακές και τις τοπικές αρχές, καθώς και με το σύνολο ενδιαφερόμενων φορέων, ιδίως των κοινωνικών εταίρων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, οφείλοντας να κινηθούν προς την κατεύθυνση αυτή.

Παρόλα αυτά, ακόμη και σε ζητήματα, όπου οι εθνικές κυβερνήσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να επεμβαίνει προκειμένου να:

- ✓ Ενισχύσει την συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών στον τομέα της πολιτικής για την αναπηρία.
- ✓ Προωθήσει την συλλογή, ανταλλαγή και την ανάπτυξη συγκρίσιμων πληροφοριών, στατιστικών δεδομένων και ορθών πρακτικών.
- ✓ Κεντρίσει το ενδιαφέρον γύρω από το θέμα αυτό.
- ✓ Συνυπολογίσει τα ζητήματα αναπηρίας στον σχηματισμό όλων πολιτικών και νομοθετικών εργασιών της Κοινότητας-εξωτερικών και εσωτερικών.

➤ Η ενσωμάτωση του ζητήματος της αναπηρίας στη διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής (mainstreaming)

Αυτό σημαίνει πως όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συστήνει ή τροποποιεί μια πολιτική όπου κρίνεται σκόπιμο να λαμβάνει υπόψη της τις ανάγκες και τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες. Ειδικότερα η Επιτροπή δίνει ιδιαίτερη προσοχή σε πτυχές του φαινομένου που σχετίζονται με κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές, προγράμματα και σχεδιασμούς.

➤ Πλήρης συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες

Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα άτομα με αναπηρίες πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην διαμόρφωση, στον έλεγχο και στην αξιολόγηση των αλλαγών που συντελούνται στις ισχύουσες πολιτικές, πρακτικές ή προγράμματα. Προς αυτή την κατεύθυνση ενθαρρύνει και τα Κράτη- Μέλη να υιοθετήσουν ανάλογη στάση.¹⁸

1.5.2 Τα συστήματα Κοινωνικής Πρόνοιας στην Ευρώπη ως παράγοντες διαμόρφωσης στάσεων απέναντι στην αναπηρία

Η ανάπτυξη εκτεταμένων συστημάτων κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας με σκοπό την παροχή στήριξης και βοήθειας σε άτομα που έχουν ανάγκη, υπήρξε μεταπολεμικά βασικό χαρακτηριστικό των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Από την φύση τους τα εν λόγω συστήματα συμβάλλουν στην διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και στην ενίσχυση της αλληλεγγύης στο εσωτερικό της Ένωσης.

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας ποικίλουν μεταξύ των διαφόρων Κρατών-Μελών. Οι διαφορές εντοπίζονται κυρίως στον τρόπο οργάνωσής τους, καθώς και σε μεθόδους χρηματοδότησης τους, αντανακλώντας τις πολιτισμικές, ιστορικές και θεσμικές διαφορές που

¹⁸ http://ec.europa.eu/employment_social/disability/strategy_en.html

http://www.pspa.uoa.gr/data/download/ede/conferences/KDP_2003/Proceedings/Lepida_Styliani.pdf

υπάρχουν. Ωστόσο στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών επιχειρείται η παροχή γενικής προστασίας και στήριξης σε όλους όσους έχουν ανάγκη, είτε προσωρινά, είτε για μεγάλα χρονικά διαστήματα, όπως στην περίπτωση της αναπηρίας.

Με βάση τις ομοιότητες που παρουσιάζουν στην κλίμακα της παρεχόμενης προστασίας και ειδικότερα στην πρόσβαση, στις παροχές και στις κοινωνικές υπηρεσίες, το σύνολο της Ε.Ε. διαχωρίζεται «νοητά» σε τέσσερις επιμέρους ομάδες, οι οποίες είναι:

1. Σκανδιναβικές χώρες
2. Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία.
3. Γαλλία, Γερμανία, τις χώρες της Μπενελούξ και την Αυστρία.
4. Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία.

Συνοπτικά, τα χαρακτηριστικά εκείνα, στα οποία οφείλεται η κοινή πολιτισμική αντιμετώπιση του φαινομένου της αναπηρίας και οι πανομοιότυπες νοοτροπίες, που κυριαρχούν στις χώρες των τεσσάρων αυτών ομάδων, είναι:

- Στον Βορρά της Ε.Ε. (Σκανδιναβία) τα συστήματα Κοινωνικής Προστασίας είναι πολύ πιο ανεπτυγμένα από εκείνα στον Νότο. Παρά τις συνεχείς μεταρρυθμίσεις, ο τομέας της πρόνοιας στις χώρες του Νότου παραμένει υποβαθμισμένος σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.¹⁹

1.6 Ανεξάρτητη διαβίωση για τα άτομα με αναπηρίες

Ανεξάρτητη Διαβίωση είναι η ικανότητα και η δυνατότητα για την δημιουργία των προϋποθέσεων που οδηγούν ή μπορούν να οδηγήσουν σε ένα παραγωγικό και ανεξάρτητο τρόπο ζωής, όπου οι άνθρωποι με ανικανότητες και με αναπηρίες έχουν την ελευθερία να επιλέγουν μεταξύ των ίδιων επιλογών όπως συμβαίνει και με τους ικανούς σωματικά

¹⁹ « Η κοινωνική προστασία στην Ευρώπη », Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση για την απασχόληση, τις εργασιακές σχέσεις και τις κοινωνικές υποθέσεις, 1995.
Ιωάννης Υφαντόπουλος,(2002). Η Κοινωνική Ασφάλιση του Τ.Σ.Α.Υ. Αθήνα Ιατρικός Σύλλογος.

Η έννοια της ανεξαρτησίας στις δυτικές χώρες έχει συνδεθεί με την ικανότητα ενός ενήλικα να είναι αυτόνομος και αυτόνομος. Συνεπώς ανεξάρτητος θεωρείται εκείνος που καταφέρνει να κάνει τα πάντα μόνος του χωρίς την βοήθεια κανενός.

Οι ιδέες για την εξάρτηση και την αναπηρία πηγάζουν από την αντίληψη ότι οι άνθρωποι με αναπηρίες χρειάζονται φροντίδα και προστασία. Εξάλλου είναι αδιαμφισβήτητο ότι ζούμε σε κοινωνίες στις οποίες αλληλοϋποστηρίζομαστε, εκείνο όμως που διαφοροποιεί τους ανθρώπους με αναπηρίες δεν είναι η εξάρτηση από τους άλλους αλλά ο βαθμός αυτής.

Το κίνημα για την ανεξάρτητη διαβίωση δεν υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι με αναπηρίες θέλουν και μπορούν να κάνουν τα πάντα μόνοι τους, αλλά ότι σημασία έχει η ποιότητα της υποστήριξης η οποία πρέπει να είναι σύμφωνη με τις ανάγκες του καθένα ώστε να έχει την δυνατότητα να κάνει τις επιλογές του και να έχει τον έλεγχο της ζωής του. Η υποστήριξη πρέπει να είναι τέτοια ώστε να διευκολύνει τους ανθρώπους με αναπηρίες να αποτελέσουν ίσο και αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας. Γι' αυτό τον λόγο θα πρέπει να υπάρξουν οι κατάλληλες αλλαγές στην οικονομική και κοινωνική πολιτική, στο περιβάλλον και στην εκπαίδευση για να έχουν την δυνατότητα να ζήσουν ανεξάρτητα.

Ανεξάρτητη Διαβίωση σημαίνει η ικανότητα υιοθέτησης εναλλακτικών τρόπων ζωής και η υλοποίηση ενημερωμένων επιλογών ζωής και ανεξαρτησίας. Αυτή η ικανότητα προαπαιτεί τη διαθεσιμότητα εξειδικευμένων πληροφοριών, τη δυνατότητα σταθερής χρηματοδότησης, τη δημιουργία των συνθηκών και των όρων για την οικονομική αυτοδυναμία και την υποστήριξη από υπηρεσίες συμβουλευτικής.

Η Ανεξάρτητη Διαβίωση είναι μία ιδέα, είναι ένα πολιτικό κίνημα και είναι ένας τρόπος ζωής.

Εργαλείο για την υλοποίηση της Ανεξάρτητης Διαβίωσης είναι τα κέντρα για την Ανεξάρτητη Διαβίωση και τα σταθερά προγράμματα υποστήριξης των ανεξάρτητων τρόπων ζωής.

Η Ανεξάρτητη Διαβίωση ως θεωρία και ως πρακτική είναι αυστηρά προδιαγεγραμμένες. Η Ανεξάρτητη Διαβίωση ουδεμία σχέση έχει με την Αυτόνομη Διαβίωση ή με την Ημιαυτόνομη Διαβίωση.²⁰

²⁰ <http://www.disabled.gr/lib/?p=7762>

1.6.1 Διαφορετική η Ανεξάρτητη Διαβίωση για κάθε είδος αναπηρίας

Το ερώτημα για το αν η Ανεξάρτητη Διαβίωση θα πρέπει να είναι διαφορετική για κάθε είδος αναπηρίας απασχολεί πολλούς ανθρώπους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Η Ανεξάρτητη Διαβίωση είναι ένας τρόπος ζωής κι ένας τρόπος αντίληψης της κοινωνίας, του πολιτισμού, της πολιτικής, της οικονομίας και του περιβάλλοντος. Από την αρχή που συγκροτήθηκε το πολιτικό ρεύμα για την Ανεξάρτητη Διαβίωση, στηρίχθηκε στις μεθοδολογίες της διασταύρωσης των αναπηριών (cross disability).

Κατά την έννοια της Ανεξάρτητης Διαβίωσης προτεραιότητα δίνεται στην κάλυψη των άμεσα βιοτικών αναγκών των ανθρώπων που ζουν κάτω από συνθήκες αναπηρίας, ανικανότητας ή χρόνιων νοσημάτων. Στην ουσία Ανεξάρτητη Διαβίωση είναι ένα οργανωτικό εργαλείο που ενισχύει τις περιορισμένες ικανότητες κάποιων ανθρώπων που δεν μπορούν να κάνουν ενημερωμένες επιλογές ανεξαρτησίας και να μπορούν να αυτοδιαχειρίζονται τον τρόπο ικανοποίησης των καθημερινών υλικών αναγκών.

Με αυτή την έννοια η Ανεξάρτητη Διαβίωση δεν αφορά μόνο ανθρώπους με κινητικές αναπηρίες. Αφορά εξίσου ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, ανθρώπους με ανικανότητες που προκύπτουν είτε εξαιτίας κάποιας νοητικής υστέρησης είτε εξαιτίας κάποιας χρόνιας νόσου.

Η Ανεξάρτητη Διαβίωση είναι ένα εργαλείο αυτορρύθμισης της κοινότητας και αυτοδιαχείρισης των υλικών καθημερινών αναγκών που προκύπτουν μέσα από την κοινότητα. Ήδη το κράτος έχει προβλέψει την ικανοποίηση αυτών των αναγκών, αλλά πάντα δια της απομακρύνσεως των ανθρώπων από την κοινότητα σε ιδρύματα και σε κέντρα αποκατάστασης ή σε κέντρα ημέρας.²¹

1.6.2 Η Ανεξάρτητη Διαβίωση στην Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι το μόνο ευρωπαϊκό κράτος που δεν έχει ρυθμίσει ακόμα ζητήματα που συνδέονται με την Ανεξάρτητη Διαβίωση των ανθρώπων με σοβαρές αναπηρίες.

²¹ <http://www.disabled.gr/lib/?p=7730>

Δεν είναι υπερβολικό να αναφερθεί πως οι άνθρωποι με αναπηρίες ζουν εν κρυπτώ και λαθραία υποστηριζόμενοι συνήθως από τις οικογένειες τους.

Γεγονός αποτελεί ότι στην ελληνική κοινωνία λείπει και χρειάζεται μια δομή, που να εξασφαλίζει υποστήριξη, γνώση και ασφάλεια ώστε να οργανωθεί η ζωή των ατόμων με αναπηρία σύμφωνα με τις προτιμήσεις και έχοντας το ίδιο εύρος επιλογών με όλους τους πολίτες. Έτσι θα μπορέσουν τα άτομα με αναπηρία να ενσωματωθούν στην κοινωνία ισότιμα και να περιοριστεί το κοινωνικό κόστος που προκαλεί η αναπηρία.

Το ζήτημα στην Ελλάδα είναι να ξεκινήσουν οι πρώτες πολιτικές για την αξιοποίηση και σίγουρη χρηματοδότηση της Ανεξάρτητης Διαβίωσης ώστε να αρχίσουν όλες εκείνες οι διαδικασίες αποϊδρυματοποίησης των ατόμων με αναπηρίες.

Από την άλλη πλευρά οι Έλληνες με αναπηρίες χρειάζονται επανεκπαίδευση και εξειδικευμένη πληροφόρηση πριν εισχωρήσουν στην διαδικασία ανεξαρτητοποίησης τους. Χρειάζεται να γνωρίσουν τα θετικά και τα αρνητικά, χρειάζονται εργαλεία πληροφόρησης, ενημέρωσης, συμβουλευτικής και πάνω απ' όλα συμβουλευτική ομοτίμων.

Πάνω απ' όλα χρειάζεται η παραγωγή ενός νέου αισιόδοξου μοντέλου αναπηρίας, που να μπορεί να επιβιώνει.²²

²² <http://www.disabled.gr/lib/?p=7669>
<http://www.disabled.gr/lib/?p=7642>

1.7 Το Αναπηρικό Κίνημα στην Ελλάδα

Το Αναπηρικό Κίνημα στη χώρα μας υφίσταται με λίγες, δυστυχώς, εξαιρέσεις- κατακερματισμένο με τη μορφή ποικίλων οργανώσεων, συλλόγων και φορέων, οι οποίοι μετά βίας συσπειρώνουν ένα μικρό ποσοστό μελών τους. Υιοθετώντας την άποψη ότι είμαστε μια κοινωνία που θέλει να αλλάξει, αλλά δεν έχει τους ανθρώπους για να την αλλάξουν, ουσιαστικά δρουν ως «μικρογραφία» της καθεστηκυίας κοινωνικής πρακτικής: καλλιεργούν και προάγουν τον ατομικισμό, τον επαγγελματισμό στην πολιτική και στον συνδικαλισμό και προβαίνουν σε «πολιτικά ορθές» διακηρύξεις, οι οποίες, σε τελευταία ανάλυση, εκφράζουν μια προοπτική απελευθέρωσης των αναπήρων, αποκομμένη από την προοπτική χειραφέτησης και απελευθέρωσης ολόκληρης της κοινωνίας.

Παράλληλα είναι οδυνηρή η διαπίστωση ότι, η εργατική τάξη, η οποία διακινδυνεύει και πλήττεται περισσότερο από ανικανότητες που οδηγούν σε μόνιμη και διαρκή ανεργία και περιθωριοποίηση, απουσιάζει παντελώς από το πολιτικό προσκήνιο και κατά συνέπεια, η πρωτοβουλία βρίσκεται συνολικά στα χέρια διαπιστευμένων πολιτικών, συνδικαλιστών και γραφειοκρατών, οι οποίοι, ανάμεσα στα άλλα, διαμορφώνουν και προβάλλουν έναν αντιρατσισμό που εξαντλείται σε διακηρύξεις - και μόνον- του επίσημου κράτους.

Πρόκειται για πολιτική συμπεριφορά, η οποία νομιμοποιεί την «ιδιοτελή» φιλανθρωπία και την κρατική ελεημοσύνη, έναντι του ανθρωπισμού και των θεσμικά κατοχυρωμένων κοινωνικών παροχών. Και όμως, η καθιερωμένη Επιδοματική Πολιτική είναι πολλαπλάσιως πιο «ακριβή» για το Κράτος και πολλαπλάσιως πιο «φθηνή» για τους πάσχοντες. Πρόκειται για πολιτική τακτική η οποία εμφανίζεται να επιδιώκει τον έλεγχο των ακόμα υπό διαμόρφωση επιλογών, σε μία κοινωνία όπου ο έλεγχος ασκείται «άνωθεν» και οι επιλογές προσδιορίζονται και οριοθετούνται «έξωθεν».²³

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ **ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ**

²³ <http://www.anaplasti-rehab.gr/diak2.htm>

2.1 Ιστορική αναδρομή της Ειδικής αγωγής

Η «Ειδική Παιδαγωγική» (ειδική αγωγή) ως επιστήμη άρχισε να αναπτύσσεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μέχρι και σήμερα δεν έχει προσλάβει την οριστική της δομολειτουργική μορφή.

Ερευνώντας την εξελικτική πορεία της ειδικής αγωγής, παρατηρούμε πως αυτή στοιχεί στην διαχρονικά εξελισσόμενη στάση της κοινωνίας έναντι των ασθενικών, μειονεκτικών και αναπήρων ατόμων. Ξεκινώντας από την πρωτόγονη κοινωνία, όπου κυριαρχούσαν ενστικτώδεις ασυνείδητες δυνάμεις και ορμέμφυτες βιολογικές τάσεις ανταγωνισμού μεταξύ των ανθρώπων και επικράτησης, φθάνουμε διαχρονικά στην καθιέρωση ανθρωπιστικών αντιλήψεων με αποκορύφωμα την χριστιανική ανθρωπολογία αγάπης. Μέσα σ αυτήν την ιστορική αναζήτηση την αρχική γενική ατμόσφαιρα του σκεπτικισμού, της απόρριψης, της ασυλοποίησης, της κοινωνικής περιθωριοποίησης και της απαισιοδοξίας διαδέχεται σταδιακά η ήρεμη αποδοχή, η αγάπη, η αναγνώριση ίσων δικαιωμάτων, η εξατομικευμένη προσπάθεια και η αισιόδοξη διάθεση ²⁴.

²⁴ Κρουσταλάκη Γ., Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο, (χ. εκδ.), Αθήνα (χ.χρον.) σελ.16

Σ' αυτή την συνέχεια, ιστορικά, μπορεί να διακριθεί ένα αρχικό στάδιο προεπιστημονικής αναζήτησης το ενθουσιαστικό στοιχείο και ο ζήλος ορισμένων πρωτοπόρων, θεμελιωτών της αγωγής των «καθυστερημένων» και «μειονεκτικών» παιδιών.

Κατά το διάστημα, του 17^{ου} -19^{ου} αιώνα, οι προσπάθειες των σκαπανέων της ειδικής αγωγής (Pedro Ponce de Leon, Pestalozzi κ.α.) βασίστηκαν ως επί το πλείστον σε μια εμπειρικής μορφής μεθοδολογία και ήσαν ιδρυματικού τύπου. Υποκείμενα της φροντίδας ήταν οι τυφλοί, οι «κωφάλαλοι», οι διανοητικώς καθυστερημένοι.

Προοίμιο της επιστημονικής φάσης της ειδικής αγωγής αποτελεί η μεταξύ των αρχών και των μέσων του 20^{ου} αιώνα περίοδος(1900-1950 περίπου). Εκείνη την περίοδο, που χαρακτηρίστηκε ως ο «αιώνας του παιδιού» άρχισε να αναπτύσσεται ως επιστήμη η «ειδική αγωγή». Τότε, άρχισε να λειτουργεί και το «ειδικό σχολείο», ένα δευτέρας κατηγορίας εκπαιδευτικό ίδρυμα, το οποίο χρησιμοποιούσε ατελείς μεθόδους, επιδίωκε δε να πετύχει σκοπούς περιορισμένης αξίας. Μεγάλες όμως εξελίξεις, που οδήγησαν στη σημερινή συγκρότηση του κλάδου της ειδικής αγωγής, συντελέστηκαν από δεκαετία του 1950 μέχρι και σήμερα. Παράλληλα μ αυτήν την περίοδο αξίζει να σημειωθεί, η εξέλιξη στις «Επιστήμες του Ανθρώπου».

Οι νέες πρόοδοι στις "Επιστήμες της Αγωγής" [...] δημιούργησαν νέες προϋποθέσεις για ανάπτυξη και επέφεραν σημαντικές αλλαγές στο πεδίο της ειδικής αγωγής. Έτσι, από την περίοδο αυτή άρχισε να διαμορφώνεται στην Ευρώπη αλλά και στην πατρίδα μας, [...], ένας πολυδιάστατος επιστημονικά χώρος, αυτός που χαρακτηρίζουμε ως κλινικό ψυχοπαιδαγωγικό χώρο. [...] Σ αυτό το διεπιστημονικό πλαίσιο επιχειρείται μια πολυδιάστατη- διεπιστημονική προσέγγιση του νέου ανθρώπου, του παιδιού και του εφήβου, που παρουσιάζει ορισμένες ιδιαίτερες δυσκολίες στη ζωή και στη συμπεριφορά του και αντίστοιχα ορισμένες ιδιαίτερες προσωπικές ανάγκες ²⁵. Σκοπός σήμερα της ειδικής αγωγής (στον οποίο θα αναφερθούμε αναλυτικότερα παρακάτω) είναι η προσέγγιση της όλης προσωπικότητας του νέου αυτού ανθρώπου και η παροχή σ αυτόν μιας καθολικής βοήθειας ζωής, ώστε να μπορέσει να καταξιωθεί κοινωνικά και ανθρώπινα. Το σκοπό αυτό έχουν αναλάβει σήμερα να πραγματώσουν διάφορες συνεργαζόμενες υπηρεσίες.

²⁵ Κρουσταλάκη Γ., Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο, (χ. εκδ.), Αθήνα (χ.χρον.) σελ. 17, 18

Τον πρώτο λόγο έχουν οι ειδικές εκπαιδευτικές μονάδες, το ειδικό σχολείο, το οποίο λειτουργεί σήμερα μέσα σε ένα εκσυγχρονισμένο θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο, ως σχολεία μαθητείας. Έτσι λοιπόν, η ειδική αγωγή στις μέρες έχει ως αντικείμενο ένα κοινωνικό, θεραπευτικό, παιδαγωγικό αλλά και κατεξοχήν ανθρώπινο πρόβλημα.

Η «Ειδική Αγωγή», όπως σε όλη την Ευρώπη έτσι και στην Ελλάδα, διένυσε αρχικά το Κλινικό-θεραπευτικό στάδιο, όπου κυριαρχούσε η ιατρική αντιμετώπιση των διαφόρων περιπτώσεων δυσλειτουργίας. Τη φάση αυτή διαδέχθηκε η παιδαγωγική περίοδος, κατά την οποία καθιερώθηκε πλέον ως βασικό μεθοδολογικό όργανο αντιμετώπισης των ειδικών αυτών περιπτώσεων, η ψυχο-παιδαγωγική παρέμβαση και θεραπεία. Την εξελικτική πορεία της ειδικής αγωγής επισφράγισαν, επίσης νέοι επιστημονικοί κλάδοι, που άρχισαν να αναπτύσσονται γύρο στη δεκαετία του '30 και μετά, όπως η Παιδοψυχιατρική και ορισμένοι νέοι κλάδοι της ψυχολογίας, ιδιαίτερα μάλιστα η Ψυχανάλυση. Οι κλάδοι αυτοί πλαισίωσαν τον τομέα της Θεραπευτικής παιδαγωγικής, εμπλουτίζοντας τον με νέες θεωρίες, θεραπευτικά σχήματα και μεθοδολογίες, διευρύνοντας έτσι την προοπτική του.

Σήμερα, η ειδική αγωγή στην Ελλάδα ασκείται σε αυτοτελείς εκπαιδευτικές μονάδες τα ονομαζόμενα ειδικά σχολεία, όλων των βαθμίδων, δημόσια και ιδιωτικά, σε ειδικές και «παράλληλες τάξεις» ή τμήματα ειδικής αγωγής, που λειτουργούν σε σχολεία γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

2.1.1 Ορισμός Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

Οι όροι «ειδική Αγωγή» και «Ειδική Εκπαίδευση», είναι μετάφραση του καθιερωμένου στη διεθνή βιβλιογραφία όρου special education. Στην Ελληνική βιβλιογραφία και στη σχολική πρακτική έχει επικρατήσει ο όρος «Ειδική Αγωγή» ενώ σπάνια και χωρίς διάκριση χρησιμοποιείται από τους Έλληνες μελετητές ο όρος «Ειδική Εκπαίδευση».

Το περιεχόμενο του όρου Ειδική Αγωγή, αφορούσε αρχικά την ειδικά σχεδιασμένη διδασκαλία έτσι ώστε ν' ανταποκρίνεται στις μοναδικές ανάγκες του αποκλίνοντος παιδιού. Τελευταία, ο όρος της Ειδικής Αγωγής δεν ορίζεται πλέον με βάση το χώρο στον οποίο η ειδική εκπαίδευση παρέχεται (ειδικό σχολείο, ειδική τάξη κλπ) αλλά εκτείνεται και πέρα από αυτό για να συμπεριλάβει κάθε μορφής πρόσθετης ή

ενισχυμένης βοήθειας οπουδήποτε και οποτεδήποτε αυτή παρέχεται από τη γέννηση ως την ωρίμανση του παιδιού, προκειμένου ν' αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες του στους τομείς της σχολικής μάθησης και της κοινωνικής του προσαρμογής.²⁶

Ορίζοντας την ειδική αγωγή και εκπαίδευση, στη συνέχεια και σύμφωνα με το Νόμο 2817/2000, γίνεται αναφορά στον ορισμό που δίνεται για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όπου: Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κατά την έννοια του παρόντος, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων. 2. Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσοι: α) Έχουν νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα. β) Έχουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες) ή ακοής (κωφοί, βαρήκοοι). γ) Έχουν σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπαιδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας. δ) Έχουν προβλήματα λόγου και ομιλίας. ε) Έχουν ειδικές δυσκολίες στη μάθηση, όπως δυσλεξία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία. στ) Έχουν σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης. "Ειδικής εκπαιδευτικής μεταχείρισης μπορεί να τύχουν τα άτομα που έχουν ιδιαίτερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα.²⁷

2.2 Σκοπός και στόχος του συστήματος της Ειδικής Αγωγής.

Σκοπός της «ειδικής αγωγής» είναι η υποβοήθηση, η υποστήριξη και η βελτίωση της σωματικής, της συναισθηματικής, της πνευματικής και κοινωνικής κατάστασης των παιδιών και εφήβων που αναφέραμε. Βασικές επιδιώξεις της αποτελούν η επαγγελματική τους αποκατάσταση και μέσω αυτής η κοινωνική τους ενσωμάτωση. Με άλλα λόγια η «ειδική αγωγή» δεν είναι μια απλά εκπαιδευτική διαδικασία αλλά μια συνολική βοήθεια ζωής σε όλα τα άτομα εκείνα που κατατρύχονται υπο την πίεση κάποιας προσωπικής αντίξοης κατάστασης.

Συγκεκριμένα το άτομο μέσω της «ειδικής αγωγής» μπορεί α) να αναπτύξει ισόρροπα την προσωπικότητά του: 1) τις σωματικές και κινητικές του ικανότητες, όπως επίσης και τις φυσιολογικές του λειτουργίες, και να περιφρουρήσει τη

²⁶ Βασιλείου Γ., Τα εκπαιδευσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά και έφηβοι, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998, σελ.280-281

²⁷ http://users.forthnet.gr/ath/polyzois/n2817_2000a.htm#Αρχή%20Σελίδας

σωματική του υγεία. 2) να επιτύχει τη συναισθηματική του ωρίμανση, να επιδιώξει την αυτογνωσία και τη σωστή αυτοαντίληψη ώστε να διαμορφώσει υγιές αυτοσυναίσθημα. Β) Να εξασκήσει και να αναπτύξει τις αισθητηριακές- αντιληπτικές λειτουργίες οι οποίες αποτελούν το θεμέλιο της επικοινωνιακής του ικανότητας, αλλά και της πνευματικής του ανάπτυξης. Γ) Εάν έχει κάποια μορφής κινητική δυσλειτουργία, με την εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων να βελτιώσει την γενική κινητική του κατάσταση και να αναπτύξει τις χειροτεχνικές-κατασκευαστικές του ιδιότητες. Δ) Εάν παρουσιάζει κάποια ακουστική ή οπτική αδυναμία, να ενισχύσει συστηματικά την υπολειμματική του ακοή με τεχνολογικά μέσα ή να περιστείλει την άμβλυνση της οπτικής του οξύτητας. Ε) Εάν παρουσιάζει κάποια προβλήματα ψυχολογικής φύσεως ή άλλα προβλήματα συμπεριφοράς, με συμβουλευτικές ψυχολογικές διαδικασίες αλλά και θεραπευτικά σχήματα, να μειώσει τις συναισθηματικές του εντάσεις και να τροποποιήσει τη συμπεριφορά του. ΣΤ) Να αναπτύξει στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο τις διανοητικές του δυνάμεις έτσι ώστε να επιτύχει ικανοποιητικές επιδόσεις στη μαθησιακή του προσπάθεια και στην εργασία. Ζ) Να αναπτύξει επίσης στην υψηλότερη βαθμίδα τη γλωσσική του ικανότητα, ώστε να τη χρησιμοποιεί ως μέσο διαπροσωπικής επικοινωνίας και πνευματικής ανάπτυξης. Η) Να ενταχθεί κανονικά σε ένα κατάλληλα οργανωμένο σχολικό περιβάλλον, όπου το παιδί θα βιώνει ενδιαφέρουσες και ευχάριστες καταστάσεις, έτσι ώστε να αισθάνεται ικανοποιημένο και ευτυχισμένο. Θ) Να κοινωνικοποιηθεί, να αναπτύξει βαθύτερες διαπροσωπικές σχέσεις με τους ανθρώπους του περιβάλλοντος, να διαμορφώσει ένα προσωπικό σύστημα αξιών και να κατορθώσει επίσης να γίνει ανεξάρτητο πρόσωπο, τόσο στο σχολείο όσο και στην οικογένεια.²⁸

2.3 Παιδαγωγικές-Διδακτικές αρχές της ειδικής αγωγής.

Το έργο της ειδικής αγωγής είναι θεμελιωμένο σε ένα θεωρητικό υπόβαθρο, όπου εκτός από τους σκοπούς και τους στόχους, πρέπει να υπάρχει και ένα σύνολο καθοδηγητικών αρχών και συμβουλευτικών θέσεων, τα οποία θα διέπουν την όλη λειτουργία της ειδικής εκπαίδευσης. Οι αρχές αυτές θα πρέπει να προσαρμόζονται κάθε φορά στην ιδιαιτερότητα του κάθε παιδιού, το οποίο θα είναι και το επίκεντρο

²⁸ Κρουσταλάκη Γ., Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο, (χ. εκδ.), Αθήνα (χ.χρον.) σελ.239-240

της αγωγής έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα. Από τις αρχές αυτές άλλες μεν είναι γενικού τύπου παιδαγωγικές αρχές που πρέπει να διέπουν όλο το έργο της ειδικής αγωγής άλλες δε ειδικές διδακτικές αρχές σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να οργανώνεται και να πραγματώνεται η καθαρά διδακτική και συμβουλευτική διαδικασία. Από τις αρχές αυτές σημαντικότερες είναι:

- Η εξατομίκευση της αγωγής (διδασκαλίας-μάθησης-συμβουλευτικής). Σκοπός της σύγχρονης παιδαγωγικής είναι η ατομική-προσωπική ανάπτυξη του νέου ανθρώπου. Ο κατ' εξοχήν χώρος εφαρμογής της αρχής αυτής είναι το παιδευτικό πλαίσιο της ειδικής αγωγής. Έτσι, στο σημερινό σχολείο κάθε μαθητής που παρουσιάζει κάποιες ιδιαίτερες ανάγκες, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ιδιαίτερη περίπτωση.
- Η εποπτικότητα στη διδασκαλία. Η μάθηση είναι πιο αποτελεσματική και τα προϊόντα της πιο σταθερά, όταν θεμελιώνεται στην εποπτικότητα της διδασκαλίας. [...] μια διδασκαλία μπορεί να διαθέτει δυο ειδών εποπτικότητα, την εξωτερική και την εσωτερική. Η *εξωτερική εποπτικότητα* προκύπτει στη διδασκαλία από τη χρήση κυρίως των εποπτικών μέσων και των άλλων οργάνων της νέας τεχνολογίας και της πληροφορικής και διακρίνεται για την δημιουργία στη συνείδηση του παιδιού άμεσων εμπειρικών ως επι το πλείστον εποπτειών. Η *εσωτερική εποπτικότητα* δε βασίζεται στη χρήση τεχνολογικών μέσων, είναι μια διεργασία δημιουργίας πνευματικών εικόνων-εποπτειών, μέσω των οποίων αισθητοποιούνται αφηρημένες έννοιες, καταστάσεις, φαινόμενα και γεγονότα.
- Η βιωματικότητα. Κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης πρέπει να δημιουργείται μια κατάλληλη ατμόσφαιρα, με πλούσια ερεθίσματα, που θα βοηθήσει το ασθενικό παιδί να ταυτίζεται με το διδασκόμενο αντικείμενο, να το προσεγγίζει διανοητικά και να το κατανοεί, να συγκινείται απ αυτό γιατί το γεμίζει συναισθηματικά και στη συνέχεια ν' ασχολείται μ' αυτό ενεργά.
- Η εγγύτητα στη ζωή. Η ειδικά αγωγή σήμερα προσπαθεί να δημιουργήσει μια ζωντανή σχέση μεταξύ σχολείου, εκπαίδευσης και καθημερινής ζωής. Έτσι η ειδική αγωγή απέκτησε ένα χαρακτήρα περισσότερο κοινωνικό και ανθρώπινο. Η αρχή αυτή φανερώνει δυο σημασιολογικές κατευθύνσεις. Η πρώτη είναι μια χρησιμοθηρική, ωφελμιστική τάση, σύμφωνα με την οποία η ειδική αγωγή οφείλει να προετοιμάζει το παιδί και τον έφηβο, μέσα από προεπαγγελματικές εμπειρίες και πρακτικές μάθησης. Ενώ η άλλη κατεύθυνση έχει σκοπό να

προετοιμάσει το παιδί με διάφορα σχήματα συμβουλευτικής και καθοδήγησης να αντιμετωπίσει τα υπόλοιπα σημαντικά προβλήματα της ζωής π.χ. σεξουαλικής ανάπτυξης, συναισθηματικής ωρίμανσης κ.λ.π.

- Η οργάνωση της σχολικής και κοινωνικής ζωής. Θα πρέπει η όλη ζωή του παιδιού στο σχολείο, στην οικογένεια αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία να είναι ορθολογιστικά οργανωμένη βάσει ειδικού προγράμματος, ώστε το παιδί να προσαρμόζεται σωστά σ' αυτήν και να αποφεύγει έτσι ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις στην προσωπικότητα του προερχόμενες από τη ζωή και τις συνθήκες ενός «αναρχούμενου» περιβάλλοντος.
- Η απλοποίηση και η ορθολογιστική οργάνωση της ύλης των σχολικών μαθήσεων. Στο παιδί που παρουσιάζει ορισμένου τύπου μαθησιακές δυσκολίες [...], θα πρέπει να επιλέγεται και να εφαρμόζεται ένα ειδικό διδακτικό πρόγραμμα, τροποποιημένο και κατάλληλα προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες ανάγκες, τις δυνατότητες και αδυναμίες του παιδιού.
- Ο σεβασμός του προσωπικού ρυθμού εργασίας του παιδιού και η αποδοχή της ελάχιστης προσπάθειας του. Ο καλός παιδαγωγός δεν περιφρονεί, δεν απορρίπτει κάποιες φορές ασυνείδητα- ούτε όμως και υπερπροστατεύει ένα μειονεκτικό παιδί. Δεν του αφαιρεί το λόγο, το παρακινεί να εκφράζεται. Επίσης, κατανοεί την έκταση της μειονεξίας του παιδιού, γνωρίζει τις αδυναμίες και τις ιδιαίτερες ανάγκες και σέβεται το προσωπικό ρυθμό συμμετοχής στην κοινή σχολική εργασία. Αποδέχεται, ενισχύει και επιβραβεύει και την πιο ασήμαντη προσπάθεια του.
- Η προσωπική ικανοποίηση του παιδιού. Η όλη ζωή της σχολικής κοινότητας και ιδιαίτερα το διδακτικό έργο πρέπει να είναι σωστά οργανωμένα και η συναισθηματική ατμόσφαιρα στο χώρο εργασίας να είναι ήρεμη. Η κατάσταση αυτή είναι δυνατόν να βοηθήσει το παιδί να μειώνει συναισθήματα ανασφάλειας και κατωτερότητας που προέρχονται από τις μικρές ή μεγάλες αποτυχίες του και να αμβλύνει τις διάφορες καταστάσεις που του προξενούν άγχος και ένταση και τέλος,
- Η συνεργασία των ειδικών με τους ειδικούς του παιδιού. Εκείνοι που μπορούν και οφείλουν να υλοποιούν τα διάφορα παιδαγωγικά, ψυχολογικά ή θεραπευτικά προγράμματα που αφορούν ένα μειονεκτικό παιδί, είναι οι γονείς. Αυτοί θα πρέπει να γίνουν οι βοηθοί των ειδικών, που θα εφαρμόζουν κάθε νέα μέθοδο

στην αγωγή του παιδιού, μετά φυσικά από συστηματική εκπαίδευση και πάντοτε με συμβουλευτική υποστήριξη²⁹.

2.4 Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Η σχολική και η κοινωνική τους ένταξη.

Το σχολείο για το παιδί είναι ένας χώρος κατάκτησης της γνώσης, αλλά επίσης είναι και ένας χώρος προσωπικής ανάπτυξης και κοινωνικοποίησης. Για τα παιδιά που για διάφορους λόγους έχουν μειωμένες ικανότητες για μάθηση το σχολείο δεν πρέπει να αποτελεί έναν τόπο απόρριψης αλλά αντίθετα, ένα χώρο συνάντησης με τα άλλα παιδιά, ένα χώρο ζεστής υποδοχής και αποδοχής.

Η κάθε προσπάθεια ένταξης πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες του ανάπηρου παιδιού, την ηλικία του, το βαθμό της νοητικής του ανεπάρκειας, την ύπαρξη ή την απουσία διαταραχών της συμπεριφοράς ή την ύπαρξη άλλων πιθανών διαταραχών (κινητικών, αισθητηριακών κτλ.). Οι δυνατότητες ένταξης του ανάπηρου παιδιού στο κανονικό σχολικό πλαίσιο ποικίλουν σημαντικά ανάλογα με την ηλικία του.

Ξεκινώντας από την ηλικία του νηπιαγωγείου, η ένταξη για το ανάπηρο παιδί είναι δύσκολη, όπως για κάθε άλλο παιδί, γιατί σηματοδοτεί το μερικό αποχωρισμό του από την οικογενειακή εστία, αλλά και επιπλέον το φέρνει αντιμέτωπο με τις προσωπικές του δυσκολίες, ακόμα κι αν το ίδιο δεν τις αντιλαμβάνεται παρα με αόριστο τρόπο: πέφτει συχνά στην αυλή, είναι αδέξιο στις δραστηριότητες του, δεν μπορεί να απαντήσει στις ερωτήσεις της δασκάλας ακόμα κι αν τις έχει καταλάβει κτλ. Συνειδητοποιεί τη διαφορά του με τα άλλα παιδιά. Το ανάπηρο παιδί έχει ωστόσο από την ένταξη αυτή ένα σημαντικό όφελος στον τομέα της κοινωνικοποίησης, της αυτονομίας και του λόγου³⁰. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες του παιδιού όμως αναδύονται πιο ξεκάθαρα σε επόμενο στάδιο, το οποίο και είναι η εισαγωγή του στο δημοτικό σχολείο.

Έχει διαπιστωθεί ότι ορισμένες αναπηρίες γίνονται πιο ανεκτές απ' ό,τι άλλες στο δημοτικό σχολείο. Είναι η περίπτωση των ελαφριών νοητικών καθυστερήσεων

²⁹Κρουσταλάκη Γ., Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο, (χ. εκδ.), Αθήνα (χ.χρον.) σελ. 240-244

³⁰ Γκαλλάν, Α., Γκαλλάν., Ζ., Το παιδί με νοητική καθυστέρηση και η κοινωνία, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997, 248-249

και των εγκεφαλικών- κινητικών αναπηριών. Αντίθετα για τα παιδιά που έχουν πιο σοβαρή νοητική καθυστέρηση και εκείνα που παρουσιάζουν διαταραχές συμπεριφοράς και του χαρακτήρα, η ένταξη είναι πιο δύσκολη. Ελάχιστα καταφέρνουν να παραμείνουν μέχρι το τέλος του δημοτικού και όσα το καταφέρνουν είναι υποχρεωμένα να καταβάλουν πολύ μεγάλες προσπάθειες για να συνεχίσουν τη σχολική τους φοίτηση, το οποίο βέβαια μπορεί, μακροπρόθεσμα, να αποδειχθεί βλαπτικό για αυτά τα παιδιά.

Η ένταξη στο κανονικό σχολείο δεν πρέπει να είναι ένας απόλυτος στόχος. Η ένταξη στο χώρο της ειδικής αγωγής παραμένει, για ένα σημαντικό αριθμό περιπτώσεων, η μόνη και η καλύτερη λύση για το παιδί αν το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ικανοποιητικό και η αντιμετώπιση του παιδιού προσαρμοσμένη κατάλληλα στην περίπτωση του³¹.

Παρ' όλο που η ένταξη ή η ενσωμάτωση των παιδιών αυτών σε κανονικό σχολείο δεν πρέπει να είναι ένας απόλυτος στόχος, εντούτοις οι παραδοσιακές ειδικές τάξεις με τα απομονωμένα προγράμματα τους τείνουν να διευρύνουν μάλλον παρά να περιορίσουν τις διαφορές ανάμεσα στα ειδικά και στα κανονικά παιδιά αφού το υπάρχων σύστημα δεν αφήνει, δεν δίνει την ευκαιρία στους μαθητές των κανονικών τάξεων να έλθουν σε επαφή με τους συμμαθητές τους με τις μειωμένες ικανότητες και δεξιότητες. Με αυτόν τον τρόπο από τα πρώτα κιόλας βήματα των παιδιών καλλιεργείται η προκατάληψη και η περιφρόνηση για τους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες.

Κλείνοντας, σκόπιμο είναι να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τη Διακήρυξη της Σαλαμάγκας (ΟΗΕ-UNESCO 1994) αποτελεί βασική κατεύθυνση της σύγχρονης ψυχοπαιδαγωγικής και εκπαιδευτικής αντιμετώπισης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο κοινό σχολείο, με ειδικά υποστηρικτικά εκπαιδευτικά προγράμματα, ανάλογα με τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντά τους. Η διαδικασία της ένταξης (ενσωμάτωσης) δεν αποτελεί μονομερή μηχανιστική αλλά προοδευτική μαθησιακή διαδικασία, που επιτυγχάνεται με το συγχρωτισμό και την κοινωνική αλληλεπίδραση όλων των μαθητών. Η επιτυχία των σκοπών μιας τέτοιας εκπαιδευτικής πολιτικής και πράξης απαιτεί: Α) Την εξασφάλιση της αρμονικής αλληλοαποδοχής και αλληλεγγύης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

³¹ Γκαλλάν, Α., Γκαλλάν., Ζ., Το παιδί με νοητική καθυστέρηση και η κοινωνία, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997,249

στον κύριο κορμό της γενικής εκπαίδευσης. Β) Την οικοδόμηση μιας παιδοκεντρικής παιδαγωγικής που θα σέβεται την προσωπικότητα των παιδιών και θα αποδέχεται τις όποιες ατομικές ιδιαιτερότητες και μαθησιακές διαφορές. Γ) Το συστηματικό σχεδιασμό και την υλοποίηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σ' ένα σχολείο για όλους.

Τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δικαιούνται και πρέπει να βρίσκουν τη θέση τους στο σχολείο που προορίζεται για όλους, που προσφέρει εκπαίδευση για όλους, χωρίς διακρίσεις, περιθωριοποιήσεις και αποκλεισμούς³².

2.4.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική ένταξη των ατόμων με αναπηρία.

Το σχολείο αποτελεί σήμερα έναν από τους βασικούς θεμελιώδεις κοινωνικούς θεσμούς. Σ αυτόν το χώρο ζουν, εργάζονται και συναναστρέφονται άτομα διαφορετικών κοινωνικοπολιτιστικών αντιλήψεων. Υπάρχουν διαφορές στο φύλο, στο σώμα, στην ηλικία, στα ενδιαφέροντα και πολλές φορές τα χάσματα που παρουσιάζουν είναι αγεφύρωτα. Η συνύπαρξη όλων αυτών προκύπτει από τους νόμους, το κράτος και συχνά οδηγεί στη δημιουργία αγεφύρωτων συγκρούσεων, οι οποίες εκδηλώνονται με τη μορφή ανοικτής διαφωνίας, επιθετικότητας, αδιαφορίας κλπ. Η παρουσία μαθητών με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε οποιαδήποτε σχολική μονάδα προκαλεί ακόμα μεγαλύτερες εντάσεις και ενστάσεις οι οποίες τις περισσότερες φορές όχι μόνο υπονομεύουν την ένταξη τους στο σχολείο αλλά την ακυρώνουν πλήρως.

Τρεις παράγοντες που επηρεάζουν τις συγκρούσεις στο σχολείο και επηρεάζουν καθοριστικά την ένταξη των α.μ.ε.α. ως ανηλίκων στο εκπαιδευτικό σύστημα και ως ενηλίκων στο κοινωνικό γίγνεσθαι είναι:

- I. Οι επικρατούσες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες (νόμοι, κανόνες, αξίες, ιδεολογίες, κατανομή πόρων- ευκαιριών και μέσων) οι οποίες προκαλούν διαταραχές σχέσεων ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας.
- II. Οι αντιφατικές προσδοκίες των διαφόρων πολιτικών και κοινωνικών φορέων (Υπουργείο Παιδείας, πολιτικά κόμματα, σύλλογοι διδασκόντων

³² <http://www.syn.gr/syncorfu/dial020216.htm>

και γονέων οργανώσεις ατόμων με αναπηρία, ιδιωτικά κέντρα ειδικής αγωγής κ.α.) και των επικοινωνούντων ομάδων (μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικοί, πολιτικοί παράγοντες κ.α) καθώς επίσης η ίδια η αντιφατικότητα των προσδοκιών οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά τα βιώματα όσο και τη συμπεριφορά των ατόμων ή των ομάδων που μετέχουν σε μια σύγκρουση.

- III. Τα ίδια τα συμμετέχοντα άτομα με τις κοσμοαντιλήψεις τους, τις πεποιθήσεις τους, τις προκαταλήψεις τους, τις απαιτήσεις τους, τις ειδικές ανάγκες τους κ.α μπορούν συχνά να προκαλέσουν μια σύγκρουση ή να την παροξύνουν εις βάρος μαθητών με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που δεν εντάσσονται στις δικές τους στάσεις, αντιλήψεις και προσδοκίες.³³

Η ανάπτυξη της ειδικής αγωγής στη χώρα μας χαρακτηρίζεται από μια άνιση σύγκρουση ανάμεσα σ αυτούς που ενεργούν στο πνεύμα της υπεράσπισης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του παιδιού και όσους εκφράζουν ανταγωνιστικά συμφέροντα ειδικευόμενοι στις ιδιαιτερότητες και στις ιδιαιτερότητες και στις “αποκλίνουσες ομάδες ανάγκες” των ανήλικων και ενήλικων “πελατών” τους.

2.5 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην Ειδική Αγωγή.

Το αντικείμενο εργασίας τού κοινωνικού λειτουργού στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής (ΣΜΕΑ) είναι ευρύτατο και καθορίζεται από το Προεδρικό Διάταγμα 891/1978 ΔΕΚ 213/7-12/78 . Ειδικότερα, στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ο κοινωνικός λειτουργός έχει καθήκοντα και αρμοδιότητες καθώς:

- Είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ σχολείου, οικογένειας και άλλων κοινωνικών φορέων και υπηρεσιών με επίκεντρο το παιδί και τις ιδιαίτερες ανάγκες του.

³³ Ευσταθίου, Μ., 2005. Περιοδικό Αναπηρία (τεύχος 02) σελ. 17

- Συνεργάζεται συστηματικά και προγραμματισμένα με τις οικογένειες των μαθητών τού σχολείου, επιδιώκοντας τη θετική στάση τής οικογένειας στο πρόβλημα του μαθητή και την ανάπτυξη υγιών ενδοοικογενειακών σχέσεων.-

Για την επίτευξη των σκοπών αυτών, ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί και τις τρεις μεθόδους Κοινωνικής Εργασίας με άτομα, ομάδες και κοινότητα και συγκεκριμένα:

- Διερευνά όλες τις ανάγκες και δυνατότητες ικανοποίησης των αιτημάτων, που υποβάλλονται για εγγραφή παιδιών στο ειδικό σχολείο, ενημερώνει τους γονείς και τους υποδέχεται στο σχολικό περιβάλλον. Παραπέμπει τους γονείς στις κατά περίπτωση αρμόδιες υπηρεσίες, εφόσον κρίνεται αδύνατη η εγγραφή τους στο ειδικό σχολείο, συνεργαζόμενος με τους γονείς, έως ότου ολοκληρωθεί η παραπομπή.

- Καταρτίζει το κοινωνικό, οικογενειακό και ατομικό ιστορικό τού ατόμου που απευθύνεται στην κοινωνική υπηρεσία.

- Ενημερώνει τους γονείς για το κοινωνικό – παιδαγωγικό έργο, τους στόχους των ΣΜΕΑ και τους υποστηρίζει στην καλύτερη προσαρμογή στο πρόγραμμα και τη λειτουργία τού σχολείου.

- Επισκέπτεται τις οικογένειες των μαθητών στο σπίτι, προκειμένου να διερευνήσει τις συνθήκες διαβίωσης και να συμβάλει στη βελτίωση των ενδοοικογενειακών σχέσεων.

- Διευκολύνει και βοηθά την οικογένεια στην επικοινωνία με αρμόδιους φορείς (Νομαρχία, Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης Υποστήριξης (ΚΔΑΥ), Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα, Νοσοκομεία, Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής (ΚΨΥ), κ.α.), ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας. Επίσης, παραπέμπει την οικογένεια σε άλλους ειδικούς ή υπηρεσίες, όταν κρίνεται αναγκαίο.

- Προετοιμάζει τους γονείς και τους μαθητές για την αποφοίτησή τους από το ειδικό σχολείο και φροντίζει για την προεπαγγελματική και επαγγελματική κατάρτισή τους καθώς και την αποκατάστασή τους σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες.

- Παρακολουθεί την τύχη και την πρόοδο ή την εργασιακή αποκατάσταση των αποφοίτων μαθητών για εύλογο χρονικό διάστημα και τους βοηθά, όσο μπορεί πιο αποτελεσματικά.
- Συνεργάζεται σε ατομική ή ομαδική βάση (μικρές ομάδες) με παιδιά, που αντιμετωπίζουν κάποιο ειδικό πρόβλημα κοινωνικής ή προσωπικής φύσης.
- Ενημερώνει συστηματικά τον ατομικό φάκελο κάθε μαθητή και ανταλλάσσει απόψεις με το λοιπό διδακτικό προσωπικό τού σχολείου, τηρώντας πάντοτε τις σχετικές με το επαγγελματικό απόρρητο διατάξεις (αρ. 16 του Ν. 1145/81).
- Συνεργάζεται με ιδρύματα, οργανώσεις και υπηρεσίες της κοινότητας, επιδιώκοντας την καλύτερη αξιοποίηση των υπηρεσιών τους, από τους μαθητές και τις οικογένειές τους και ευαισθητοποιεί την κοινότητα για τις ανάγκες των ΣΜΕΑ.
- Συνεργάζεται στενά με όλο του προσωπικό τού σχολείου και συμμετέχει στα συμβούλια του προσωπικού.
- Συνεργάζεται με το προσωπικό των ΚΔΑΥ και ειδικότερα με τον κοινωνικό λειτουργό.
- Φροντίζει, σε συνεργασία με το Σύλλογο Προσωπικού τού ειδικού σχολείου, και παρέχει υποστήριξη, όπου χρειαστεί και τέλος
- Συμμετέχει στη διενέργεια ερευνών, που αφορούν το παιδί με αναπηρίες, την αγωγή και εκπαίδευση, όταν αυτό είναι δυνατό

Ο κοινωνικός λειτουργός, επίσης, πρέπει να συμμετέχει στον κοινωνικό σχεδιασμό και την κοινωνική πολιτική για τα άτομα με αναπηρίες.³⁴

Σύμφωνα με το Σταθόπουλο στο βιβλίο του Κοινωνική Πρόνοια, αναφέρετε, επίσης, ότι ο κοινωνικός λειτουργός τουλάχιστον από θεωρητικής πλευράς, εργάζεται σε δυο επίπεδα: το πρώτο επίπεδο, γνωστό ως μικρο-επίπεδο περιλαμβάνει εργασία με άτομα, οικογένειες και μικρές ομάδες που στόχο έχουν την κοινωνικοποίηση, την κοινωνική ένταξη ή επανένταξη του ατόμου και την επαγγελματική του αποκατάσταση. Το δεύτερο, γνωστό ως μακρο επίπεδο, αφορά την παρέμβαση του

³⁴ <http://www.noesi.gr/node/881>

κοινωνικού λειτουργού στην κοινότητα, με στόχο την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, ενεργοποίηση του ευρύτερου πληθυσμού για την πρόληψη ή αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων. Στο πλαίσιο της εργασίας του με ανάπηρους –σωματικά, διανοητικά, ψυχικά- και άτομα με χρόνιες παθήσεις, ο κοινωνικός λειτουργός καλείται να παρέμβει τόσο στο μικρο- όσο και στο μακρο-επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

3 Η σχολική εκπαίδευση των αναπήρων σήμερα

Η ειδική αγωγή, ένας νέος θεσμός στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών, πέρασε τα τελευταία χρόνια διάφορα στάδια επιστημονικής εξέλιξης και εφαρμογής. Με την ίδρυση των παιδαγωγικών τμημάτων στα Πανεπιστήμια τη δεκαετία του '80 η Ειδική Αγωγή βρίσκει τον επιστημονικό της χώρο και αρχίζει να αναπτύσσεται ως γνωστικό αντικείμενο και στην Ελλάδα.

Από το 1990 η Ειδική Αγωγή φαίνεται πως μπαίνει σε μια καινούρια εποχή διεκδικήσεων για ριζοσπαστικές αλλαγές, τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην κοινωνία. Οι οργανώσεις των αναπήρων αποκτούν ιδιαίτερη κινητικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κινήσεις αυτές του αναπηρικού κινήματος προκαλούν έντονες αλλαγές στην Ειδική Αγωγή. Έτσι, σε αντίθεση με προηγούμενες εποχές, όπου οι αλλαγές προέρχονταν κυρίως από πρωτοβουλίες ειδικών, την εποχή δηλαδή της παθολογίας από γιατρούς και ψυχολόγους και την εποχή της ένταξης από εκπαιδευτικούς και κοινωνιολόγους, παρόλα αυτά ενώ οι ειδικοί συνεχίζουν να εμπλέκονται οι αλλαγές καθορίζονται κυρίως από την πίεση των άμεσα ενδιαφερομένων για την ζωή και την εκπαίδευση τους.

Η αναπηρία επαναπροσδιορίζεται ως κοινωνικός ρατσισμός και κοινωνική αδικία, την οποία τα άτομα με αναπηρίες δεν είναι διατεθειμένα να δεχτούν. Απαιτούν παροχές όχι για την ανικανότητα τους αλλά για την κοινωνική τους συμμετοχή. Στον χώρο της εκπαίδευσης το γενικό σχολείο αντί να παρέχει προγράμματα ένταξης για τα παιδιά με αναπηρίες πρέπει να αναδιοργανωθεί ώστε να εκπαιδεύει ταυτόχρονα όλα τα παιδιά με ή χωρίς αναπηρίες.

Συνεκπαίδευση και όχι ένταξη είναι το αίτημα των καιρών. Σύμφωνα με την αντίληψη της συνεκπαίδευσης η ξεχωριστή ειδική εκπαίδευση πρέπει να καταργηθεί και τα παιδιά με αναπηρίες θα πρέπει να λαμβάνουν την εκπαίδευση τους στην γενική εκπαίδευση. Αυτό σημαίνει πως η γενική εκπαίδευση θα πρέπει να επαναπροσδιορίσει τους στόχους της, είναι αναγκαίο να περιοριστεί η έμφαση μόνο στην ακαδημαϊκή πρόοδο των παιδιών, να αλλάξουν τα αναλυτικά προγράμματα και να δοθεί έμφαση στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Η αναπηρία θα πρέπει να θεωρηθεί από το σχολείο ως ένα χαρακτηριστικό της ανθρώπινης ύπαρξης.

Στην Ελλάδα , την σημερινή εποχή της συνεκπαίδευσης, των έντονων αναζητήσεων και προβληματισμών που διαδραματίζονται σε διεθνές επίπεδο, όχι μόνο για την θέση των αναπήρων στην κοινωνία αλλά και τον επαναπροσδιορισμό του ίδιου του ρόλου και του περιεχομένου της Ειδικής Αγωγής, επικρατούν συνθήκες που θυμίζουν παλαιότερες εποχές. Τα Ειδικά Σχολεία λειτουργούν με τον ίδιο περίπου τρόπο όπως παλιά. Ιδρύονται ειδικές τάξεις και ακόμα ειδικά προπτυχιακά τμήματα εκπαιδευτικών, ενώ λείπει ο διάλογος για το θέμα της συνεκπαίδευσης. Το παθολογικό μοντέλο της αναπηρίας έχει ακόμα έντονη την παρουσία του σε ολόκληρο το χώρο όπως στα Υπουργεία, σχολεία, ειδικές τάξεις και τμήματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών Ειδικών Αγωγής.³⁵

Η παροχή ειδικής αγωγής στην χώρα μας και ιδιαίτερα σε πρώιμες ηλικίες είναι πολύ καθυστερημένη. Μόνο μερικοί μαθητές του δημοτικού σχολείου με μέτρια ή ελαφριά προβλήματα καλύπτονται. Στην Ελλάδα τα περισσότερα παιδιά με ειδικές ανάγκες φοιτούν στις συνηθισμένες τάξεις, όχι εξ αιτίας κάποιας ιδιαίτερης "φιλοσοφικής" πρακτικής αλλά κατά τύχη και κατ' ανάγκη. Η κύρια κατεύθυνση αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων είναι η ίδρυση όλο και περισσότερων νέων ειδικών τάξεων. Εν τούτοις έστω και σ' αυτό το επίπεδο δεν λαμβάνεται καμία μέριμνα για τους εφήβους και η προσπάθεια σταματάει στο Δημοτικό Σχολείο. Δεν υπάρχουν ούτε αίθουσες ούτε ειδικευμένοι εκπαιδευτικοί. Όσοι διορίζονται σε ειδικά σχολεία δεν έχουν πρόσβαση στα παιδιά των συνηθισμένων τάξεων ή τα παιδιά των μικρών μονάδων ειδικής αγωγής. Σήμερα προβλέπονται οι ειδικότητες του σχολικού ψυχολόγου, του λογοθεραπευτή, του επαγγελματικού συμβούλου, του φυσιοθεραπευτή, του εργασιοθεραπευτή, του κοινωνικού λειτουργού και του επιμελητή. Είναι όμως ανάγκη να προστεθούν και ακουολόγοι, μουσικοθεραπευτές, διερμηνείς νοηματικής γλώσσας, εκπαιδευτές κινητικότητας, τεχνολόγοι εκπαιδευτές, εμπειροτέχνες και τεχνίτες εκπαιδευτές.

Στον Ελληνικό χώρο, όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια γίνεται αντιληπτό ότι και τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι άτομα που αξίζουν μιας καλύτερης τύχης και

³⁵ http://kapodistriako.uoa.gr/stories/print.php?id=107_de_01

καταβάλλεται προσπάθεια ώστε από τα πρώτα κιόλας χρόνια της σχολικής τους ζωής να αποκτούν δεξιότητες τέτοιες που να τα διευκολύνουν να αυτονομηθούν και να επιβιώσουν σε ένα περισσότερο ή λιγότερο ελεγχόμενο περιβάλλον. Η σχολική ένταξη είναι από τις κυριότερες τάσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής τα τελευταία χρόνια.³⁶

3.1 Αίτια κρίσης της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα

Η λέξη «κρίση» συνοψίζει την πραγματικότητα της παιδείας στην χώρα μας. Οι εκπαιδευτικές διαδικασίες που βιώνουν τα άτομα με αναπηρίες βρίσκεται σε στάδιο απόγνωσης όπως χαρακτηρίζεται από την Εθνική Συνομοσπονδία ΑμεΑ, τον Πανελλήνιο Επιστημονικό Σύλλογο Ειδικής Αγωγής, την Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκπαιδευτικού Προσωπικού.

Επιγραμματικά τα αίτια που οδηγούν στην εκπαιδευτική κρίση των ΑμεΑ στην Ελλάδα του σήμερα είναι:

- Μεγάλος αριθμός Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής υπολειτουργούν εξαιτίας σημαντικών ελλείψεων εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και ειδικού προσωπικού.
- Σε πολλές Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής όσο και στα γενικά σχολεία όπου λειτουργούν τμήματα ένταξης μαθητών με αναπηρίες δεν παρέχονται τα απαραίτητα οικονομικά κονδύλια και κινδυνεύουν με αποψιλώσεις.
- Δεν εφαρμόζονται αναλυτικά διδακτικά προγράμματα
- Δεν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός και τα απαραίτητα βοηθήματα τόσο για τα παιδιά με αναπηρίες όσο και για το εκπαιδευτικό προσωπικό δημιουργώντας δυσλειτουργικές συνθήκες εκπαίδευσης.³⁷

³⁶ http://paroutsas.jmc.gr/spec_ag.htm

³⁷ <http://www.disabled.gr/lib/?p=12102>

<http://www.economist.gr/modules/news/article.php?storyid=4497>

3.2 Ισότητα εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρίες

Ο όρος «Εκπαίδευση για όλους», επανεξετάζει ζητήματα όπως των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ίσων ευκαιριών. Γεγονός αποτελεί ότι όλες οι κοινωνίες, ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες αντιμετωπίζουν με διαφορετική ένταση και σε διαφορετικό βαθμό τις αλληλοσυγκρουόμενες απαιτήσεις και διαδικασίες που σχετίζονται με τις βασικές κατευθύνσεις στον χώρο της εκπαίδευσης.

Γι' αυτό το λόγο το θέμα της εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρίες είναι σημαντικό να αντιμετωπίζεται κυρίως ως θέμα ίσων ευκαιριών συμμετοχής. Μέσα από το θέμα των ίσων ευκαιριών εμφανίζεται η σύγχρονη τάση της Ειδικής Αγωγής να κατοχυρωθεί το δικαίωμα της εκπαίδευσης όλων των παιδιών και να ιδρύονται σχολικές μονάδες οι οποίες θα συμπεριλαμβάνουν όλα τα παιδιά με ή χωρίς αναπηρίες, όπου θα κατανοούνται οι ιδιαιτερότητες των ατόμων με αναπηρίες και θα υπάρχει ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες. Δηλαδή σχολεία συνεκπαίδευσης όπου «ο καθένας ανήκει, γίνεται δεκτός, υποστηρίζει και υποστηρίζεται από τους συνομηλίκους του και από τα άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας».

Η φιλοσοφία της συνεκπαίδευσης διαμορφώθηκε σταδιακά μέσα από τις νομοθετικές ρυθμίσεις και πράξεις των Ηνωμένων Εθνών, από κείμενα των παγκόσμιων ειδικών διασκέψεων και από τα ερευνητικά δεδομένα. Γενικότερα η έννοια της συνεκπαίδευσης υποδηλώνει:

1. Αρμονική συνύπαρξη των παιδιών στις σχολικές κοινότητες.
2. Την ανάγκη για την τοποθέτηση των μαθητών με αναπηρίες όχι απλώς σε γενικά σχολεία αλλά κυρίως ότι το παραδοσιακό γενικό σχολείο θα πρέπει να αναμορφωθεί για την εξυπηρέτηση των αναγκών των παιδιών όποιες και αν είναι αυτές.

Θέτοντας τις βάσεις της συνεκπαίδευσης αλλά και της συνύπαρξης των ατόμων με ή χωρίς αναπηρίες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, στόχος είναι η κοινωνική και σχολική ενσωμάτωση των δευτέρων. Επιδιώκεται δηλαδή η συμμετοχή του παιδιού

με αναπηρίες σε εκπαιδευτικές και κοινωνικές διαδικασίες που ξεφεύγουν από τα όρια μιας χωροταξικής ενσωμάτωσης που σημαίνει απλώς συνύπαρξη ή στέγαση στους ίδιους εκπαιδευτικούς χώρους. Γι' αυτό τα σχολικά προγράμματα που απευθύνονται σε παιδιά με ή χωρίς αναπηρίες πρέπει να επικεντρώνεται τόσο στην ενδυνάμωση της αυτοτελούς παρουσίας του κάθε παιδιού, όσο και στην συνεισφορά του στις κοινές επιδιώξεις.³⁸

3.2.1 Έννοια και φιλοσοφία της σχολικής ενσωμάτωσης

Η έννοια της σχολικής ενσωμάτωσης και η φιλοσοφία της αποτελεί αντικείμενο μελέτης από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Ως όρος σημαίνει την ένταξη των παιδιών με αναπηρίες σε σχολεία γενικής εκπαίδευσης και στην ενσωμάτωση τους στην ομάδα των άλλων παιδιών. Νοηματικά βρίσκεται πολύ κοντά στην έννοια της κοινωνικοποίησης.

Με την έννοια αυτή το άτομο που εντάσσεται στο σχολείο γενικής εκπαίδευσης, για να ενσωματωθεί στην ομάδα των άλλων συνομηλίκων του, πρέπει να έχει την δυνατότητα :

- A)** να ικανοποιεί τις ανάγκες του με αποδεκτούς κοινωνικά τρόπους
- B)** να μετέχει σε ένα μίνιμουμ τουλάχιστον απαιτήσεων στις πνευματικές, στις διδακτικές, στις κοινωνικές και στις άλλες δραστηριότητες του σχολείου και της τάξης
- Γ)** να νιώθει ότι γίνεται αποδεκτό μέλος της ομάδας και να αισθάνεται ευτυχισμένο.

Γενικότερα η φιλοσοφία της σχολικής ενσωμάτωσης υποστηρίζει όταν ένα παιδί με αναπηρίες βρεθεί σε κάποιο ειδικό σχολείο, αρχικά δέχεται την βοήθεια των ειδικών και προσαρμόζεται σε έναν τεχνητά διαμορφωμένο κόσμο. Έτσι όταν αργότερα προσπαθήσει να προσαρμοστεί στην πραγματική κοινωνία, είναι πολύ πιθανό ότι θα

³⁸ <http://www.cpe.gr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=53>

συναντήσει πολλές δυσκολίες. Αντίθετα η συνύπαρξη των παιδιών με ή χωρίς εκπαιδευτικές δυσκολίες και ανάγκες βοηθάει και τις δύο πλευρές ώστε:

1. Το παιδί με εκπαιδευτικές δυσκολίες και προβλήματα αντιμετωπίζει από την αρχή τις δυσκολίες του μέσα σε ένα κανονικό περιβάλλον που θα έχει συνέχεια.
2. τα άλλα παιδιά γνωρίζουν από την αρχή τις δυσκολίες του παιδιού αυτού και σταδιακά ή άμεσα οδηγούνται στην αποδοχή του.

Η αρχή που επικρατεί είναι ότι όταν αν θέλουμε ένα άτομο με αναπηρίες να ενταχθεί στην κοινωνία των « κανονικών» ενηλίκων, δεν μπορεί να διαχωρίζεται από αυτή στην πιο κρίσιμη ηλικία του δηλαδή την παιδική. Έτσι ο πιο κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση της αρχής αυτής είναι το σχολικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια της σχολικής ομάδας και του συγχρωτισμού όλων των παιδιών είτε έχουν αναπηρίες είτε όχι, δίδεται η ευκαιρία να γνωριστούν μεταξύ τους, να εκτιμήσουν τις δυνατότητες τους, τις αδυναμίες, τις ανάγκες τους και έτσι δημιουργείται το αμοιβαίας κατανόησης και αποδοχής.³⁹

Η διαφορετικότητα μέσα στην ομάδα βοηθάει , ώστε κάθε παιδί να βρει και να προσδιορίσει την ταυτότητα του. Έτσι τα παιδιά χωρίς δυσκολίες μαθαίνουν να αποδέχονται τα παιδιά με αναπηρίες και να ζουν με αυτά με εντελώς φυσιολογικό τρόπο και αποδοχή, ενώ τα άλλα παιδιά βιώνουν την διαφορετικότητα τους και την αποδέχονται πολύ πιο εύκολα απ' ότι σε ένα υπερπροστατευτικό και ξένο περιβάλλον προς την πραγματικότητα.

Η ενσωμάτωση λειτουργεί και ενεργεί αντίθετα προς τον κοινωνικό διαχωρισμό και εμποδίζει τον στιγματισμό των παιδιών με αναπηρίες. Αντίθετα με το σχολείο ειδικής αγωγής, η ενσωμάτωση των παιδιών με αναπηρίες σε γενικά σχολεία δίνει νέες δυνατότητες μάθησης και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Η κοινή ζωή και μάθηση στο κοινό σχολείο για όλα τα παιδιά συντελεί θετικά στην αποβολή των προκαταλήψεων και ανασφαλειών , δημιουργείται κλίμα αμοιβαίου σεβασμού και εκτίμησης, γίνεται

³⁹ Χρηστάκης, Κ. (2006). «Η εκπαίδευση των παιδιών με δυσκολίες. Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή» (τόμος Α΄, κεφ. 4, σελ. 115-153) . Αθήνα : Ατραπός.

γνωριμία και κατανοούνται τα προβλήματα των ατόμων με διαφορετικές ικανότητες, ενώ γενικότερα διευκολύνει την ενσωμάτωση τους σε όλους τους τομείς της ζωής. Με την ενσωμάτωση εξυπηρετείται η θεμελιώδης κοινωνική απαίτηση ώστε ο καθένας να γίνεται αποδεκτός από το σύνολο όπως είναι.⁴⁰

Με την έννοια αυτή η σχολική ενσωμάτωση αποτελεί βασική και αναγκαία προϋπόθεση για την κοινωνική και επαγγελματική ενσωμάτωση. Με την κοινή εκπαίδευση αποδυναμώνονται και αποβάλλονται οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και ο φόβος του αγνώστου. Προάγεται η αλληλοκατανόηση, η αλληλοαποδοχή και διαμορφώνονται στάσεις και μορφές επικοινωνίας που ενισχύουν την πολυπολιτισμική και πολυμορφική κοινωνία. Στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης τα παιδιά με αναπηρίες στηρίζονται περισσότερο ανθρώπινα εφόσον δεν υπάρχει διάκριση και διαφορά και εδραιώνεται το αξίωμα των ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά. Τελικά η σχολική ενσωμάτωση είναι δεν αποτελεί απλώς μια λειτουργική κατάσταση αλλά και μια ηθική διάσταση.

Σήμερα, σε παγκόσμιο επίπεδο αναγνωρίζεται ότι όλα τα άτομα με δυσκολίες πρέπει να συνεκπαιδεύονται με τα άλλα άτομα στο ίδιο σχολείο, με την υποχρέωση των αρμοδίων υπηρεσιών να εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες και προϋποθέσεις, ώστε η σχολική ενσωμάτωση να είναι επωφελής και να έχει χρήσιμα πρακτικά αποτελέσματα, ανταποκρινόμενα στον τελικό σκοπό της ειδικής αγωγής.⁴¹

3.2.2 Ενδεικτικές διακριτές καταστάσεις αγωγής και εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρίες-από τον διαχωρισμό στην ισότιμη συνεκπαίδευση

Δίνοντας την ορολογία των τεσσάρων διακριτών καταστάσεων στον χώρο της εκπαίδευσης, οι οποίες είναι η ένταξη, συνεκπαίδευση, ενσωμάτωση και ισότιμη συνεκπαίδευση είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι δεν είναι η ορολογία που επηρεάζει την ποσότητα και την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, αλλά η υιοθετημένη

⁴⁰ Κυπριωτάκης, Α.(2001). « Μια παιδαγωγική ένα σχολείο για όλα τα παιδιά».Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα σελ.1-6

⁴¹ Κυπριωτάκης, Α.(2001). « Μια παιδαγωγική ένα σχολείο για όλα τα παιδιά». Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα σελ 6-8

φιλοσοφία και οι πρακτικές που επιλέγονται και εκφράζονται στις επιμέρους καταστάσεις. Παρακάτω περιγράφονται οι διακριτές αυτές καταστάσεις.

1. **Ένταξη**: ως ένταξη θεωρείται, η τοποθέτηση μαθητών με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες σε γενικά πλαίσια σχολικής φοίτησης συνομηλίκων, με σκοπό την αποφυγή του διαχωριστικού τρόπου αντιμετώπισης της εκπαίδευσης τους, χωρίς ωστόσο να υπάρξει ανάλογη μέριμνα διαθεσιμότητας των απαραίτητων υποστηρικτικών υπηρεσιών, οι οποίες θα ήταν δυνατό να εγγυηθούν κάτι παρόμοιο. Η ένταξη διαφέρει από την συνεκπαίδευση στο ότι η πρώτη υποδηλώνει μια φυσική παρουσία, μια εξασφάλιση συνύπαρξης στο σχολείο, ενώ η συνεκπαίδευση δηλώνει την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης χωρίς διαφοροποιήσεις. Η ένταξη δεν οδηγεί αναγκαστικά στην συνεκπαίδευση, η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη της ένταξης. Εξάλλου ενέργεια ένταξης μπορεί να θεωρηθεί η αποδοχή της «τοποθέτησης» των παιδιών με αναπηρίες στην πλειοψηφία των σχολικών μονάδων δημόσιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Ωστόσο η ένταξη των παιδιών με αναπηρίες όταν δεν συνοδεύεται από προσχεδιασμένη και συστηματική υποστήριξη, συνήθως οδηγεί ακόμα και σε ακραίο διαχωρισμό.
2. **Συνεκπαίδευση**: Ο όρος συνεκπαίδευση αναφέρεται στην τοποθέτηση των μαθητών με μειονεξίες σε πλαίσια γενικής εκπαίδευσης, με σκοπό τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών και την εξασφάλιση του «ελάχιστου περιοριστικού περιβάλλοντος». Συχνά πρόκειται για επιλεκτική τοποθέτηση, όχι όμως σε όλες τις περιπτώσεις. Στις προδιαγραφές της συνεκπαίδευσης ανήκει η ελάχιστη, αν υπάρχει και αυτή, υποστήριξη του παιδιού με μειονεξίες. Εκφρασμένη αιτιολογία της υιοθέτησης της ίσης υποστήριξης θεωρείται η αποδοχή της έννοιας της ισότητας των ευκαιριών ως βασικής κατευθυντήριας αρχής. Σύμφωνα με τη φιλοσοφία της προσέγγισης αυτής, ακόμα και οι θετικές διακρίσεις (επιπλέον ή ποιοτικά καλύτερες υπηρεσίες) δημιουργούν διαχωρισμούς και πληγώνουν τα πρόσωπα προς τα οποία απευθύνονται. Τα πρόσωπα, για να επωφεληθούν από το εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα εκπαίδευσης, θα πρέπει να έχουν το απαραίτητο γνωσιακό υπόβαθρο, αλλά και τις ικανότητες και τις δεξιότητες εκείνες που θα τους επιτρέψουν να ενταχθούν στο θεσμό της συνεκπαίδευσης και να ‘χρησιμοποιήσουν’ τις μικρές διαφοροποιήσεις που είναι δυνατό αυτή να προσφέρει

(φροντιστηριακή εξατομικευμένη διδασκαλία, μικρής έκτασης διορθωτικές προσαρμογές του προγράμματος και των πόρων κ.τ.ό.), ώστε να γίνει πραγματικότητα η πρόδοός τους, ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Η συνεκπαίδευση χαρακτηρίζεται από καλές προθέσεις, οι οποίες, ωστόσο, δεν είναι δυνατό να ευοδωθούν με δεδομένες τις ουσιαστικές ατομικές διαφορές που η φύση μας έχει επιφυλάξει και το γενικότερο ανταγωνιστικό κλίμα που η Πολιτεία έχει επιλέξει και εφαρμόζει μετά την πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

3. **Ενσωμάτωση**: Ο όρος ενσωμάτωση αναφέρεται στη δέσμευση των παραγόντων της εκπαιδευτικής κοινότητας να φέρουν στην τάξη και να εκπαιδεύσουν παιδιά με αναπηρίες, ώστε να μη διαφέρουν από το γενικό μαθητικό πληθυσμό. Στην περίπτωση της ενσωμάτωσης το σύστημα παραμένει όπως είναι ενώ προβλέπεται η παροχή πρόσθετων υποστηρικτικών υπηρεσιών και τεχνικών διευθετήσεων στους μαθητές με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες που να τους επιτρέπουν τη φοίτηση στο γενικό σχολείο και παράλληλα να εξασφαλίζουν εγγυήσεις της ακώλυτης φοίτησης των άλλων μαθητών. Οι παροχές αυτές γίνονται μέσα σε ένα γενικότερο κλίμα συνεργασίας, το οποίο υποστηρίζεται από την έλλειψη ανταγωνισμού, την αναγνώριση της προσωπικής ιδιαιτερότητας, την επένδυση στις δυνατότητες των προσώπων και την ελάττωση ή εξουδετέρωση των αδυναμιών τους. Η ενσωμάτωση συνιστά μια διαρκή σπειροειδή ανελκτική πορεία με επιτεύξεις και οπισθοδρομήσεις, μια επιλογή που δεν αρνείται τη διαφορά, αλλά την κεφαλαιοποιεί με έναν τρόπο δημιουργικό που επιτρέπει στις ιδιαίτερες ανάγκες να αναδεικνύονται, αλλά δεν αφήνει να γίνονται διαφοροποιήσεις εξαιτίας τους. Η ενσωμάτωση αναφέρεται σε μερική τοποθέτηση μαθητών με αναπηρίες σε τάξεις γενικής εκπαίδευσης. Στόχος της προσέγγισης είναι η προσαρμογή του σχολείου στις ανάγκες του παιδιού κατά τρόπο που να μη διαταράσσεται η λειτουργία της τάξης για τους άλλους μαθητές. Αντί να τροποποιηθεί το πρόγραμμα της τάξης, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρίες, επιλέγονται τα μαθήματα, οι ενότητες ή ακόμα και οι επιμέρους διδακτικές ώρες στις οποίες ο μαθητής θα μπορούσε να ωφεληθεί, αν συμμετείχε με την απαραίτητη, πάντα, υποστήριξη.

Η ενσωμάτωση απαντά στη δύσκολη και πολλές φορές απογοητευτική για τα πρόσωπα με αναπηρίες πραγματικότητα. Είναι παραδεκτό ότι δεν αρκούν οι καλές προθέσεις για την υλοποίηση των φιλόδοξων προγραμματισμών της, τα προγράμματα ενσωμάτωσης δεν μπορούν να είναι διαθέσιμα σε κάθε σχολείο, ούτε και αν ακόμα υπάρχουν οι αναγκαίοι πόροι και το ανάλογο εξειδικευμένο προσωπικό. Η αποτελεσματικότητα της ενσωμάτωσης σχετίζεται περισσότερο με τη διαχείριση των διαδικασιών σχεδιασμού και υλοποίησης του απαραίτητου για κάθε παρόμοια διαδικασία Ατομικού Προγράμματος Εκπαίδευσης (Α.Π.Ε.) και της διεπιστημονικής ομάδας που είναι υπεύθυνη για αυτό. Η ενσωμάτωση είναι μια επιλογή και η επιλογή αυτή δεν μπορεί να είναι πάντα διαθέσιμη, θα ήταν κατά συνέπεια τουλάχιστον άδικο για τα παιδιά με αναπηρίες να στερηθούν τη σχετική υποστήριξη επειδή δεν είναι σε θέση –το σύστημα εκπαίδευσης– να τους προσφέρει την ‘απολύτως’ κατάλληλη λύση.

4. **Ισότητα συνεκπαίδευση**: Από τη δεκαετία του '80 και μετά στις χώρες της δυτικής Ευρώπης και στις Η.Π.Α. η έννοια της ενσωμάτωσης αρχίζει να διαφοροποιείται και να αναπροσδιορίζεται. Παγκόσμιοι οργανισμοί όπως η UNESCO διαμορφώνουν οδηγίες και κατευθύνσεις, σύμφωνα με τις οποίες θα πρέπει τα κράτη να προχωρήσουν στην προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ανάγκες των παιδιών. Η ουσιαστική και με προέχοντα χαρακτηριστικά ποιότητας συνεκπαίδευση, μια επιθυμητή αλλά και εφικτή εξέλιξη της φιλοσοφίας της παιδείας, θεωρείται ότι είναι η *ισότητα συνεκπαίδευση (inclusion)*. Επειδή η εκπαίδευση επιβάλλεται να είναι *ισότητα* δηλαδή θα πρέπει σε κάθε πρόσωπο να δίνεται η ευκαιρία, ώστε να επωφελείται από υπηρεσίες που να αναπληρώνουν και να δρουν αντισταθμιστικά στις μειονεξίες και τις διαφορές του, να παίρνει δηλαδή το κάθε πρόσωπο με ειδικές εκπαιδευτικές ή άλλες ανάγκες όσα έχει ανάγκη και να προσφέρει, ως αντίδωρο, αυτά που είναι σε θέση να δώσει: *συνεκπαίδευση*, επειδή ο διαχωρισμός δημιουργεί και συντηρεί, εμφανώς ή υπόγεια, πρακτικές ρατσισμού φυλετικού, πολιτισμικού ή άλλου που είναι δυνατό να προκληθεί εξαιτίας της γνωσιακής ή άλλης ιδιαιτερότητας. Η *ισότητα συνεκπαίδευση* ακολουθεί το μοντέλο της ‘ελάχιστης απόρριψης’, σύμφωνα με το οποίο οι μαθητές με αναπηρίες θα πρέπει να εκπαιδευτούν

μαζί με τους μαθητές χωρίς μειονεξίες σε όσο το δυνατό μεγαλύτερη έκταση επιτρέπουν οι όροι καταλληλότητας του συστήματος εκπαίδευσης, όπως οι ανθρώπινοι (ειδικό προσωπικό) και οι υλικοί πόροι (υλικοτεχνική υποδομή, γενικότερες συνθήκες που σχετίζονται με τη διαθεσιμότητα και την προσφορά των προσώπων στο σχολείο, στο σπίτι και την κοινωνία. Για να έχουμε ισότιμη συνεκπαίδευση, οι μαθητές στους οποίους γίνεται αναφορά θα πρέπει να δέχονται τις υπηρεσίες του εκπαιδευτικού συστήματος στο ίδιο πλαίσιο με τα άλλα παιδιά της γειτονιάς, στην τάξη και με τα παιδιά της ίδιας χρονολογικής ηλικίας. Το σύστημα θα πρέπει να διαφοροποιείται, ώστε να μπορεί να υποδέχεται τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες χωρίς ωστόσο οι διαφοροποιήσεις αυτές να εισάγουν διαχωρισμούς με τους συμμαθητές τους. Η ισότιμη συνεκπαίδευση των μαθητών στις τάξεις του γενικού σχολείου ακολουθεί τις αναλογίες που παρουσιάζουν οι στατιστικές για τη διασπορά των προσώπων με ειδικές ανάγκες στο γενικό πληθυσμό. Με βάση την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει, σε κάθε τάξη είκοσι πέντε μαθητών, οι μαθητές με αναπηρίες να μην υπερβαίνουν τους δύο. Οι μαθητές με αναπηρίες, όταν δεν είναι δυνατό να παρακολουθήσουν με επάρκεια τις παραδόσεις της κοινής τάξης, εκπαιδεύονται παράλληλα με τη βοήθεια άλλου προσωπικού εκτός του δασκάλου της τάξης. Ο δάσκαλος της τάξης και το άλλο επιστημονικό προσωπικό της γενικής εκπαίδευσης (ειδικός σωματικής αγωγής, μουσικός, εκπαιδευτικός καλλιτεχνικών μαθημάτων κ.α.) έχουν την κύρια ευθύνη για την εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρίες, ενώ το προσωπικό ειδικής εκπαίδευσης και οι άλλοι ειδικοί (λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές κ.λπ.) υποστηρίζουν σε κάθε περίπτωση που διαπιστώνεται η ανάγκη το προσωπικό του γενικού σχολείου και τον ίδιο το μαθητή. Το αναλυτικό πρόγραμμα και το περιβάλλον μάθησης σχεδιάζεται με τρόπο που να αναπτύσσει τις σχέσεις όλων των παιδιών μεταξύ τους και το κρυφό πρόγραμμα ή παραπρόγραμμα μπορεί να υποστηρίξει την κοινωνική αλληλεπίδραση, χωρίς ιδιαίτερη έμφαση στη σωματική ικανότητα, τις δεξιότητες ή τη γνωσιακή λειτουργικότητα. Άλλωστε όλοι οι μαθητές επωφελούνται από τη συμμετοχή σε ένα ερεθιστικό περιβάλλον στο οποίο οι ατομικές διαφορές και ο ιδιαίτερος τρόπος μάθησης λαμβάνονται υπόψη και εξασφαλίζεται χρόνος για ερωτήσεις, πειραματισμό, συζήτηση και

συνεργατική μάθηση . Στην ουσία η ισότιμη συνεκπαίδευση είναι ένα όραμα, ένα ιδεώδες στη σύλληψη και ουτοπικό στην υλοποίηση εγχείρημα. Είναι φανερό ότι η ισότιμη συνεκπαίδευση είναι μια απαιτητική και «ακριβή» διαδικασία. Οι υποστηρικτές της θεωρούν, ωστόσο, ότι είναι ανθρώπινο δικαίωμα κάθε μαθητή να εκπαιδεύεται στο σχολείο της γειτονιάς του, με τους συνομηλίκους του και τους φίλους του.⁴²

3.3 Πλαίσιο νομοθεσίας και πολιτικής που υποστηρίζει την συνεκπαίδευση

Η εκπαιδευτική νομοθεσία στις χώρες θα πρέπει να υποδηλώνει ξεκάθαρα ότι ο στόχος είναι η συνεκπαίδευση. Η νομοθεσία θα πρέπει να οδηγεί στην παροχή διευκολύνσεων που προωθούν εξελίξεις στην διαδικασία προς την συνεκπαίδευση. Ειδικότερα θα πρέπει να υπάρχει ένα νομικό πλαίσιο που να καλύπτει όλους τους τομείς υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Οι στόχοι της πολιτικής για την εφαρμογή της συνεκπαίδευσης είναι οι παρακάτω:

Η εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να είναι:

- Να λαμβάνει υπόψη όλες τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρίες στον σχεδιασμό, χρηματοδότηση και διαμόρφωση, εφαρμογή και αποτίμηση όλων των εκπαιδευτικών στρατηγικών.
- Να στηρίζεται στην φιλοσοφία προώθησης της συνεκπαίδευσης και αντιμετώπισης των ατομικών αναγκών των εκπαιδευόμενων σε όλους τους εκπαιδευτικούς τομείς.
- Να είναι αρκετά ευέλικτη και να αντανακλά τις τοπικές ανάγκες.
- Θα πρέπει να υπάρχει ένα ξεχωριστό και εύκολα αναγνωρίσιμο σχέδιο δράσης ή στρατηγική στο πλαίσιο της γενικής πολιτικής, μεσοπρόθεσμα, η συνεκπαίδευση θα πρέπει να αποτελεί τμήμα της γενικής πολιτικής ενώ μακροπρόθεσμα η συνεκπαίδευση θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη σε όλες τις εκπαιδευτικές πολιτικές και στρατηγικές.

42

Χαρούπιας, Α. & Βρέτταρος, Ι. (1995). Η εκπαίδευση των u949 εκπαιδευτικών της δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις Νέες Τεχνολογίες. Πρακτικά Β' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα: *Διδακτική των Μαθηματικών και Πληροφορική στην Εκπαίδευση*, Σύγχρονη Εποχή Κύπρου, Λευκωσία και (β) Burgess, Robert et al (1993). *Implementing in-service education and training*. Bristol, U.K.: The Falmer Press, σελ. 172-173.

- Να έχει πολλές φάσεις και να είναι δια-τομεακή και να προωθεί ενεργά την συνεργασία εντός κάθε τομέα. Σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στον κοινωνικό, εκπαιδευτικό και υγειονομικό τομέα πρέπει να συνεργάζονται για να σχεδιάζουν πολιτικές και σχέδια που θα διευκολύνουν και θα στηρίζουν ενεργά μία διεπιστημονική προσέγγιση στον τομέα προσχολικής εκπαίδευσης, στην υποχρεωτική εκπαίδευση, στη διαδικασία μετάβασης από το σχολείο στην εργασία και στην μετά υποχρεωτική εκπαίδευση , ειδικότερα στην τριτοβάθμια
- Να λαμβάνει υπόψη πολιτικές πρωτοβουλίες σε διεθνές επίπεδο ειδικότερα για την διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό επίπεδο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πολιτικές και πρωτοβουλίες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.⁴³

3.3.1 Διευθετήσεις πόρων που προωθούν την συνεκπαίδευση

Η Χρηματοδότηση της ειδικής αγωγής είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που καθορίζουν την συνεκπαίδευση. Εάν η κατανομή των πόρων δεν είναι ευθυγραμμισμένη με μία σαφή πολιτική, η συνεκπαίδευση δεν έχει πιθανότητες να υλοποιηθεί στην πράξη. Τα κάτωθι είναι χαρακτηριστικά διευθετήσεων χρηματοδοτικών πόρων που φαίνεται να είναι αποτελεσματικά στη προώθηση της συνεκπαίδευσης:

- αποκεντρωμένες προσεγγίσεις χρηματοδότησης που δίνουν τη δυνατότητα σε τοπικές οργανώσεις να στηρίζουν αποτελεσματική πρακτική. Ένα αποκεντρωμένο πρότυπο έχει περισσότερες πιθανότητες να είναι περισσότερο αποτελεσματικό ως προς το κόστος και να ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού
- ευελιξία στα σχολεία να χρησιμοποιούν τους οικονομικούς πόρους σύμφωνα με τις δικές τους προσδιορισμένες ανάγκες και απαιτήσεις στα πλαίσια εθνικών πολιτικών

Κατάλληλοι και ευέλικτοι τύποι στήριξης εκπαιδευτικών που εργάζονται με

⁴³http://www.european-agency.org/publications/agency_publications/ereports/downloads/Key%20Principles%20Greek.doc

εκπαιδευόμενους με παιδιά με αναπηρίες πρέπει να είναι ο σκοπός και το αποτέλεσμα των πολιτικών. Η διαθεσιμότητα υποστήριξης από εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς παίζει καθοριστικό ρόλο, καθώς δεν αναμένεται όλοι οι δάσκαλοι της τάξης να έχουν τη γνώση και την εξειδίκευση να ανταποκριθούν σε κάθε ειδική ανάγκη. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι το περιεχόμενο των συστημάτων υποστήριξης εκπαιδευτικών έχει ποικιλία και ανταποκρίνεται σε τοπικό επίπεδο και ατομικές ανάγκες

Περιορισμένη ή έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες και παροχές μπορεί στην πράξη να εμποδίσει τη συνεκπαίδευση και την ισότητα ευκαιριών για εκπαιδευόμενους με παιδιά με αναπηρίες.

Θεώρηση του ρόλου των ειδικών (ξεχωριστών) σχολείων απαιτείται καθώς υπάρχει μία τάση στην Ευρώπη προς την μετατροπή των ειδικών σχολείων σε κέντρα εκπαιδευτικού υλικού και εφαρμογών (resource centres). Αυτή η εξέλιξη έχει σαφείς επιπτώσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σχετικά με τον μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό όλων των τύπων χρηματοδότησης και παροχών.⁴⁴

3.3.2 Επικέντρωση στην διεύρυνση πρόσβασης και ευκαιριών

Οι πολιτικές συνεκπαίδευσης έχουν σχεδιασθεί για να διευρύνουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση και να προωθήσουν ευκαιρίες για όλους τους εκπαιδευόμενους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες να αναπτύξουν το δυναμικό τους.

Έχει βρεθεί ότι οι κάτωθι τομείς πολιτικής συνεισφέρουν σημαντικά στην επίτευξη αυτή :

- ο Εμπλοκή των γονέων σαν πλήρη εταίροι στην διαδικασία εκπαίδευσης των παιδιών τους, δίνοντας τους τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση στην πληροφόρηση και σε εμπειρίες από πρώτο χέρι όσον αφορά διαφορετικούς τύπους εκπαιδευτικών παροχών ώστε να μπορούν να κάνουν σωστές επιλογές

⁴⁴ http://www.european-agency.org/publications/agency_publications/ereports/downloads/Key%20Principles%20Greek.doc

κατόπιν ενημέρωσης

- Ενθάρρυνση τοπικών οργανώσεων και σχολείων να ξεπεράσουν τα εμπόδια στη μάθηση και στην αξιολόγηση που εμποδίζουν πρόσβαση στο αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η ιατρική προσέγγιση στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναγκών που χρησιμοποιεί την έννοια της «αναπηρίας» θα πρέπει να αντικατασταθεί από μία περισσότερο πολύπλευρη προσέγγιση, η οποία αφορά την παροχή πρόσβασης σε κατάλληλους τύπους του αναλυτικού εκπαιδευτικού προγράμματος. Αυτό μπορεί να γίνει με την ανάπτυξη εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (ΕΑΠ)
- Προώθηση θετικής στάσης στην εκπαίδευση. Οι στάσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών όσον αφορά την εκπαίδευση των εκπαιδευομένων με Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες φαίνεται να καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από προσωπικές εμπειρίες. Οι εκπαιδευτικές πολιτικές πρέπει να αναγνωρίζουν αυτούς τους παράγοντες των στάσεων και να ενσωματώνουν στρατηγικές και οικονομικούς πόρους που απευθύνονται σε αυτές
- Ενθάρρυνση όλων των εκπαιδευτικών να αναλάβουν την ευθύνη για όλους τους εκπαιδευόμενους, ανεξάρτητα από τις ατομικές ανάγκες τους. Αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας στην προώθηση της συνεκπαίδευσης και θα πρέπει να αποτελεί ένα εσωτερικό τμήμα των πολιτικών. Ένας κρίσιμος παράγοντας σε αυτό είναι όλοι οι εκπαιδευτικοί να εφοδιαστούν με επαγγελματική γνώση και δεξιότητες ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στην πρόκληση
- Παροχή πρόσβασης σε μία ποικιλία ευέλικτων ευκαιριών κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς και το άλλο προσωπικό. Η σπουδαιότητα να εφοδιαστούν οι εκπαιδευτικοί του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος με δεξιότητες για να αντιμετωπίζουν μία ποικιλία αναγκών των εκπαιδευομένων δεν μπορεί να μεγαλοποιηθεί
- Χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ (τεχνολογία επικοινωνίας και πληροφορίας) για να μειωθούν οι ανισότητες στην εκπαίδευση και υποστήριξη της συνεκπαίδευσης μέσω της αντιμετώπισης των ατομικών

ειδικών αναγκών των εκπαιδευομένων. Η πολιτική θα πρέπει να επικεντρώνεται στην προώθηση της χρήσης των κατάλληλων ΤΠΕ σαν εργαλείο για τη βελτίωση της πρόσβασης στο εκπαιδευτικό αναλυτικό πρόγραμμα και επίτευξη στόχων του εκπαιδευτικού αναλυτικού προγράμματος

Στήριξη της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία μέσω σαφούς νομοθεσίας και πολιτικών μέτρων που ενισχύουν την άμεση εμπλοκή και στενή συνεργασία του εκπαιδευόμενου, της οικογένειάς του και του σχολείου, της αγοράς εργασίας και όλων των ενδιαφερόμενων φορέων.⁴⁵

3.4 Συνεκπαίδευση στην Ευρώπη

Όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν ήδη εφαρμόσει ή εφαρμόζουν τώρα πολιτικές για να προωθήσουν την συνεκπαίδευση. Σχετικά με την παροχή ειδικής αγωγής στην Ευρώπη, μπορεί να αναγνωρισθεί ένας αριθμός τάσεων.

Υπάρχει μία τάση προς την μετατροπή των ειδικών σχολείων σε κέντρα εκπαιδευτικού υλικού και εφαρμογών (resource centres), ειδικότερα σε χώρες όπου υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό εκπαιδευομένων σε ξεχωριστά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Γενικά, διακρίνονται οι κάτωθι αρμοδιότητες για αυτά τα κέντρα εκπαιδευτικού υλικού και εφαρμογών:

- Παροχή κατάρτισης και επαγγελματικής ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς
- Ανάπτυξη και διάδοση υλικού και προσεγγίσεων
- Στήριξη σε γενικά σχολεία και γονείς
- Βραχύχρονη και μερική βοήθεια σε μεμονωμένους εκπαιδευόμενους
- Υποστήριξη κατά την είσοδο στην αγορά εργασίας

⁴⁵ http://epeaek.ncsr.gr/library_attach/20041261621220.CharoupiasPart_2-1.pdf

Για να είναι αποτελεσματική η εργασία των κέντρων εκπαιδευτικού υλικού και εφαρμογών, είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των ειδικών και γενικών σχολείων.

Σχετικά με την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, είναι προφανές ότι οι ορισμοί και οι κατηγορίες των ειδικών αναγκών ποικίλουν μεταξύ των χωρών. Μερικές χώρες ορίζουν μόνο ένα ή δύο τύπους ειδικών αναγκών. Άλλες κατατάσσουν τους εκπαιδευόμενους με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες στην υποχρεωτική εκπαίδευση σε περισσότερες από 10 κατηγορίες.

Οι περισσότερες χώρες χρησιμοποιούν εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα (ΕΑΠ) για εκπαιδευόμενους με Εκπαιδευτικές Ειδικές Ανάγκες στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Αυτή η αναφορά συνήθως περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο ακολουθείται το γενικό αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, οι αναγκαίοι επιπρόσθετοι πόροι, οι στόχοι και η αποτίμηση της εκπαιδευτικής προσέγγισης.

Ενώ φαίνεται ότι γενικά οι γονείς έχουν θετική στάση στην συνεκπαίδευση, οι στάσεις καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από προσωπικές εμπειρίες. Θετικές εμπειρίες συνεκπαίδευσης αναφέρονται σχετικά σπάνια από χώρες όπου οι ειδικές εκπαιδευτικές διευκολύνσεις και υποστήριξη είναι συγκεντρωμένες στο σύστημα ειδικής αγωγής και δεν παρέχονται στα γενικά σχολεία. Όπου τα γενικά σχολεία προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες και επιπρόσθετους πόρους, οι γονείς αναπτύσσουν θετική στάση.

Σε χώρες με ισχυρό ξεχωριστό εκπαιδευτικό σύστημα, η πίεση των γονέων προς την συνεκπαίδευση αυξάνεται. Σε χώρες όπου η συνεκπαίδευση είναι κοινή πρακτική εφαρμογή, αναφέρονται θετικές στάσεις γονέων, αλλά σε περιπτώσεις εκπαιδευόμενων με πιο σοβαρές ειδικές ανάγκες, οι γονείς (και μερικές φορές οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι) τείνουν να προτιμούν ειδική αγωγή σε ξεχωριστούς χώρους, καθώς υπάρχει η αντίληψη ότι τα ειδικά σχολεία έχουν περισσότερους χρηματικούς πόρους, επάρκεια και εμπειρία από τα γενικά σχολεία σε ιδιαίτερα εξειδικευμένους τομείς.

3.4.1 Χρηματοδότηση

Οι χώρες έχουν υιοθετήσει διαφορετικά πρότυπα χρηματοδότησης της ειδικής αγωγής, αλλά υπάρχουν δύο βασικά πρότυπα:

- Ένα συγκεντρωτικό πρότυπο όπου η πολιτική σε εθνικό επίπεδο υπαγορεύει συστήματα χρηματοδότησης – απευθείας χρηματοδότηση των ειδικών σχολείων που στηρίζεται στις ανάγκες τους ή σύστημα χρηματοδότησης που συνδέεται με το μαθητή (μαθητικός προϋπολογισμός) αποτελούν παραδείγματα συγκεντρωτικών προσεγγίσεων
- Ένα αποκεντρωμένο σύστημα, όπου η περιφέρεια ή ο δήμος έχει την κύρια ευθύνη για την οργάνωση των κονδυλίων και των υπηρεσιών της ειδικής αγωγής.

Στις χώρες με ένα συγκεντρωτικό πρότυπο χρηματοδότησης των ειδικών σχολείων που στηρίζεται στις ανάγκες, γενικά ασκείται μια σημαντική εσωτερική κριτική του συστήματος και διαφορετικοί τύποι στρατηγικής συμπεριφοράς από τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς ή άλλους στον εκπαιδευτικό τομέα που μπορεί να οδηγήσουν σε συνεκπαίδευση μικρότερης εμβέλειας, εντονότερο στιγματισμό και αυξανόμενα έξοδα. Πόροι δαπανώνται σε μη –εκπαιδευτικά ζητήματα όπως διαδικασίες, διαγνώσεις κ.λ.π. Περαιτέρω, οι χώρες αυτές μπορεί να προσδιορισθούν ότι έχουν σχετικά υψηλότερο ποσοστό εκπαιδευομένων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες σε ξεχωριστά εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Το χρηματοδοτικό σύστημα όπου ο προϋπολογισμός συνδέεται με το μαθητή (όπου τα χρήματα κατανέμονται στους εκπαιδευόμενους για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών τους) φαίνεται επίσης να έχει μειονεκτήματα. Στην πράξη, μόνο τα σαφώς προκαθορισμένα κριτήρια είναι χρήσιμα εάν οι χρηματικοί πόροι δεσμεύονται από τους μαθητές. Σε περίπτωση που η ανάπτυξη των κριτηρίων δεν είναι δυνατή, οι προϋπολογισμοί που συνδέονται με τον μαθητή δεν επιτυγχάνουν να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες. Είναι γενικά επιθυμητό οι χρηματικοί πόροι για την ειδική αγωγή να κατευθύνονται για την βελτίωση των παροχών στο σχολείο για όλους τους εκπαιδευόμενους με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, διαμορφώνοντας ένα περιβάλλον συνεκπαίδευσης, από την κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων σε ειδικούς μαθητές.

Οι χώρες με ισχυρό χρηματοδοτικό σύστημα αποκέντρωσης γενικά αναφέρουν θετικά αποτελέσματα. Τα συστήματα αυτά χαρακτηρίζονται από το γεγονός ότι τα κονδύλια για την ειδική αγωγή κατανέμονται από το κεντρικό επίπεδο σε περιφερειακούς φορείς (δήμοι, περιφέρειες, ομάδες σχολείων) όπου λαμβάνονται αποφάσεις για τον τρόπο που θα δαπανηθούν τα χρήματα και ποιοι εκπαιδευόμενοι θα επωφεληθούν από τις ειδικές υπηρεσίες. Οι χώρες με τέτοιες χρηματοδοτικές προσεγγίσεις αναφέρουν πολύ λίγες παράπλευρες απώλειες και είναι συνήθως ικανοποιημένες με το σύστημα χρηματοδότησής τους. Συστήματα όπου οι δήμοι αποφασίζουν με βάση την πληροφόρηση από τις υπηρεσίες στήριξης του σχολείου ή τα συμβουλευτικά κέντρα και όπου η διάθεση περισσότερων πόρων σε ξεχωριστά εκπαιδευτικά ιδρύματα επηρεάζουν άμεσα το ποσό χρηματοδότησης των γενικών σχολείων, φαίνεται ότι είναι πολύ αποτελεσματικά όσον αφορά την επίτευξη της συνεκπαίδευσης.

Εντούτοις, φαίνεται ότι πρέπει να συμβουλευθούμε το φορέα που αποφασίζει για την κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων ειδικών αναγκών, καταρχάς να χρησιμοποιήσει ανεξάρτητη εμπειρογνομοσύνη στο χώρο των ειδικών αναγκών και δεύτερον να έχει την ικανότητα και τους μηχανισμούς να εφαρμόσει και να διατηρήσει εξειδικευμένες στρατηγικές και υπηρεσίες.

3.5 Πρακτική στη σχολική τάξη

Η θεματική εργασία του Ευρωπαϊκού Φορέα δείχνει ότι τάξεις συμμετοχικής εκπαίδευσης πράγματι υπάρχουν σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες και ότι η αποτελεσματική διδασκαλία για εκπαιδευόμενους με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες είναι καλή και για όλους τους εκπαιδευόμενους.

Οι δυσκολίες συμπεριφοράς καθώς και οι κοινωνικές και συναισθηματικές δυσκολίες φαίνεται να παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη πρόκληση σε σχέση με τη συνεκπαίδευση των εκπαιδευόμενων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες στα γενικά σχολεία.

Γενικότερα, η αντιμετώπιση της διαφορετικότητας και της ποικιλομορφίας των αναγκών των μαθητών στη τάξη αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις.

Πέντε εκπαιδευτικές προσεγγίσεις φαίνεται να είναι αποτελεσματικές για τη συμμετοχική εκπαίδευση:

- *Συνεργατική διδασκαλία* – οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται με άλλους εκπαιδευτικούς (εξειδικευμένο εκπαιδευτικό ή συνάδελφο), το διευθυντή και άλλους επαγγελματίες
- *Συνεργατική μάθηση* - οι μαθητές που βοηθούν ο ένας τον άλλο, ειδικότερα όταν έχουν άνισα επίπεδα ικανοτήτων, επωφελούνται από την ομαδική μάθηση
- *Συνεργατική λύση προβλημάτων* - για όλους τους δασκάλους, η τήρηση κανόνων στην τάξη και ο καθορισμός των ορίων – που συμφωνούνται από κοινού με όλους τους εκπαιδευόμενους – με την ταυτόχρονη παροχή των κατάλληλων κινήτρων/αντικινήτρων έχουν αποδειχτεί ιδιαίτερα αποτελεσματικοί στην μείωση της συχνότητας και της έντασης των διαταραχών κατά την διάρκεια των μαθημάτων
- *Ανομοιογενείς ομάδες* – η δημιουργία μεικτών ομάδων που περιλαμβάνουν εκπαιδευόμενους με ετερογενείς ικανότητες και η διαφοροποιημένη εκπαιδευτική προσέγγιση είναι απαραίτητες όταν ο μαθητικός πληθυσμός της τάξης ποικίλει
- *Αποτελεσματική διδασκαλία και ατομικό σχεδιασμό* – όλοι οι μαθητές , συμπεριλαμβανομένων εκείνων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, επιτυγχάνουν περισσότερα όταν εφαρμόζεται στην εργασία τους συστηματική καθοδήγηση, διάγνωση, σχεδιασμός και αξιολόγηση. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευομένων και το Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΕΠ) πρέπει να παρέχει πρόσθετη ατομική υποστήριξη και να είναι προσαρμοσμένο στο γενικό αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.

Υπάρχουν ποικίλες συνθήκες σε επίπεδο εκπαιδευτικού και σχολείου που επηρεάζουν την πρακτική στη τάξη και βοηθούν να καθορίσουν την επιτυχία ή αποτυχία της συμμετοχικής εκπαίδευσης. Σε επίπεδο δασκάλου:

- Η συμμετοχική εκπαίδευση εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη στάση των δασκάλων απέναντι στους εκπαιδευόμενους με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, από το πώς βλέπουν τις ατομικές διαφορές μέσα στην τάξη και από την προθυμία τους να ανταποκριθούν θετικά και αποτελεσματικά στη διαφορετικότητα.
- Οι δάσκαλοι παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξασφάλιση επιπρόσθετου προσωπικού ή άλλων κατάλληλων μέσων για εκπαιδευόμενους με ειδικές ανάγκες σε στενή συνεργασία με όλες τις συμμετέχουσες ομάδες
- Οι δάσκαλοι παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών. Οι ουσιαστικές σχέσεις και οι συναναστροφές μεταξύ των μαθητών είναι σημαντικές για την επιτυχία της συμμετοχικής εκπαίδευσης των μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες.

Σε επίπεδο σχολείου:

- Η οργανωτική δομή του σχολείου καθορίζει την ποσότητα και την ποιότητα των αναγκαίων πόρων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι δάσκαλοι για τη διδασκαλία των εκπαιδευόμενων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Η υποστήριξη μπορεί να προέλθει μέσα από το σχολείο , αλλά μπορεί επίσης να προέλθει από εξωτερικές υπηρεσίες στήριξης και άλλους συνεργαζόμενους φορείς και δεσμούς συνεργασίας
- Μερικές φορές, μικρές ομάδες μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες απαιτούν ειδική προσοχή και ορισμένα μεμονωμένα μαθήματα (μερικά μαθήματα που θα γίνουν εκτός της τάξης) ίσως δώσουν τη δυνατότητα σε ένα μαθητή να παραμείνει στην τάξη γενικής εκπαίδευσης . Θεωρείται σημαντικό οι διευθετήσεις αυτές να έχουν ουδέτερο και ευέλικτο χαρακτήρα και να εφαρμόζονται όχι μόνο για τους μαθητές με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες αλλά και – κατά περίπτωση – σε όλους τους μαθητές στην τάξη
- Η ικανότητα των σχολείων να συνεργάζονται για να βρουν τρόπους

αντιμετώπισης των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών ίσως είναι συχνά κρίσιμη στην επίτευξη επιτυχούς συνεκπαίδευσης στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης

- Ο ρόλος του διευθυντή αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στη συμμετοχική εκπαίδευση . Ο διευθυντής συχνά εισάγει και εξασφαλίζει την εφαρμογή αλλαγών στα σχολεία που στηρίζουν την επιτυχημένη συμμετοχική εκπαίδευση. Αυτές οι αλλαγές περιλαμβάνουν την παροχή στρατηγικής κατεύθυνσης, οργάνωση ομαδικής προσέγγισης στη διδασκαλία και διατήρηση μίας ξεκάθαρης εστίασης του σχολείου σε θέματα κλειδιά
- Ο βαθμός ελευθερίας που έχει το σχολείο και ο διευθυντής στη χρήση χρηματοδοτικών πόρων για να στηρίξουν τις δικές τους αποφάσεις είναι σημαντικός για την ανάπτυξη πρακτικής συνεκπαίδευσης.

Ένας σημαντικός τομέας για την επιτυχία των στρατηγικών συνεκπαίδευσης είναι ο ρόλος που παίζουν οι γονείς. Οι γονείς δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται μόνο σαν ‘πελάτες’ αλλά σαν ‘συνεργάτες’ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σε συνεργασία με το σχολείο , τις εξωτερικές υπηρεσίες και άλλους επαγγελματίες , οι γονείς θα πρέπει να έχουν λόγο και να συμμετέχουν στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, την αξιολόγηση και τη δομή και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης του παιδιού τους, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης του ΕΕΠ (Εξατομικευμένο Ειδικό Πρόγραμμα).⁴⁶

3.6 Εκπαιδευτικά και υποστηρικτικά προγράμματα

Σε συνηθισμένες τάξεις η διδασκαλία των παιδιών με αναπηρίες επαφίεται ολοκληρωτικά στον εκπαιδευτικό της τάξης και αυτός είναι ο υπεύθυνος για την εξατομίκευση της διδασκαλίας τους και την εφαρμογή των απαραίτητων προγραμμάτων για την αγωγή τους.

Υπάρχουν 4 είδη διδακτικών μοντέλων διδασκαλίας παιδιών με αναπηρίες που έχουν ενσωματωθεί στην τάξη του σχολείου:

1. Δίχως την παροχή ειδικής βοήθειας: στην περίπτωση αυτή τοποθετούνται ένα

⁴⁶ http://www.european-agency.org/publications/agency_publications/ereports/downloads/Key%20Principles%20Greek.doc

ή δύο παιδιά με αναπηρίες στην τάξη, ανάλογα με το είδος των μαθησιακών τους δυσκολιών και ο εκπαιδευτικός ευαισθητοποιείται και επιμορφώνεται έτσι ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει στις αυξημένες υποχρεώσεις. Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την κατάλληλη κατάρτιση και εκπαίδευση πάνω σ' αυτά τα θέματα.

2. Με συνδιδασκαλία: στην περίπτωση αυτή ο εκπαιδευτικός της τάξης συνεργάζεται με τον ειδικό εκπαιδευτικό, και η βοήθεια στα παιδιά με αναπηρίες παρέχεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγεται η ετικετοποίηση τους. Το πρόγραμμα της τάξης καθορίζεται από τους δύο εκπαιδευτικούς από κοινού.
3. Με την παροχή βοήθειας από περιπατητικό εκπαιδευτικό: σ' αυτό το μοντέλο διδασκαλίας κάποιος ειδικός(ψυχολόγος, λογοπεδικός κ.λ.π.) επισκέπτεται περιοδικά την τάξη (μια φορά την εβδομάδα), και δίνει οδηγίες τόσο στο παιδί που αντιμετωπίζει το πρόβλημα όσο και στον εκπαιδευτικό , προμηθεύοντας τον με το απαραίτητο υλικό.
4. Σε μη εκπαιδευτικά ιδρύματα: στην περίπτωση αυτή η υποστηρικτική ομάδα αποτελείται από έναν ψυχολόγο και τους σχολικούς συμβούλους της ειδικής αγωγής και της γενικής εκπαίδευσης. Η ομάδα επισκέπτεται το σχολείο μετά από πρόσκληση του εκπαιδευτικού και δίνει τις συμβουλές της τόσο στον εκπαιδευτικό όσο και στο παιδί και τους γονείς τους.

Κύριοι στόχοι της είναι:

- α) να γίνει κατανοητή η φύση του προβλήματος
- β) να γίνει αποδεκτό το παιδί με αναπηρίες
- γ) να ακολουθηθούν πρακτικές υποδείξεις και οδηγίες ώστε να μειωθούν οι πιθανότητες παραπομπής σε ειδική τάξη

Σε ειδικά τμήματα μέσα στο σχολείο, παρέχεται επίσης ειδική εκπαίδευση.

Υπάρχουν δύο μορφές αυτού του είδους διδασκαλίας:

1. Παρακολούθηση της κανονικής τάξης το μεγαλύτερο μέρος της μέρας: στην περίπτωση αυτή το παιδί με αναπηρίες μπαίνει στην ειδική τάξη μόνο για τις ώρες και τα μαθήματα που χρειάζεται ενώ τον υπόλοιπο χρόνο

επανεσσωματώνεται στην τάξη του. Με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίζονται κυρίως μαθησιακές δυσκολίες που έχουν να κάνουν με την γραφή και την ανάγνωση ή τα μαθηματικά.

2. Παρακολούθηση της ειδικής τάξης το μεγαλύτερο μέρος της μέρας: η μέθοδος εφαρμόζεται είτε με την ύπαρξη ειδικών τάξεων είτε με την λειτουργία ειδικού σχολείου μέσα στο κανονικό σχολείο. Τα παιδιά με αναπηρίες παρακολουθούν πάντα την ειδική τάξη αλλά συμμετέχουν στις κοινές δραστηριότητες του σχολείου, στα διαλλείματα, στις γιορτές, την γυμναστική κ.λ.π. ανάλογα με την κρίση του ειδικού εκπαιδευτικού. Η μέθοδος αυτή επιτρέπει το μοντέλο της ‘αντίστροφης ενσωμάτωσης’, το να μπαίνουν δηλαδή τα παιδιά από το «κανονικό» σχολείο και να συμμετέχουν σε διάφορα προγράμματα και κοινές δραστηριότητες.

Τα ξεχωριστά σχολεία είναι ένας άλλος τρόπος παροχής ειδικής εκπαίδευσης, αυτά λειτουργούν με τρεις κυρίως μορφές οι οποίες είναι:

1. Τα ειδικά ημερήσια σχολεία που στεγάζονται σε ανεξάρτητο διδακτήριο. Είναι τα σχολεία που εξυπηρετούν ορισμένες κατηγορίες παιδιών με αναπηρίες. Για παράδειγμα υπάρχουν σχολεία για κωφά άτομα, σχολεία τυφλών και για παιδιά με κινητικές αναπηρίες.
2. Τα ειδικά σχολεία με οικοτροφείο. Στα σχολεία αυτά τα παιδιά μένουν στο ίδρυμα όλο το εικοσιτετράωρο με αποτέλεσμα να εμφανίζουν συμπτώματα ιδρυματισμού, κακή συμπεριφορά και έλλειψη ενδιαφέροντος για μάθηση. Στο εξωτερικό τα σχολεία αυτά τείνουν να εκλείψουν ενώ στην Ελλάδα λειτουργούν κυρίως για παιδιά με προβλήματα όρασης και ακοής.
3. Σε μη εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στις περιπτώσεις αυτές η αγωγή παρέχεται στο παιδί είτε στο σπίτι, από ειδικό εκπαιδευτικό και με την συμβουλευτική παρέμβαση της ‘‘ υποστηρικτικής ομάδας ’’, είτε στους χώρους νοσηλείας, για τις περιπτώσεις εκείνες που το παιδί αναγκάζεται να παραμείνει για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της κανονικής εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι λειτουργούν ειδικές τάξεις ή σχολεία σε νοσοκομεία, σε ορθοπεδικές κλινικές ή σε θεραπευτικά καταστήματα ανηλίκων.⁴⁷

⁴⁷ <http://www.specialeducation.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=16>

Διατάξεις – ένταξη φοίτηση στα κοινά νηπιαγωγεία και σχολεία

Η ένταξη των μαθητών με ειδικές ανάγκες προσχολικής ηλικίας στο κοινό σχολικό σύστημα αποτελεί βασική μέριμνα του Υπουργείου Παιδείας. Οι μαθητές/τριες στο μεγαλύτερο ποσοστό τους εντάσσονται στα κοινά νηπιαγωγεία, στα οποία υλοποιούνται προγράμματα προσαρμοσμένα στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τους και τα οποία έχουν προταθεί από το ΚΔΑΥ όπου γίνεται η αξιολόγηση του μαθητή.

Σε μερικές περιπτώσεις και όταν κρίνεται απαραίτητο, μαθητές προσχολικής ηλικίας με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορεί να παρακολουθήσουν μαθήματα και σε τμήμα ένταξης κάποιες ώρες της ημέρας ή της εβδομάδας, τα οποία λειτουργούν μέσα σε κοινά νηπιαγωγεία και σκοπό έχουν την αποτελεσματική υποστήριξη και εκπαίδευση του μαθητή.

Ειδικά Νηπιαγωγεία

Όταν η εκπαίδευση των μαθητών προσχολικής ηλικίας δεν μπορεί να επιτευχθεί επιτυχώς στα κοινά νηπιαγωγεία ή σε τμήματα ένταξης νηπιαγωγείου τότε μπορεί να προταθεί η φοίτηση του σε ειδικό νηπιαγωγείο. Με το ν. 2817/2000, τα νηπιαγωγεία ιδρύονται και λειτουργούν μέσα στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής Στα ειδικά νηπιαγωγεία μπορούν να φοιτούν μαθητές 4-7 ετών, η φοίτησή τους γίνεται σύμφωνα με εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Η εκπαίδευση των μαθητών προσχολική ηλικίας γίνεται από νηπιαγωγούς που έχουν σπουδές ειδικής αγωγής. Ο αριθμός των ειδικών νηπιαγωγείων και των τμημάτων ένταξης στα νηπιαγωγεία αυξάνεται ή μειώνεται ανάλογα με τις ανάγκες που καταγράφονται.

Υποχρεωτική εκπαίδευση

Ένταξη Φοίτηση στα κοινά σχολεία

Σύμφωνα με το ν.2817/2000 και την Υπ Απ. Γ6 102357/2002 η φοίτηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες γίνεται κυρίως στα κοινά σχολεία. Η ένταξη του μαθητή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο κοινό σχολείο μπορεί να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους:

1. Ένταξη- φοίτηση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις συνήθεις σχολικές τάξεις της Πρωτοβάθμιας ή της Δευτεροβάθμιας Γενικής ή Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Η φοίτηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις συνήθεις σχολικές τάξεις προτείνεται από το Κ.Δ.Α.Υ. σε περιπτώσεις που:

α) οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα σοβαρές δυσκολίες και μπορούν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα της συνηθισμένης σχολικής τάξης, εάν βοηθηθούν από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής σε περιοδική και προγραμματισμένη βάση

β) οι μαθητές κατοικούν σε περιοχή που δεν υπάρχει άλλο πλαίσιο ειδικής αγωγής (ειδικό σχολείο, τμήμα ένταξης κ.λ.π.). Στην περίπτωση αυτή μπορεί να διατίθεται, σε μόνιμη βάση, ένας εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής.

Η φοίτηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη συνήθη σχολική τάξη της Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συνοδεύεται με:

α) προσαρμογή της διδασκαλίας βάσει του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος (ΕΕΠ) του μαθητή που σχεδιάζεται, αξιολογείται και τροποποιείται από το ΚΔΑΥ, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, τον εκπαιδευτικό ή τους εκπαιδευτικούς της τάξης του μαθητή, καθώς και με τους αρμόδιους σχολικούς συμβούλους ειδικής και γενικής αγωγής

β) παροχή βοήθειας από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, που ορίζεται από το ΚΔΑΥ σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο ειδικής αγωγής, σε περιοδική ή μόνιμη βάση, κατά περίπτωση. Η διάρκεια, ο τρόπος και τα μέσα στήριξης από τον εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής ή από άλλο μέλος του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού , προτείνονται από το Κ.Δ.Α.Υ., το οποίο και εποπτεύει την υλοποίηση των

προγραμμάτων αυτών σε συνεργασία με τους συμβούλους ειδικής και γενικής αγωγής.

2. Ένταξη- φοίτηση σε Τμήματα Ένταξης μέσα σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Γενικής ή Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Η φοίτηση σε Τμήματα Ένταξης της Πρωτοβάθμιας ή της Δευτεροβάθμιας γενικής ή τεχνικής εκπαίδευσης, προτείνεται από το Κ.Δ.Α.Υ και μετά από σχετικό αίτημα των γονέων ή κηδεμόνων σε περιπτώσεις που:

α) οι μαθητές αντιμετωπίζουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και προκειμένου να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα του κανονικού σχολείου χρειάζονται συστηματική στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής για ορισμένες ώρες την ημέρα ή την εβδομάδα σε συγκεκριμένο χώρο

β) οι μαθητές με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες της περίπτωσης β) παρ.1, κεφ. Α΄ αυτής της απόφασης, όταν ο αριθμός των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες υπερβαίνει τους τρεις.

Στα Τμήματα Ένταξης υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα προσαρμοσμένα στο πλαίσιο του ΕΕΠ του μαθητή. Παρέχεται εξατομικευμένη ή ομαδική διδασκαλία, ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών, σε συγκεκριμένο χώρο του σχολείου και βάσει συγκεκριμένου ωρολογίου προγράμματος. Τα μαθήματα αυτά σκοπό έχουν τη στήριξη των μαθητών, ώστε να υπάρχει συνέχεια και σύνδεση με το πρόγραμμα της τάξης τους. Οι ώρες που ένας μαθητής βρίσκεται στο Τμήμα Ένταξης δεν μπορεί να ξεπερνούν τις 10 εβδομαδιαίως, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, όπως αυτές ορίζονται από τα Κ.Δ.Α.Υ

Η φοίτηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε Τμήματα Ένταξης συνεπάγεται:

α) την προσαρμογή της διδασκαλίας βάσει του ΕΕΠ του μαθητή

β) τη διδασκαλία μαθημάτων στο Τμήμα Ένταξης, από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής που υπηρετεί στο τμήμα αυτό

γ) την παρακολούθηση μαθημάτων στην τάξη του μαθητή και όπου αυτό απαιτείται με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής. Στις περιπτώσεις αυτές ο εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής προσφέρει τη βοήθειά του σε εξατομικευμένη βάση μέσα στην τάξη του μαθητή, παρέχοντας όμως το έργο του σε λειτουργική ενότητα με τη λοιπή ομάδα της τάξης (πχ. βοηθάει και άλλους μαθητές, βρίσκεται διακριτικά στο χώρο της τάξης, συμμετέχει σε κοινές δραστηριότητες της τάξης, φροντίζει για τη συμμετοχή των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα διαλείμματα ή σε άλλες δραστηριότητες, κλπ).» (Υπ. Απ. Γ6 102357/2002)

Σχολεία Ειδικής Αγωγής

Η ένταξη και η φοίτηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις αυτοτελείς σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προτείνεται από το οικείο Κ.Δ.Α.Υ μετά από τη διάγνωση-αξιολόγηση του ατόμου με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και μετά από σχετικό αίτημα των γονέων ή των εχόντων τη γονεϊκή μέριμνα στις περιπτώσεις που:

α) οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών είναι ιδιαίτερα σοβαρές και χρειάζονται συστηματική και προγραμματισμένη υποστήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό σε σχολική μονάδα ειδικής αγωγής που διαθέτει και την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή

β) οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες φαίνεται να ωφελούνται ιδιαίτερα από αυτό το εκπαιδευτικό πλαίσιο

Η φοίτηση των μαθητών στα πλαίσια αυτά γίνεται όπως καταγράφεται παρακάτω:

α) ο μαθητής παρακολουθεί ειδικά προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό. Το πρόγραμμα αυτό υλοποιείται με βάση το ΕΕΠ που έχει προταθεί για το μαθητή από το Κ.Δ.Α.Υ.

β) ο μαθητής παρακολουθεί προγράμματα κοινωνικοποίησης και εφόσον θεωρηθεί αναγκαίο, επιδιώκεται η ένταξή του σε δομές της συνήθους εκπαίδευσης ή η κατάταξή του σε άλλη βαθμίδα ειδικής αγωγής. Η ένταξη του μαθητή ή η κατάταξη σε άλλη ΣΜΕΑ γίνεται μετά από αξιολόγηση του μαθητή που διενεργείται από το

οικείο Κ.Δ.Α.Υ και μετά από αίτημα των εκπαιδευτικών ή των γονέων ή του σχολικού συμβούλου ειδικής αγωγής .

Η διάρκεια φοίτησης και η αποφοίτηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες από κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης σχεδιάζεται έτσι, ώστε να υπάρχει συνέχεια του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματός (ΕΕΠ) του στην επόμενη κατάλληλη βαθμίδα ειδικής ή γενικής εκπαίδευσης (Γυμνάσιο, Λύκειο, ΕΕΕΕΚ, ΤΕΕ) και να διασφαλίζεται η παροχή ολοκληρωμένων και κατάλληλων προγραμμάτων εκπαίδευσης των μαθητών αυτών» (Υπ. Απ. Γ6 102357/2002).⁴⁸

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ **ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ**

⁴⁸ http://www.european-agency.org/nat_ovs/greece/4a.html

4.1 Ορισμός της νοητικής υστέρησης.

Ο όρος νοητική υστέρηση, μολονότι συναντάτε ακόμα και σε γραπτά κείμενα 2500 ετών, δεν έχει ως σήμερα καθοριστεί σαφώς. Ένας ορισμός που να είναι γενικά αποδεκτός δεν έχει βρεθεί ακόμα.

Η καθιέρωση ενός γενικού ορισμού για τη νοητική καθυστέρηση παρουσιάζει ορισμένες δυσκολίες. Οι κυριότεροι λόγοι είναι ότι, πρώτον η νοητική υστέρηση δεν είναι μια ιδιαίτερη παθολογική κατάσταση για να μπορέσουμε να απαριθμήσουμε τα σημαντικά χαρακτηριστικά της και στη συνέχεια να τα ενσωματώσουμε σ' ένα ενιαίο ορισμό, αλλά ένας γενικός όρος που περιλαμβάνει πλήθος ανομοιογενών παθολογικών περιπτώσεων [...]. Δεύτερον, το πρόβλημα του καθορισμού της έννοιας της νοητικής υστέρησης περιπλέκετε περισσότερο, γιατί με το πρόβλημα αυτό ασχολούνται διάφορες επιστημονικές ειδικότητες, όπως ψυχολόγοι, γιατροί, βιολόγοι, κοινωνιολόγοι κλπ. και όπως είναι φυσικό κάθε ειδικός εντοπίζει το ενδιαφέρον του σε ορισμένες μονάχα διαστάσεις του προβλήματος [...] και τρίτον οι διχογνωμίες για τη φύση της νοημοσύνης, τη δομή της, την πορεία της εξέλιξέως της και το κατά πόσο αυτή υπόκειται σε αλλαγές έχουν προκαλέσει ατελείωτες διαμάχες με αποτέλεσμα να δημιουργούνται παρερμηνείες και σύγχυση.⁴⁹

Παρ' όλα τα παραπάνω προσπαθώντας να δώσουμε μια περιγραφή του ορισμού της νοητικής υστέρησης μπορεί να αναφερθεί το εξής: ο όρος αναφέρεται σε μειωμένη διανοητική και προσαρμοστική συμπεριφορά-λειτουργικότητα, που εκδηλώνεται νωρίς στη ζωή, κατά την πρώιμη αναπτυξιακή περίοδο. Το ποσοστό των ατόμων με νοητική υστέρηση, στο γενικό πληθυσμό, ανέρχεται σε 2% έως 3% περίπου και αποτελούν προτεραιότητα στον τομέα της μέριμνας όλων των κοινωνιών, που σέβονται και φροντίζουν όλα τα μέλη τους. Η νοημοσύνη ορίζεται διαφορετικά, ανάλογα με την έμφαση στο επίπεδο των γνωστικών δεξιοτήτων ή σε πιο πρακτικές δεξιότητες καθημερινής ζωής. Ένας ορισμός στηριζόμενος μόνο στο επίπεδο των γνωστικών δεξιοτήτων ή αντίθετα, μόνο στις δεξιότητες προσαρμογής, είναι ατελής. Άτομα με χαμηλό δείκτη νοημοσύνης μπορεί να λειτουργούν επαρκώς σε μη απαιτητικά περιβάλλοντα ενώ άτομα με επαρκές επίπεδο γνωστικών δεξιοτήτων μπορεί να μην είναι σε θέση να λειτουργήσουν σε πλαίσια με αυξημένες απαιτήσεις.⁵⁰

⁴⁹ Παρασκευοπούλου, Ι., *Αγωγή των νοητικώς καθυστερημένων*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1977 σελ 20-21

⁵⁰ http://dyspraxia-odyseia.blogspot.com/2008/05/blog-post_24.html

Ένας επιπλέον ορισμός της νοητικής υστέρησης, σύμφωνα με τον Δ. Κωσταρά, είναι εκείνος ο οποίος χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση που συμβαίνει κατά την περίοδο της ανάπτυξης και σχετίζεται με σημαντική κάτωση του μέσου όρου απόδοση της νοητικής λειτουργίας που δημιουργεί στο άτομο εμπόδια στην προσαρμογή εντός του πλαισίου των κοινωνικών κανόνων, στον τομέα της παραγωγής, κατανάλωσης, μάθησης και στην αλληλεπίδραση μεταξύ κοινωνικών και ατομικών κανόνων.⁵¹

4.1.1. Αιτίες Νοητικής Υστέρησης

Το ποσοστό των ατόμων με νοητική υστέρηση υπολογίζεται περίπου στο 1-3% του γενικού πληθυσμού. Στις μέρες μας υπάρχουν πάνω από 1000 γνωστά οργανικά αίτια νοητικής υστέρησης. Παρ'όλα αυτά, στις περισσότερες περιπτώσεις ατόμων με νοητική υστέρηση, η αιτιολογία δεν είναι γνωστή. Ιδιαίτερα μάλιστα όσον αφορά την ήπια νοητική υστέρηση, η αιτιολογία είναι γνωστή μόνο στο ένα τέταρτο των περιπτώσεων. Οι ερευνητές διακρίνουν συνήθως τα αίτια της νοητικής υστέρησης σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει τα οργανικά αίτια, τα οποία συνδέονται κυρίως με τις βαρύτερες μορφές νοητικής υστέρησης, ενώ η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει τα πολιτισμικά-οικογενειακά αίτια, τα οποία συνδέονται με την ήπια νοητική υστέρηση και αναφέρονται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες. Σε αυτή την ομάδα συγκαταλέγονται οι δυσμενείς οικογενειακές και κοινωνικές συνθήκες, οι οποίες έχουν πολλές φορές ως αποτέλεσμα την ελλιπή φροντίδα του παιδιού τόσο σε επίπεδο σωματικής υγείας όσο και σε επίπεδο συναισθηματικής ασφάλειας και καταλήγουν σε μειωμένη παροχή των απαραίτητων μορφωτικών ερεθισμάτων. Οι χρωμοσωμικές ανωμαλίες αποτελούν την πιο συνήθη γενετική αιτία νοητικής υστέρησης. Η πιο γνωστή από αυτές τις ανωμαλίες είναι το σύνδρομο Down, το οποίο είναι επίσης γνωστό ως τρισωμία 21. Περίπου ένας στους 660 τοκετούς στο γενικό πληθυσμό καταλήγει σε σύνδρομο Down και η αναλογία αυξάνει όταν η ηλικία της μητέρας υπερβαίνει τα 35 έτη. Τα παιδιά με σύνδρομο Down, έχουν ορισμένα ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά όπως μικρή στρογγυλή κεφαλή, προεξέχουσα γλώσσα, κλίση των ματιών προς τα πάνω και προς τα έξω κ.α. Το νοητικό τους επίπεδο κυμαίνεται γύρω στο 50. Πρόκειται συνήθως για παιδιά με

⁵¹ Κωσταράς, Δ., *Στο ειδικό σχολείο*, (χ.εκδ.) Αθήνα 2001:σελ:21

αυξημένη κοινωνικότητα αλλά περιορισμένες δεξιότητες λεκτικής επικοινωνίας. Η πιο αποτελεσματική μορφή αντιμετώπισης της νοητικής υστέρησης είναι η πρόληψη και η έγκαιρη παρέμβαση με στόχο την πλήρη ανάπτυξη του νοητικού δυναμικού και των γνωστικών ικανοτήτων του παιδιού.⁵²

4.1.2 Διαγνωστικά κριτήρια Νοητικής Υστέρησης

Για να τεθεί η διάγνωση της νοητικής υστέρησης πρέπει να πληρούνται τα εξής τρία κριτήρια:

- Γενική διανοητική λειτουργία σημαντικά κάτω του μέσου φυσιολογικού όρου: Δ.Π. 70 ή λιγότερο σε ατομικά χορηγημένο τεστ νοημοσύνης (προκειμένου για βρέφη και νήπια, επειδή τα υπάρχοντα τεστ νοημοσύνης δεν δίνουν αριθμητικές τιμές, πρέπει να υπάρχει κλινική εκτίμηση ότι η διανοητική λειτουργία βρίσκεται σημαντικά κάτω του μέσου φυσιολογικού όρου).
- Ταυτόχρονα ελλείμματα ή βλάβες στην προσαρμοστική λειτουργικότητα, δηλαδή στην αποτελεσματικότητα του ατόμου να ανταποκριθεί στις σταθερές που αναμένονται για την ηλικία του από την πολιτισμική του ομάδα σε τομείς όπως κοινωνικές δεξιότητες και υπευθυνότητα, επικοινωνία, δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης, ατομική ανεξαρτησία και αυτάρκεια.
- Έναρξη πριν την ηλικία των 18 ετών.⁵³

4.1.3 Κλίμακες Νοητικής Υστέρησης

Ελαφριά νοητική υστέρηση

Τα άτομα με αυτό το βαθμό καθυστέρησης είναι γνωστά και σαν εκπαιδευήματα σχολικά και αποτελούν περίπου το 85% του πληθυσμού των διανοητικά καθυστερημένων. Στην προσχολική περίοδο τα άτομα αυτά αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες και αυτοεξυπηρέτηση πριν από την ηλικία των 5 ετών και δύσκολα μπορούμε να τα διακρίνουμε από τα άλλα παιδιά της ίδιας ηλικίας. Παρουσιάζουν

⁵² http://www.arsi.gr/dev_problems/noitikisterisi.html

⁵³ Μάνου, Ν., Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη:1997, σελ:454

μικρή καθυστέρηση στις κινητικές και αντιληπτικές ικανότητες. Μπορούν να αποκτήσουν σχολικές γνώσεις μέχρι το επίπεδο της ΣΤ Δημοτικού, συνήθως όμως αυτό γίνεται όταν φτάσουν στο τέλος της εφηβικής ηλικίας. Σαν ενήλικα μπορούν να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορούν να αυτοσυντηρηθούν. Χρειάζονται όμως καθοδήγηση και βοήθεια όταν βρεθούν κάτω από έντονες κοινωνικές ή οικονομικές πιέσεις.⁵⁴

Μέτρια νοητική καθυστέρηση

Τα άτομα σε αυτό το βαθμό καθυστέρησης ονομάζονται και εκπαιδευσημα κοινωνικοεπαγγελματικά και αποτελούν περίπου το 10% του συνολικού πληθυσμού των διανοητικά καθυστερημένων. Στην προσχολική ηλικία μπορούν να μιλούν και να επικοινωνούν, σε χαμηλότερο όμως επίπεδο. Η κινητική τους ανάπτυξη είναι επαρκής. Μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν με μέτρια εποπτεία. Έχουν μικρή δυνατότητα να αφομοιώνουν σχολικά μαθήματα πέρα από τη Β' Δημοτικού. Είναι δυνατόν σε γνωστούς χώρους να πηγαίνουν μόνα τους. Σαν ενήλικα μπορούν να αυτοσυντηρηθούν εργαζόμενα μέσα σε προστατευμένο περιβάλλον καθώς μπορούν να αποκτήσουν δεξιότητες ανειδίκευτου ή ημειδίκευμένου εργάτη. Έχουν όμως ανάγκη από συνεχή εποπτεία.⁵⁵

Βαριά (σοβαρή) νοητική καθυστέρηση

Τα άτομα με αυτό το βαθμό καθυστέρησης αποτελούν περίπου το 3%-4% του συνολικού πληθυσμού των διανοητικά καθυστερημένων. Στην προσχολική ηλικία αναπτύσσουν φτωχή κινητική ανάπτυξη, αναπτύσσουν ελάχιστη ομιλία και δεν μπορούν να επωφεληθούν από ασκήσεις σε αυτοεξυπηρέτηση. Οι δεξιότητες επικοινωνίας είναι ελάχιστες ή ανύπαρκτες. Στη σχολική ηλικία μπορούν να μάθουν να μιλούν, να μαθαίνουν να επικοινωνούν και μπορούν να ασκηθούν σε βασικές

⁵⁴ Μάνου, Ν., Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη:1997, σελ: 455

⁵⁵ Μάνου, Ν., Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη:1997, σελ: 455

συνήθειες ατομικής υγιεινής. Με συστηματική άσκηση μπορεί να μάθουν τις απλές συνήθειες της ζωής. Σαν ενήλικα είναι εντελώς εξαρτώμενα και μπορούν να αποκτήσουν δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης μόνο σε ελεγχόμενο περιβάλλον.⁵⁶

Βαθιά νοητική υστέρηση

Τα βαθιά καθυστερημένα άτομα αποτελούν το 1%-2% του συνολικού πληθυσμού των διανοητικά καθυστερημένων. Προσχολικά παρουσιάζουν ολική καθυστέρηση και απαιτούν συνεχή φροντίδα. Στη σχολική ηλικία παρουσιάζουν κάποια κινητική ανάπτυξη και μπορεί να επωφεληθούν από άσκηση σε αυτοεξυπηρέτηση, σε ελάχιστο όμως βαθμό. Σαν ενήλικα έχουν πολύ περιορισμένη κινητική και γλωσσικά ανάπτυξη, μπορεί να πετύχουν πολύ περιορισμένη αυτοεξυπηρέτηση και γενικά για να επιζήσουν χρειάζονται συνεχή κοινωνική και ιατρική φροντίδα.⁵⁷

Απροσδιόριστη νοητική καθυστέρηση

Σε περιπτώσεις όπου δεν μπορούν χορηγηθούν τεστ νοημοσύνης επειδή τα παιδιά δεν μπορούν να συνεργαστούν ή παρουσιάζουν σημαντικές σωματικές αναπηρίες, όμως διανοητικά κατα γενικά εκτίμηση λειτουργούν σημαντικά κάτω από το φυσιολογικό, τότε βάζουμε τη διάγνωση της Απροσδιόριστης Διανοητικής Καθυστέρησης. Κατα γενικό κανόνα, όσο μικρότερη η ηλικία, τόσο πιο δύσκολο είναι να διαγνώσει κανείς Διανοητική Καθυστέρηση, εκτός από τις οφθαλμοφανείς περιπτώσεις.⁵⁸

4.2 Διαστάσεις του προβλήματος

⁵⁶ Μάνου, Ν., Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη:1997, σελ: 456

⁵⁷ Μάνου, Ν., Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη:1997, σελ: 456

⁵⁸ Μάνου, Ν., Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη:1997, σελ: 456

- Συχνά το ποσοστό εμφάνισης ποικίλλει από χώρα σε χώρα ή από περιοχή σε περιοχή κι αυτό συνήθως οφείλεται όχι μόνο στα διαγνωστικά κριτήρια που χρησιμοποιούνται αλλά και στις προτεραιότητες που οι εκπαιδευτικές αρχές θέτουν, καθώς και στους πόρους που εξασφαλίζουν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μαθητών με νοητική καθυστέρηση.
- Στην Ελλάδα, από τους 13.595 μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (2% των μαθητών πρωτοβάθμιας και 0,07% των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) που δέχονταν υποστηρικτική βοήθεια σε ειδικό σχολείο ή ειδική τάξη κατά το 1999-2000, οι 2.469 (18.16%) είναι καταγεγραμμένοι ως έχοντες νοητική υστέρηση (ΚΕΕ, 2002). Η πλειονότητα αυτών των παιδιών εκπαιδεύεται σε ειδικά δημοτικά σχολεία. Πολλά όμως παιδιά με νοητική καθυστέρηση στη χώρα μας δεν είναι καταγεγραμμένα και πιθανόν φοιτούν στο γενικό σχολείο χωρίς ιδιαίτερη στήριξη.
- Οι μαθητές με νοητική καθυστέρηση ωφελούνται από τη συναναστροφή με συνομηλίκους τους και μπορούν να εκπαιδευτούν αποτελεσματικά στο γενικό σχολείο με την παροχή της ανάλογης στήριξης και προσαρμογής των προγραμμάτων, των υλικών και του τρόπου αξιολόγησης που γενικά εφαρμόζονται. Για αρκετούς μαθητές όμως απαιτούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις του κοινού αναλυτικού προγράμματος –συχνά από εξειδικευμένο προσωπικό και σε ξεχωριστό χώρο - ενώ αυξανόμενες ευκαιρίες πρέπει να παρέχονται σε μεγαλύτερους μαθητές σε τομείς, όπως η κοινωνική αλληλεπίδραση σε καταστάσεις καθημερινής ζωής και η εργασιακή εμπειρία.
- Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση για το πού και πώς θα εκπαιδευτεί το κάθε παιδί θα πρέπει να λαμβάνεται σύμφωνα με το κριτήριο του «λιγότερο περιοριστικού πλαισίου», εκεί δηλαδή που θα έχει τις καλύτερες και ευνοϊκότερες ευκαιρίες μάθησης ⁵⁹.

⁵⁹ http://www.pi-schools.gr/special_education/elafria_kathisterisi/metria-elafria-kathisterisi-01.pdf

4.3 Ειδική αγωγή των εκπαιδευσιμων νοητικά καθυστερημένων ατόμων.

Τα εκπαιδευσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά συνήθως δεν εντοπίζονται και δεν αναγνωρίζονται πριν από τη σχολική ηλικία, παρ' όλο που μπορεί να παρουσιάζουν προβλήματα επικοινωνίας, φυσικής ανάπτυξης και κοινωνικοποίησης στην προσχολική ή νηπιακή ηλικία. Οι διαφορές αυτές από τα φυσιολογικά παιδιά τείνουν να είναι μέτριες, αλλά πολλές φορές δεν κινούν τον ενδιαφέρον μέχρι να ενταχθούν στην κανονική τάξη του Δημοτικού σχολείου, οπότε αρχίζουν να εντοπίζονται από τους δασκάλους αυτές οι διαφορές. Παρόλο που οι δάσκαλοι δεν είναι εκπαιδευμένοι στο να διδάσκουν τα νοητικά καθυστερημένα παιδιά, εντούτοις σήμερα μπορούν να διακρίνουν τις δυσκολίες τους και να τα παραπέμπουν για κατάλληλη και εξειδικευμένη επαγγελματική παρέμβαση.

Οι τάξεις της ειδικής αγωγής σε τεχνολογικά προχωρημένες χώρες χωρίζονται σε Δημοτικό, Γυμνάσια και Λύκειο ανάλογα με τη δυναμική και το πηλίκο του δείκτη νοημοσύνης και ανάλογα τα προσφερόμενα προγράμματα. Στο νηπιαγωγείο διδάσκονται προφορικό λόγο και γλώσσα, αισθητική κινητική ανάπτυξη, αυτογνωσία, ομαδική συμμετοχή, κοινωνική προσαρμογή, αυτοσυντήρηση, ασφάλεια, χειρισμό υλικών και βασική ανάγνωση. Στα ακαδημαϊκά καθήκοντα δεν δίνεται μεγάλη έμφαση εκτός από βασική αρίθμηση και την αναγνώριση των λέξεων ⁶⁰. Στο Δημοτικό σχολείο, τα εκπαιδευσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά αρχίζουν να εκπαιδεύονται στα βασικά εργαλεία μάθησης, όπως γραφή, ανάγνωση, ορθογραφία και αριθμητική. Τα προγράμματα του Γυμνασίου-Λυκείου για το ανώτερο δυναμικό της νοητικής κατηγορίας, συνήθως της βραδείας μάθησης, διασφαλίζει σταθεροποίηση και μονιμότητα της χρήσης των εργαλείων και θεμάτων τα οποία έχουν διδαχθεί στα προηγούμενα επίπεδα και προχωρούν στη βαθύτερη κατανόηση, χρήση και εφαρμογής τους ⁶¹

Μεγάλη έμφαση δίνεται, στην προετοιμασία για εργαλεία και αλληλεπίδραση στην κοινωνία και τη ζωή του σπιτιού καθώς επίσης στην κοινωνική ευθύνη στα μέσα ενημέρωσης, στην καταναλωτική εκπαίδευση κ.α.

⁶⁰ Βασιλείου, Γ., Τα εκπαιδευσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά και έφηβοι, εκδ.Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998, σελ:60

⁶¹ Βασιλείου, Γ., Τα εκπαιδευσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά και έφηβοι, εκδ.Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998, σελ:60

Συνεπώς τα εκπαιδεύσιμα νοητικά καθυστερημένα άτομα έχουν περισσότερες ευκαιρίες να αλληλεπιδρούν με τους κανονικούς συνομήλικους τους στο Γυμνάσιο-Λύκειο έστω και με διαφορά βαθμού, εξαιτίας της νοητικής καθυστέρησης που έχει προκαλέσει και τις τυχόν φυσικές, σωματικές και συμπεριφορικές ανωμαλίες. Αποτέλεσμα των ειδικών προγραμμάτων είναι ότι τα εκπαιδεύσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά εκπαιδεύονται σε εργασιακούς χώρους εκτός του σχολείου και ακόμη εκτός της εργασίας, με σύμβαση μερικής απασχόλησης, μέχρι να καταστούν ικανά για κάποιο είδος απασχόληση ως κυρίου επαγγέλματος καριέρας.

Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι σε γενικές γραμμές το πρόγραμμα ειδικής αγωγής για τα εκπαιδεύσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά διασφαλίζει 1) την ανάπτυξη βασικών ακαδημαϊκών δεξιοτήτων, 2) κοινωνική άμιλλα και προσωπική προσαρμογή και 3) επαγγελματική προσαρμογή και αποκατάσταση. Το πρόγραμμα της ειδικής αγωγής των εκπαιδευσιμων ατόμων τα καθιστά ικανά να σκέφτονται ακόμη και να κριτικάρουν και να αλληλεπιδρούν ως ανεξάρτητα άτομα της κοινωνίας, αλλά σε κατώτερο επίπεδο από το γενικό πληθυσμό⁶².

4.3.1. Σκοποί της αγωγής των εκπαιδευσιμων νοητικώς υστερούντων ατόμων.

Παλαιότερα θεωρούνταν ότι καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της νοητικής καθυστέρησης ήταν η ιδρυματική περίθαλψη, σήμερα παρατηρείται διεθνώς η τάση για ομαλοποίηση των νοητικώς καθυστερημένων ατόμων, παρέχεται δηλαδή σ αυτά συστηματική βοήθεια ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να ζήσουν οικονομικώς και κοινωνικώς ανεξάρτητα, όσο βέβαια επιτρέπουν οι περιορισμένες ικανότητες τους. Διάφορες έρευνες με ενηλικούς νοητικώς καθυστερημένους, έχουν δείξει ότι οι εκπαιδευσιμοι μπορούν να ασκήσουν με επιτυχία ένα προσοδοφόρο επάγγελμα, ως ανειδίκευτοι ή ημειδίκευμένοι εργάτες και να ζήσουν κοινωνικώς και οικονομικώς ανεξάρτητοι, ολικώς ή μερικώς. Το σχολείο λοιπόν πρέπει να αναπτύξει στα άτομα αυτά κατά κύριο λόγο τις κινητικές, γνωστικές, συναισθηματικές, βουλητικές, ατομικές και κοινωνικές συνήθειες και δεξιότητες που απαιτούνται και είναι απαραίτητες για μια ικανοποιητική επαγγελματική αποκατάσταση και κοινωνική προσαρμογή.

⁶² Βασιλείου, Γ., Τα εκπαιδεύσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά και έφηβοι, εκδ.Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998, σελ:60-61

Από τα παραπάνω φαίνεται, αρχικώς τουλάχιστον, ότι ο τελικός σκοπός της ειδικής αγωγής των νοητικών καθυστερημένων παιδιών δεν διαφέρει ουσιαστικά από αυτόν της αγωγής των κανονικών παιδιών. Οι διαφορές μεταξύ του σκοπού της αγωγής των νοητικώς υστερημένων παιδιών και του σκοπού της αγωγής των κανονικών παιδιών υπάρχουν μόνο ως προς τους ειδικότερους τομείς και ως προς την έμφαση που η οποία δίδεται σε κάθε τομέα.

Για να καθορίσουμε τους ειδικούς σκοπούς της αγωγής των νοητικώς υστερημένων φυσικό σημείο εκκίνησης θα μπορούσε να αποτελέσει η απαρίθμηση των συγκεκριμένων δεξιοτήτων και χαρακτηριστικών, σχολικών, ατομικών, κοινωνικών, επαγγελματικών, τα οποία θεωρούνται απαραίτητα για μια επιτυχή επαγγελματική και κοινωνική ένταξη. Στη συνέχεια θα πρέπει τα χαρακτηριστικά στοιχεία κάθε τομέα ν' αναλυθούν και να διαρρυθμιστούν σε εξελικτική σειρά και να διδαχθούν κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται προς το εκάστοτε επίπεδο της ψυχοσωματικής ωριμότητας του παιδιού και κυρίως της ικανότητας του για μάθηση⁶³. Καθορισμός όμως, ενός καταλόγου των δεξιοτήτων και των χαρακτηριστικών που απαιτούνται για μια επαρκή μετασχολική και επαγγελματική προσαρμογή είναι αδύνατον να επιτευχθεί, λόγω των συνεχών τεχνολογικών εξελίξεων και κοινωνικών αλλαγών. Γενικότερα όμως υπάρχουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά τα οποία ένα άτομο μπορεί να έχει ώστε να καταφέρει να έχει επιτυχή εξάσκηση ενός πρακτικού επαγγέλματος.

Η αγωγή των νοητικώς καθυστερημένων ατόμων, πρέπει να αποβλέπει στα εξής:

- Να δώσει τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες, όπως είναι η γραπτή και η προφορική έκφραση ιδεών και συναισθημάτων, η κατανόηση απλών αριθμητικών προβλημάτων και φυσικών φαινομένων, κ.ο.κ. Γενικά το σχολικό πρόγραμμα πρέπει να βοηθήσει τα άτομα αυτά στην αφομοίωση σχολικής ύλης τουλάχιστον ως τη Γ' τάξη του δημοτικού.
- Να ασκήσει τους τροφίμους σε συνήθειες ατομικής καθαριότητας και υγιεινής και να τους βοηθήσει να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη διαφυλάξεως και προαγωγής της σωματικής τους ευεξίας, υγείας και ακεραιότητας.

⁶³ Παρασκευοπούλου, Ι., Αγωγή των νοητικώς καθυστερημένων, εκδ. Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα:1977, σελ:128-129

- Να προσφέρει στους τροφίμους ευκαιρίες για την προαγωγή της ψυχικής τους υγείας και την απόκτηση συναισθηματικής ισορροπίας, να καλλιεργήσει το συναίσθημα της ατομικής αξίας και αξιοπρέπειας και να τους συνηθίσει να ζουν αρμονικά με τους εαυτούς τους.
- Να ασκήσει τους τροφίμους στις βασικές κοινωνικές συνήθειες, να τους βοηθήσει στην ανάπτυξη του κοινωνικού συναισθήματος και την απόκτηση υγιών κοινωνικών σχέσεων.
- Να δώσει στους τροφίμους ν' αποκτήσουν καλές συνήθειες στον τομέα της εργασίας, όπως είναι η κόσμια συμπεριφορά απέναντι στους συναδέλφους και τους προϊσταμένους, η τήρηση του ωραρίου εργασίας κ.α.
- Ν' ασκήσει τους τροφίμους στην ορθή χρήση του ελεύθερου χρόνου και στην επιλογή του τρόπου διασκέδασης και ψυχαγωγίας.⁶⁴

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω γίνεται φανερό ότι ο σκοπός της αγωγής των εκπαιδευσιμων νοητικώς καθυστερημένων αποβλέπει στην προπαρασκευή των ατόμων αυτών για τις ανάγκες του πρακτικού βίου. Διαφέρει από την αγωγή των κανονικών παιδιών, γιατί στην περίπτωση των νοητικώς καθυστερημένων δίνεται μικρότερη έμφαση στις σχολικές γνώσεις. Ότι διδάσκεται στα νοητικά καθυστερημένα παιδιά, πρέπει να βρίσκεται σε άμεση σχέση με την πρακτική ζωή και να συντελεί στην επίτευξη των ειδικών σκοπών της αγωγής τους, δηλαδή στην επαγγελματική και κοινωνική τους ένταξη, ως ανειδίκευτων ή ημειδίκευμένων εργατών.

4.4. Βασικοί άξονες ανάπτυξης Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών των εκπαιδευσιμων νοητικώς υστερούντων ατόμων (μέτρια/ελαφριά νοητική υστέρηση)

4.4.1 Η αναγκαιότητα των Αναλυτικών Προγραμμάτων

Σε πανελλαδική έρευνα που διεξήχθη με χρηματοδότηση του ΟΟΣΑ το 1985 για την εκπαίδευση παιδιών με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, επισημαίνεται ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών βρίσκει ακατάλληλο και ανεπαρκές το ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα για παιδιά με νοητική καθυστέρηση. Το 76.67% αυτών, προτείνουν τον εξαρχής καταρτισμό νέου αναλυτικού προγράμματος με μεγαλύτερη

⁶⁴ Παρασκευοπούλου, Ι., Αγωγή των νοητικώς καθυστερημένων, εκδ. Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα:1977, σελ: 130-131

έμφαση σε θέματα κοινωνικών δεξιοτήτων και κοινωνικής προσαρμογής, προετοιμασίας για επαγγελματική εκπαίδευση, ομαλής μετάβασης στην ενηλικίωση και ένταξης στην κοινωνική ζωή. Επί πλέον, το 92.50% προτείνουν τη συγγραφή βιβλίων για τον εκπαιδευτικό και το μαθητή (Polychronopoulou, 1985). Ας σημειωθεί ότι από το 1985 έως σήμερα δεν έχει καταρτιστεί κανένα καινούργιο αναλυτικό πρόγραμμα για παιδιά με νοητική καθυστέρηση, πράγμα που ισχυροποιεί τη σημερινή αξία των προτάσεων.

Σε μια πρόσφατη επίσης πανελλαδική έρευνα καταγραφής των απόψεων του προσωπικού ειδικής εκπαίδευσης της χώρας (Π.Ι., 1995) επισημάνθηκε από την πλειονότητα του δείγματος (595 άτομα ή 82%) πως τα αναλυτικά προγράμματα που εφαρμόζουν δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αναλυτικότερα, την άποψη αυτή εκφράζουν το 80% του προσωπικού πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (το 90% των υπηρετούντων σε ειδικά σχολεία και το 73% των υπηρετούντων σε ειδική τάξη), το 100% του προσωπικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το 94% του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού. Ως εκ τούτου προτείνεται η σύνταξη ευέλικτων αναλυτικών προγραμμάτων και εγχειριδίων που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών.

Με βάση τα στοιχεία ευρείας έρευνας γύρω από το θεσμό των ειδικών τάξεων (νυν τμημάτων ένταξης), οι δάσκαλοι των ειδικών τάξεων δήλωσαν πως αντιμετώπιζαν “καλά ή πολύ καλά” μόλις τους μισούς μαθητές που παρουσίαζαν νοητική υστέρηση. Η αυτοπροσδιοριζόμενη αποτελεσματικότητα όσον αφορά στα παιδιά με νοητική υστέρηση ήταν χαμηλότερη σε σχέση με το μέσο όρο για το σύνολο των μαθητών των ειδικών τάξεων⁶⁵

4.4.2. Σύγχρονες τάσεις

Η κατάρτιση του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών απαιτείται να είναι σύμφωνη με τις σύγχρονες παιδαγωγικές τάσεις που αφορούν στους μαθητές με νοητική καθυστέρηση, όπως οι παρακάτω:

- Η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών αναγκών κάθε μαθητή και η ενδυνάμωση της αρχής της ένταξης αποτελούν τα τελευταία χρόνια κύριο άξονα της εκπαιδευτικής πολιτικής της χώρας. Η διακηρυγμένη αρχή για μια **Εκπαίδευση για Όλους**

⁶⁵ http://www.pi-schools.gr/special_education/elafria_kathisterisi/metria-elafria-kathisterisi-01.pdf

συνεπάγεται διαρθρωτικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και αλλαγές στη διδακτική μεθοδολογία, ώστε το σχολείο να μπορεί να ανταποκρίνεται στην εκπαίδευση όλων των μαθητών ανεξαρτήτως φυσικής, ψυχολογικής, νοητικής, ή άλλης κατάστασης. Στο πλαίσιο αυτό είναι απαραίτητη η εξασφάλιση της ευρύτερης συναίνεσης και της προσυμφωνημένης προσπάθειας, όχι μόνο από το διδακτικό, επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό του σχολείου, αλλά και από τους συνομηλίκους, τους γονείς και τις οικογένειες, ως βασική προϋπόθεση για την επιτυχή ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο γενικόσχολείο (UNESCO, 1994).

- Η πολύπλευρη υποστήριξη των εκπαιδευτικών για την ανάπτυξη των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση ομάδων μαθητών διαφορετικών ικανοτήτων. Στην περίπτωση της μερικής ή και πλήρους φοίτησης των μαθητών με νοητική καθυστέρηση και ηπιότερες δυσκολίες μάθησης, οι δάσκαλοι της γενικής τάξης χρειάζεται να στηρίζονται στην ανεύρεση τρόπων, μέσων και μεθόδων χειρισμού τους, ώστε οι μαθητές με νοητική καθυστέρηση να μην πλήττουν ή να αισθάνονται μειονεκτικά και να απομονώνονται. Για την αποτελεσματική εκπαιδευτική αντιμετώπιση μαθητών με μέτρια κι ελαφριά νοητική καθυστέρηση απαιτείται ένα πιο εύκαμπτο σχολικό σύστημα που θα διασφαλίζει μεγαλύτερα περιθώρια ελευθερίας στην τήρηση του ακαδημαϊκού αναλυτικού προγράμματος ανά σχολική κοινότητα και εκπαιδευτικό και θα λαμβάνει υπόψη του την αναγκαία διαφοροποίηση και εξατομίκευση που απαιτεί η εκπαίδευση μαθητών διαφορετικών ικανοτήτων. Η ευελιξία και η διαφοροποίηση των αναλυτικών προγραμμάτων είναι ένα από τα κεντρικά ζητήματα της σχολικής ένταξης, σύμφωνα με την έκθεση της (UNESCO, 1994, 2000).

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολύπλευρων ψυχολογικών και άλλων αναγκών των μαθητών με νοητική καθυστέρηση απαιτείται, επίσης, η επιτυχής ανάπτυξη και λειτουργία υποστηρικτικών δομών, όπως αυτές που προβλέπονται από το Ν.2817/2000.

- Η αξιολόγηση των αναγκών των μαθητών, καθώς και η διαγνωστική διαδικασία, χρειάζεται να είναι εκπαιδευτική και λειτουργική, ώστε να βοηθάει το έργο της εξατομικευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης και να είναι προσανατολισμένη στη

συντονισμένη βοήθεια για την αναπλήρωση των αδυναμιών και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων των μαθητών με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση.⁶⁶

4.4.3 Σκοποί του Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών για μαθητές με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση

- Η ατομική εκπαιδευτική πρόοδος και η μέγιστη δυνατή ένταξη του μαθητή με νοητική καθυστέρηση στη γενικότερη λειτουργία του σχολείου.
- Η υποστήριξη των σχολικών κοινοτήτων και των εκπαιδευτικών προκειμένου να θέτουν στόχους που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών, να σχεδιάζουν μαθησιακά περιβάλλοντα με ποικίλες προκλήσεις και ενδιαφέροντα, να ξεπερνούν τα πιθανά εμπόδια στη μάθηση που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με νοητική καθυστέρηση.
- Ο εμπλουτισμός του γενικού αναλυτικού προγράμματος με στόχους και δραστηριότητες που βελτιώνουν τόσο τη μάθηση και την επίδοση στο σχολείο όσο και την κοινωνική και επαγγελματική ζωή.

4.4.4. Τομείς Προτεραιοτήτων

Κοινωνική ολοκλήρωση

Το σχολείο πρέπει να είναι οργανωμένο και δομημένο ώστε να προωθεί και να υποστηρίζει την κοινωνική αλληλεπίδραση και την αλληλεγγύη. Ιδιαίτερη σημασία παίζει το άτυπο ή κρυφό πρόγραμμα, όπου οι στάσεις των εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών, η λειτουργία του σχολείου, η ρουτίνα της τάξης και η χρήση των σχολικών χώρων αποτελούν παράγοντες αποδοχής κι εκπαίδευσης των μαθητών με νοητική καθυστέρηση, αλλά και όλων των μαθητών. Το άτυπο πρόγραμμα πρέπει να συμβάλει στην πληρέστερη και ομαλή κοινωνική ζωή όλων των μαθητών. Καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία των ανωτέρω σκοπών θα παίζει επίσης η σχέση του σχολείου με την ευρύτερη κοινότητα και οι σχέσεις μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών. Είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται η ενεργή συμμετοχή όλων των παιδιών - συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με νοητική καθυστέρηση - στις δραστηριότητες όχι μόνο στο χώρο του σχολείου αλλά και εκτός, με ταυτόχρονη

⁶⁶ http://www.pi-schools.gr/special_education/elafria_kathisterisi/metria-elafria-kathisterisi-01.pdf

εμπλοκή κι αλληλεπίδραση γονέων, εκπαιδευτικών και της τοπικής κοινωνίας (επαγγελματικές, κοινωνικούς λειτουργούς, κλπ.)

Κοινωνικότητα

Η εφαρμογή ΑΠΣ Ειδικής Αγωγής προϋποθέτει την προσαρμογή του σχολείου και

του προγράμματος στις ανάγκες των μαθητών του, καθώς ταυτόχρονα υποστηρίζει και αναπτύσσει την προσαρμογή των μαθητών στις κοινωνικές κι ομαδικές ανάγκες.

Η ενεργητική συμμετοχή του μαθητή με νοητική καθυστέρηση σε όλες τις δραστηριότητες της σχολικής ζωής με παράλληλες παρεμβάσεις, όπου κρίνεται σκόπιμο από το προσωπικό του σχολείου, στις κοινωνικές δεξιότητές του αποτελούν την εγγύηση για την κοινωνική ενσωμάτωση όλων των μαθητών, ανεξαρτήτως δυσκολιών. Για να είναι όμως επιτυχής κάθε τέτοια προσπάθεια, το Α.Π.Σ. πρέπει να φροντίσει για την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων στους μαθητές, όπως:

- Την ανταπόκριση στην επικοινωνία των άλλων.
- Την επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τους άλλους.
- Την επιτυχή επικοινωνία με τους άλλους.
- Την αναγνώριση συμβόλων που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή ζωή.
- Την ικανότητα αυτοελέγχου και ελέγχου της συμπεριφοράς.

Συνεργασία

Η επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων και τοπικής

κοινωνίας είναι θεμελιώδης αρχή του ΑΠΣ. Οι ομαδικές και συνεργατικές δραστηριότητες, βοηθούν τους μαθητές να αποκτούν επίγνωση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών τους και να αντιμετωπίζουν από κοινού τα κοινά προβλήματα. Η συνεργασία βοηθά και τους μαθητές με ελαφριά και μέτρια νοητική καθυστέρηση να ανταποκρίνονται στην ανάγκη της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας, να παρατηρούν και να ακολουθούν πρότυπα συμπεριφοράς σε ασφαλές, καθοδηγούμενο και δομημένο περιβάλλον, να αναπτύσσουν την κοινωνική τους νοημοσύνη μέσα σε μια ποικιλία κοινωνικών καταστάσεων και αλληλεπιδράσεων. Η κατάκτηση βασικών κοινωνικών συνηθειών, όπως η αρμονική συνύπαρξη με τους άλλους, μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την καθημερινή επαφή με τους άλλους μαθητές και την ανάπτυξη θετικών διαπροσωπικών σχέσεων.

Συναισθηματική οργάνωση

Η άσκηση σε δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης, προσωπικής φροντίδας και στη διαχείριση ελεύθερου χρόνου, καθώς και οι ευκαιρίες επικοινωνίας και συνεργασίας, καλλιεργούν το αίσθημα της ατομικής αξίας και αξιοπρέπειας, αναπτύσσοντας την αυτοεκτίμηση και την αυτοαντίληψή τους. Το αίσθημα επάρκειας μέσα από την ενεργητική συμμετοχή συμβάλλει στην καλή συναισθηματική κατάσταση των μαθητών με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση, στην καλλιέργεια της ψυχικής τους υγείας και τους βοηθάει να διάγουν αυτόνομη διαβίωση μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο.

Οι δεξιότητες που προτείνονται είναι :

- Αναγνώριση συναισθημάτων σε καταστάσεις στην καθημερινή ζωή και εξάσκηση σε τρόπους διαχείρισης και μείωσης ανεπιθύμητων συμπεριφορών.
- Εξάσκηση σε τεχνικές ελέγχου επιθετικής ή αυτοκαταστροφικής συμπεριφοράς.
- Αποφυγή συμπεριφορών που θεωρούνται μη αποδεκτές.
- Ανάπτυξη τρόπων εκτίμησης του εαυτού του σε σχέση με τις δραστηριότητές του.

Βασικές ακαδημαϊκές και κοινωνικές δεξιότητες

α. Ανάπτυξη των προφορικών γλωσσικών δεξιοτήτων

Η ανάπτυξη των προφορικών γλωσσικών δεξιοτήτων είναι απαραίτητη τόσο για τις ανάγκες της επικοινωνίας όσο και την εσωτερική οργάνωση της σκέψης των μαθητών με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση. Ο εμπλουτισμός του προφορικού λόγου με νέο λεξιλόγιο και συντακτικά σχήματα, η λογική και κατανοητή οργάνωση της ομιλίας μέσα από ρόλους και την έκφραση των καθημερινών προσωπικών και συναισθηματικών αναγκών και επιθυμιών του παιδιού, η ενεργητική ακρόαση, η συμμετοχή στο διάλογο και η έκφραση μέσα σε συλλογικά πλαίσια ασκούνται και αναπτύσσονται μέσα στη σχολική αίθουσα και την καθημερινή λειτουργία του σχολείου. Η ανάπτυξη της παραγωγής και κατανόησης του προφορικού λόγου χρειάζεται να ενθαρρύνεται από τον εκπαιδευτικό και τη σχολική κοινότητα, διασφαλίζοντας τις κατάλληλες και ισότιμες συνθήκες μέσα και έξω από τη σχολική αίθουσα.

β. Καλλιέργεια της πρακτικής σκέψης και της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων καθημερινής ζωής

Η απόκτηση γνώσεων πρέπει να συνοδεύεται από την αξιοποίησή τους μέσα στην

καθημερινή πρακτική. Η αναγνώριση και ο ορισμός των προβλημάτων μέσα στην καθημερινή ζωή είναι συχνά η αρχή της επίλυσής τους. Η επίλυση προβλημάτων στη σχολική ζωή είναι η βάση για την επίλυση προβλημάτων της ευρύτερης κοινωνικής ζωής του παιδιού. Το ΑΠΣ Ειδικής Αγωγής στοχεύει στην ανάπτυξη των μαθηματικών

και γλωσσικών δεξιοτήτων που ενθαρρύνουν την πρακτική σκέψη των μαθητών με μέτρια κι ελαφριά νοητική καθυστέρηση. Η καλλιέργεια της πρακτικής σκέψης μπορεί να οδηγεί στην αυτοβελτίωση της μάθησης και επίδοσης και την αξιοποίηση των γνώσεων για τις καθημερινές τους ανάγκες.

γ. Ικανότητα αυτοβελτίωσης και δια βίου εκπαίδευσης

Περιλαμβάνει δεξιότητες με τις οποίες αναγνωρίζεται η δραστηριότητα, τα μέρη που την αποτελούν και οι συμπεριφορές που απαιτούνται για την εκτέλεσή της, προβλέπονται οι εναλλακτικές επιλογές κατά την εφαρμογή μιας δραστηριότητας, αναγνωρίζονται λάθη και επαναπροσδιορίζονται στόχοι, αναπτύσσονται η προσοχή και η συγκέντρωση κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της δραστηριότητας, αλλά και η δυνατότητα χαλάρωσης μεταξύ δύο δραστηριοτήτων.

Δημιουργική έκφραση

Το ΑΠΣ πρέπει να βοηθάει στην ανάπτυξη μιας διδασκαλίας που θα ενθαρρύνει τη

δημιουργικότητα των μαθητών με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση, όχι μόνο μέσα από τη συνήθη σχολική καλλιτεχνική έκφραση, αλλά και μέσα στην ίδια τους τη ζωή. Για αυτό χρειάζεται η ενθάρρυνση των μαθητών να κατασκευάζουν, να σχεδιάζουν, να υποθέτουν και να φαντάζονται. Παράλληλα, η αισθητική αγωγή βοηθάει στην ανακάλυψη της δημιουργικής πλευράς του εαυτού τους και αναδεικνύει τις δημιουργικές πτυχές της προσωπικότητας του παιδιού.

Εξοικείωση με την τεχνολογία και τους υπολογιστές

Η χρήση της κατάλληλης και διαθέσιμης τεχνολογίας, όποτε είναι απαραίτητο, μπορεί να βελτιώνει τους όρους και τις συνθήκες επιτυχίας των διδακτικών προγραμμάτων και να ενισχύει την επικοινωνία και την μάθηση των μαθητών με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση. Τα τεχνικά βοηθήματα και τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, όπως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και η χρήση πολυμέσων, παρέχουν άμεσα αισθητηριακές μαθησιακές εμπειρίες και ενθαρρύνουν την πρακτική σκέψη. Οι μαθητές μπορούν να βλέπουν χειροπιαστά την πρόοδό τους,

να αποκτούν μεγαλύτερη υπευθυνότητα για τη μάθησή τους και να αυτο-αξιολογούν την ποιότητα της εργασίας τους. Η εκπαιδευτική παρέμβαση μέσω ΗΥ, βοηθάει στην ενδυνάμωση και εστίαση της προσοχής, της υπομονής, και της

Προ-επαγγελματική εκπαίδευση

Τα άτομα με μέτρια και ελαφριά νοητική καθυστέρηση μπορούν με την κατάλληλη βοήθεια και υποστήριξη να συμμετάσχουν πιο ενεργά στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Η προ-επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να αναπτύσσει διαπροσωπικές δεξιότητες, να εκπαιδεύει στην ικανότητα διαχείρισης πόρων, να αναπτύσσει την αποτελεσματική επικοινωνία με τους άλλους και τις δεξιότητες συνεργασίας.

Απαραίτητες είναι ακόμη δεξιότητες που αφορούν στη διαχείριση του χρόνου, στη χρήση κινήτρων, στην αναγνώριση κανόνων κατά την εκτέλεση μιας δραστηριότητας, στην αποδοχή εκτέλεσης συγκεκριμένου ρόλου, στη χρήση των ανάλογων εργαλείων, στην εκμάθηση κανόνων ασφαλείας.⁶⁷

Οι παραπάνω τομείς προτεραιοτήτων δεν είναι εξαντλητικοί και περιοριστικοί, αλλά κατευθυντικοί και μπορούν να επεκταθούν σε διάφορα επίπεδα ανάλογα με τα μέσα που διαθέτει το κάθε σχολείο. Δίνουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ένταξη των παιδιών με ελαφριά ή μέτρια νοητική καθυστέρηση στη συνηθισμένη τάξη και παρέχουν ευκαιρίες για πρόοδο και αυξανόμενες προκλήσεις για τους μαθητές που δεν μπορούν να μάθουν με τους παραδοσιακούς τρόπους διδασκαλίας. Οι αποφάσεις σχετικά με το εύρος, το χρόνο και την ισορροπία στη διδασκαλία των διαφόρων δεξιοτήτων που προτείνονται πρέπει να είναι αντικείμενο συνεχούς αξιολόγησης και αναπροσαρμογής με βάση τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των συγκεκριμένων μαθητών, αλλά και την πρόοδό τους κατά την εκτίμηση του δασκάλου, καθώς και όσων συνεργάζονται με το παιδί.

⁶⁷ http://www.pi-schools.gr/special_education/elafria_kathisterisi/metria-elafria-kathisterisi-01.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

5 Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου

Η Παγκόσμια Τράπεζα ορίζει το *κοινωνικό κεφάλαιο* ως μια έννοια που περιλαμβάνει το ευρύτερο πλέγμα των σχέσεων, των θεσμών και των κανόνων που διαμορφώνουν την ποιότητα όλων των κοινωνικών αλληλεσχετίσεων.

Ο ορισμός του *κοινωνικού κεφαλαίου* επικεντρώνεται στην διάχυση των ωφελειών που απορρέουν από αυτό.

Σύμφωνα με τον Bourdieu όρισε το *κοινωνικό κεφάλαιο* ως « το σύνολο των πραγματικών ή συμβολικών πόρων οι οποίοι συνδέονται με πολλαπλά δίκτυα , που διατηρούνται στο χρόνο και συσχετίζονται με εν πολλοίς θεσμοθετημένες σχέσεις αμοιβαίας υποδοχής και αναγνώρισης». Δηλαδή το *κοινωνικό κεφάλαιο* αντιπροσωπεύει το άθροισμα των πλεονεκτημάτων που αποκομίζουν όσα άτομα ανήκουν σε κοινά δίκτυα ή ομάδες.

Ο όγκος του κοινωνικού κεφαλαίου των φορέων εξαρτάται από το μέγεθος του δικτύου διασυνδέσεων καθώς και από το μέγεθος του οικονομικού, πολιτισμικού και συμβολικού κεφαλαίου που διαθέτει ο καθένας με τους οποίους συνδέεται.

Επίσης σύμφωνα με τον Bourdieu , οι κοινωνικές διασυνδέσεις έχουν ευεργετικά αποτελέσματα σε θεμελιώδεις τομείς της ατομικής ζωής, δεδομένου ότι πολλαπλασιάζουν τις ευκαιρίες γνώσης και την πρόσβαση σ' αυτήν.⁶⁸

Από την άλλη ο Coleman θεώρησε ότι το κοινωνικό κεφάλαιο είναι έννοια σύμφυτη με την κοινωνική δομή, όπου διευκολύνει την ατομική δράση και την νοηματοδοτεί στο κοινωνικό πλαίσιο. Συνεχίζοντας αναφέρει ότι το κοινωνικό κεφάλαιο απαρτίζεται από επικαλυπτόμενα κοινωνικά δίκτυα, τα οποία διαθέτουν κοινές αξίες, εμπιστοσύνη και κοινά κριτήρια αποφάσεων.

Σύμφωνα με τον Coleman στο κοινωνικό κεφάλαιο διακρίνονται τρεις παράμετροι οι οποίες είναι:

1. *Εμπιστοσύνη*: που οικοδομείται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και διασφαλίζει ότι οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα των μελών θα διεκπεραιωθούν ομαλά.

⁶⁸ <http://epapanis.blogspot.com> accessed: 10/05/2008 (Παπάνης, Ε. (2007). *Κοινωνικό Κεφάλαιο και Κοινωνική Ανάπτυξη*. Πανεπιστήμιο Μυτιλήνης.)

2. *Πληροφορία*: που διοχετεύεται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα, τις κανονιστικές ρυθμίσεις και τις κυρώσεις που επιβάλλονται στα μέλη των δικτύων υπαγορεύοντας του συγκεκριμένες πληροφορίες.
3. *Συμμετοχή*: σε επίπεδο κοινότητας έχει τις ρίζες της σε συγκεκριμένες δεξιότητες που επιτρέπουν την δημόσια δράση και την ανάπτυξη των κοινωνικών δικτύων, συνδέεται έτσι μ' αυτόν τον τρόπο το άτομο με την ομάδα και διαμορφώνεται η αυτοαντίληψη του.⁶⁹

5.1 Η έννοια και ορισμός των κοινωνικών δικτύων

Συναφής στον όρο κοινωνικό κεφάλαιο είναι η έννοια των *κοινωνικών δικτύων*.

Κοινωνικά δίκτυα ορίζονται τα « πολυδιάστατα συστήματα επικοινωνίας και διαμόρφωσης της ανθρώπινης πρακτικής και της κοινωνικής ταυτότητας».

Οι Walker, MacBride και Vachon όρισαν ως *κοινωνικό δίκτυο* το άθροισμα των προσωπικών επαφών μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνοντας συναισθηματική υποστήριξη , υλική ενίσχυση και συμμετοχή στις υπηρεσίες , ενώ ταυτόχρονα έχει πρόσβαση στις πληροφορίες και δημιουργεί νέες κοινωνικές επαφές.

Τα κοινωνικά δίκτυα συνήθως αποτελούνται από τα μέλη της οικογένειας , τους φίλους και τους γνωστούς και περιλαμβάνεται από τρεις κρίσιμες έννοιες:

- *Μέγεθος ή εύρος*: το οποίο αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων που συμμετέχουν στο δίκτυο.
- *Σύνθεση*: η οποία αφορά το ποσοστό συμμετοχής στο δίκτυο μελών της ευρύτερης οικογένειας ή φίλων.
- *Συχνότητα*: που δηλώνει πόσο συχνά τα μέλη ενός κοινωνικού δικτύου αλληλεπιδρούν.

Τα κοινωνικά δίκτυα ορίζονται ως οι κοινωνικές σχέσεις που περιβάλλουν ένα άτομο , τα χαρακτηριστικά τους και ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται και αξιολογούν τις εν λόγω σχέσεις.

⁶⁹OECD, (2001). The Well-being of Nations: The role of human and Social Capital, Paris.

Τα κοινωνικά δίκτυα χαρακτηρίζονται από το μέγεθος, την πυκνότητα, (συνδετικότητα μεταξύ των μελών) , το δέσιμο, την ομοιογένεια , την συχνότητα επαφής, την διάρκεια και την αμοιβαιότητα.

Η συναισθηματική, ψυχολογική ή οικονομική στήριξη που μπορούν να αντλήσουν τα άτομα μέσω των κοινωνικών δικτύων που ανήκουν είναι η κοινωνική στήριξη με την ευρύτερη έννοια.

Η έλλειψη της κοινωνικής στήριξης και ο αποκλεισμός από τα κοινωνικά δίκτυα θεωρείται ότι μειώνει ότι μειώνει τις δυνατότητες των ατόμων να αντιμετωπίσουν τις αγχωγόνες καταστάσεις της ζωής, να αποκτήσουν κοινωνική ταυτότητα, να λάβουν συναισθηματική στήριξη ή υλική βοήθεια και να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες και πληροφορίες.

Από την άλλη πλευρά η ύπαρξη κοινωνικής στήριξης έχει συνδεθεί με παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής και την αίσθηση ευημερίας του ατόμου.⁷⁰

5.2 Κοινωνικό κεφάλαιο και Κοινωνική Ανάπτυξη

Το κοινωνικό κεφάλαιο συσχετίζεται με την κοινωνική ανάπτυξη και αυτό γίνεται ευκολότερα καταληπτό από την στιγμή που ταυτίζεται με το αίτημα του ατόμου ή της ομάδας που συμμετέχει σ'αυτό για ποιότητα, συνεργασία, προσαρμοστικότητα, ολόπλευρη συμμετοχικότητα και διαρκή πρόοδο, δημοκρατικές κανονιστικές ρυθμίσεις και πρόσβαση στην πληροφορία, παράγοντες που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την βιωσιμότητα των κοινωνιών.

Το κοινωνικό κεφάλαιο φέρει πολλαπλασιαστικά οφέλη στα συστήματα που το διαθέτουν. Η ανάπτυξη δικτύων μεταξύ προσώπων αλλά κυρίως μεταξύ οργανισμών και υπηρεσιών ή φορέων συλλογικής δράσης ως απόρροια του κοινωνικού κεφαλαίου αναδομεί ποιοτικά το κοινωνικό γίνεσθαι, καθώς μετασχηματίζει τις στάσεις των πολιτών και το αίσθημα της κοινωνικής ευθύνης.

Μέσω του κοινωνικού κεφαλαίου εκφράζονται μορφές κοινωνικής οργάνωσης , δίκτυα, θεσμοί συμμετοχής και κοινωνικής εμπιστοσύνης σε τοπικό επίπεδο. Γεγονός αποτελεί ότι η κοινωνική αλληλεγγύη και εμπιστοσύνη είναι απαραίτητη προϋπόθεση

⁷⁰ Σπιλάνης, Ι. (2004). *Στρατηγικές ανάπτυξης σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές*. Αθήνα: Gutenberg. Σελ. 86-97

για τον σχηματισμό κοινωνικού κεφαλαίου και συνεπώς την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και την επιτάχυνση της κοινωνικής ανάπτυξης.

Το κοινωνικό κεφάλαιο μια περιοχής ή κοινότητας μπορεί να ενισχυθεί ή να μειωθεί ανάλογα με το αποτέλεσμα των συμμετοχικών διαδικασιών των δικτύων (εθελοντικών, πολιτικών, θρησκευτικών, οικογενειακών κ.λ.π.) που ενεργοποιούνται εντός των ορίων της περιοχής ή της κοινότητας.

Η διαθεσιμότητα των δικτύων αυτών και η εγκαθίδρυση της συλλογικής κουλτούρας μέσω της αμοιβαιότητας και της εμπιστοσύνης είναι καθοριστική για την κοινωνική ανάπτυξη, αλλά είναι ανεπαρκής, εάν οι πολιτικές δράσεις δεν συντείνουν στην αξιοποίησή τους.

Επομένως η σχέση κοινωνικού κεφαλαίου και κοινωνικής ανάπτυξης δεν άμεση, αλλά προϋποθέτει την ύπαρξη πολιτειακών θεσμών και κρατικών βουλήσεων, που ευνοούν την ανάδειξη της και κινητοποιούν τις περιφερειακές και τοπικές δυνάμεις.

Εμπόδια στην πορεία και την εξέλιξη της κοινωνικής ανάπτυξης μπορούν να σταθούν τα ήθη, τα έθιμα και η κουλτούρα των κατοίκων μιας περιοχής ή κοινότητας. Έτσι όπως παρατηρείται οι προσπάθειες για ατομική πρόοδο μέσα σε ένα αρνητικό περιβάλλον είναι στις περισσότερες των περιπτώσεων ανεπιτυχείς και αποσπασματικές.

Γενικότερα ο αναλφαβητισμός, η έλλειψη μορφωτικών ευκαιριών και οι συγκρούσεις των μεταξύ των κοινωνικών ομάδων οδηγούν στην μείωση της ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου και επομένως της κοινωνικής ανάπτυξης.⁷¹

5.3 Προσδιοριστικοί παράγοντες δημιουργίας κοινωνικού κεφαλαίου

Οι παράγοντες που προσδιορίζουν την δημιουργία και την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου είναι οι εξής:

- Εθελοντική συμμετοχή στα δίκτυα: τόσο των ατόμων όσο και των ομάδων που με την εθελοντική συμμετοχή τους συμβάλλουν στην ισότητα των μελών.
- Αμοιβαιότητα: όταν τα άτομα παρέχουν υπηρεσίες ή ενεργούν προς όφελος άλλων με προσωπικό κόστος, προσδοκώντας την ανταπόδοση σε κάποιο απροσδιόριστο χρόνο, όταν θα χρειαστούν. Δημιουργώντας έναν συνδυασμό βραχυπρόθεσμου αλτρουισμού και μακροπρόθεσμου συμφέροντος.

⁷¹ Δαουτόπουλος, Γ. (1997). *Τοπική Ανάπτυξη*. Δαουτόπουλος

- Εμπιστοσύνη: η οποία επιτρέπει την ανάληψη ρίσκου, όταν υπάρχει η πεποίθηση ότι οι άλλοι θα αντιδράσουν θετικά και υποστηρικτικά. Σε επίπεδο κράτους όσο η κοινωνική συναίνεση μεγαλώνει τόσο αυξάνεται η πρόοδος του κράτους.
- Κανόνες: ή αλλιώς νόρμες οι οποίοι κυρίως οι άγραφοι αλλά κατανοητοί κοινωνικοί κανόνες και αρχές που αποτελούν το πλαίσιο για τον ανεπίσημο κοινωνικό έλεγχο.
- Κοινότητα: το συνδυασμένο αποτέλεσμα όλων των προαναφερθέντων δημιουργεί μια ισχυρή κοινότητα, η οποία μπορεί να απομακρύνει και να διαφύγει οποιονδήποτε κίνδυνο που μπορεί να καταστρέψει το κοινωνικό κεφάλαιο της κοινότητας.
- Ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο: το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι ένας αντιπροσωπευτικός πόρος της γνώσης, την εκπαίδευση , την κατάρτιση και την εμπειρία. Μερικά είδη ανθρώπινου κεφαλαίου , όπως η ομαδική εργασία και η ικανότητα επικοινωνίας λειτουργούν υποστηρικτικά στο κοινωνικό κεφάλαιο.⁷²

5.4 Τύποι κοινωνικού κεφαλαίου

Στην εξέταση του ρόλου του κοινωνικού κεφαλαίου στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην ειδική αγωγή είναι χρήσιμο να ληφθούν υπόψη τρεις βασικοί τύποι κοινωνικού κεφαλαίου.

- **Bonding(ισχυρό/αποκλειστικό κοινωνικό κεφάλαιο)**: οι δεσμοί μεταξύ των μελών μιας οικογένειας, των μελών μιας ίδιας ομάδας, των φίλων.
- **Bridging(έμμεσο /γεφυροποιό)**: η γεφύρωση των διαφορών και ανισοτήτων στην εκπαίδευση μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και χωρίς και η συνεργασία μεταξύ κράτους και της ομάδας των ατόμων με αναπηρία για την καλύτερευση της ποιότητας ζωής και εκπαίδευσης τους.

⁷² <http://epapanis.blogspot.com> accessed: 10/05/2008 (Παπάνης, Ε. (2007). *Κοινωνικό Κεφάλαιο και Κοινωνική Ανάπτυξη*. Πανεπιστήμιο Μυτιλήνης.)

- **Linking(ιεραρχικό/διασυνδεδετικό)** : σύνδεσμος και επικοινωνία μεταξύ διαφόρων κοινωνικών και πολιτικών επιπέδων π.χ. μεταξύ κρατικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών και των ομάδων ατόμων με αναπηρία.⁷³

5.5 Μαθησιακές επιδόσεις των ατόμων με αναπηρία και οικογενειακές σχέσεις μέσω της ύπαρξης κοινωνικού κεφαλαίου

Οι μαθησιακές επιδόσεις των μαθητών με αναπηρία και ειδικότερα αυτών που εντάσσονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, βελτιώνονται δραματικά όταν δημιουργούνται υποστηρικτικές δομές από τους γονείς των παιδιών στον χώρο του ιδρύματος εκπαίδευσης.

Τα κοινωνικά δίκτυα που αναπτύσσονται αφορούν κυρίως την υποστήριξη και την συμπαράσταση μεταξύ των γονέων για τα προβλήματα και τις ανησυχίες τους σε σχέση με τα παιδιά τους, την διοργάνωση εξωσχολικών δραστηριοτήτων και σε δημιουργία ομάδων πίεσης για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρίες σε θέματα εκπαίδευσης και κοινωνικής συμμετοχής.

Σ' αυτά τα κοινωνικά δίκτυα μπορούν να συμμετέχουν και γονείς ή ομάδες γονέων που τα παιδιά τους φοιτούν στα « κανονικά σχολεία» αλλά μπορούν να συνεργάζονται και να συμπαραστέκονται στους γονείς των μαθητών με αναπηρίες δημιουργώντας έτσι μια συνεργασία και μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης που θα οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα στην μαθητική κοινότητα τόσο των παιδιών με αναπηρίες όσο και των άλλων μαθητών.

Το κοινωνικό κεφάλαιο σ ' αυτή την περίπτωση γίνεται κυρίως ανθρώπινο κεφάλαιο καθώς θεωρείται πως η ανθρώπινη συμμετοχή και συνεργασία αναπτύσσουν την κοινότητα των μαθητών με αναπηρίες δίνοντας τους την δυνατότητα να αποκτήσουν μέσα από συνδιαλλακτικές διαδικασίες καλύτερη ποιότητα εκπαίδευσης και συμμετοχής στα κοινά της μαθητικής κοινότητας.

Όσον αφορά βέβαια την χρήση του κοινωνικού κεφαλαίου ανεξάρτητο από τα κοινωνικά δίκτυα είναι δύσκολη η εφαρμογή του όσον αφορά την ύπαρξη δομών που να είναι άρτιες στην εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες.

Η διάσταση του κοινωνικού κεφαλαίου Linking που προαναφέρθηκε είναι εκείνη που στην περίπτωση της ειδικής αγωγής ,όπου η ιεράρχηση και διασύνδεση των ατόμων

⁷³ Grand, Emma.(2001). “ Social Capital and Community Strategies: Neighbourhood Development in Guatemala City”. Development and Change, vol.32(2001), σελ. 975-997

με αναπηρίες με τις κρατικές υπηρεσίες και την πολιτική είναι δύσκολη καθώς δεν υπάρχει αμεσότητα και ταύτιση ή εμπιστοσύνη των από κάτω προς από πάνω. Η έλλειψη εμπιστοσύνης και η μειωμένη διάθεση των κρατικών θεσμών να αναπτύξουν το κοινωνικό κεφάλαιο και όλα τα επίπεδα του για την ανάπτυξη της ειδικής εκπαίδευσης είναι μια διάσταση πραγματικότητας που επικρατεί στα ελληνικά δρώμενα.⁷⁴

5.6 Η σημασία του κοινωνικού κεφαλαίου στον σχεδιασμό προγραμμάτων για τα άτομα με αναπηρία

Το κοινωνικό κεφάλαιο και τα κοινωνικά δίκτυα είναι έννοιες που επηρεάζουν την κοινωνική και ψυχική υγεία και ιδιαίτερα την ποιότητα ζωής των ατόμων με αναπηρίες. Αυτή η ολιστική προσέγγιση υιοθετήθηκε σταδιακά κατά την διαμόρφωση πολιτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης για τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, ακολουθώντας τις απαιτήσεις της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και τις μεταβολές που συμβαίνουν στον προνοιακό χαρακτήρα του κάθε κράτους.

Η κοινωνική ψυχιατρική και ψυχολογία επιτάσσει την πρωτογενή παρέμβαση στα πλαίσια της κοινότητας, προάγοντας τα συνεργατικά αποτελέσματα και μέσα από εμπειρικές έρευνες και αντισταθμιστικές δράσεις σε θέματα περιβαλλοντικής δυναμικής, αναγνωρίζοντας ότι ο σχεδιασμός προγραμμάτων για τα με αναπηρίες είναι μέρος μιας ευρύτερης πολιτισμικής προσπάθειας.

Η προσπέλαση του ορισμού της υγείας δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον πολυπαραγοντικό χαρακτήρα της και την συσχετίζει με το κοινωνικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον.

«Η νοσηρότητα λαμβάνεται περισσότερο ως μια αποτυχημένη προσπάθεια του οργανισμού να προσαρμοστεί στις συνεχείς προκλήσεις και απειλές που προέρχονται από το περιβάλλον, χωρίς να παραγνωρίζεται και ο αιτιακός χαρακτήρας των βιολογικών μεταβλητών».

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας θεωρεί την υγεία ως μια πλήρη σωματική, ψυχική και κοινωνική ευεξία του ατόμου και όχι απλά η απουσία και της νόσου και της αναπηρίας. Τα ιατροκεντρικά συστήματα περίθαλψης αφοσιώθηκαν περισσότερο στην αντιμετώπιση της νόσου ή της αναπηρίας του ατόμου και όχι στην πρόληψη που

⁷⁴ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, Έκθεση για την Παγκόσμια Υγεία, Γενεύη(2001), Ψυχική Υγεία : Νέα Αντίληψη, Νέα Ελπίδα.

απέτυχαν να διασφαλίσουν τον οικογενειακό προγραμματισμό με αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών χωρίς να αποφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Η λειτουργία αυτού του είδους ιατροκεντρικών συστημάτων που επικεντρώνονται στις βιολογικές και ψυχικές περιπτώσεις, απεικονίζουν καταστάσεις κοινωνικής ανομίας εξαιτίας του γεγονότος ότι αγνοούν τον κοινωνικό χαρακτήρα της βιολογικής και ψυχικής υγείας.

Η κοινωνική αλληλεγγύη και συμμετοχικότητα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνουν εφικτοί οι στόχοι της αποασυλοποίησης και της ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρία. Η κεντρική διοίκηση και ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας των φορέων ειδικής αγωγής και πρόνοιας ευνόησε τον ασυλικό εκφυλισμό του συστήματος ψυχικής υγείας και οδήγησε στην περιθωριοποίηση. Η απουσία του τοπικού παράγοντα υπήρξε εμφανής σε όλες τις επιχειρούμενες δράσεις, που τελικά αποκάλυψαν τον βραχυπρόθεσμο και αποσπασματικό χαρακτήρα τους.

Οι καινοτόμες δράσεις που αφορούν την στήριξη των ατόμων με αναπηρία απαιτούν την συνεργασία όλων των φορέων όπως το Κ.Δ.Α.Υ, των ιδρυμάτων πρόνοιας, των ειδικών σχολείων και των κέντρων ψυχικής υγιεινής.

Οι διατομεακές αυτές συμπράξεις έχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη, γιατί χωρίς να διακυβεύουν την εταιρική και οργανωτική ταυτότητα των μελών, αξιοποιούν στο έπακρο τις ιδιαίτερες δυναμικές και τις διαφορετικές προσεγγίσεις που προκύπτουν από τον συγκερασμό των δυνατοτήτων τους. Στόχος είναι η όσο των δυνατόν αυτόνομη διαβίωση των ατόμων με αναπηρία και η ολική ή μερική επανένταξη τους στα κοινωνικά δρώμενα.

Στα εταιρικά αυτά δίκτυα συμμετέχουν οι ενώσεις-ομάδες γονέων και κηδεμόνων, οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής, οι φορείς της κοινότητας και οι τοπικές εθελοντικές οργανώσεις. Η συνδιαλλαγή εξειδικευμένης γνώσης, δημιουργικής εκμετάλλευσης του ελεύθερου χρόνου και κατά συνέπεια η ολόπλευρη χρήση των κοινωνικών δικτύων και κεφαλαίου της τοπικής κοινότητας θα επιφέρει την επίτευξη στόχων, που είναι πολύ δύσκολη έως αδύνατη εφόσον η προσπάθεια τους επιχειρείται από μεμονωμένους φορείς περίθαλψης. Τα κοινωνικά αυτά δίκτυα διασυνδέονται με το περιφερειακό και εθνικό δίκτυο. Το αίσθημα αλληλεγγύης που προκύπτει από την

τοπική συνυπευθυνότητα σχετικά με την ευημερία των ατόμων με αναπηρία αντιστρατεύεται στον ατομισμό που απειλεί την κοινωνική συνοχή.

Όλα τα προαναφερθέντα αποτελούν πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα άτομα με αναπηρίες και πολλές φορές γίνεται αναφορά σ' αυτές με τον όρο « Σχεδιασμός για όλους». Οι δημογραφικές μεταβολές, η παράταση του προσδόκιμου επιβίωσης και η συνεπακόλουθη γήρανση του πληθυσμού, καθώς και η έκπτωση της πυρηνικής οικογένειας που παλαιότερα υποκαθιστούσε τον προνοιακό χαρακτήρα του κράτους, όλα αυτά αύξησαν την αναγκαιότητα για την ύπαρξη της κοινωνικής ευθύνης και την συμμετοχή των φορέων αλλά και των πολιτών απέναντι στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού.

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η παραπαιδεία, η καταστροφή του περιβάλλοντος και η περιθωριοποίηση είναι ενδεικτικά στοιχεία ότι η διακυβερνητικές μέθοδοι δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές ώστε η κινητοποίηση όλων των φορέων και των πολιτών είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για την αποφυγή καταστάσεων που θα οδηγήσουν την κοινωνία σε χαμηλές ηθικές και αξίες απέναντι στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Έτσι διακρίνονται δύο τάσεις:

1. Η πρώτη που είναι καθηλωμένη στην αντίληψη του παρελθόντος και μεταθέτει τις ευθύνες της μέριμνας των ατόμων με αναπηρία στην κρατική παρέμβαση και
2. η δεύτερη που προτάσσει την κοινωνική δικτύωση και την συστράτευση όλων των δυναμικών της τοπικής κοινωνίας αλλά και ευρύτερης κοινωνίας για την ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες.

Η αποδοχή αυτών των ομάδων του πληθυσμού θα αυξήσει το κοινωνικό και πολιτιστικό κεφάλαιο. Εν κατακλείδι η Ευρωπαϊκή Ένωση κάνει λόγο για μια κοινωνία ανοιχτή και χωρίς εμπόδια όπου η πληροφορία και η δημιουργία συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης θα δίνει την δυνατότητα στα άτομα με αναπηρίες να συμμετέχουν στις κοινωνικές διαδικασίες αξιοποιώντας τις κοινωνικές συμπράξεις των περιφερειών. Το κύριο ζητούμενο για τους αναπήρους είναι η ενθάρρυνση του περιβάλλοντος ανεξάρτητης διαβίωσης –ενός συνδυασμού φυσικής,

ψυχικής και κοινωνικοσυναισθηματικής ικανότητας αυτών των ατόμων όπου οι υπηρεσίες αλλά και η τεχνολογία να καλύπτει το μεγαλύτερο φάσμα της ζωής τους.⁷⁵

5.6.1 Ο ρόλος των υπηρεσιών πρόνοιας στην αύξηση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρία

Οι υπηρεσίες Πρόνοιας φροντίζουν για την ορθολογική εξυπηρέτηση των ατόμων που είναι αποδεκτές των υπηρεσιών τους, με την διαμόρφωση ειδικά σχεδιασμένων χώρων ανάλογα με τις εκάστοτε ομάδες στόχους και την συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς του δημοσίου, ιδιωτικού ή εθελοντικού για την εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων αποκατάστασης και εκπαίδευσης για τα άτομα, συνάπτοντας προγραμματικές συμβάσεις δημιουργώντας δίκτυα συνεργασίας με ιδιωτικούς, δημόσιους και εθελοντικούς φορείς ειδικευμένους σε θέματα προνοιακών υπηρεσιών. Αναπτύσσονται έτσι προγράμματα και ενέργειες που προάγουν όσο το δυνατόν περισσότερο την ελεύθερη καλλιέργεια του πνεύματος των ατόμων με αναπηρίες και τα ενδυναμώνουν για κοινωνική συμμετοχή με απώτερο στόχο την κοινωνική αποκατάσταση.

Τέλος είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η βελτίωση των συνθηκών ζωής και διαβίωσης των ατόμων με αναπηρίες συνδέεται άρρηκτα με την άνοδο του επιπέδου της ποιότητας ζωής και με την κοινωνική συνοχή. Έτσι ο όρος «ποιότητα ζωής» έχει λανθασμένα ταυτιστεί με την έννοια του βιοτικού επιπέδου που απευθύνεται σε έννοιες συναφείς με την καταναλωτική κοινωνία. Η ποιότητα ζωής αναφέρεται στην ανάπτυξη του κοινωνικού επιπέδου σε θέματα εξασφάλισης της ισότητας σε όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως σωματικών και νοητικών χαρακτηριστικών που τους διαφοροποιούν.⁷⁶

⁷⁵ Παπανής, Ε., Ρόντος, Κ. (2005). *Ψυχολογία-Κοινωνιολογία της Εργασίας και Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού: Θεωρία και Εμπειρική Έρευνα*. Αθήνα: Σιδέρης. Σελ. 112-124
Ρεντούμης, Τ., Μητσοτάκης, Κ., Ζάβρας, Α. (2004). *Ανάπτυξη του Κοινωνικού Κεφαλαίου και Ενεργοποίηση των Πολιτών: μια νέα πολιτική πρακτική*. Φιλελεύθερη Έμφαση, 19.

⁷⁶ Litwin, H. (1998). "Social network type and health status in a national sample of elderly Israelis". *Social Science and Medicine*, 46. σελ. 599-609
Berkman, L., (2000). "Social support, social networks, social cohesion and health", *Social Work in Health Care*, 31(2). Σελ. 3-14

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΑΝΑΓΚΕΣ

6.1 Ορισμός της προσβασιμότητας

Με τον όρο προσβασιμότητα νοείται το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος, που επιτρέπει σε όλα τα μέλη της κοινωνίας χωρίς διακρίσεις φύλου, ηλικίας και λοιπόν χαρακτηριστικών (σωματική διάπλαση, δύναμη, αντίληψη κλπ) να μπορούν αυτόνομα με ασφάλεια και άνεση να προσεγγίζουν και να χρησιμοποιούν τις προσφερόμενες υποδομές, υπηρεσίες και αγαθά. Ενώ με τον όρο Προσβάσιμη Αλυσίδα νοείται μια σειρά αλληλοεξαρτώμενων και αλληλοσυμπληρούμενων παρεμβάσεων, που διασφαλίζουν την αυτονομία, άνεση και ασφάλεια κίνησης των ατόμων με αναπηρία, των ηλικιωμένων ατόμων και γενικότερα των εμποδιζόμενων ατόμων. Η συνδυασμένη εφαρμογή προσβάσιμων αλυσίδων δημιουργεί τα προσβάσιμα δίκτυα. Κρίκοι αυτής της αλυσίδας είναι τα κτίρια οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια, οι συγκοινωνίες, το προσωπικό διαφόρων υπηρεσιών, η πληροφόρηση κλπ. Αν κάποιος από αυτούς τους κρίκους δε λειτουργεί τότε δεν υπάρχει αλυσίδα πρόσβασης.⁷⁷

6.2 Προσβασιμότητα, η κατάσταση στην Ελλάδα.

Στη χώρα μας οι «Πρότυποι κανόνες για την Ισότητα των Ευκαιριών για ΑΜΕΑ» των Ηνωμένων Εθνών, ενσωματώθηκαν στο εθνικό δίκαιο με το Ν. 2430/1996. Ακολούθησε ένα πλήθος νόμων, προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων, που στόχευαν στην εξασφάλιση της προσβασιμότητας των κτιρίων και στην εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στα ΑΜΕΑ. Σύμφωνα όμως με τα αποτελέσματα ερευνών, η προσπελασιμότητα των κτιρίων και η προσβασιμότητα χώρων και υπηρεσιών εξακολουθεί να παραμένει προβληματική. Η μετακίνηση στο δρόμο, τα πεζοδρόμια, τα μέσα μαζικής μεταφοράς, οι Δημόσιες Υπηρεσίες, τα Νοσοκομεία, τα εκπαιδευτήρια (όλων των βαθμίδων), οι χώροι πολιτισμού, ψυχαγωγίας και αθλητισμού, χαρακτηρίζονται από την έλλειψη, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, προσπελασιμότητας. Πρόσφατη έρευνα της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (Σεπτ. 2004), σε 17 πόλεις της χώρας, έδειξε ότι η προσβασιμότητα των χώρων και των υπηρεσιών ήταν ανύπαρκτη ή ανεπαρκής, και από τα υφιστάμενα δημόσια κτίρια μόνο το 5% είναι πραγματικά προσβάσιμα.²

⁷⁷ Disabled Living Foundation, (2006), "Disability awareness", p=15359

² http://www.teicrete.gr/users/kutrulis/Kutrulis_lib/Arhio/

Εκτός όμως την αδυναμία της πολιτείας να εφαρμόσει τους νόμους και τα διατάγματα που η ίδια έχει ψηφίσει, σκόπιμο είναι να αναφέρουμε την άσχημη συμπεριφορά μας: ενδεικτικά να αναφερθεί ότι στην Αττική το 2003, έτος αφιερωμένο στα ΑΜΕΑ, καταγράφηκαν από την τροχαία 2048 παραβάσεις για την κατάληψη χώρων στάθμευσης των ΑΜΕΑ.

Επιπροσθέτως, στην πρόσφατη (2001) αναθεώρηση του Συντάγματος προστέθηκε στο θεμελιώδη Χάρτη της Πολιτείας η πρόβλεψη για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες στη κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Δυστυχώς όμως, αυτή η συνταγματική πρόβλεψη δεν αποτελεί το επιστέγασμα μιας υπάρχουσας κατάστασης, αλλά το μακρινό ιδεώδες μιας διαδρομής που μόλις τώρα ξεκίνησε.

Η ελληνική κοινωνία αντιμετωπίζει τους ανθρώπους με αναπηρίες με μεσαιωνικά φοβικά σύνδρομα. Το κράτος δεν υλοποιεί ούτε τα ελάχιστα που η υπάρχουσα νομοθεσία προβλέπει. Είναι χαρακτηριστικό ότι, αν και διοργανώσαμε τους Παραολυμπιακούς Αγώνες τον Σεπτέμβριο του 2004, καμιά, ουσιαστικά, προσαρμογή δεν έγινε στην Ολυμπιακή Αθήνα προκειμένου να καταστεί προσβάσιμη στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η ίδια η Εθνική Αντιπροσωπεία, άλλωστε, δείχνει το δρόμο: με το νόμο 2831/2000 επιβλήθηκε η προσβασιμότητα σε όλα τα υφιστάμενα δημόσια κτίρια, ο μεταγενέστερος νόμος 3057/2002 περιόρισε τα κτίρια στους ολυμπιακούς δήμους και, τελικά, ο νόμος 3230/2004 ακύρωσε, πρακτικά, όλα τα παραπάνω⁷⁸. Μετά από αυτό δεν πρέπει να μας ξενίζει ο τίτλος του μεγαλύτερου αναπηρικού περιοδικού της Γαλλίας (Handirect): «Ελλάδα: μπλε ουρανός και μαύρες ιδέες». Ούτε να μας προκαλεί απορίες η γεμάτη σαρκασμό ταξιδιωτική οδηγία του αγγλικού συλλόγου παραπληγικών, προς τα μέλη του, για αποφυγή δύο μόνον τουριστικών προορισμών: της Τυνησίας και της Ελλάδας, «εκτός και αν αγαπούν εξαιρετικά την περιπέτεια...».³

Στο άρθρο 21, παρ.6 στο Σύνταγμα της Ελλάδας, αναφέρει εκτός των άλλων ότι «Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας » εντούτοις αναφερόμενοι στην παράγραφο αυτή του Συντάγματος μας αλλά και σε όλα τα παραπάνω, μήπως είναι

³ http://www.teicrete.gr/users/kutrulis/Kutrulis_lib/Arhio/

λίγο οξύμωρο το περιεχόμενο του Συντάγματος μας για τα ΑΜΕΑ και η κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας;

6.3 Προσβασιμότητα στην εκπαίδευση.

“Σύμφωνα με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΕΣΑΕΑ) και τον Πανελλήνιο Επιστημονικό Σύλλογο Ειδικής Αγωγής (ΠΕΣΕΑ) μόνο δέκα στα πενήντα ειδικά σχολεία (το 20%) στεγάζονται σε κατάλληλα κτήρια με προσβασιμότητα και ειδικούς χώρους ενώ στα τμήματα ένταξης μόνο 98 στα 510 τμήματα ποσοστό (19,22%) πληρούν τις ίδιες στοιχειώδεις προϋποθέσεις.”⁴

Τα παραπάνω στοιχεία δίνουν την δυνατότητα να εξεταστεί το ζήτημα της προσβασιμότητας των ατόμων με ειδικές ανάγκες, στην ελληνική εκπαίδευση.

Το πρώτο βήμα για τη διασφάλιση της εξίσωσης των ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία είναι η διασφάλιση της προσβασιμότητας στην εκπαίδευση. Η προσβασιμότητα στην εκπαίδευση προϋποθέτει τη διαμόρφωση όλων των συνιστωσών (φυσικό περιβάλλον-κτιριακές υποδομές, εξοπλισμό- υλικοτεχνικές υποδομές, εκπαιδευτικό υλικό- εκπαιδευτικές μεθόδους- τρόπους πληροφόρησης κλπ) που συνθέτουν τις εκπαιδευτικές δομές όλων των βαθμίδων, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτονται ισότιμα οι ανάγκες όλων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας (εκπαιδευόμενων, εκπαιδευτών, διοικητικού και υποστηρικτικού προσωπικού, γονέων και κηδεμόνων)- με ή χωρίς αναπηρίες- σε ενιαίες δομές προσβάσιμες για όλους.

Ο όρος «ειδική εκπαίδευση» δεν πρέπει να αναφέρεται σε συγκεκριμένο χώρο που εξυπηρετεί τα άτομα με αναπηρία. Αφορά εξειδικευμένο τρόπο εκπαίδευσης με χρήση πρόσθετων βοηθημάτων και υπηρεσιών εφόσον απαιτούνται, που όμως παρέχονται μέσα στις συμβατικές δομές στους εκπαιδευόμενους με αναπηρία, εφόσον αυτοί χρειάζονται εξειδικευμένο τρόπο εκπαίδευσης ή πρόσθετη υποστήριξη⁵. Η παλαιότερη αντίληψη για την «ειδική εκπαίδευση» και τη «γενική εκπαίδευση», ως δυο ανεξάρτητα συστήματα, πρέπει πλέον να αντιμετωπίσει την πρόκληση της συγχώνευσης σε ένα ενιαίο σύστημα προσβάσιμο για όλους, διατηρώντας την επιφύλαξη των ιδιαίτερων δομών μόνο για τις περιπτώσεις εκείνες που αποδεδειγμένα απαιτούν καθ'ολοκληρία ιδιαίτερη μεταχείριση.

⁴ http://epapanis.blogspot.com/2007/09/blog-post_5623.html

⁵ Χριστοφή Μ. 2005. Περιοδικό Αναπηρία (τεύχος 02) σελ. 4.

Αναφερόμενοι, συγκεκριμένα για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στην εκπαίδευση και για να γίνει αυτή εφικτή πρέπει να σταθούμε σε τρία σημεία όπου αυτά αναφέρουν

1^ο τη βελτίωση της φυσικής πρόσβασης των εκπαιδευτικών δομών. Δηλαδή τη βελτίωση των πεζοδρομίων και κρασπέδων/ ρείθρων, των εξωτερικών διαμορφώσεων, των χώρων στάθμευσης, των εισόδων και οδύσεων, των εξωτερικών και εσωτερικών θυρών, των τουαλετών και αποδυτηρίων, του φωτισμού και κλιματισμού αλλά και πλήθος άλλων παρεμβάσεων όπου θα είναι εύκολη η πρόσβαση των ατόμων αυτών.

2^ο τη βελτίωση της προσβασιμότητας του εξοπλισμού των εκπαιδευτικών δομών, δηλαδή των επίπλων και διαφόρων σκευών, του αθλητικού εξοπλισμού, των ηλεκτρονικών υπολογιστών και προγραμμάτων, των φωτοτυπικών μηχανημάτων κλπ και την πρόβλεψη ειδικών βοηθημάτων π.χ. μεγεθυντικών γραμμάτων, φωτοτυπικών μηχανημάτων με δυνατότητα μεγέθυνσης, μετατροπέα κειμένου σε ήχο κλπ.

3^ο τη διασφάλιση της προσβασιμότητας του εκπαιδευτικού υλικού και της πληροφόρησης εν γένει και των εκπαιδευτικών μεθόδων με πρόβλεψη υλικού σε προσβάσιμες μορφές (κασέτες, γραφή Braille) ή ακόμη και με τη βοήθεια διερμηνέα, με αναδιάρθρωση της ύλης, καθιέρωση υποστήριξης από εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, πρόβλεψη ευκολονόητων συγγραμμάτων κλπ λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορετικότητα των εκπαιδευομένων.⁶

6.3.1 Προσβασιμότητα στο σχολικό εργαστήριο στα ΑΜΕΑ.

Τα τελευταία χρόνια η τεχνολογία και η πληροφορική έχει ενταχθεί για τα καλά στην κοινωνία μας και αποτελεί πια αναπόσπαστο κομμάτι για την ανάπτυξη κάθε χώρας αλλά και για τη διευκόλυνση που προσφέρει στον άνθρωπο στις διάφορες μορφές τους. Η τεχνολογική ανάπτυξη δεν θα μπορούσε να αφήσει ανέπαφη την ειδική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Παρακάτω γίνεται αναφορά για το πώς πρέπει να είναι διαμορφωμένο ένα σχολικό εργαστήριο για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες έτσι ώστε η πρόσβαση τους είναι εύκολη και η εκπαίδευση των ίδιων να γίνεται κάτω από ανθρώπινες συνθήκες χωρίς να υπάρχουν διακρίσεις στο δικαίωμα της μάθησης.

⁶ Χριστοφή Μ. 2005. Περιοδικό Αναπηρία (τεύχος 02) σελ. 5

Ξεκινώντας, θα αναφερθούμε: Α) στις κτιριακές μετατροπές. Όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι πρέπει να έχουν πρόσβαση από όλους τους μαθητές και ειδικά για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Απαραίτητες προϋποθέσεις για αυτό είναι:

1. Η ύπαρξη διαδρόμων κυκλοφορίας καθαρού πλάτους τουλάχιστον 1,50 μ. ώστε να γίνεται με ευκολία η μετακίνηση των μαθητών με ειδικές ανάγκες.
2. Η ύπαρξη της πόρτας του εργαστηρίου πλάτους 0.90 μ.
3. Η χειρολαβή της πόρτας πρέπει να είναι ειδικού τύπου και ο μηχανισμός της κλειδαριάς πρέπει να επιτρέπει το άνοιγμα και από την έξω πλευρά σε περίπτωση κινδύνου και επίσης να διαθέτει ένδειξη κατάληψης χώρου. Οι πόρτες και κασώματα να είναι έντονης χρωματικής αντίθεσης με την παράπλευρη τοιχοποιία.
4. Εξίσου έντονη χρωματική αντίθεση πρέπει να υπάρχει μεταξύ πόρτας και χειρολαβής.
5. Σε περίπτωση γυάλινης πόρτας να τοποθετούνται επί των φύλλων της πόρτας ειδικές ενδείξεις, σε ύψος 1.40 μ.-1.60 μ. από το δάπεδο και σε έντονα χρώματα για την διευκόλυνση των ατόμων με προβλήματα οράσεως.
6. Οι πληροφοριακές πινακίδες(αριθμός αίθουσας, τίτλος εργαστηρίου, χαρακτηρισμός χώρων κλπ) να τοποθετούνται σε ύψος 1.50 μ. από το δάπεδο, προς την ίδια πάντα πλευρά της πόρτας και όλες αυτές οι πληροφορίες να γράφονται και στην γραφή Braille
7. Αποφυγή υψομετρικών διαφορών σε οποιαδήποτε στάθμη και η κάλυψη τους – όπου είναι ορατή με ράμπες μέγιστης κλίσης 5% ή με κάποιο σύστημα ανύψωσης κλπ ⁷

Όσον αφορά Β) την προσβασιμότητα στους διακόπτες και τις πρίζες που υπάρχουν στο χώρο ενός εργαστηρίου ή του σχολείου γενικότερα πρέπει να είναι τοποθετημένοι σε μια ζώνη 0.90 μ- 1.20 μ. από το δάπεδο, πάντα στα ίδια σταθερά σημεία για όλες τις περιπτώσεις (π.χ οι διακόπτες για το φως στα δεξιά των ανοιγμάτων και κοντά στην κάσα της πόρτας κλπ) με όσο το δυνατόν πλατύτερη πλακέτα φωσφορίζουσα ή με φωτάκι. Ενώ Γ) η προσβασιμότητα στα παράθυρα του χώρου, πρέπει να είναι αρκετά μεγάλα, για να προσφέρουν όσο το δυνατόν περισσότερη θέα στους μαθητές και χωρίς θερμαντικά σώματα κάτω από αυτά ώστε

⁷ http://www.epyna.gr/~agialama/synedrio_syros_3/eidiki_agogi/fytros580_595.pdf

να επιτρέπεται η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη προσέγγιση σε αυτά. Σημαντικό, επίσης για την πρόσβαση των μαθητών σε ένα σχολικό εργαστήριο ή μια τάξη είναι Δ) η πρόσβαση τους στις θέσεις εργασίας τους που υπάρχουν σε ένα συγκεκριμένο χώρο λόγου χάρη στο εργαστήριο υπολογιστών. Ο σχεδιασμός και τοποθέτηση των θέσεων εργασίας παίζει σπουδαίο ρόλο συγκεκριμένα:

- Οι θέσεις εργασίας των υπολογιστών πρέπει να έχουν γωνίες στρογγυλεμένες και όσο το δυνατόν λιγότερες προεξοχές.
- Σημαντικό ρόλο παίζει ο σχεδιασμός και η τοποθέτηση των θέσεων εργασίας στο χώρο, έτσι ώστε να παραμένουν πάντα ελεύθεροι οι απαιτούμενοι χώροι για την κίνηση των αμαξιδίων ενώ
- Το ύψος των τραπεζιών που βρίσκεται ο εξοπλισμός του εργαστηρίου ή τα θρανία στις τάξεις πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να επιτρέπει την προσέγγιση αμαξιδίου, περίπου 70 εκ. από το δάπεδο.⁸

Οι ανάγκες για κάθε μαθητή ξεχωριστά, και ειδικά για μαθητές με ειδικές ανάγκες ποικίλουν. Για να μπορούν να πετύχουν στο σχολείο, δεν απαιτείται μονάχα η δική τους θέληση για μάθηση αλλά πρέπει να υπάρχει η θέληση και η βοήθεια από το ίδιο το σχολείο και το εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι καθοριστικό για την εκπαίδευσή τους να τους παρέχεται ο απαραίτητος εξοπλισμός και όσον αφορά τις κτιριακές εγκαταστάσεις αλλά φυσικά και από την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία. Ο χώρος, λοιπόν, ο εξοπλισμός, τα βιβλία, οι εκπαιδευτές όλα αυτά πρέπει να είναι προσαρμοσμένα σε κάθε μαθητή και ειδικά σε κάθε κατηγορία αναπηρίας. Είναι σημαντικό να κατανοήσει η ελληνική πολιτεία τη σπουδαιότητα αυτών των μαθητών και αργότερα των ενεργών πολιτών και να τους δώσει τα εφόδια να μπορέσουν και οι ίδιοι όσο το δυνατόν γίνεται να ζήσουν μια φυσιολογική ζωή, παρέχοντας τους, την προσβασιμότητα στην εκπαίδευση, στο σχολείο και φυσικά την προσβασιμότητα τους στο δρόμο, στα δημόσια κτήρια στα πάρκα, παντού! Μ' αυτόν τον τρόπο οι άνθρωποι αυτοί θα μπορέσουν να διεκδικήσουν το δικαίωμά τους να ζουν ανθρώπινα, να εργάζονται να εκπαιδεύονται χωρίς να υπάρχει κανένα αίσθημα κατωτερότητας και διάκρισης από την ίδια την πολιτεία.

⁸ http://www.epyna.gr/~agialama/synedrio_syros_3/eidiki_agogi/fytros580_595.pdf

6.3.2 Βασικές αρχές και θεσμικές παρεμβάσεις για το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Οι βασικές αρχές σχεδιασμού ενός δομημένου χώρου και οι αναγκαίες παρεμβάσεις για το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (σχολεία, Πανεπιστήμια κ.α) συνοψίζονται ως εξής:

- Πλήρης εξασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης στους χώρους εκπαίδευσης (π.χ. αίθουσες διδασκαλίας, εργαστήρια, βιβλιοθήκες, χώροι ενδιαίτησης, χώροι υγιεινής, χώροι διασκέδασης και άθλησης κτλ.).
- Δυνατότητα παροχής εξειδικευμένων υποστηρικτικών δράσεων (ιατρικές υπηρεσίες, ψυχολογική στήριξη) καθώς και πληροφόρησης για τα δικαιώματα και τα ευεργετήματα που παρέχει η Πολιτεία.
- Ειδικά προγράμματα αθλητικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων.
- Ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης και ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.
- Ανάπτυξη και υποστήριξη εθελοντικών προγραμμάτων αλληλοβοήθειας, στο εσωτερικό της ακαδημαϊκής κοινότητας, για την εξυπηρέτηση των φοιτητών και μαθητών με αναπηρίες.
- Διευρυμένη χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου.
- Ειδική μέριμνα για τη συμμετοχή των σπουδαστών με αναπηρίες στα προγράμματα ανταλλαγής σπουδαστών, για την υποστήριξη της πρακτικής άσκησης και για την εξεύρεση εργασίας.
- Συνεργασία με τους εξωτερικούς φορείς για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των αναπήρων ατόμων (δήμοι, δίκτυα πεζοδρόμων και πεζοδρόμια, μέσα μαζικής μεταφοράς, αστυνομία κτλ.).
- Εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας για σύσταση και λειτουργία σε κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα Υπηρεσίας ΑΜΕΑ, με αποκλειστικό αντικείμενο το σχεδιασμό και την υλοποίηση έργων και δράσεων για την πραγματοποίηση όλων των παραπάνω.⁹

⁹ http://www.teicrete.gr/users/kutrulis/Kutrulis_lib/Arhio/

Επιπλέον, σημαντικό είναι να αναφερθούν επιγραμματικά πια τα κριτήρια σχεδιασμού προσβασιμότητας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

- Εξασφάλιση προσπελασιμότητας και ανεμπόδιστης πρόσβασης στις πλέον κοινά χρησιμοποιούμενες εισόδους των κτιρίων
- Χρήση αντιολισθητικών επικαλύψεων δαπέδου, ιδιαίτερα στις εισόδους των κτιρίων
- Παροχή ικανού χρόνου, στους χρήστες, για τη διέλευση διαμέσου αυτόματων πορτών και εξασφάλιση αυτόματου ανοίγματος στις βιβλιοθήκες και στα κύρια σημεία εισόδου
- Τοποθέτηση μπάρας πίεσης για το άνοιγμα των πορτών και εξασφάλιση μεγαλύτερου χρόνου κλεισίματος της πόρτας
- Αφαίρεση προεξεχόντων αντικειμένων από τις διαδρομές πρόσβασης
- Εξασφάλιση ικανού χώρου (περίπου 1,50m), μεταξύ των επίπλων, ώστε ένα τυφλό άτομο να μπορεί να περπατά δίπλα στον συνοδό του και οι χρήστες αμαξιδίων να έχουν αρκετό χώρο για ελιγμούς
- Τοποθέτηση συνεχούς και παράλληλης με τη σκάλα κουπαστής και στις δυο πλευρές των κλιμακοστασίων
- Ελαχιστοποίηση της χρήσης ραμπών, των οποίων η χρήση είναι δυσχερής ακόμα κι αν ακολουθούν τις προδιαγραφές του ΥΠΕΧΩΔΕ
- Σμίκρυνση των αρμών στα δάπεδα για την αποφυγή παγίδευσης αμαξιδίων, πατεριτσών ή μπαστουνιών
- Πρόβλεψη για εξασφάλιση θέσεων για χρήστες αμαξιδίων στις αίθουσες διδασκαλίας και διαλέξεων
- Εξασφάλιση κατάλληλων χώρων υγιεινής¹⁰
- Απομάκρυνση εμποδίων και αντικειμένων μπροστά από ανελκυστήρες, μπουτονιέρες και αυτόματες πόρτες
- Χρήση χαρακτήρων Μπράιγ (Braille) και ευμεγέθων φωτεινών χαρακτήρων για τη σήμανση των κουμπιών των ανελκυστήρων

¹⁰ http://www.teicrete.gr/users/kutrulis/Kutrulis_lib/Arhio/

Στη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα, όπου η γνώση διαρκώς επεκτείνεται, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν πρέπει να προβάλλουν εμπόδια. Ο σχεδιασμός της εκπαιδευτικής κοινότητας, το δομημένο περιβάλλον μέσα στο οποίο υπάρχει και δημιουργεί, πρέπει να είναι κατάλληλο για όλους. Είναι ευθύνη όλων των φορέων της ακαδημαϊκής κοινότητας να προγραμματίσουν, σχεδιάσουν και, τελικά, να υλοποιήσουν δράσεις και υπηρεσίες που θα στοχεύουν στην καθολικότητα της προσπελασιμότητας των χώρων και των υπηρεσιών της εκπαίδευσης. Γιατί, αυτό που έχει σημασία είναι το εκπαιδευτικό περιβάλλον να είναι ασφαλές και φιλικό για το χρήστη και να επιτρέπει, την πραγματοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας για όλους τους μαθητές χωρίς να υπάρχει η διάκριση αν κάποιος μαθητής ή αργότερα φοιτητής είναι άτομο με ειδικές ανάγκες.

Χάρτης Δικαιωμάτων Ατόμων με Αναπηρία.

Εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, δηλαδή από το Συμβούλιο Αρχηγών Κρατών ή Κυβερνήσεων των χωρών - μελών της ΕΟΚ το 1990 ο Κοινοτικός Χάρτης των θεμελιωδών Κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων που αποτελεί ένα κείμενο μεγάλης ιστορικής και κοινωνικής σημασίας για όλους τους εργαζόμενους των 12 χωρών - μελών των Ε.Κ. Ειδικότερα όμως για τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί το άρθρο 26 του χάρτη αναφέρεται στα πρόσθετα ευεργετήματα που πρέπει αυτά να απολαμβάνουν και στα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν τα κράτη μέλη για την κοινωνική τους ένταξη.

Άρθρο 26 Ανάπηροι

Κάθε ανάπηρο άτομο, ανεξάρτητα από την προέλευση και τη φύση της αναπηρίας του, πρέπει να απολαύει συγκεκριμένων πρόσθετων ευεργετημάτων με σκοπό να ευνοηθεί η επαγγελματική και κοινωνική ένταξή του. Τα ευεργετήματα αυτά πρέπει να αφορούν, ανάλογα με τις ικανότητες των ενδιαφερομένων, την επαγγελματική εκπαίδευση, την εργονομία, τη δυνατότητα πρόσβασης, την κινητικότητα, τα μεταφορικά μέσα και την κατοικία.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

Προκηρύχθηκε από τη Γενική Συνέλευση Των Ηνωμένων Εθνών Στις 9 Δεκεμβρίου 1975 (απόφαση 3447)

Η Γενική Συνέλευση,

Έχοντας υπόψη, την εγγύηση των Κρατών - μελών των Ηνωμένων Εθνών, από τον καταστατικό χάρτη να αναλάβει, από κοινού και χωριστά, δραστηριότητα σε συνεργασία με τον Οργανισμό για να προάγει υψηλότερο βιοτικό επίπεδο ζωής πλήρη απασχόληση και συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής προόδου και ανάπτυξης, επιβεβαιώνοντας την πίστη στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις βασικές ελευθερίες και στις αρχές της ειρήνης, της αξιοπρέπειας και της αξίας του ανθρώπου και της κοινωνικής δικαιοσύνης που προκηρύχθηκε στον καταστατικό χάρτη, ανακαλώντας τις αρχές της Παγκόσμιας Διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των διεθνών συμβολαίων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού και τους κανόνες που ήδη έχουν ορισθεί για κοινωνική πρόοδο στα συντάγματα, στις συμβάσεις, στις συστάσεις και στις αποφάσεις του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, της ΟΥΝΕΣΚΟ, του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, του Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά και άλλων αρμόδιων οργανισμών, τονίζοντας ότι η Διακήρυξη για Κοινωνική Πρόοδο και Ανάπτυξη έχει κηρύξει την αναγκαιότητα για προστασία των δικαιωμάτων και την επιβεβαίωση για την ευημερία και την αποκατάσταση των σωματικά και πνευματικά μειονεκτούντων, έχοντας υπόψη την αναγκαιότητα για συμπάρσταση των πνευματικά καθυστερημένων ατόμων για να αναπτύξουν τις ικανότητές τους σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων και για προώθηση της ενσωμάτωσής τους στην κανονική ζωή όσο τούτο είναι δυνατόν, γνωρίζοντας ότι μερικές χώρες στο τωρινό στάδιο ανάπτυξής τους μπορούν να προσφέρουν περιορισμένες προσπάθειες γι' αυτό το σκοπό, προκηρύσσει αυτή τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Αναπήρων Ατόμων και καλεί για εθνική και διεθνή δραστηριότητα με σκοπό ότι θα χρησιμοποιηθεί σαν κοινή βάση και πλαίσιο αναφορά για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων.

1. Ο όρος «ανάπηρο άτομο» σημαίνει κάθε άτομο ανίκανο να επιβεβαιώσει από μόνο του, ολικά ή μερικά, τις αναγκαιότητες για μια κανονική ατομική και κοινωνική ζωή, εξαιτίας μειωμένων σωματικών ή πνευματικών δυνατοτήτων

που έχει εκ γενετής ή όχι.

2. Τα ανάπηρα άτομα θα απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που προβάλλονται σ' αυτή τη Διακήρυξη. Αυτά τα δικαιώματα θα αποδοθούν σ' όλα τα ανάπηρα άτομα, χωρίς οποιαδήποτε εξαίρεση και χωρίς θρησκείας, πολιτικών ή άλλων γνωμών, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, οικονομικής κατάστασης, γέννησης ή όποιας άλλης κατάστασης που αφορά το ίδιο το ανάπηρο άτομο ή την οικογένειά του.

3. Τα ανάπηρα άτομα έχουν το κληρονομικό δικαίωμα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας τους. Τα ανάπηρα άτομα, οποιαδήποτε κι αν είναι η προέλευση, η φύση και η σοβαρότητα των μειονεκτημάτων και ανικανοτήτων τους, έχουν τα ίδια θεμελιώδη δικαιώματα με τους συμπολίτες της ίδιας ηλικίας, που συνεπάγεται πρώτα και κύρια το δικαίωμα να απολαμβάνει μια καθώς πρέπει ζωή, όσο το δυνατό κανονική και πλήρη.

4. Τα ανάπηρα άτομα έχουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα όπως οι άλλοι άνθρωποι η παράγραφος 7 της Διακήρυξης των δικαιωμάτων των πνευματικά καθυστερημένων ατόμων που αφορά σε κάθε πιθανό περιορισμό ή καταστολή των δικαιωμάτων των ατόμων αυτών, εφαρμόζεται και για τα πνευματικά ανάπηρα άτομα.

5. Τα ανάπηρα άτομα δικαιούνται να απολαμβάνουν τα μέτρα που σχεδιάστηκαν για να τα καταστήσουν ικανά να γίνουν όσο το δυνατόν αυτοδύναμα.

6. Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα για ιατρική, ψυχολογική και λειτουργική μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένων προσθετικών και υποβοηθητικών συσκευών, για ιατρική και κοινωνική αποκατάσταση, για εκπαίδευση, για επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση για βοήθεια, για συμβουλευτική, για υπηρεσίες τοποθέτησης σε εργασία και για άλλες υπηρεσίες που θα καταστήσουν ικανά να αναπτύξουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους στο ανώτατο όριο και θα επισπεύσουν τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσης ή επανενσωμάτωσής τους.

7. Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα για οικονομική και κοινωνική ασφάλιση και για ένα καθώς πρέπει επίπεδο ζωής. Έχουν το δικαίωμα, σύμφωνα με τις ικανότητές τους, να εξασφαλίσουν και να διατηρήσουν την εργασία ή να ενασχοληθούν με ένα επάγγελμα που να ανταμείβεται, χρήσιμο

και παραγωγικό, και να συμμετέχουν σε εμπορικές ενώσεις.

8. Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα οι ειδικές ανάγκες τους να λαμβάνονται υπόψη σ' όλα τα επίπεδα του οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού.

9. Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα να ζουν με τις οικογένειές τους ή τους θετούς γονείς και να λαμβάνουν μέρος σ' όλες τις κοινωνικές, δημιουργικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Κανένα ανάπηρο άτομο δε θα υπόκειται, όσο αφορά την κατοικία του, σε διαφορετική μεταχείριση άλλη από εκείνη που απαιτείται από την κατάστασή του ή από τη βελτίωση αυτής. Εάν η παραμονή ενός αναπήρου ατόμου σε ένα ειδικό ίδρυμα είναι απαραίτητη, το περιβάλλον και οι συνθήκες ζωής σ' αυτό θα είναι όσο το δυνατό πλησιέστερες με εκείνες της κανονικής ζωής ενός συνομηλίκου του.

10. Τα ανάπηρα άτομα θα προστατεύονται από κάθε εκμετάλλευση, κάθε κανονισμό και κάθε μεταχείριση διακριτικής, υβριστικής ή υποβαθμισμένης φύσης.

11. Τα ανάπηρα άτομα θα μπορούν να δεχτούν νόμιμη βοήθεια, όταν τέτοιας βοήθεια αποδειχθεί απαραίτητη για την προστασία των ατόμων τους και της περιουσίας τους. Εάν δικαστικές διαδικασίες έχουν θεσπισθεί εναντίον τους, η νομική διαδικασία που ακολουθείται θα λάβει πλήρως υπόψη τη σωματική και την πνευματική κατάστασή τους.

12. Για κάθε θέμα που αφορά στα δικαιώματα των αναπήρων ατόμων είναι χρήσιμο να ζητείται η συμβουλή των οργανισμών των αναπήρων ατόμων.

13. Τα ανάπηρα άτομα, οι οικογένειές τους και οι κοινότητες θα πληροφορηθούν πλήρως με όλα τα κατάλληλα μέσα για τα δικαιώματα που περιέχονται σε αυτή τη Διακήρυξη.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άρθρο 4

1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.

2. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Άρθρο 21

2. Πολύτεκνες οικογένειες, ανάπηροι πολέμου και ειρηνικής περιόδου, θύματα πολέμου, χήρες και ορφανά εκείνων που έπεσαν στον πόλεμο, καθώς και όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος.

3. Το κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.

Άρθρο 22

1. Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το κράτος που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και υλική εξύψωση του εργαζομένου αγροτικού και αστικού πληθυσμού.

Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας.

Άρθρο 25

1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου, τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη άσκησή τους.

2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών και απαραράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη.

3. Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται.

4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.⁸

⁸ http://www.pasipka.gr/arhra/nomothesia/xartis_dikaiomaton.htm

B' ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 7^ο: Σκοπός και στόχος έρευνας

7.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της έρευνας και της μελέτης μας είναι η καταγραφή των αναγκών των σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής στον Δήμο του Ηρακλείου.

Επίσης η μελέτη των δομών της Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής και η διερεύνηση των αναγκών των μαθητών που φοιτούν στις σχολικές μονάδες.

Επιμέρους στόχοι της μελέτης είναι:

- Η καταγραφή του δυναμικού των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής.
- Η ποιοτική αυτοαξιολόγηση των παραπάνω μονάδων.
- Η δημιουργία βάσης δεδομένων με τα βασικά χαρακτηριστικά των μαθητών που φοιτούν στις μονάδες.
- Η καταγραφή των παρεχόμενων υπηρεσιών, προγραμμάτων, δομών, πόρων των σχολικών μονάδων.
- Οι προτάσεις των ίδιων για την κάλυψη των εκφρασμένων αναγκών.

7.2 Ερευνητικές υποθέσεις-ερευνητικά ερωτήματα

Οι ερευνητικές υποθέσεις της μελέτης είναι:

1^η ερευνητική υπόθεση:

Οι ανάγκες των μαθητών με αναπηρία που φοιτούν στις σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής στον Δήμο Ηρακλείου δεν καλύπτονται από τις υπάρχουσες δομές.

Ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποια είναι η εκτίμηση των διευθυντών των σχολικών μονάδων για τις ανάγκες που παρουσιάζονται τόσο στις δομές όσο και στους μαθητές που φοιτούν σ' αυτές;
- Υπάρχουν επαρκείς πόροι για την κάλυψη των αναγκών;

2^η ερευνητική υπόθεση:

Η ευρύτερη κοινότητα, οι κρατικές υπηρεσίες και οι διάφοροι φορείς που βρίσκονται στον Δήμο Ηρακλείου συνεργάζονται αρμονικά με τις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής για να καλύπτουν ικανοποιητικά τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρία.

Ερευνητικά ερωτήματα:

- Με ποιους φορείς συνεργάζονται;

- Ποιες είναι οι παρεχόμενες υπηρεσίες και προγράμματα που αναπτύσσονται σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την ευρύτερη κοινότητα που υπάρχουν οι σχολικές μονάδες;
- Τα μέλη της οργάνωσης είναι χρήστες και άλλων υπηρεσιών για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν από την αναπηρία και ποιες υπηρεσίες είναι αυτές;
- Η πληροφόρηση και η ενημέρωση για άλλα προγράμματα και δραστηριότητες άλλων φορέων που ασχολούνται με θέματα αναπηρίας είναι επαρκής;
- Πως αξιολογούνται συνολικά οι σχέσεις των σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής με τις άλλες οργανώσεις της κοινότητας του Ηρακλείου και ποιος ο βαθμός ικανοποίησης της μεταξύ τους συνεργασίας;

Κεφάλαιο 8^ο: Μεθοδολογία Έρευνας

8.1 Ερευνητική στρατηγική

Η ερευνητική στρατηγική για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων είναι η ποσοτική, περιγραφική, επί τόπια έρευνα με την μορφή δομημένης συνέντευξης.

Η μεθοδολογία της συλλογής δεδομένων έγινε με συνέντευξη « πρόσωπο με πρόσωπο» ενώ η συλλογή πληροφοριών για τα χαρακτηριστικά των μαθητών από το αρχειακό υλικό των σχολικών μονάδων Ειδικής Αγωγής του Δήμου Ηρακλείου με την απαραίτητη διαφύλαξη του απορρήτου.

8.2 Στατιστική ανάλυση

Η στατιστική ανάλυση των ερωτηματολογίων έγινε με την χρήση της περιγραφικής στατιστικής και τα δεδομένα εξετάστηκαν ως προς τα ποσοστά.

Η δημιουργία της βάσης δεδομένων, η εισαγωγή αυτών και η ανάλυση των στοιχείων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS 13.0.

Η επεξεργασία που πραγματοποιήθηκε για την ανάλυση των μεταβλητών παρατίθεται στο παράρτημα.

8.3 Πληθυσμός και πλαίσιο μελέτης

Η διαδικασία προσέγγισης του πληθυσμού και του πλαισίου μελέτης ξεκίνησε με μια πρώτη επαφή με την διεύθυνση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ηρακλείου για την ενημέρωση της διεύθυνσης για την έρευνα και τους σκοπούς μας αλλά και για την χρήση του αρχειακού υλικού της όσον αφορά την ενημέρωση μας για τις διευθύνσεις και τα τηλέφωνα των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής στο νομό Ηρακλείου.

Στην συνέχεια έγινε μια πρώτη επαφή προσωπική επαφή με τους διευθυντές των σχολείων για την ενημέρωση τους όσον αφορά τους σκοπούς και τους στόχους της μελέτης και των βημάτων πραγματοποίησής της, η διερεύνηση δυσκολιών και άρση αυτών, προγραμματισμός ραντεβού, η πραγματοποίηση συνέντευξης στους διευθυντές και η καταγραφή δεδομένων από το αρχειακό υλικό των σχολικών μονάδων.

Παράλληλα έγινε αποστολή ενημερωτικού εγγράφου στους διευθυντές των σχολικών μονάδων από τους φορείς υλοποίησης της μελέτης καθώς και αποστολή ενημερωτικού εγγράφου στους γονείς των μαθητών με αναπηρίες και έγγραφο –

υπεύθυνη δήλωση συναίνεσης και συμμετοχής των γονέων στην συμπλήρωση ερωτηματολογίου για τα ατομικά χαρακτηριστικά των παιδιών τους. Επιπλέον για να υπάρχει πλήρης κάλυψη και από την μεριά των διευθυντών αλλά και όσον συμμετείχαν σ αυτήν την έρευνα έγινε μια αίτηση η οποία απευθυνόταν στο Υπουργείο Παιδείας ζητώντας την άδεια ώστε να υπάρχει πρόσβαση στο αρχειακό υλικό που αφορά στα στοιχεία των παιδιών.

Όσον αφορά τον πληθυσμός που συμμετείχε στην έρευνα αποτελείται από το σύνολο των διευθυντών των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής (4 διευθυντές) και το σύνολο των μαθητών των σχολικών μονάδων που φοιτούν σ'αυτές (62 μαθητές). Από τον υπό μελέτη πληθυσμό εκλείπουν μια οργάνωση (1 διευθυντής) και το σύνολο μαθητών της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας (11 μαθητές) καθώς δεν παραχωρήθηκε και δεν συμπληρώθηκε κανένα ερωτηματολόγιο.

8.4 Επιλογή του δείγματος

Το δείγμα προέρχεται από την λίστα με τις σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής του Δήμου Ηρακλείου και από την λίστα των μαθητών που φοιτούν σ'αυτές τις μονάδες.

8.5 Ερευνητικό εργαλείο

8.5.1 Μέσο έρευνας

Μέσο της έρευνας είναι η δομημένη συνέντευξη που αφορά τις οργανώσεις όπου μέσω αυτής περιγράφονται και διαφαίνονται τα βασικά χαρακτηριστικά τους, ενώ ταυτόχρονα δίνεται μια ποιο ολοκληρωμένη εικόνα για το δυναμικό και τις ανάγκες που υπάρχουν στην εκάστοτε οργάνωση αλλά και στο σύνολο τους. Πηγή σύνθεσης του εργαλείου είναι ένα από τα προγράμματα και η ομαδική εργασία από τους Grootaert et al. 2002, με τίτλο «Understanding and Measuring Social Capital: A multidisciplinary Tool for Practitioners.

Το ερωτηματολόγιο των οργανώσεων κάνει μια προσπάθεια να γίνει μια πλήρης αξιολόγηση των εσωτερικών χαρακτηριστικών των οργανώσεων που προκύπτουν από ερωτήσεις που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα όσον αφορά την ιστορία δημιουργίας της οργάνωσης και την προέλευση της, τις ιδιότητες των μελών που την απαρτίζουν , τις ικανότητες της, τους τομείς δραστηριοποίησης της και τις συνεργασίες της. Ενώ

ταυτόχρονα σκιαγραφεί τις σχέσεις με τα κοινωνικά δίκτυα και με τα δίκτυα άλλων οργανώσεων.

Μέσα από μια υποομάδα ερωτήσεων γίνεται μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου ενώ οι υπόλοιποι τομείς προσπαθούν να καταγράψουν με άμεσες και έμμεσες ερωτήσεις ανά τομέα τις ανάγκες που υπάρχουν.

8.5.2 Θεματικές ενότητες ερωτηματολογίων

Οι θεματικές ενότητες που αφορούν το ερωτηματολόγιο και απευθύνονται στους διευθυντές της οργάνωσης ήταν:

- Ταυτότητα Οργάνωσης.
- Ιστορικό και εξέλιξη Οργάνωσης.
- Παρεχόμενες υπηρεσίες- προγράμματα.
- Συνεργασίες.
- Χαρακτηριστικά Οργάνωσης.

Οι θεματικές ενότητες του ερωτηματολογίου που απογράφει τα βασικά χαρακτηριστικά των μαθητών των σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής στον Δήμο Ηρακλείου ήταν:

- Ατομικά χαρακτηριστικά. και πληροφορίες.
- Είδος αναπηρίας – ποσοστό αναπηρίας.
- Εκπαίδευση.
- Εργασία- Κατάρτιση.
- Εκτίμηση αναγκών.
- Εκτιμήσεις για το μέλλον

8.6 Χρονοδιάγραμμα ⁸¹

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΜΗΝΕΣ									
	ΑΠΡΙΛΙΟΣ ΙΟΥΝΙΟΣ	ΣΕΠΤΕΜΒΡ ΙΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙ ΟΣ	ΙΑΝΟΥΑΡΙ ΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤ ΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙ ΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙ ΟΣ		
1. Συγγραφή Φόρμας πτυχιακής εργασίας.										
2.Επαφή με Π.Ι.Σ.Π.Ε. για εύρεση στοιχείων. (σχολεία, αριθμός παιδιών, διεύθυνση, τηλ., ονόματα διευθυντών)										
3.Αναζήτηση σχετικής βιβλιογραφίας/ πηγές στο Internet.										
4.Αναζήτηση προηγούμενων εκπονημένων πτυχιακών κοινού περιεχομένου / θέματος.										
5.Κατάθεση διαγράμματος πτυχιακής.										
6.Επεξεργασία πληροφοριών και συγγραφή θεωρητικού μέρους.										
7.Επαφή με τις υπηρεσίες / σχολεία για συνάντηση με τους υπευθύνους.										
8.Πραγματοποίηση ερευνητικού										

⁸¹ Χρονοδιάγραμμα GANT : Ιατρίδης Δ. Σ. Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής. Αθήνα. σελ., 148

μέρους (ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις).								
9.Έρευνα στα σχολεία των υπηρεσιών για μελέτη / καταγραφή περιπτώσεων.								
10.Επεξεργασία / ανάλυση αποτελεσμάτων								
11.Παράδοση της πτυχιακής.								
12.Παρουσίαση πτυχιακής.								

9.1 Αποτελέσματα

Στο πρώτο μέρος της έρευνας με τις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής του Δήμου Ηρακλείου θα γίνει μια παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων των διευθυντών της κάθε οργάνωσης ξεχωριστά και στην συνέχεια η αξιολόγηση της. Η παρουσίαση θα γίνει βάση των συνεντεύξεων που δόθηκαν από τους διευθυντές και θα κινηθεί στους παρακάτω άξονες:

- Ηγεσία
- Συμμετοχή
- Συνεργασίες

3^ο Ειδικό Νηπιαγωγείο

Α' - ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Η πρώτη οργάνωση που συμμετείχε στην έρευνα είναι το 3^ο Ειδικό Νηπιαγωγείο που στεγάζεται στην λεωφόρο Α. Παπανδρέου.

Το 3^ο Ειδικό Νηπιαγωγείο είναι μια Δημόσια Υπηρεσία και διοικείται από ένα πρόσωπο το οποίο έχει και επιπλέον διοικητικές αρμοδιότητες εκτός της ιδιότητας του διοικητικού διευθυντή είναι προϊστάμενος, επιστημονικός διευθυντής, διοικητικό συμβούλιο και επιστημονικό συμβούλιο. Η λήψη των αποφάσεων γίνεται από τον Σύλλογο Διδασκόντων του Νηπιαγωγείου που αποφασίζει για την οργάνωση και τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, σύμφωνα πάντα με το αναλυτικό πρόγραμμα του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Ο τύπος οργάνωσης ως προς τις κύριες παρεχόμενες υπηρεσίες είναι εκπαιδευτικός φορέας με επίπεδο δράσης του Τοπικό (χρηματοδότηση από τον Δήμο Ηρακλείου), Νομαρχιακό (μεταφορά με το Κ.Τ.Ε.Λ. Ηρακλείου), Περιφερειακό (τοποθέτηση ειδικού βοηθητικού προσωπικού- αναπληρωτές) και Εθνικό (ΥΠ.Ε.Π.Θ.)

Χρήστες της οργάνωσης είναι τρεις μαθητές με προβλήματα κινητικής αναπηρίας και ψυχοκινητική καθυστέρηση αλλά και με σύνθετα προβλήματα αναπηρίας.

Β' -ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Όσον αφορά το ιστορικό ίδρυσης της οργάνωσης, ιδρύθηκε από το κράτος το 2001.

Σκοπός της οργάνωσης «η ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, σε επίπεδο νοητικής εξέλιξης, κοινωνικοσυναισθηματικής και ψυχοκινητικής ανάπτυξης. Επίσης η ισότιμη ένταξη των μαθητών στο εκπαιδευτικό πλαίσιο».

Φορείς χρηματοδότησης είναι το Υπουργείο που χρηματοδοτεί με τακτική ροή χρημάτων το ποσοστό δεν αναφέρεται, επίσης χορηγίες - δωρεές και παζάρι με

ασταθή ροή χρημάτων και τέλος από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με έκτακτες χορηγίες που και σε αυτά δεν αναφέρεται το ποσοστό. Ο ετήσιος προϋπολογισμός ο γενικός για το επιστημονικό προσωπικό και διοικητικό προσωπικό είναι 40.000 ευρώ και το κόστος των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας και Κυκλοφοριακής Αγωγής είναι 150 ευρώ έκαστο. Για αναλώσιμα είναι 300 ευρώ το χρόνο. Η καθαρίστρια 1000 ευρώ το χρόνο και οι λοιποί λογαριασμοί(Ο.Τ.Ε. , Δ.Ε.Η) 1000 ευρώ.

Οικονομικά προβλήματα και ελλείψεις δεν υπάρχουν διότι το σχολείο έχει οργανωθεί καλά.

Το εργαζόμενο προσωπικό της οργάνωσης απαρτίζεται από επιστημονικό προσωπικό με μια μόνιμη Παιδαγωγό και από βοηθητικό προσωπικό μια αναπληρώτρια απόφοιτη Ι.Ε.Κ.

Οι υποδομές του νηπιαγωγείου είναι 1 τάξη και ο εξοπλισμός του παιδαγωγικό υλικό, cd- κασετόφωνο, DVD, φωτοτυπικό, Fax, Laptop, ψηφιακή φωτογραφική μηχανή και πλαστικοποιητής.

Γ΄- ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ- ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Από την άλλη το είδος και η ποσότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών που προσφέρει η οργάνωση στους μαθητές είναι εκπαιδευτικά προγράμματα, εξατομικευμένα προγράμματα και 2 προγράμματα προαγωγής υγείας.

Ενώ οι υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στους 3 μαθητές από την οργάνωση είναι:

- Ψυχολογική υποστήριξη μελών μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων Αγωγής Υγείας.
- Πρόγραμμα ανάπτυξης ατομικών δεξιοτήτων με προγράμματα ατομικής καθαριότητας και προετοιμασίας γεύματος.
- Πρόγραμμα ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων με πρόγραμμα Κυκλοφοριακής Αγωγής.
- Ενισχυτική διδασκαλία (στα πλαίσια του προγράμματος της οργάνωσης) με προγράμματα όπως τα μαθηματικά και η γλώσσα που εντάσσονται στα πλαίσια των εκπαιδευτικών στόχων.
- Άθληση με προγράμματα όπως Νομαρχιακοί αγώνες στίβου για ΑμεΑ (εκδηλώσεις κάθε Μάιο)

- Τέλος Υπηρεσίες φροντίδας υγείας με προγράμματα από το ΠΑ.Γ.Ν.Η. που προσφέρουν οδοντιατρική πρόληψη στα πλαίσια του προγράμματος Αγωγής Υγείας.

Άλλες υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στους γονείς των μαθητών είναι από το Κ.Δ.Α.Υ.

Από την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων της οργάνωσης προέκυψε ότι τον τελευταίο χρόνο οι χρήστες που βοηθήθηκαν ήταν τρεις ενώ τα δύο τελευταία χρόνια 6, αυτοί που βρήκαν αποτελεσματικές τις υπηρεσίες τον τελευταίο χρόνο είναι τρεις και τα δύο τελευταία χρόνια 6. Ο βαθμός ανταπόκρισης των παρεχόμενων υπηρεσιών στις ανάγκες του προαναφερόμενου πληθυσμού αξιολογείται ως αρκετός τον τελευταίο χρόνο, ενώ το κόστος και η αποτελεσματικότητα δεν αξιολογούνται.

Ο τρόπος γνωστοποίησης των υπηρεσιών και των προγραμμάτων της οργάνωσης γίνεται μέσω της τοπικής εφημερίδας(δεν αναφέρεται) με συχνότητα 2 άρθρα και με βαθμό επιτυχίας 100%, επίσης μέσω εκδηλώσεων –γιορτή (Χριστούγεννα και Πάσχα) με επιτυχία 100% και τέλος μέσω έντυπου υλικού με εργασίες των παιδιών σε περιοδικό(δεν αναφέρεται) και συχνότητα 2 έντυπα το χρόνο με επιτυχία 100%.

Στην πορεία της οργάνωσης η βοήθεια που έλαβε από εξωτερικούς φορείς είναι οικονομική από την Α΄/ βάθμια εκπαίδευση , Τμήμα Αγωγής Υγείας με οφέλη 60 ευρώ. Τα οφέλη αναλυτικά δεν αναφέρονται.

Η οργάνωση θεωρεί ποιο δυνατό της σημείο με σειρά από το πιο δυνατό μέχρι το λιγότερο δυνατό όπως αναφέρεται παρακάτω:

1. Επιστημονικό προσωπικό
2. Εξοπλισμός
3. Μηχανήματα
4. Κτιριακή υποδομή

Οι πηγές που θα μπορούσε να διαθέσει στην ευρύτερη κοινότητα είναι το έμπυχο δυναμικό της.

Δ΄- ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Η οργάνωση συνεργάζεται με:

- Κ.Δ.Α.Υ. για εγγραφές μαθητών και διάγνωση αυτών
- Α΄/ βάθμια Εκπαίδευση για διοικητικά θέματα
- Α΄/ βάθμια εκπαίδευση με το τμήμα Αγωγής Υγείας.

- ΥΠ.Ε.Π.Θ. για στατιστικά θέματα
- Στατιστική Υπηρεσία Ηρακλείου για υπηρεσιακά θέματα.

Τα τελευταία τρία χρόνια οι πιο σημαντικές συνεργασίες που είχε η οργάνωση ήταν με:

- ΥΠ.Ε.Π.Θ. για την αποστολή επίπλων και τον εξοπλισμό του σχολείου.
- ΠΑ.Γ.Ν.Η. με το πρόγραμμα Αγωγής Υγείας (οδοντιατρική πρόληψη)
- Κ.Δ.Α.Υ. για τις εγγραφές των μαθητών και την διαμόρφωση ομάδας τους.

Πρωτοβουλία για την δημιουργία των παραπάνω συνεργασιών ήταν την διευθύντριας του νηπιαγωγείου (Σαμαρά Νικολέτα).

Τα μέλη της οργάνωσης συμμετέχουν και σε άλλες οργανώσεις όπως η διευθύντρια στο Δ.Σ. του Συλλόγου φίλων της « Ζωοδόχου Πηγής» επίσης είναι μέλος του Συλλόγου Γονέων και φίλων τυφλών παιδιών και παιδιών με μειωμένη όραση.

Ενώ από τους γονείς των μαθητών ο γονέας ενός μαθητή είναι πρόεδρος του Συλλόγου « Δικαίωμα στη Ζωή» και οι γονείς μιας μαθήτριας είναι μέλη του Συλλόγου « Δικαίωμα στη Ζωή».

Τα μέλη της οργάνωσης απευθύνονται και σε άλλες υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν από την αναπηρία για εργοθεραπεία και λογοθεραπεία στο Π.Α.Κ. (Παιδικό Αναπτυξιακό Κέντρο) ως ανέχεια του έργου που γίνεται στο σχολείο.

Η ευρύτερη κοινότητα συμμετέχει με δωρεές όπως η λέσχη Λάϊους Κνωσός, που αποτελείται από γυναίκες.

Οι περιπτώσεις που έχει ανάγκη την συνεργασία η οργάνωση είναι :

- Στην δράση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
- Στον εξοπλισμό του σχολείου
- Στις εγγραφές μαθητών και στη διάγνωση (Κ.Δ.Α.Υ.)

Επίσης θεωρούν την πληροφόρηση τους επαρκή για τα προγράμματα και τις δραστηριότητες άλλων φορέων που ασχολούνται με το αντικείμενο της αναπηρίας και ο τρόπος που λαμβάνουν την ενημέρωση γίνεται μέσω προσωπικών γνωριμιών και συναντήσεων και μέσω σεμιναρίων διαρκής επιμόρφωσης, όπου συναντιούνται όσοι ενδιαφέρονται ουσιαστικά για την δουλειά τους με σκοπό την επίτευξη ποιοτικών στόχων στην εκπαίδευση.

Αξιολογώντας τις σχέσεις με άλλες οργανώσεις της κοινότητας κρίνονται πολύ θετικές.

Η οργάνωση έχει εμπειρία συνεργασίας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι εμπειρίες αυτές είναι:

1. με τον Δήμο Ηρακλείου, όπου γίνονται έκτακτες επιχορηγήσεις και δίνονται χωρίς κανένα πρόβλημα.
2. με την Νομαρχία για την μεταφορά των μαθητών η οποία γίνεται δωρεάν εδώ και 2 χρόνια.(πριν η μεταφορά των μαθητών γινόταν από τους γονείς τους ενώ πλέον από το Κ.Τ.Ε.Λ.)

Οι σχέσεις με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, την Περιφερειακή διοίκηση και την Κεντρική διοίκηση αξιολογούνται πολύ θετικές.

Η οργάνωση έχει σχέσεις και με οργανώσεις εκτός του Δήμου Ηρακλείου όπως με το Βελγικό Πανεπιστήμιο και ποιο συγκεκριμένα με τον Τομέα Ψυχοπαιδαγωγικής – Τμήμα Αυτισμού στην πόλη Mons και με τον Σύλλογο Γονέων Παιδιών με Αυτισμό της Λάρισας. Η φύση της συνεργασίας τους είναι ενημέρωση από το Βέλγικο Πανεπιστήμιο με συνδρομητικό περιοδικό του Πανεπιστημίου και από τον σύλλογο της Λάρισας ενημέρωση για συνέδρια που δημιουργούνε με θέμα τον αυτισμό.

Αυτή τη χρονιά δεν συνεργάζονται με κάποιο κυβερνητικό η Ευρωπαϊκό πρόγραμμα. Ενώ η οργάνωση θεωρεί επαρκή την ενημέρωση της για τα κρατικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα.

Σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζει σήμερα η οργάνωση είναι η αναμονή για την τοποθέτηση Ειδικού βοηθητικού προσωπικού που θα βοηθήσει τους μαθητές στην αυτοεξυπηρέτηση τους.

Οι προτάσεις για την επίλυση των δυσκολιών αυτών είναι:

- στάλθηκε εγγράφως από την διευθύντρια στην Περιφερειακή Διοίκηση η ανάγκη για ειδικευμένο βοηθητικό προσωπικό και έγινε προσωπική επίσκεψη στην Περιφερειακή Διοίκηση για την ευαισθητοποίηση. Περιμένουν την πίστωση για την κάλυψη των αναγκών, είναι θέμα χρόνου διότι ο Περιφερειακός διευθυντής υποστηρίζει εδώ και 2 χρόνια αυτήν την ανάγκη του σχολείου. Περιμένουν τις πιστώσεις των αναπληρωτών.

Ε΄ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Αναφορικά με την ποιότητα της διοίκησης και της ηγεσίας η οργάνωση την αξιολογεί από την κλίμακα πολύ καλά έως ανεπαρκής με όλα να εντάσσονται στην κλίμακα του

πολύ καλά όπως η σταθερότητα, η ποιότητα και οι ικανότητες των ηγετών, οι σχέσεις διοίκησης και προσωπικού και οι σχέσεις ηγετών με την κοινότητα εκτός της ανομοιογένειας της διοίκησης που χαρακτηρίζεται ανεπαρκής.

Αξιολογώντας την συμμετοχή της διοίκησης κρίνονται όλα στην κλίμακα του πολύ καλά όσον αφορά την συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων και στις συναντήσεις (έσω και έξω), στις ανεπίσημες συναντήσεις για τρέχοντα θέματα και στις συμβουλές από την βάση της οργάνωσης ή την κοινότητα.

Αξιολογώντας τις ικανότητες της οργάνωσης όλα κρίνονται στην κλίμακα ως πολύ καλά όσον αφορά στην παροχή εξειδικευμένων δραστηριοτήτων/ προγραμμάτων, στην εποπτεία και συμβουλευτική, στην προετοιμασία οικονομικών αναφορών, στον σχεδιασμό μελλοντικών δράσεων και στην εμπειρία από προηγούμενες δράσεις.

Τέλος αξιολογώντας την ποιότητα του προσωπικού όλα κρίνονται στην κλίμακα ως πολύ καλά όσον αφορά την σταθερότητα διάρκειας εργασίας, την συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, την συμμετοχή στις συναντήσεις(έσω- έξω), ανεπίσημες συναντήσεις, επαγγελματική πληρότητα, ενδιαφέρον και συμμετοχή στον σχεδιασμό.

Ο τρόπος πρόσληψης προσωπικού γίνεται μέσω Α.Σ.Ε.Π. για την διευθύντρια και μέσω απόφαση του συμβουλίου της Περιφέρειας για το Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό.

Από την άλλη η οργάνωση θεωρεί ότι η διαθεσιμότητα του προσωπικού στην αγορά εργασίας όσον αφορά το επιστημονικό προσωπικό, την γραμματεία και τους εκπαιδευτές είναι ανεπαρκής ενώ στο βοηθητικό προσωπικό υπάρχει μέτρια διαθεσιμότητα.

Αναφορικά με την συμμετοχή των γονέων η οργάνωση κρίνει ότι οι γονείς συμμετέχουν ενεργά πάντα, συνδράμουν οικονομικά ελάχιστα, είναι κουρασμένοι κατά κανόνα, βασίζεται η οργάνωση σ' αυτούς ελάχιστα και συμμετέχουν σε προγράμματα συμβουλευτικής κατά κανόνα.

Η οργάνωση κρίνει πως τα μέτρα/ δομές και προγράμματα που θα βοηθούσαν στην κάλυψη των αναγκών των μαθητών με αναπηρία είναι:

- Κτιριακή υποδομή, ώστε να υπάρχουν αίθουσες για προγράμματα εργοθεραπείας, λογοθεραπείας, φυσιοθεραπείας, πισίνα και με την τοποθέτηση ειδικοτήτων στα νηπιαγωγεία.

- Αύξηση επιδομάτων και γενικότερη οικονομική ενίσχυση σε κάθε οικογένεια που έχει άτομα με αναπηρίες για την κάλυψη των αναγκών τους. Τουλάχιστον 1.500 ευρώ μηνιαίως.

Τέλος μια γενική τοποθέτηση της οργάνωσης όσον αφορά τον κύκλο αναπηρία-κοινωνική ένταξη- αποδοχή είναι:

« η αναπηρία είναι ένα « εμπόδιο» στην ζωή που κανείς δεν ξέρει σε ποιόν θα συμβεί ή πότε θα συμβεί. Έτσι όλοι μας είμαστε ‘‘ εν δυνάμει άτομα με ειδικές ανάγκες’’.

Η ένταξη ατόμων με εμπόδια στη ζωή είναι δικαίωμα. Η αποδοχή της διαφορετικότητας είναι δείγμα πολιτισμού. Ωστόσο επειδή υπάρχει ακόμα το κοινωνικό στίγμα, θεωρώ ότι όλοι μας οφείλουμε να αγωνιζόμαστε για την ισότιμη αντιμετώπιση των Α.μ.Ε.Α. Εξάλλου κανείς μας δεν γνωρίζει τι θα συμβεί στην ζωή του. Θυμώνω όταν κάποιος δείχνουν οίκτο. Τα Α.μ.Ε.Α. δεν τον χρειάζονται. Χρειάζονται εφαρμογή των συνταγματικών τους δικαιωμάτων. Είναι άτομα αξιοπρεπή που επειδή η ζωή το θέλησε βρίσκονται σε αυτή τη θέση. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι όλοι είμαστε ίσοι και όλοι είμαστε διαφορετικοί. Αυτό οφείλουμε να το σεβόμαστε όλοι αν θέλουμε να σεβόμαστε τον εαυτό μας, αν θέλουμε να ελπίζουμε ότι ο κόσμος θα γίνει καλύτερος, ότι αύριο ξημερώνει μια καλύτερη μέρα. Αν θέλουμε να είμαστε πολιτισμένοι. ΟΛΟΙ ΙΣΟΙ, ΟΛΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ.»

Αξιολόγηση

Ηγεσία

Αξιολογώντας την οργάνωση στον άξονα της ηγεσία που θέσαμε, παρατηρείται ότι η εμπειρία και η γνώση σε θέματα διοίκησης και ηγεσίας του ηγέτη αυξάνεται με τον χρόνο παραμονής του στην θέση αυτή. Μ’ αυτόν τον τρόπο δημιουργείται σταθερότητα στην διοίκηση και την ηγεσία και μειώνεται η ανομοιογένεια που μπορεί να προκύψει από μια συχνή εναλλαγή διοικητικών προσώπων.

Όσον αφορά την πυκνότητα και την διαθεσιμότητα της οργάνωσης στον τομέα της ηγεσίας παρατηρείται ότι τα άτομα της οργάνωσης έχουν την ικανότητα για να προταθούν ως ηγέτες από το προσωπικό.

Η ποιότητα της ηγεσίας αναφορικά με την κατάλληλη κατάρτιση, την ικανότητα, την εμπειρία, το δυναμισμό και τα απαραίτητα προσόντα που απαιτούνται χαρακτηρίζεται ως πολύ καλή στην κλίμακα από πολύ καλά μέχρι ανεπαρκής.

Τέλος αναφορικά με τις σχέσεις ηγεσίας και προσωπικού αλλά και της κοινότητας χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα καλή και αρμονική χωρίς προβλήματα, εξαιτίας του γεγονότος του μικρού αριθμού του προσωπικού (2 άτομα) αλλά και του πολύ καλού κλίματος συνεργασίας που υπάρχει στην οργάνωση.

Συμμετοχή

Η ποιότητα και η συμμετοχή του προσωπικού αξιολογείται πολύ καλή καθώς υπάρχει συμμετοχικότητα στην λήψη αποφάσεων, στον σχεδιασμό δράσεων, στις συναντήσεις εκτός και εντός της οργάνωσης και ενδιαφέρον.

Από την άλλη η συμμετοχή των γονέων φαίνεται πως είναι πάντα ενεργή παρόλη την κούραση που έχουν εξαιτίας των αυξημένων απαιτήσεων που προκύπτουν από την φροντίδα των παιδιών τους.

Συνεργασίες

Σύμφωνα με τα δεδομένα που παρουσιάζονται στη συνέντευξη, παρατηρείται ότι οι συνεργασίες του νηπιαγωγείου με την ευρύτερη κοινότητα, την Νομαρχιακή διοίκηση, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την Περιφερειακή διοίκηση και με άλλες κρατικές υπηρεσίες βρίσκεται σε αρκετά αναπτυγμένο επίπεδο με αποτέλεσμα να καλύπτονται σε έναν σχετικά καλό βαθμό οι ανάγκες τόσο της οργάνωσης όσο και των μαθητών με αναπηρίες.

1^ο 2/θ Ειδικό Νηπιαγωγείο Ηρακλείου

Α'- ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Η δεύτερη οργάνωση που γίνεται ανάλυση είναι το 1^ο 2/θ Ειδικό Νηπιαγωγείο Ηρακλείου που βρίσκεται στην οδό Ρολέν 2.

Η νομική μορφή του νηπιαγωγείου είναι Ν.Π.Δ.Δ. και διοικείται από διοικητικό διευθυντή.

Η λήψη των αποφάσεων γίνεται από το Υπουργείο Παιδείας και το επίπεδο δράσης του είναι τοπικός.

Ως προς τις κύριες παρεχόμενες υπηρεσίες της οργάνωσης αποτελεί εκπαιδευτικό φορέα.

Οι χρήστες είναι στο σύνολο τους 8 εκ των οποίων 3 μαθητές έχουν κινητική αναπηρία, 1 νοητική υστέρηση, 2 ψυχική διαταραχή και 2 Σύνδρομο Down ενώ στις περισσότερες των περιπτώσεων υπάρχουν σύνθετα προβλήματα υγείας.

Β'- ΙΣΤΟΡΙΚΟ- ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Φορέας ίδρυσης της οργάνωσης είναι το κράτος (η χρονολογία δεν αναφέρεται) και ο σκοπός της είναι εκπαιδευτικός και ψυχολογικός.

Η χρηματοδότηση γίνεται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με ασταθή ροή χρημάτων και έκτακτες χορηγίες, ενώ δεν αναφέρει άλλους φορείς που χρηματοδοτούν. Στον ετήσιο προϋπολογισμό αναφέρεται μόνο αυτός που δίνεται στους εκπαιδευτές μηνιαίως και ανέρχεται στις 4.000 ευρώ, καθώς και για αναλώσιμα στα 500 ευρώ. Ο γενικός ετήσιος προϋπολογισμός δεν αναφέρεται.

Τα οικονομικά προβλήματα και οι ελλείψεις που αντιμετωπίζουν είναι:

- Υπάρχουν οικονομικά προβλήματα και με τις έκτακτες επιχορηγήσεις γίνεται προσπάθεια να καλυφθούν οι ανάγκες που προκύπτουν.
- Επίσης υπάρχουν κτιριακές ελλείψεις, αλλά ελλείψεις σε βοηθητικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Όσον αφορά τους εργαζόμενους, η οργάνωση απαρτίζεται από 3 εκπαιδευτές Ειδικής Αγωγής, 1 άτομο βοηθητικό προσωπικό για την κάλυψη αναγκών αυτοεξυπηρέτησης των παιδιών, ενώ οι ελλείψεις είναι σε ψυχολόγο, κοινωνικό λειτουργό, λογοθεραπευτή και γυμναστή.

Τέλος αναφορικά με τις υποδομές και τον εξοπλισμό γίνεται λόγος για ελλιπή υποδομή. Στεγάζονται σε παλιά παραπήγματα τα οποία χρησιμοποιούνταν ως μαγειρεία της Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Επίσης και ο εξοπλισμός είναι ελλιπής διότι τα υλικά καταστρέφονται από τα παιδιά και χρειάζεται συχνή αντικατάσταση.

Γ' - ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ- ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το είδος και η ποσότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών που προσφέρει η οργάνωση στους μαθητές είναι Προγράμματα Περιβαλλοντικής Αγωγής, Προγράμματα Ανακύκλωσης, Διατροφής και κυκλοφοριακής Αγωγής.

Οι υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στους μαθητές μέσω της οργάνωσης είναι Προγράμματα ανάπτυξης ατομικών δεξιοτήτων σε 3 παιδιά για ατομική καθαριότητα και σε 3 παιδιά για προετοιμασία γεύματος. Πρόγραμμα ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων σε 3 παιδιά για κυκλοφοριακή αγωγή. Επαγγελματικά εργαστήρια σε 3 παιδιά κηπουρική και σε 3 παιδιά μαγειρική. Τέλος άθληση με σχολικό αθλητισμό όπου ο αριθμός των χρηστών δεν αναφέρεται.

Υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες προς τους γονείς δεν αναφέρονται.

Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων αναφέρει ότι οι χρήστες που βοηθήθηκαν τον τελευταίο χρόνο είναι 8 και τα δύο τελευταία χρόνια 6, αυτοί που βρήκαν αποτελεσματικές τις υπηρεσίες τον τελευταίο χρόνο είναι 8 μαθητές και τα τελευταία δύο χρόνια 6 μαθητές. Όσον αφορά το βαθμό ανταπόκρισης των παρεχόμενων υπηρεσιών στην κάλυψη των αναγκών των μαθητών τον τελευταίο χρόνο αξιολογείται με 50% και τα τελευταία δύο χρόνια με 50%. Αξιολόγηση του κόστους και της αποτελεσματικότητας δεν γίνεται.

Ο τρόπος γνωστοποίησης των υπηρεσιών και των προγραμμάτων γίνεται από υπηρεσίες ανά μήνα και ο βαθμός επιτυχίας χαρακτηρίζεται ικανοποιητικός καθώς και από εκδηλώσεις που γίνονται επίσης ανά μήνα και ο βαθμός επιτυχίας χαρακτηρίζεται ικανοποιητικός.

Στην ερώτηση τι βοήθεια έλαβε η οργάνωση κατά την πορεία της απ' έξω δεν γίνεται καμία αναφορά.

Η οργάνωση θεωρεί ποιο δυνατό της σημείο με σειρά από το πιο δυνατό μέχρι το λιγότερο δυνατό όπως αναφέρεται παρακάτω:

1. Επιστημονικό προσωπικό
2. Εκπαιδευτές
3. Εκπαιδευόμενοι
4. Ηγεσία

Τέλος δεν δίνεται καμία απάντηση για τις πηγές που θα μπορούσε να διαθέσει η οργάνωση στην ευρύτερη κοινότητα.

Δ' - ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Αναφορικά με τους φορείς που συνεργάζεται η οργάνωση είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι γονείς των μαθητών και με άλλα σχολεία (δεν αναφέρονται ποιες σχολικές μονάδες).

Η σημαντικότερη συνεργασία που είχαν τα τελευταία τρία χρόνια ήταν με άλλα σχολεία και η πρωτοβουλία πάρθηκε συλλογικά από το προσωπικό, την διοίκηση και τους γονείς.

Τα μέλη της οργάνωσης όπως το προσωπικό συμμετέχει σε διδασκαλικούς συλλόγους και μαθητές στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Τα μέλη της οργάνωσης απευθύνονται και σε άλλες υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών τους που προκύπτουν από την αναπηρία διότι σε άλλους φορείς υπάρχει επιστημονικό προσωπικό , αυτές οι υπηρεσίες είναι η Ν.Ε.Λ.Ε. και το Π.Α.Κ.

Γενικότερα από την ευρύτερη κοινότητα βρίσκουν υποστήριξη από τις προαναφερθείσες υπηρεσίες.

Έχουν ανάγκη την συνεργασία σε περιπτώσεις που αφορούν θέματα υγείας και συμπεριφοράς των παιδιών.

Επίσης δεν θεωρούν επαρκή την ενημέρωση τους για προγράμματα και δραστηριότητες άλλων φορέων που ασχολούνται με το δικό τους αντικείμενο.

Η οργάνωση αξιολογώντας συνολικά τις σχέσεις της με άλλες οργανώσεις του Ηρακλείου θεωρεί ότι είναι αρνητικές.

Η οργάνωση έχει εμπειρία συνεργασίας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση όσον αφορά στην χρηματοδότηση και την δωρεά παιχνιδιών κατά την περίοδο των εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των σχέσεων της οργάνωσης με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την Περιφερειακή Διοίκηση και την Κεντρική διοίκηση κρίνονται θετικές ενώ δεν αξιολογείται η σχέση με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Στις ερωτήσεις που αναφέρονται αν η οργάνωση έχει δεσμούς με οργανώσεις εκτός της κοινότητας του Δήμου Ηρακλείου, αν συνεργάζονται με κάποιο ευρωπαϊκό ή κυβερνητικό πρόγραμμα και αν η πληροφόρηση τους είναι επαρκής για τα κρατικά και ευρωπαϊκά προγράμματα η απάντηση ήταν αρνητική.

Από την άλλη οι τρεις σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οργάνωση σήμερα είναι:

1. Έλλειψη βοηθητικού προσωπικού
2. Κτιριακή υποδομή
3. Υλικοτεχνική υποδομή

και οι προτάσεις για την λύση των παραπάνω δυσκολιών είναι για το βοηθητικό προσωπικό ο διορισμός και για τα άλλα δύο η χρηματοδότηση.

Ε΄- ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Αναφορικά με την ποιότητα της διοίκησης αξιολογείται σε μια κλίμακα από πολύ καλά μέχρι ανεπαρκής με όλα να εντάσσονται στην κλίμακα του πολύ καλά όπως η σταθερότητα της διοίκησης, η ανομοιογένεια στην ηγεσία, η ποιότητα και οι ικανότητες των ηγετών, σχέσεις διοίκησης με προσωπικό και σχέσεις διοίκησης με την κοινότητα.

Αξιολογώντας την συμμετοχή της διοίκησης στην συμμετοχή λήψης αποφάσεων, στην συμμετοχή στις συναντήσεις εκ των έσω και έξω, στις ανεπίσημες συναντήσεις για τρέχοντα θέματα και συμβουλές από την βάση της οργάνωσης ή την κοινότητα κρίνεται ως πολύ καλά σε κλίμακα από πολύ καλά έως ανεπαρκής.

Επίσης αξιολογώντας τις ικανότητες της οργάνωσης στην ίδια κλίμακα κρίνεται πως στην παροχή εξειδικευμένων δραστηριοτήτων ως καλά, στην εποπτεία και συμβουλευτική ως καλά, στην προετοιμασία οικονομικών αναφορών ως μέτρια, στον σχεδιασμό μελλοντικών δράσεων ως καλά και στην εμπειρία από προηγούμενες δράσεις ως πολύ καλά.

Τέλος αξιολογώντας την ποιότητα του προσωπικού όλα κρίνονται στην κλίμακα ως πολύ καλά όσον αφορά την σταθερότητα διάρκειας εργασίας, την συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, την συμμετοχή στις συναντήσεις(έσω- έξω), ανεπίσημες συναντήσεις, επαγγελματική πληρότητα, ενδιαφέρον και συμμετοχή στον σχεδιασμό.

Ο τρόπος πρόσληψης του προσωπικού γίνεται μέσω της επετηρίδας. Ενώ η διαθεσιμότητα προσωπικού στην αγορά εργασίας κρίνεται από την οργάνωση για επιστημονικό προσωπικό, γραμματεία και βοηθητικό προσωπικό ότι υπάρχει ανεπάρκεια και για εκπαιδευτές μέτρια διαθεσιμότητα.

Όσον αφορά τη συμμετοχή των γονέων κρίνεται ότι οι γονείς συμμετέχουν ενεργά και κατά κανόνα όσον αφορά στην οικονομική συνδρομή, κατά κανόνα είναι αποσυρμένοι και κουρασμένοι, κατά κανόνα να βασίζονται σε αυτούς και εάν συμμετέχουν σε προγράμματα συμβουλευτικής κρίνεται ελάχιστη η συμμετοχή τους.

Τα μέτρα, οι δομές και τα προγράμματα που θα βοηθούσαν στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία είναι:

- Κατάλληλη ενημέρωση
- Οικογενειακά προγράμματα
- Προγράμματα συμβουλευτικής
- Οικονομική ενίσχυση
- Κοινωνικά προγράμματα και
- Προγράμματα ευαισθητοποίησης

Τέλος όσον αφορά μια γενική τοποθέτηση της οργάνωσης στον κύκλο αναπηρία-κοινωνική ένταξη- αποδοχή ειπώθηκε: « υπάρχει ρατσισμός και περιθωριοποίηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κόσμου θα βοηθούσε στην εξάλειψη του φαινομένου.

Να δημιουργηθούν κέντρα υποδοχής των Α.με.Α., ώστε να παραμένουν κάποιες ώρες την ημέρα ή και την εβδομάδα, ώστε να ανακουφίζονται οι γονείς από την αδιάκοπη φροντίδα των παιδιών τους.»

Αξιολόγηση

Ηγεσία

Αξιολογώντας την οργάνωση στον άξονα της ηγεσία που θέσαμε, παρατηρείται ότι η εμπειρία και η γνώση σε θέματα διοίκησης αυξάνεται με τον χρόνο που παραμένει ένας ηγέτης στην θέση της διοίκησης. Αυτό γίνεται αντιληπτό από το γεγονός ότι υπάρχει σταθερότητα στην ηγεσία αλλά και από την ανάπτυξη καλής συνεργασίας με το προσωπικό και την υπόλοιπη κοινότητα που επιλέγει και προτείνει τον ηγέτη ως το κατάλληλο πρόσωπο για την διοίκηση της οργάνωσης.

Η ποιότητα της ηγεσίας αναφορικά με την κατάλληλη κατάρτιση, την ικανότητα, την εμπειρία, το δυναμισμό και τα απαραίτητα προσόντα που απαιτούνται χαρακτηρίζεται ως πολύ καλή στην κλίμακα από πολύ καλά μέχρι ανεπαρκής.

Τέλος αναφορικά με τις σχέσεις ηγεσίας και προσωπικού αλλά και της κοινότητας χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα καλή και αρμονική χωρίς προβλήματα εξαιτίας της καλής συνεργασίας και των κοινών στόχων τους για την καλύτερη εκπαίδευση και κάλυψη των αναγκών των μαθητών.

Συμμετοχή

Η ποιότητα και η συμμετοχή του προσωπικού αξιολογείται πολύ καλή καθώς υπάρχει συμμετοχικότητα στην λήψη αποφάσεων, στον σχεδιασμό δράσεων, στις συναντήσεις εκτός και εντός της οργάνωσης και ενδιαφέρον. Οι αποφάσεις λαμβάνονται συλλογικά από το προσωπικό ενώ οι συμμετοχή των γονέων χαρακτηρίζεται μέτρια καθώς συμμετέχουν ενεργά κατά κανόνα και η οργάνωση βασίζεται σ' αυτούς ελάχιστα.

Συνεργασίες

Οι συνεργασίες του σχολείου είναι περιορισμένες σε επίπεδο μόνο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με τους γονείς, με άλλα σχολεία και με κάποιες υποστηρικτικές υπηρεσίες. Δεν έχουν ενημέρωση για άλλα κρατικά ή ευρωπαϊκά προγράμματα γεγονός που επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα σε θέματα κάλυψης αναγκών των μαθητών με αναπηρίες.

2^ο Ειδικό Δημοτικό

Α' ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Το Ειδικό Δημοτικό είναι μια Δημόσια Υπηρεσία Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, στην οποία ο τρόπος λήψης αποφάσεων γίνεται με συνεδριάσεις του Συλλόγου Διδασκόντων ενώ το επίπεδο δράσης του είναι νομαρχιακό. Σχετικά με τον τύπο οργάνωσης ως προς τις κύριες παρεχόμενες υπηρεσίες είναι ο εκπαιδευτικός φορέας. Ο αριθμός των χρηστών της οργάνωσης 34 άτομα τα οποία χωρίζονται στις εξής κατηγορίες αναπηρίας: άτομα με κινητική αναπηρία είναι 2, με νοητική υστέρηση είναι 20, με σύνδρομο Down 2, με αυτισμό 9 και με πολ/λες αναπηρίες 1.

Β' ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Ως φορέας ίδρυσης είναι το κράτος ενώ ο σκοπός της οργάνωσης είναι η εκπαίδευση, η κοινωνικοποίηση και η αυτόνομη διαβίωση των ΑΜΕΑ. Η χρηματοδότηση γίνεται από δωρεές- χορηγίες με έκτακτες χορηγίες και από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με ασταθή τη ροή χρημάτων. Σχετικά με τα οικονομικά προβλήματα, υπάρχουν ελλείψεις παιδαγωγικού και διδακτικού υλικού καθώς και οπτικοακουστικών μέσων.

Οι εργαζόμενοι που απαρτίζουν την οργάνωση και αφορά το επιστημονικό προσωπικό, είναι οι δάσκαλοι οι οποίοι είναι εξειδικευμένοι στις μαθησιακές δυσκολίες και οι οποίοι είναι μόνιμοι ή με απόσπαση καθώς επίσης και η κοινωνική λειτουργός η οποία είναι μόνιμη. Σχετικά με το διοικητικό προσωπικό είναι η διευθύντρια με τετραετή θητεία ενώ το βοηθητικό προσωπικό απαρτίζεται από μια νοσηλεύτρια σε αναπληρωτική θέση. Όσον αφορά τις ελλείψεις στην οργάνωση σε σχέση με το προσωπικό δεν υπάρχουν ψυχολόγος, εργοθεραπευτής φυσιοθεραπευτής και λογοθεραπευτής οι οποίοι να είναι μόνιμο προσωπικό.

Σχετικά με την ετήσιο προϋπολογισμό δεν έχει γίνει καμία αναφορά ενώ όσον αφορά τον εξοπλισμό υπάρχουν ένα εργαστήριο Η/Υ, βιβλιοθήκη και εποπτικό υλικό.

Γ' ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Στην ερώτηση στο είδος και ποσότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών αναφέρονται η εκπαίδευση, η κοινωνική ένταξη και η αλληλοαποδοχή. Οι υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες που παρέχονται από την οργάνωση είναι στους εξής τομείς:

1. ψυχολογική υποστήριξη, δεν αναφέρεται αριθμός χρηστών
2. πρόγραμμα ανάπτυξης ατομικών δεξιοτήτων και συγκεκριμένα ατομική καθαριότητα και προετοιμασία γεύματος. Ο αριθμός των χρηστών είναι 33 μαθητές.
3. Πρόγραμμα ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, που αφορά την κυκλοφοριακή αγωγή και τη συνδιαλλαγή με υπηρεσίες με 33 μαθητές στο πρόγραμμα
4. Ενισχυτική διδασκαλία σε μαθήματα όπως Γλώσσα, Μαθηματικά και Λογοθεραπεία με 33 μαθητές.
5. κατασκήνωση Πρόνοιας με 5 μαθητές

6. άθληση, με πρόγραμμα στο σχολικό αθλητισμό και στο σωματείο ΤΑΛΩΣ με 33 μαθητές.

Ενώ σχετικά με τις υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες προς τους γονείς αναφέρονται το ΚΔΑΥ και το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής. Για την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων δεν έχει αναφερθεί τίποτα ενώ σχετικά με τον τρόπο γνωστοποίησης υπηρεσιών και προγραμμάτων γίνεται από τις διάφορες υπηρεσίες με καθημερινή συχνότητα ενώ ο βαθμός επιτυχίας τους είναι πολύ καλός.

Στην συνέχεια και όσον αφορά την πορεία της οργάνωσης και τι βοήθεια έχει λάβει από εξωτερικούς παράγοντες, αναφέρουν σαν είδος βοήθειας την οικονομική, από την Τοπική Αυτοδιοίκηση ή από διάφορες δωρεές. Τα οφέλη θεωρούνται ικανοποιητικά χωρίς όμως να γίνεται αναφορά σε αυτά αναλυτικότερα.

Στην ερώτηση που γίνεται για το ποιο από το δυναμικό της υπηρεσίας θεωρείται πιο δυνατό με σειρά βαθμολόγησης από το 1 ως το πιο δυνατό έως το 4 το λιγότερο δυνατό, τοποθετούν τα εξής: 1. επιστημονικό προσωπικό, 2. εκπαιδευόμενοι, 3. υποδομές, 4. εξοπλισμός. Σχετικά όμως με την ερώτηση για το ποιες είναι οι πηγές που θα μπορούσε η οργάνωση να διαθέσει στην ευρύτερη κοινότητα δεν αναφέρεται τίποτα.

Δ' ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Οι συνεργασίες που έχει το συγκεκριμένο ειδικό δημοτικό είναι με τους εξής φορείς: ΚΔΑΥ, Δ/ση Π/βάθμιας Εκπαίδευσης, Σχολική Σύμβουλο, Επιτροπή Παιδείας, Σύλλογο Γονέων, άλλες σχολικές μονάδες και ΚΑΠΗ. Στις ερωτήσεις 25 και 26 δεν γίνεται αναφορά. Σε επόμενη ερώτηση αν τα μέλη της οργάνωσης του σχολείου απευθύνονται σε άλλες υπηρεσίες για την κάλυψη αναγκών που προκύπτουν από την αναπηρία η απάντηση είναι θετική και οι υπηρεσίες στις οποίες απευθύνονται είναι το ΚΔΑΥ, Πρόνοια, Ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής. Στη συνέχεια ρωτώντας αν η ευρύτερη κοινότητα συμμετείχε σε κάποιες από τις συνεργασίες, αναφερόμενοι στην τοπική κοινωνία του Ηρακλείου, στην γειτονιά κ.λ.π. η απάντηση ήταν επίσης θετική συμμετέχοντας σε σχολικές δραστηριότητες ή σε γιορτές. Στην ερώτηση που αναφέρεται σε ποιες περιπτώσεις έχει η οργάνωση ανάγκη την συνεργασία η απάντηση που δόθηκε ήταν για την κοινωνικοποίηση των μαθητών καθώς και το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία ενώ σχετικά με την πληροφόρηση για τα προγράμματα και τις δραστηριότητες άλλων

φορέων που ασχολούνται με το ίδιο αντικείμενο όπως αυτό του σχολείου δεν θεωρείτε επαρκή.

Όσον αφορά, στην συνέχεια, την αξιολόγηση των σχέσεων της οργάνωσης με άλλες οργανώσεις της κοινότητας του Ηρακλείου η απάντηση είναι θετική. Θετικές επίσης θεωρούνται και οι σχέσεις της οργάνωσης με την Τοπική και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, αλλά και την Περιφερειακή Διοίκηση ενώ πολύ θετικές αξιολογούνται οι σχέσεις με την Κεντρική Διοίκηση. Σχετικά με τον αν έχει εμπειρία η οργάνωση από συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση η απάντηση είναι θετική και ως εμπειρία αναφέρετε η οικονομική ενίσχυση και οι εργασίες επισκευής και συντήρησης. Στις ερωτήσεις 39 και 40 δεν έχει δοθεί κάποια απάντηση.

Συνεργασία με κυβερνητικό πρόγραμμα ή πρόγραμμα Ε.Ε. έχει αναφερθεί το πρόγραμμα Καλλιπάτειρα το οποίο είναι πρόγραμμα για την ισότητα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας ενώ θεωρούν επαρκή την πληροφόρηση για τα κρατικά και τα ευρωπαϊκά προγράμματα

Σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οργάνωση είναι η συνεργασία με Ε.Ε.Π. και Ε.Β.Π., οικονομικές δυσκολίες καθώς τη συνεργασία με οικογένειες μαθητών χαμηλού κοινωνικοπολιτισμικού επιπέδου ενώ οι προτάσεις για την επίλυση αυτών των δυσκολιών είναι η επιμόρφωση, η ενημέρωση των μελών, η αξιοκρατική επιλογή, η διεκδίκηση οικονομικών πόρων, καθώς και η παρέμβαση υποστηρικτικών υπηρεσιών στις οικογένειες.

Ε' ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Ερωτήσεις που αφορούν την ποιότητα της διοίκησης-ηγεσίας βαθμολογούνται από «πολύ καλές» ως «καλές», το ίδιο βαθμολογείται και η συμμετοχή της διοίκησης. Σχετικά με τις ικανότητες της οργάνωσης που: την παροχή εξειδικευμένων δραστηριοτήτων/ προγραμμάτων, την εποπτεία και την συμβουλευτική, την προετοιμασία οικονομικών αναφορών, το σχεδιασμό μελλοντικών δράσεων και την εμπειρία από προηγούμενες δράσεις η κλίμακα βαθμολόγησης είναι από «πολύ καλή» έως και «καλή». Ενώ όσον αφορά την ποιότητα του προσωπικού η κλίμακα βαθμολόγησης είναι «πολύ καλή» ενώ μόνο στις περιπτώσεις που αφορούν συμμετοχή στις συναντήσεις (έξω) η βαθμολόγηση είναι «ανεπαρκής» καθώς και στη συμμετοχή στο σχεδιασμό όπου βαθμολογείται με την κλίμακα «καλά».

Σχετικά με τον τρόπο πρόσληψης του προσωπικού γίνεται μέσω ΑΣΕΠ, Επετηρίδας και μετά από απόφαση του Συμβουλίου, όσον αφορά τη διαθεσιμότητα

προσωπικού στην αγορά εργασίας για το επιστημονικό προσωπικό και τους εκπαιδευτές θεωρείται μέτρια η διαθεσιμότητα τους ενώ με ανεπάρκεια χαρακτηρίζεται η διαθεσιμότητα σε γραμματεία και βοηθητικό προσωπικό. Η συμμετοχή των γονέων χαρακτηρίζεται σε όλες τις περιπτώσεις «κατά κανόνα» ή «ελάχιστη» η συμμετοχή τους.

Τα μέτρα, οι δομές, τα προγράμματα που θα βοηθούσαν στην κάλυψη αναγκών των ατόμων με αναπηρία είναι η δημιουργία δομών για απόκτηση προεπαγγελματικών δραστηριοτήτων, δομές για επαγγελματική αποκατάσταση, δομές για αυτόνομη διαβίωση και δομές για δημιουργική απασχόληση. Τέλος, κάνοντας μια γενική τοποθέτηση στον κύκλο της αναπηρίας, της κοινωνικής ένταξης και της αποδοχής, αναφέρονται τα εξής: « Χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια από όλους μας και κυρίως από τους φορείς της εκπαίδευσης αλλά και της Κοινωνικής Πρόνοιας για την κοινωνική ένταξη και πλήρη αποδοχή των ΑΜΕΑ. Προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινότητας. Σχολές γονέων για αποδοχή του προβλήματος και τρόποι αντιμετώπισης».

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ηγεσία

Αξιολογώντας την οργάνωση σχετικά με την ηγεσία παρατηρείται ότι ο χρόνος παραμονής του ηγέτη θεωρείται σταθερός και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αποκτάτε η απαιτούμενη εμπειρία για την θέση αυτή. Ενώ όσον αφορά και το προσωπικό, μέσα από την μονιμότητα των θέσεων τους και την εμπειρία που έχουν στο συγκεκριμένο σχολείο πιθανότατα να μπορούν να αντεπεξέλθουν στα καθήκοντα της διοίκησης.

Σχετικά με την ικανότητα και την ποιότητα της ηγεσίας σε σχέση με την κατάρτιση, τον δυναμισμό, τα προσόντα και την ειλικρίνεια την οποία την διακρίνει χαρακτηρίζετε πολύ καλή.

Όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ της ηγεσίας του προσωπικού αλλά και της κοινότητας μπορεί να χαρακτηριστεί από πολύ καλή ως καλή κάτι που πιθανότατα οφείλετε πρώτον στην σταθερότητα της ηγεσίας αλλά και δεύτερον στο θετικό κλίμα που επικρατεί μέσα στην οργάνωση αλλά και στην καλή συνεργασία του προσωπικού με την ηγεσία.

Συμμετοχή

Στο ζήτημα της συμμετοχής παρατηρείται ότι το προσωπικό έχει ενεργή συμμετοχή στις συναντήσεις που γίνονται μέσα και έξω από την οργάνωση ενώ υπάρχει επίσης ενεργή συμμετοχή όσον αφορά το σχεδιασμό και λήψη αποφάσεων. Όσον αφορά τους γονείς παρατηρείτε ότι δεν συμμετέχουν ενεργά στην οργάνωση μονάχα κατά περιπτώσεις ενώ σχετικά με την συμμετοχή τους σε προγράμματα συμβουλευτικής είναι ελάχιστη.

Συνεργασίες

Το 3^ο Ειδικό Δημοτικό σχολείο έχει κατά καιρούς συνεργαστεί με διάφορους φορείς και υπηρεσίες. Μερικοί από αυτούς τους φορείς και τις υπηρεσίες που έχει γίνει συνεργασία με το σχολείο είναι το ΚΔΑΥ, η Πρωτοβάθμια Δ/ση, με τη Σχολική Σύμβουλο, την Επιτροπή Παιδείας, το Σύλλογο Γονέων, με ΚΑΠΗ και άλλες σχολικές μονάδες.

3^ο Ειδικό Δημοτικό σχολείο

Α' ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Το 3ο Ειδικό Δημοτικό είναι μια υπηρεσία Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Διοικείται από τον Διοικητικό Διευθυντή του σχολείου ενώ οι λήψεις αποφάσεων γίνονται με τρόπο συλλογικό. Όσον αφορά τον τύπο οργάνωσης ως προς τις κύριες παρεχόμενες υπηρεσίες είναι ο εκπαιδευτικός φορέας με επίπεδο δράσης τοπικό. Ο αριθμός των χρηστών της οργάνωσης δεν έχει διευκρινισθεί παρ' όλα αυτά τα είδη αναπηρίας που συναντάμε στην συγκεκριμένη οργάνωση είναι κινητική αναπηρία, νοητική υστέρηση, ψυχική διαταραχή και σύνδρομο Down.

Β' ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Ως φορέας ίδρυσης του πλαισίου αυτού είναι το κράτος και χρονολογείτε από το 1960. Αναφερόμενοι στο σκοπό της οργάνωσης θεωρείται η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες και γενικότερα των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η χρηματοδότηση γίνεται από κράτος σε ποσοστό 100% ενώ θεωρείται ασταθής η ροή των χρημάτων. Γενικότερα, για τα οικονομικά προβλήματα και τις διάφορες ελλείψεις της οργάνωσης έχει αναφερθεί ότι τα προβλήματα είναι πολλά. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι ο Δήμος Ηρακλείου δεν κάνει σωστή συντήρηση συνεπώς υπάρχουν πολλά προβλήματα όσον αφορά τις κτιριακές εγκαταστάσεις.

Επιπροσθέτως, τα χρήματα που λαμβάνει η οργάνωση για την αγορά υλικών είναι ελάχιστα.

Οι εργαζόμενοι που απαρτίζουν την οργάνωση είναι το επιστημονικό προσωπικό σε αριθμό 16 ατόμων χωρίς να έχει αναφερθεί η ιδιότητα του κάθε εργαζόμενου, καθώς επίσης και από 2 άτομα στο βοηθητικό προσωπικό όπου επίσης δεν έχουν αναφερθεί οι ιδιότητες των εργαζομένων.

Σχετικά με τον ετήσιο προϋπολογισμό δεν έχει γίνει καμία αναφορά όπως επίσης στις υποδομές-εξοπλισμό καθώς επίσης στο είδος και στην ποσότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Γ' ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Οι υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες που παρέχονται από την οργάνωση είναι στους εξής τομείς:

1. Ψυχολογική υποστήριξη μελών
2. Πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων και συγκεκριμένα για την ατομική καθαριότητα και την προετοιμασία γεύματος.
3. Πρόγραμμα ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, που αφορά την κυκλοφοριακή αγωγή
4. Ενισχυτική διδασκαλία σε μαθήματα όπως Γλώσσα, Μαθηματικά και Λογοθεραπεία
5. Φυσικοθεραπεία
6. Άθληση
7. Υπηρεσίες φροντίδας υγείας

Στον τομέα των επαγγελματικών εργαστηρίων έχει αναφερθεί ότι δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι χώροι στο σχολείο ώστε να γίνει πραγματικότητα και αυτή η υπηρεσία. Επίσης σε κανέναν από τους προαναφερθέντες τομείς δεν έχουν καταγραφεί οι αριθμοί των χρηστών. Ως προς τις υποστηρικτικές συνοδευτικές δομές προς τους γονείς, δεν έχει αναφερθεί τίποτα.

Επίσης, σχετικά με την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και τον τρόπο γνωστοποίησης των υπηρεσιών και των προγραμμάτων δεν έχει γίνει, επίσης, καμία αναφορά.

Στην ερώτηση για την πορεία της οργάνωσης και τι βοήθεια έλαβε η ίδια από άλλους φορείς, αναφέρθηκε ότι το είδος βοήθειας που έλαβε ήταν τεχνική και οικονομική η οποία δόθηκε από το Δήμο Ηρακλείου και η συμβουλευτική βοήθεια η οποία δόθηκε από το ΚΔΑΥ, Κέντρο Ψυχικής Υγείας και από το Ιατροπαιδαγωγικό

Κέντρο. Ενώ δεν δόθηκε απάντηση στο ερώτημα ποια ήταν τα οφέλη από την βοήθεια που έλαβε η οργάνωση από εξωτερικούς παράγοντες. Απαντήσεις, επίσης, δεν δόθηκαν στα ερωτήματα 22 και 23 στο Γ' μέρος του ερωτηματολογίου για τις παρεχόμενες υπηρεσίες –προγράμματα αναλυτικά.

Δ' ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Οι συνεργασίες που έχει αναπτύξει η οργάνωση με άλλους φορείς είναι οι εξής: το Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο, το ΚΔΑΥ, η Πρόνοια, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας, το Βενιζέλειο, το ΠΑΓΝΗ, ενώ όπως χαρακτηριστικά έχει αναφερθεί ο Δήμος Ηρακλείου δεν έχει καμία υποστηρικτική υπηρεσία.

Στις ερωτήσεις 25, 26, 27, 28 και 29 δεν έχει δοθεί καμία απάντηση.

Όσον αφορά την ερώτηση αν είναι επαρκής η πληροφόρηση για τα προγράμματα και τις δραστηριότητες άλλων φορέων που ασχολούνται με το συγκεκριμένο αντικείμενο της οργάνωσης η απάντηση που δόθηκε ήταν θετική ενώ ο τρόπος που λαμβάνουν την ενημέρωση αυτήν είναι από το Internet και τα διάφορα έντυπα. Στην ερώτηση αξιολόγησης των σχέσεων της οργάνωσης του σχολείου με άλλες οργανώσεις της κοινότητας του Δ. Ηρακλείου χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι για το Δήμο δεν υπάρχει τίποτα.

Στο Ειδικό Δημοτικό αναφέρεται ότι υπάρχει εμπειρία συνεργασίας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση χωρίς όμως να αναφέρεται ποια ήταν η εμπειρία μετά την συνεργασία. Αξιολογώντας στην συνέχεια τις σχέσεις με την Τοπική Αυτοδιοίκηση αναφέρονται αρνητικές σχέσεις όπως επίσης αρνητικές είναι και οι σχέσεις με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Ενώ όσον αφορά τις σχέσεις με την Περιφερειακή και την Κεντρική Διοίκηση οι σχέσεις χαρακτηρίζονται ως μέτριες. Αρνητική επίσης ήταν και η απάντηση στην ερώτηση αν η οργάνωση του σχολείου έχει δεσμούς εκτός της κοινότητας του Δ. Ηρακλείου ενώ χαρακτηριστικό σχόλιο της διεύθυνσης του σχολείου είναι και η ερώτηση αν υπάρχουν υποστηρικτικές δομές στο Δήμο Ηρακλείου, δηλώνοντας αγανάκτηση.

Στην ερώτηση αν υπάρχει επαρκή πληροφόρηση στα κρατικά και ευρωπαϊκά προγράμματα η απάντηση είναι θετική ενώ σχετικά με την συνεργασία του σχολείου με κυβερνητικά ή άλλα προγράμματα από την Ε.Ε. η απάντηση επίσης ήταν θετική και συγκεκριμένα συνεργασία με το πρόγραμμα Comenius χωρίς όμως να αναφέρεται τι θέμα έχει η συνεργασία τους.

Μια από τις σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σήμερα στο σχολικό πλαίσιο είναι ότι φοιτούν μαθητές με πολλαπλές αναπηρίες όπου μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής τους δεν υπάρχει κάποιο πλαίσιο υποστήριξης. Οι προτάσεις για την επίλυση αυτών των δυσκολιών είναι η ίδρυση Κέντρων Ημέρας για παιδιά με κινητικά προβλήματα.

Ε' ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Αναφορικά με την ποιότητα της διοίκησης η αξιολόγηση που γίνεται αναφέρεται μόνο στη σταθερότητα της διοίκησης η οποία χαρακτηρίζεται καλή. Στη συνέχεια, η αξιολόγηση της συμμετοχής της διοίκησης βαθμολογείται καλή σε όλες τις κλίμακες της ενώ σχετικά με τις ικανότητες της οργάνωσης που αφορούν: την παροχή εξειδικευμένων δραστηριοτήτων/ προγραμμάτων, την εποπτεία και την συμβουλευτική, την προετοιμασία οικονομικών αναφορών, το σχεδιασμό μελλοντικών δράσεων και την εμπειρία από προηγούμενες δράσεις η κλίμακα βαθμολόγησης είναι από πολύ καλή έως και μέτρια. Καμία αναφορά δεν έχει γίνει στην αξιολόγηση της ποιότητας του προσωπικού.

Η πρόσληψη προσωπικού γίνεται μέσω ΑΣΕΠ, Επετηρίδας αλλά και μετά από απόφαση συμβουλίου. Επίσης η διαθεσιμότητα του προσωπικού στην αγορά εργασίας θεωρείται ότι υπάρχει πληθώρα επιστημονικού προσωπικού, γραμματείας εκπαιδευτών και βοηθητικού προσωπικού. Όσον αφορά την συμμετοχή των γονέων θεωρείται ότι συμμετέχουν ενεργά και συνδράμουν οικονομικά πάντα, ακόμα ελάχιστοι είναι οι γονείς οι οποίοι είναι αποσυρμένοι καθώς επίσης και η ίδια η οργάνωση ελάχιστα μπορεί να βασιστεί στους γονείς. Τέλος, οι γονείς συμμετέχουν πάντα σε προγράμματα συμβουλευτικής και θεραπείας.

Τελειώνοντας, στην ερώτηση ποια είναι τα μέτρα/ δομές ή προγράμματα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην κάλυψη των αναγκών των μαθητών με αναπηρία αναφέρουν στη δημιουργία Κέντρων Ημέρας, Κέντρων Αποκατάστασης και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης, τονίζοντας ένα σχόλιο αναφέρουν: ποιος είναι ο λόγος που ρωτάτε (μέσω του ερωτηματολογίου), αφού ο Δήμος Ηρακλείου δεν θα κάνει τίποτε. Τα άτομα με αναπηρία δεν έχουν ψήφους!

Ακόμα στην ερώτηση για μια γενική τοποθέτηση στον κύκλο αναπηρίας- ένταξης- αποδοχής αναφέρεται επίσης χαρακτηριστικά ότι: είναι ντροπή του Δήμου Ηρακλείου να μην προσφέρει καμία φροντίδα στα άτομα με αναπηρία. Έλεος. Το ερωτηματολόγιο τους μάρανε!

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ηγεσία

Αξιολογώντας την οργάνωση σχετικά με την ηγεσία παρατηρείτε ότι το μόνο που μπορεί να αξιολογηθεί είναι η σταθερότητα του ηγέτη αφού δεν έχουν δοθεί άλλες απαντήσεις σχετικά με το σύνολο της ηγεσίας. Όσον αφορά λοιπόν την σταθερότητα και τη μονιμότητα της ηγεσίας μπορεί να χαρακτηριστεί ως καλή, σύμφωνα με την κλίμακα βαθμολόγησης. Αυτό μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα την καλή λειτουργία της οργάνωσης χωρίς όμως να μπορεί να αξιολογηθεί οτιδήποτε άλλο σχετικά με την ηγεσία στο σύνολο της.

Συμμετοχή

Σχετικά με τη συμμετοχή στην οργάνωση από το προσωπικό, δεν έχει δοθεί καμία απάντηση ώστε να γίνει εφικτή η όποια αξιολόγηση. Όσον αφορά τους γονείς στο ζήτημα της συμμετοχής παρατηρείτε ότι οι ίδιοι συμμετέχουν ενεργά σε θέματα που αφορούν την οργάνωση σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο ενώ συμμετέχουν επίσης ενεργά σε διάφορα θέματα που αφορούν προγράμματα συμβουλευτικής. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αρκετή διάθεση από τους γονείς ώστε να μάθουν και να έρθουν πιο κοντά στα παιδιά τους και όποια προβλήματα αντιμετωπίζουν τα ίδια. Γενικά παρατηρείται ότι ο ρόλος και η συμμετοχή των γονέων μπορεί να χαρακτηριστεί πολύ καλή συγκριτικά με αυτή του προσωπικού αφού δεν έχει δοθεί καμία απάντηση για αυτούς.

Συνεργασία

Το 2^ο Ειδικό Δημοτικό έχει αναπτύξει συνεργασία με διάφορους φορείς και υπηρεσίες όπως είναι: το Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο, το ΚΔΑΥ, η Πρόνοια, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας, το Βενιζέλειο και το ΠΑΓΝΗ. Σε κάθε περίπτωση, κάθε συνεργασία που μπορεί να έχει η συγκεκριμένη οργάνωση μπορεί να βοηθήσει ώστε να επιλυθούν προβλήματα που μπορεί να προκύψουν κατά τη λειτουργία της οργάνωσης. Δεν έχει αναφερθεί κάτι συγκεκριμένο για τις διάφορες συνεργασίες με την οργάνωση είτε θετικό είτε αρνητικό. Σίγουρα σε κάθε περίπτωση η συνεργασία που μπορεί να προκύψει είναι σχετική όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων και της βοήθειας γενικότερα που δέχεται η οργάνωση.

1^ο Ειδικό Δημοτικό σχολείο Ηρακλείου

Η συνεργασία με το 1^ο Ειδικό σχολείο δεν επέφερε αποτελέσματα καθώς δεν συμπληρώθηκε το ερωτηματολόγιο από την διοίκηση της οργάνωση και υπήρξε αρνητική αντιμετώπιση για την συμμετοχή στην διαδικασία της έρευνας μας.

Β' ΜΕΡΟΣ

Στο δεύτερο μέρος της έρευνας παρουσιάζονται τα βασικότερα στοιχεία των αποτελεσμάτων που έχουν να κάνουν με τους μαθητές που φοιτούν στις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής στο Δήμο Ηρακλείου. Οι αναλυτικοί πίνακες όλων των αποτελεσμάτων παρατίθενται στο παράρτημα.

<u>ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-- ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</u>	
<u>1^ο και 3^ο Ειδικά Νηπιαγωγεία</u>	
<u>ΦΥΛΛΟ</u>	
Αγόρια	5 (45,5%)
Κορίτσια	6(54,5%)
Δεν απάντησαν	0
<u>ΗΛΙΚΙΑ</u>	
4-5	2(18,2%)
6-7	5(45,5%)
8-9	4(36,4%)
<u>ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ</u>	
Νηπιαγωγείο	11(100%)
Δημοτικό	
Γυμνάσιο	
Λύκειο	
<u>ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ</u>	
ΙΚΑ	3(27,3%)
ΟΓΑ	3(27,3%)
Τ.Α.ΞΥ	1(9,1%)
Δημόσιο	2(18,2%)
Τ.Σ.Α.Υ.	1(9,1%)
Ναυτικό Ταμείο	1(9,1%)

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το δείγμα των μαθητών που φοιτούν στα ειδικά νηπιαγωγεία του Δήμου Ηρακλείου αποτελείται από 11 άτομα εκ των οποίων τα 5 (45,5%) είναι αγόρια και τα 6 (54,5%) είναι κορίτσια.

Η μέση ηλικία τους είναι τα 6,9 χρόνια με ελάχιστη τα 4 και μέγιστη τα 9 χρόνια αντίστοιχα.

Το 100% των συμμετεχόντων λαμβάνει εκπαίδευση πρωτοβάθμιου επιπέδου.

Όσον αφορά τον ασφαλιστικό φορέα που ανήκουν οι μαθητές στο σύνολό τους τα ποσοστά που προκύπτουν είναι 3 άτομα στον Ο.Γ.Α. και 3 άτομα στο Ι.Κ.Α. με ποσοστό 27,3% αντίστοιχα στο καθένα, 2 άτομα στο Δημόσιο με ποσοστό 18,2 % και από ένα άτομο στα ταμεία Τ.Α.Ξ.Υ., Τ.Σ.Α.Υ. και Ναυτικό ταμείο με ποσοστό 9,1 % αντίστοιχα.

Είδος αναπηρίας

Αναφορικά με το είδος αναπηρίας των μαθητών των νηπιαγωγείων από το σύνολο των ερωτηθέντων τα 3(27,3%) άτομα πάσχουν από κινητική αναπηρία εκ των οποίων το 100% είναι εκ γενετής, 6 (54,6%) άτομα από νοητική υστέρηση εκ των οποίων το 100% είναι εκ γενετής, 2 (18,2%) άτομα από σύνδρομο Down εκ των οποίων το 100% είναι εκ γενετής.

Από τους μαθητές οι 4 (36,4%) πάσχουν από συναφής αναπηρίες εκ των οποίων 3 άτομα (27,3%) από ψυχοκινητική καθυστέρηση και προβλήματα λόγου και ομιλίας και 1 άτομο(9,1%) από κώφωση. Οι συναφής διαταραχές σε ποσοστό 90,9% είναι εκ γενετής και σε ποσοστό 9,1% είναι επίκτητη (κώφωση).

Κύρια γνωματεύουσα αρχή είναι το Κ.Δ.Α.Υ. και το ΠΑ.Γ.Ν.Η. και σε μια μόνο περίπτωση το Βενιζέλειο.

Εκτίμηση αναπηρίας

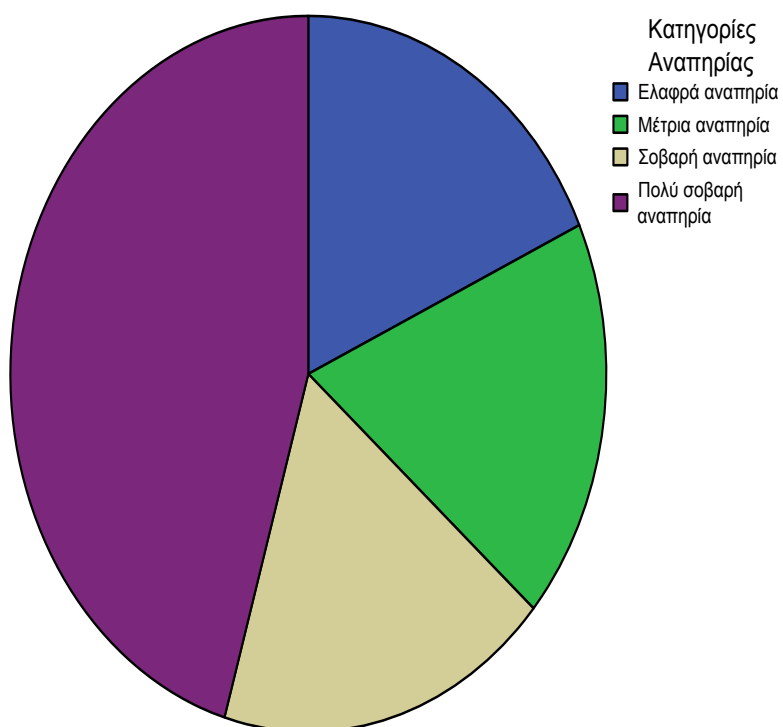
Τα προβλήματα υγείας των μαθητών έχουν επακόλουθα στον σωματικό τομέα σε ποσοστό 100%, στην απόδοση του ατόμου στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής σε ποσοστό 81,8% και στην συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνική ζωή σε ποσοστό 81,8%.

Λειτουργικότητα και περιβάλλον

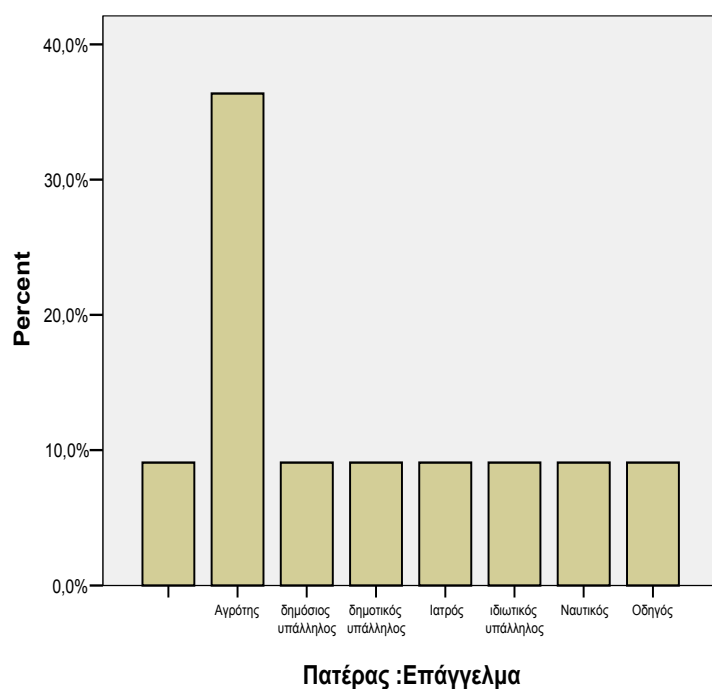
Η σωματική και κοινωνική λειτουργικότητα των μαθητών επηρεάζεται θετικά από το φυσικό και δομημένο περιβάλλον σε ποσοστό 100% αντίστοιχα σε κάθε περίπτωση, επίσης επηρεάζονται θετικά η σωματική λειτουργικότητα τους από το κοινωνικό περιβάλλον σε ποσοστό 72,7% , ενώ η κοινωνική λειτουργικότητα τους επηρεάζεται θετικά από το κοινωνικό περιβάλλον σε ποσοστό 90,9%.

Κατηγορίες αναπηρίας

Στην ερώτηση της κατηγορίας αναπηρίας παρατηρείται ότι το 18,2% πάσχει από ελαφρά αναπηρία, το 18,2% από μέτρια αναπηρία, το 18,2% από σοβαρή αναπηρία και το 45,5% από πολύ σοβαρή αναπηρία.

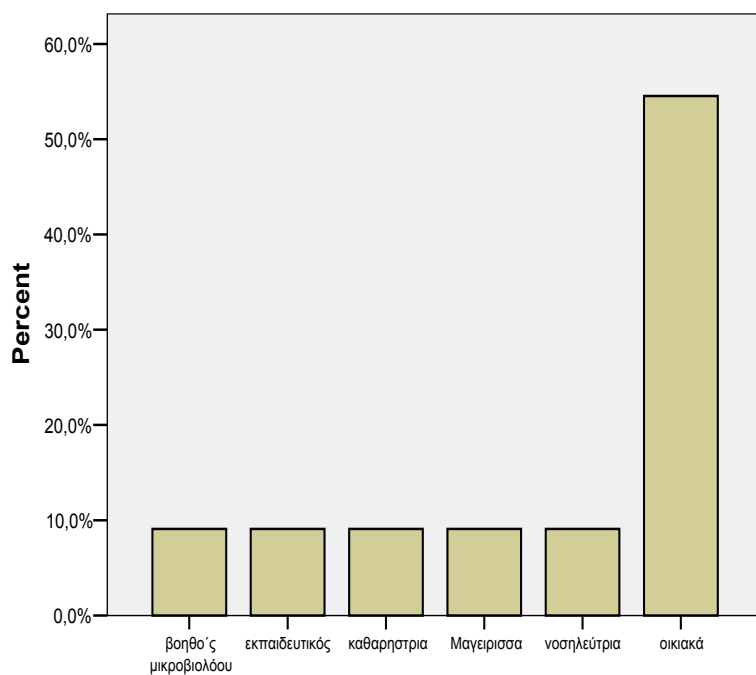

Οικογενειακή κατάσταση

Από το παραπάνω ραβδόγραμμα φαίνεται το επάγγελμα του πατέρα των μαθητών από όπου το 9,1% (1) δεν απάντησαν, το 36,4% (4) εργάζονται ως αγρότες, το 9,1% ως δημόσιος υπάλληλος, το 9,1% ως δημοτικός υπάλληλος, το 9,1% ως γιατρός, το 9,1% ως ιδιωτικός υπάλληλος, το 9,1% ως ναυτικός και τέλος το 9,1% ως οδηγός. Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα, το 9,1% δεν απάντησε ενώ το 9,1% τελειόφοιτος ανώτερης σχολής. Επίσης το 18,2% έχουν τελειώσει τη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα ενώ το 45,5% την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Μητέρα:επάγγελμα

Μητέρα :Επάγγελμα

Το παραπάνω ραβδόγραμμα παρουσιάζει τα ποσοστά εκ των οποίων το 9,1% (5) αντίστοιχα έχουν τα επαγγέλματα βοηθός μικροβιολόγου, εκπαιδευτικός, καθαρίστρια, μαγειρίσσα και νοσηλεύτρια ενώ το 54,5% (6) ασχολούνται με τα οικιακά.

Το επίπεδο εκπαίδευσης 2 άτομα δηλαδή το 9,1% αντίστοιχα είναι τελειόφοιτοι τριτοβάθμιας και ανώτερας σχολής ενώ στη δευτεροβάθμια αντιστοιχεί το ποσοστό 27,3% και τέλος συναντάτε το ποσοστό 54,6% στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Εκτίμηση οικονομικής κατάστασης

Αναφορικά με την οικονομική κατάσταση των οικογενειών τα ποσοστά κυμαίνονται σε :

- Πολύ κακή οικονομική κατάσταση δηλώνει μια οικογένεια με ποσοστό 9,1%

- Κακή οικονομική κατάσταση δηλώνουν 3 οικογένειες με ποσοστό 27,3%
- Μέτρια οικονομική κατάσταση δηλώνουν 4 οικογένειες με ποσοστό 36,4%
- Αρκετά ικανοποιητική δηλώνει μια οικογένεια με ποσοστό 9,1%
- Καλή οικονομική κατάσταση δηλώνει μια οικογένεια με ποσοστό 9,1%
- Πολύ καλή δηλώνει μια οικογένεια με ποσοστό 9,1%

Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση

Οι υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση σε ποσοστό 100% είναι η εκπαίδευση, η ψυχολογική υποστήριξη, η ανάπτυξη προσωπικών ικανοτήτων και η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων όπως επίσης η υποστήριξη οικογένειας και η διεκδίκηση δικαιωμάτων, το 27,3% λαμβάνει συμβουλευτική υποστήριξη.

Εκτίμηση για το μέλλον

Οι εκτιμήσεις για το μέλλον σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι γονείς και οι διδάσκοντες των μαθητών είναι ότι ολοκλήρωση της εκπαίδευσης μέχρι το δημοτικό είναι το 27,3%, επαγγελματική κατάρτιση 63,7%, ανεξάρτητη εργασία το 9,1%, εργασία σε προστατευμένο χώρο το 63,6%, να μείνει σε ανεξάρτητη κατοικία 0%, να ζήσει σε προστατευόμενη κατοικία το 63,6%, να βασίζεται μόνο στην οικογένεια του το 72,7%, να κυκλοφορεί μόνος το 27,3%, να αυτοεξυπηρετείται το 45,5% και να δημιουργήσει οικογένεια το 27,3%.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-- ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ**2^ο και 3^ο Ειδικά Δημοτικά**

<u>ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-- ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</u>	
<u>2^ο και 3^ο Ειδικά Δημοτικά</u>	
<u>ΦΥΛΛΟ</u>	
Αγόρια	34 (66,7%)
Κορίτσια	17(33,3%)
Δεν απάντησαν	0
<u>ΗΛΙΚΙΑ</u>	
8-10	13 (25,4%)
11-13	24 (47%)
14-16	9 (17,7%)
17-20	1 (2,0%)
21-23	3(5,9%)
Δεν απάντησαν	1(2,0%)
<u>ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ</u>	
Νηπιαγωγείο	
Δημοτικό	51(100%)
Γυμνάσιο	
Λύκειο	
<u>ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ</u>	
ΙΚΑ	22(43,1%)
ΟΓΑ	1(2,0%)
Τ.Α.ΕΥ	8(15,7%)
Δημόσιο	7(13,7%)

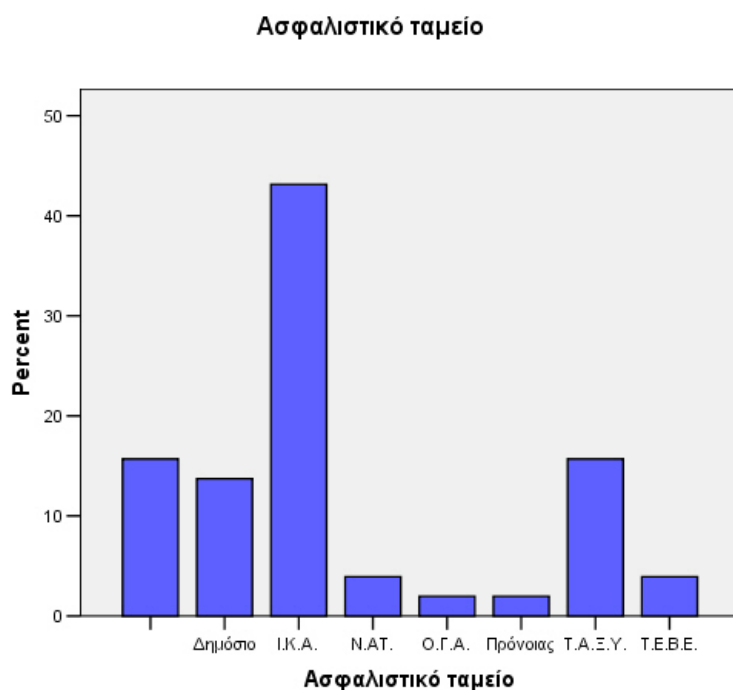
Πρόνοια	1(2,0%)
Ναυτικό Ταμείο	2(3,9%)
Τ.Ε.Β.Ε.	2(3,9%)
Δεν απάντησαν	8(15,7%)

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το δείγμα των μαθητών που φοιτούν στα ειδικά δημοτικά του Δήμου Ηρακλείου αποτελείται από 51 μαθητές εκ των οποίων το 66,7 % είναι αγόρια ενώ το 33,3% είναι κορίτσια.

Η μέση τιμή της ηλικίας των μαθητών είναι 12,5 έτη με μικρότερη ηλικία τα 8 χρόνια ενώ μεγαλύτερη τα 23 χρόνια.

Το 100% των συμμετεχόντων λαμβάνει εκπαίδευση πρωτοβάθμιου επιπέδου.

Όσον αφορά τον ασφαλιστικό τομέα τα ποσοστά που συναντάμε είναι τα εξής: 13,7% στο Δημόσιο, 43,1% Ι.Κ.Α., 15,7% ΤΑ.Ξ.Υ, 3,9% ΤΕΒΕ και ΝΑΤ αντίστοιχα, 2% ΟΓΑ και Πρόνοια αντίστοιχα ενώ το 15,7 δεν απάντησαν.

Είδος αναπηρίας

όσον αφορά το είδος αναπηρίας των μαθητών το 26% (13) εκ των οποίων δυο μαθητές παρουσιάζουν 100% κινητική αναπηρία, το 2% τύφλωση, το 2% κώφωση, το 58% νοητική υστέρηση, το 10% σύνδρομο Down, 26% αυτισμό και 2% καρδιακή ανεπάρκεια. Οι περισσότεροι από τους μαθητές έχουν περισσότερο από μια αναπηρία. Το 98% των αναπηριών που παρουσιάζουν οι μαθητές είναι εκ γενετής ενώ μόλις το 2% είναι επίκτητη. Συναφής διαταραχές που παρουσιάζονται στους μαθητές σε ποσοστό 22% είναι υπερκινητικότητα, σύνδρομο Williams, ορθοπεδικά ελαττώματα, νευρολογικά ελαττώματα, μικτή αναπτυξιακή διαταραχή, μαθησιακές δυσκολίες, εγκεφαλική παράλυση με σπασμούς, διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή, ψυχοκινητική καθυστέρηση και τέλος σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες.

Γνωματεύουσα αρχή των παραπάνω είναι: η Α' βάθμια Επιτροπή ΙΚΑ, Α' βάθμια Υγειονομική Επιτροπή, Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, Βενιζέλειο και ΠΑΓΝΗ.

Οικογενειακή κατάσταση

Επάγγελμα πατέρα

Όσον αφορά το επάγγελμα του πατέρα των μαθητών το 9,8% δεν έδωσαν απαντήσεις. Το 4% δηλώνουν αντίστοιχα δημόσιοι υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί και ελεύθεροι επαγγελματίες. Το 2% των επαγγελματιών είναι, κατασκευαστής τζαμιών, κοινωνικός λειτουργός, λιμενικός, ναυτικός, τεχνίτης και υδραυλικός. Το 5,9% δηλώνουν δημοτικός υπάλληλος, εργάτης, ξενοδοχοϋπάλληλος και οικοδόμος. Ιδιωτικοί υπάλληλοι δηλώνουν το 31,5% ενώ συνταξιούχοι το 7,9%. Τέλος το 3,9% δηλώνει οδηγός.

Επάγγελμα μητέρα

Σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας αναφέρουν ότι το 4% δεν έδωσαν απάντηση. Το 2% δηλώνουν ότι είναι δημόσιος υπάλληλος, έμπορος και

συνταξιούχος αντίστοιχα. Το 4% αντίστοιχα δηλώνουν εκπαιδευτικοί και νοσηλεύτριες. Ιδιωτικοί υπάλληλοι δηλώνουν το 21,5% ενώ ξενοδοχοϋπάλληλοι δηλώνουν το 5,9%. Τέλος το 9,9% δηλώνουν καθαρίστριες και το 45,1% δηλώνει οικιακά.

Εκτίμηση οικονομικής κατάστασης

Σχετικά με την οικονομική κατάσταση των οικογενειών των μαθητών τα ποσοστά ανέρχονται ως εξής:

- Αρκετά καλή οικονομική κατάσταση αναφέρουν 4 οικογένειες σε ποσοστό 7,8%
- Καλή οικονομική κατάσταση αναφέρουν 6 οικογένειες σε ποσοστό 11,8%
- Σχετικά καλή δηλώνουν 4 οικογένειες με ποσοστό 7,8%
- Μέτρια οικονομική κατάσταση δηλώνουν 16 οικογένειες με ποσοστό 31,4%
- Κακή οικονομική κατάσταση δηλώνουν 14 οικογένειες με ποσοστό 27,5% ενώ
- Δεν εδόθησαν απαντήσεις από 7 οικογένειες σε ποσοστό 13,7%

Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση

Οι υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση οι μαθητές σε ποσοστό 100% είναι η εκπαίδευση, η ψυχολογική υποστήριξη, η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και η υποστήριξη οικογένειας. Όσον αφορά την ανάπτυξη των προσωπικών ικανοτήτων των μαθητών σε ποσοστό 96,1% απαντούν θετικά ενώ το 3,9% αρνητικά. Επίσης, για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων το 56,9% απαντά θετικά ενώ το 43,1% αρνητικά. Επιπλέον αρνητικά έχουν απαντηθεί σε ποσοστό 100% για τις υπηρεσίες, της κατάρτισης, της συμβουλευτικής, της οικονομικής ενίσχυσης, της στέγασης, της επαγγελματικής αποκατάστασης, καθώς επίσης της προστατευόμενης εργασίας και κατοικίας και τέλος της σύνταξης.

Εκτίμηση για το μέλλον

Αναφορικά με τις απαντήσεις που έδωσαν οι γονείς, για τις εκτιμήσεις τους για το μέλλον των παιδιών είναι ότι σε ποσοστό 30% δηλώνουν ότι το παιδί τους μπορεί να ολοκληρώσει την κανονική εκπαίδευση μέχρι το δημοτικό, το 44% δηλώνει ότι μπορεί να έχει ολοκληρωμένη επαγγελματική κατάρτιση, το 26% να εργαστεί ανεξάρτητα το 62% δηλώνει ότι το παιδί μπορεί να εργαστεί σε προστατευόμενο χώρο, το 22% δηλώνει ότι μπορεί να κατοικήσει μόνος ανεξάρτητα, το 66% δηλώνει ότι μπορεί να ζήσει σε προστατευόμενη κατοικία- κλειστό ίδρυμα, το 62% να βασίζεται μόνο στην οικογένεια του, το 20% να κυκλοφορεί μόνος, το 60% να μπορεί να αυτοεξυπηρετείται και τέλος μόλις το 8% να μπορεί να δημιουργήσει δική του οικογένεια.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

9. 1Συζήτηση

Κατά την διάρκεια εκπόνησης της μελέτης και της έρευνας μας συναντήσαμε κάποιες δυσκολίες που θα ήταν καλό να αναφερθούν.

Βασική δυσκολία όσον αφορά την διεξαγωγή του θεωρητικού μέρους της εργασίας ήταν η έλλειψη βιβλιογραφίας στο θέμα της αναπηρίας και ποιο συγκεκριμένα σε θέματα προσπελασιμότητας και της σύνδεσης του κοινωνικού κεφαλαίου στην αναπηρία. Από την άλλη όσον αφορά την διεξαγωγή του ερευνητικού μέρους συναντήθηκε δυσκολία στην αρνητική στάση κάποιων διευθυντών των σχολικών μονάδων να συμμετέχουν στην έρευνα και στην παραχώρηση του αρχειακού υλικού που αφορούσε τους μαθητές, γεγονός που θεωρείται λογικό καθώς τα στοιχεία των μαθητών είναι απόρρητα και προσωπικά δεδομένα που χρειάζεται πολύ προσοχή στην χρήση τους.

Βέβαια η ενημέρωση των διευθυντών όσον αφορά το σκοπό και τους στόχους της έρευνας έγινε από τα αρχικά στάδια της επαφής μας μαζί τους, επίσης τονίστηκε ότι η διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων των μαθητών και το απόρρητο είναι εξασφαλισμένα.

Σε κάποιες οργανώσεις χρειάστηκε να σταλθούν ενημερωτικά σημειώματα και υπεύθυνες δηλώσεις στους γονείς των μαθητών για να δοθεί η συγκατάθεση τους στην λήψη των στοιχείων, ενώ σε μια περίπτωση τα ερωτηματολόγια των μαθητών συμπληρώθηκαν με προσωπική επαφή των σπουδαστριών με τους γονείς.

Τα ιστορικά λήφθηκαν με την βοήθεια των διευθυντών και των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται στα σχολεία αλλά και παιδαγωγών οι οποίοι γνώριζαν και μας ενημέρωναν για τα στοιχεία κάθε παιδιού.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι το 1^ο Ειδικό σχολείο Ηρακλείου δεν συμμετείχε στην έρευνα εξαιτίας της άρνησης τόσο της διευθύντριας όσο και του γεγονότος ότι η

πλειοψηφία των γονέων δεν συμπλήρωσε την υπεύθυνη δήλωση για την παραχώρηση των ατομικών στοιχείων των μαθητών.

Σημειώνεται επίσης ότι πολλά από τα στοιχεία του ιστορικού των μαθητών ήταν ελλιπή και οι παιδαγωγοί ήταν αυτοί που μας βοήθησαν να ολοκληρωθεί η συμπλήρωση των ιστορικών.

Κάποιες από τις ερωτήσεις-θεματικές ενότητες όπως Εργασία και Κατάρτιση του απογραφικού δελτίου των μαθητών δεν συμπληρώθηκαν καθώς δεν απευθύνονται στο δείγμα της έρευνας μας.

9.2 Συζήτηση για το ερωτηματολόγιο των διευθυντών- γενικά στοιχεία των τεσσάρων οργανώσεων

Ταυτότητα οργάνωσης

Οι τέσσερις οργανώσεις έχουν ιδρυθεί από το κράτος και είναι δημόσιες υπηρεσίες με το 3^ο Ειδικό σχολείο να είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και το επίπεδο δράσης τους είναι ως επί το πλείστον Τοπικό και Νομαρχιακό και στην περίπτωση του 3^{ου} Ειδικού Νηπιαγωγείου σε Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο. Συνδεδειγμένα με την θεωρία της ειδικής αγωγής παρατηρείται ότι το κράτος θέλοντας να αποσυνδεθεί από την τακτική της ασυλοποίησης των ατόμων με αναπηρίες που επικρατούσε μέχρι την δεκαετία του 1950 και να προωθήσει την ένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο ως ισότιμους πολίτες χωρίς να τους καταδικάζει σε αποξένωση αλλά να τους δώσει την δυνατότητα της πρόσβασης στην γνώση και την κοινωνικοποίηση τους, ίδρυσε τις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής όπου εκτείνεται και πιο πέρα από την μάθηση για να συμπεριλάβει κάθε μορφής πρόσθετης ή ενισχυμένης βοήθειας οπουδήποτε και οποτεδήποτε αυτή παρέχεται από τη γέννηση ως την ωρίμανση του παιδιού, προκειμένου ν' αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες τους στους τομείς της σχολικής μάθησης και της κοινωνικής του προσαρμογής.⁸²

Ιστορικό και εξέλιξη της οργάνωσης

Κύριος σκοπός των τεσσάρων οργανώσεων είναι η εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρίες με επιμέρους στόχους την κοινωνικοποίηση τους, την ψυχολογική στήριξη των μαθητών και των γονέων τους, την ανάπτυξη τους σε επίπεδο νοητικής εξέλιξης συνυφασμένα με την κοινωνικοσυναισθηματική και ψυχοκινητική τους ανάπτυξη ώστε να επιτευχθεί η αυτόνομη διαβίωση και η ισότιμη ένταξη τους στο

⁸² http://users.forthnet.gr/ath/polyzois/n2817_2000a.htm#Αρχή%20Σελίδας

εκπαιδευτικό πλαίσιο. Με άλλα λόγια η «ειδική αγωγή» δεν είναι μια απλά εκπαιδευτική διαδικασία αλλά μια συνολική βοήθεια ζωής σε όλα τα άτομα εκείνα που κατατύχονται υπο την πίεση κάποιας προσωπικής αντίξοης κατάστασης.

Συγκεκριμένα το άτομο μέσω της «ειδικής αγωγής» μπορεί α) να αναπτύξει ισόρροπα την προσωπικότητα του: 1) τις σωματικές και κινητικές του ικανότητες, όπως επίσης και τις φυσιολογικές του λειτουργίες, και να περιφρουρήσει τη σωματική του υγεία. 2) να επιτύχει τη συναισθηματική του ωρίμανση, να επιδιώξει την αυτογνωσία και τη σωστή αυτοαντίληψη ώστε να διαμορφώσει υγιές αυτοσυναίσθημα. Β) Να εξασκήσει και να αναπτύξει τις αισθητηριακές- αντιληπτικές λειτουργίες οι οποίες αποτελούν το θεμέλιο της επικοινωνιακής του ικανότητας, αλλά και της πνευματικής του ανάπτυξης. Γ) Εάν έχει κάποιας μορφής κινητική δυσλειτουργία, με την εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων να βελτιώσει την γενική κινητική του κατάσταση και να αναπτύξει τις χειροτεχνικές-κατασκευαστικές του ιδιότητες. Δ) Εάν παρουσιάζει κάποια ακουστική ή οπτική αδυναμία, να ενισχύσει συστηματικά την υπολειμματική του ακοή με τεχνολογικά μέσα ή να περιστείλει την άμβλυνση της οπτικής του οξύτητας. Ε) Εάν παρουσιάζει κάποια προβλήματα ψυχολογικής φύσεως ή άλλα προβλήματα συμπεριφοράς, με συμβουλευτικές ψυχολογικές διαδικασίες αλλά και θεραπευτικά σχήματα, να μειώσει τις συναισθηματικές του εντάσεις και να τροποποιήσει τη συμπεριφορά του. ΣΤ) Να αναπτύξει στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο τις διανοητικές του δυνάμεις έτσι ώστε να επιτύχει ικανοποιητικές επιδόσεις στη μαθησιακή του προσπάθεια και στην εργασία. Ζ) Να αναπτύξει επίσης στην υψηλότερη βαθμίδα τη γλωσσική του ικανότητα, ώστε να τη χρησιμοποιεί ως μέσο διαπροσωπικής επικοινωνίας και πνευματικής ανάπτυξης. Η) Να ενταχθεί κανονικά σε ένα κατάλληλα οργανωμένο σχολικό περιβάλλον, όπου το παιδί θα βιώνει ενδιαφέρουσες και ευχάριστες καταστάσεις, έτσι ώστε να αισθάνεται ικανοποιημένο και ευτυχισμένο. Θ) Να κοινωνικοποιηθεί, να αναπτύξει βαθύτερες διαπροσωπικές σχέσεις με τους ανθρώπους του περιβάλλοντος, να διαμορφώσει ένα προσωπικό σύστημα αξιών και να κατορθώσει επίσης να γίνει ανεξάρτητο πρόσωπο, τόσο στο σχολείο όσο και στην οικογένεια.⁸³

Κύρια πηγή χρηματοδότησης των οργανώσεων είναι από το Υπουργείο και την Τοπική Αυτοδιοίκηση αλλά και από δωρεές –χορηγίες. Όσον αφορά την χρηματοδότηση παρατηρείται να επικρατεί ένα συγκεντρωτικό πρότυπο

⁸³ <http://www.syn.gr/syncorfu/dial020216.htm>

χρηματοδότησης ωστόσο γίνονται και κάποιες προσπάθειες αποκέντρωσης μέσω της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Είναι αρνητικό το γεγονός ότι η συγκεντρωτική χρηματοδότηση ωθεί τους εκπαιδευόμενους μαθητές με αναπηρίες να απευθύνονται σε ξεχωριστά εκπαιδευτικά ιδρύματα διότι δεν είναι εύκολο να καλυφθούν πλήρως η ανάγκες τους καθώς υπάρχουν πολλές ελλείψεις εξαιτίας της άγνοιας του Υπουργείου για τις ανάγκες και τις ελλείψεις που υπάρχουν σε κάθε σχολική μονάδα ειδικής αγωγής. Έτσι με ένα αποκεντρωμένο σύστημα χρηματοδότησης που θα αναλάμβανε ο κάθε δήμος χωριστά που γνωρίζει τις πραγματικές ανάγκες των σχολικών μονάδων που διαθέτει θα οδηγούσε σε πολύ πιο θετικά αποτελέσματα κάλυψης αναγκών των μαθητών και των σχολικών μονάδων αντίστοιχα.⁸⁴

Τα σημαντικότερα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι σε κτιριακές υποδομές, υλικοτεχνική υποδομή, έλλειψη βοηθητικού προσωπικού, παιδαγωγικό υλικό και οπτικοακουστικά μέσα ενώ μέσω των έκτακτων επιχορηγήσεων γίνεται προσπάθεια να καλυφθούν οι ανάγκες που προκύπτουν. Μόνο στην περίπτωση του 3^{ου} Ειδικού Νηπιαγωγείου δεν αναφέρονται οικονομικά προβλήματα εξαιτίας της καλής του οργάνωσης. Εδώ παρατηρείται σύμφωνα με την θεωρία ότι ο τρόπος χρηματοδότησης είναι ελλιπής καθώς το συγκεντρωτικό σύστημα χρηματοδότησης που επικρατεί δεν αρκεί να καλύψει πολλές από τις βασικές ανάγκες υλικοτεχνικής και κτιριακής υποδομής και πολλές από αυτές καλύπτονται με έκτακτες επιχορηγήσεις.

Όσον αφορά το προσωπικό των οργανώσεων απασχολούνται σε αυτές επιστημονικό προσωπικό όπως Κοινωνικοί λειτουργοί στο 3^ο και 2^ο Ειδικό Δημοτικό σχολείο ενώ μόνο το 3^ο ειδικό δημοτικό έχει ψυχολόγο, εκπαιδευτές ειδικής αγωγής, βοηθητικό προσωπικό όπως νοσηλευτές και για την αυτοεξυπηρέτηση των παιδιών ενώ υπάρχουν έντονες ελλείψεις σε κοινωνικούς λειτουργούς κυρίως στα νηπιαγωγεία, ψυχολόγους, λογοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές και εργασιοθεραπευτές. Οι ελλείψεις σε διεπιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής είναι ένα γεγονός που επηρεάζει αρνητικά όχι μόνο την διεκπεραίωση της σχολικής διδασκαλίας αλλά και της κάλυψης αναγκών των μαθητών και των γονέων τους στα πλαίσια της ψυχολογικής στήριξης αλλά και της οργάνωσης τους σε ομάδες που θα

⁸⁴ http://www.european-agency.org/publications/agency_publications/ereports/downloads/Key%20Principles%20Greek.doc

μπορούσαν να έχουν πιο ενεργό ρόλο στην αναζήτηση λύσεων και διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους. Μια διεπιστημονική ομάδα που αποτελείται από ψυχολόγους , κοινωνικούς λειτουργούς, ειδικούς εκπαιδευτές αλλά και βοηθητικό προσωπικό θα οδηγούσε σε μια καλύτερη διαδικασία συνεργασίας που θα προωθούσε την κάλυψη των αναγκών των μαθητών εντός του σχολείου χωρίς να είναι απαραίτητο οι μαθητές και οι γονείς τους να απευθύνονται σε άλλες υπηρεσίες που τους εξουθενώνουν οικονομικά και ψυχολογικά.

Τέλος αναφορικά με τις υποδομές και τον εξοπλισμό υπάρχουν πολλές ελλείψεις σχετικά με τις κτιριακές και υλικοτεχνικές υποδομές ενώ μόνο στο 2^ο Ειδικό Δημοτικό σχολείο υπάρχει εργαστήριο Η/Υ, βιβλιοθήκη και εποπτικό υλικό.

Παρεχόμενες υπηρεσίες και αναλυτικά προγράμματα

Παρεχόμενες υπηρεσίες των οργανώσεων είναι κατά κύριο λόγο η εκπαίδευση , η κοινωνική ένταξη και αλληλοαποδοχή των μαθητών, εξατομικευμένα προγράμματα , προγράμματα Προαγωγής Υγείας σε δυο από τις οργανώσεις, επίσης προγράμματα κυκλοφοριακής αγωγής, περιβαλλοντικής αγωγής και προγράμματα διατροφής και υγιεινής. Αυτό που παρατηρείται στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής είναι ότι όλη η εκπαιδευτική διαδικασία και τα προγράμματα επαφίονται σχεδόν ολοκληρωτικά στους εκπαιδευτικούς που αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν ένα εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό ψυχολογικό πλαίσιο χωρίς ιδιαίτερη βοήθεια και πολλές φορές χωρίς τις απαραίτητες γνώσεις, η βοήθεια που παρέχεται είναι περιπατητική από τους ειδικευμένους επιστήμονες με αποτέλεσμα μειωμένη λειτουργικότητα των σχολικών μονάδων.

Οι υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες που παρέχουν οι οργανώσεις στο σύνολο τους είναι ψυχολογική υποστήριξη των μελών, προγράμματα ανάπτυξης ατομικών δεξιοτήτων (π.χ. ατομική καθαριότητα), προγράμματα ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων (κυκλοφοριακή αγωγή). Μία οργάνωση προσφέρει επαγγελματικά εργαστήρια (π.χ. μαγειρική), μια οργάνωση προστατευμένη κατοικία με κατασκηνώσεις, τρεις οργανώσεις ενισχυτική διδασκαλία, μία οργάνωση φυσιοθεραπείες, όλες οι οργανώσεις προσφέρουν υπηρεσίες και προγράμματα άθλησης ενώ μόνο δύο υπηρεσίες φροντίδας υγείας σε συνεργασία με τα νοσοκομεία. Από την άλλη οι υποστηρικτικές συνοδευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στους

γονείς γίνεται μέσω του Κ.Δ.Α.Υ. και του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής. Οι ίδιες οι οργανώσεις φαίνεται ότι δεν προσφέρουν κάποια υπηρεσία συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης στους γονείς. Όλα τα παραπάνω οδηγούν σε συμπεράσματα έλλειψης οργάνωσης για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών καθώς οργανωτική δομή του σχολείου καθορίζει την ποσότητα και την ποιότητα των αναγκαίων πόρων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι δάσκαλοι για τη διδασκαλία των εκπαιδευόμενων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Η υποστήριξη μπορεί να προέλθει μέσα από το σχολείο, αλλά μπορεί επίσης να προέλθει από εξωτερικές υπηρεσίες στήριξης και άλλους συνεργαζόμενους φορείς και δεσμούς συνεργασίας.⁸⁵

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν για την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων μόνο τα δυο νηπιαγωγεία αναφέρουν ποσοστό επιτυχίας που κυμαίνεται από 25%-50%, ενώ στα ειδικά δημοτικά δεν είναι δυνατή η αναφορά στο ποσοστό αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων καθώς οι χρήστες και οι γονείς τους δεν γνωστοποιούν για το πόσο αποτελεσματικά είναι αλλά και για το αν καλύπτονται και σε ποιο ποσοστό οι ανάγκες τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει μια διεπιστημονική ομάδα που να σχεδιάζει και να αξιολογεί την επιτυχία των προγραμμάτων αλλά και των δράσεων που επιτελούνται στις σχολικές μονάδες ενεργοποιώντας και εντάσσοντας και τους γονείς στις διαδικασίες αξιολόγησης.

Μέσο γνωστοποίησης των υπηρεσιών και των προγραμμάτων αναφέρονται από τρεις οργανώσεις και είναι από τις υπηρεσίες, από τοπικές εφημερίδες και έντυπα αλλά και εκδηλώσεις του σχολείου και ο βαθμός επιτυχίας του κυμαίνεται από ικανοποιητικός έως πολύ καλός.

Στην πορεία των οργανώσεων η βοήθεια που έλαβαν ήταν οικονομική και σε μια οργάνωση τεχνική και συμβουλευτική από την Α'βάθμια εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα από το τμήμα Ειδικής Αγωγής, από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με δωρεές, από τον δήμο και από το Κ.Δ.Α.Υ., Κέντρο ψυχικής Υγιεινής και το Ιατροπαιδαγωγικό κέντρο όσον αφορά την συμβουλευτική. Από τα παραπάνω παρατηρείται ότι οι σχολικές μονάδες λόγω έλλειψης ειδικευμένου προσωπικού λαμβάνουν υπηρεσίες από άλλες κρατικές υπηρεσίες που καλύπτουν το σύνολο των αναγκών των μαθητών έως ένα βαθμό λειτουργώντας με μια υπολειμματική πολιτική

⁸⁵ Στασινός, Δημήτρης Π., 1991. *Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα: αντιλήψεις, θεσμοί και πρακτικές, κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία (1906-1989)*, Παιδαγωγική Σειρά

προσδίδοντας την γενικότερη κρατική εικόνα σε θέματα κοινωνικής πολιτικής στον Ελλαδικό χώρο.

Τέλος από το δυναμικό θεωρείται στο σύνολο των οργανώσεων ως το πιο δυνατό τους σημείο το επιστημονικό προσωπικό τους, οι εκπαιδευτές, οι εκπαιδευόμενοι, η ηγεσία και ο εξοπλισμός.

Συνεργασίες

Οι κύριοι φορείς που συνεργάζονται οι οργανώσεις είναι το Κ.Δ.Α.Υ. , το ΥΠ.Ε.Π.Θ., η Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με το Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο, την Πρόνοια, το ΠΑ.Γ.Ν.Η και το Βενιζέλειο, με τους γονείς, με συλλόγους γονέων και κηδεμόνων και με άλλες σχολικές μονάδες. Πιο σημαντικές θεωρούνται οι συνεργασίες με το ΥΠ.Ε.Π.Θ., με το Κ.Δ.Α.Υ. και με άλλες σχολικές μονάδες που επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στην κάλυψη κάποιων αναγκών τόσο των μαθητών όσων και των γονέων τους.

Τα μέλη της οργάνωσης συμμετέχουν και σε άλλες οργανώσεις αλλά γίνεται αναφορά μόνο από τα δυο Ειδικά Νηπιαγωγεία όσον αφορά το προσωπικό που συμμετέχει σε διδασκαλικούς συλλόγους και οι γονείς του ενός νηπιαγωγείου στον σύλλογο « Δικαίωμα στη Ζωή». Γενικότερα οι γονείς και οι μαθητές των οργανώσεων απευθύνονται και σε άλλες υπηρεσίες για την κάλυψη αναγκών που προκύπτουν από την αναπηρία καθώς οι σχολικές μονάδες δεν μπορούν να επικαλύψουν πολλές από τις ανάγκες που υπάρχουν. Αυτές οι υπηρεσίες είναι το Κ.Δ.Α.Υ., το Π.Α.Κ. (πρώην Π.Ι.Κ.Π.Α. , το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, το Ιατροπαιδαγωγικό κέντρο, η Ν.Ε.Λ.Ε. και η Πρόνοια και ενίοτε από τον ιδιωτικό τομέα, από όπου λαμβάνουν υπηρεσίες λογοθεραπείας, φυσιοθεραπείας και εργασιοθεραπείας και οικονομικής ενίσχυσης.

Από την ευρύτερη κοινότητα υπάρχει συμμετοχή αλλά σε περιπτώσεις κυρίως σχολικών εορτών και σε κάποιες σχολικές δραστηριότητες χωρίς ωστόσο να είναι ιδιαίτερη και ικανοποιητική.

Οι περιπτώσεις που προκύπτει η ανάγκη της συνεργασίας με την ευρύτερη κοινότητα του δήμου είναι για την κοινωνικοποίηση των μαθητών στο κοινωνικό σύνολο, στις εκπαιδευτικές δράσεις και προγράμματα, γεγονός που αποτελεί έναν ευρύτερο στόχο η σωστή ενημέρωση της κοινότητας για τις ανάγκες των μαθητών.

Στα παραπάνω βρίσκεται η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου και πως τα κοινωνικά δίκτυα επηρεάζουν θετικά τις σχολικές μονάδες που όπως παρατηρείται η συμμετοχή

είναι σχετικά μικρή και περιοδική γεγονός που προσδίδει την αναγκαιότητα ανάπτυξης των κοινωνικών δικτύων στην ευρύτερη κοινότητα και την ανάπτυξη της ενεργοποίησης της και της συμμετοχής του συνόλου προς όφελος των μαθητών και των γονέων τους. Διότι κύριος στόχος των κοινωνικών δικτύων είναι η συναισθηματική, ψυχολογική ή οικονομική στήριξη που μπορούν να αντλήσουν τα άτομα μέσω των κοινωνικών δικτύων που ανήκουν είναι η κοινωνική στήριξη με την ευρύτερη έννοια.

Η έλλειψη της κοινωνικής στήριξης και ο αποκλεισμός από τα κοινωνικά δίκτυα θεωρείται ότι μειώνει τις δυνατότητες των ατόμων να αντιμετωπίσουν τις αγχωγόνες καταστάσεις της ζωής, να αποκτήσουν κοινωνική ταυτότητα, να λάβουν συναισθηματική στήριξη ή υλική βοήθεια και να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες και πληροφορίες.⁸⁶

Δύο στις τέσσερις οργανώσεις θεωρούν επαρκή την ενημέρωσή τους για προγράμματα και δραστηριότητες άλλων φορέων ωστόσο υπάρχει επιτακτική ανάγκη για ακόμα καλύτερη και πιο εμπειριστατωμένη πληροφόρηση.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των οργανώσεων για τις σχέσεις τους με άλλες οργανώσεις της κοινότητας του Ηρακλείου κρίνονται θετικές μόνο από δύο οργανώσεις ενώ πολύ αρνητικές από τις άλλες δύο ενώ όλες έχουν εμπειρία συνεργασίας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση που περιορίζεται σε θέματα έκτακτης χρηματοδότησης, κάποιων δωρεών και εργασιών επισκευής και συντήρησης των κτιριακών εγκαταστάσεων που στεγάζονται οι σχολικές μονάδες. Συμπεραίνεται ότι η συνεργασία αυτή έχει να κάνει με θέματα χρηματοδότησης και υποδομής και όχι με κάτι πιο ουσιαστικό. Και σ' αυτή την περίπτωση παρατηρείται η έλλειψη ανάπτυξης των κοινωνικών δικτύων που μπορούν να επιφέρουν θετικές αλλαγές στις σχολικές μονάδες όπως και το γεγονός ότι μοιάζει να γίνεται μια προσπάθεια κάλυψης των αναγκών από οικονομικής πλευράς χωρίς ουσιαστικές αλλαγές για την κάλυψη συναισθηματικών και κοινωνικών αναγκών των μαθητών και των οικογενειών τους.

Οι οργανώσεις αξιολογώντας τις σχέσεις που έχουν αναπτύξει με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, την περιφερειακή Διοίκηση και την Κεντρική διοίκηση κρίνονται σε δύο από τρεις από τις οργανώσεις από θετικές έως πολύ θετικές ενώ από μια οργάνωση αρνητικές.

⁸⁶ OECD, (2001). The Well-being of Nations: The role of human and Social Capital, Paris.

Από τις οργανώσεις μόνο δύο συνεργάζονται με προγράμματα όπως το Καλλιπάτειρα που έχει στόχο την ισότητα και την μείωση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας και το πρόγραμμα Comenius.

Τέλος οι σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις είναι η έλλειψη βοηθητικού προσωπικού, κτιριακές και υλικοτεχνικές ελλείψεις, έλλειψη υποστηρικτικών πλαισίων για τους μαθητές μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης τους, γενικότερες οικονομικές δυσκολίες και τέλος συνεργασία με τους γονείς των μαθητών που έχουν χαμηλό κοινωνικοπολιτισμικό επίπεδο. Ως λύση όλων των παραπάνω δυσκολιών προτείνεται από τις οργανώσεις χρηματοδότηση, διορισμός προσωπικού, ίδρυση Κέντρου Ημέρας για παιδιά με αναπηρίες, επιμόρφωση και ενημέρωση των μελών και παρέμβαση υποστηρικτικών υπηρεσιών στις οικογένειες των μαθητών.

Χαρακτηριστικά οργάνωσης

Σχετικά με τα χαρακτηριστικά της οργάνωσης ζητήθηκε από τους διευθυντές να αξιολογήσουν τα εξής: την ποιότητα της διοίκησης, την συμμετοχή της διοίκησης, τις ικανότητες της οργάνωσης και την ποιότητα του προσωπικού, οι οργανώσεις αξιολογούν όλα τα παραπάνω σε μια κλίμακα από πολύ καλά ως ανεπαρκή ως επί το πλείστον πολύ καλά έως μέτρια. Παρατηρείται ότι η έλλειψη διεπιστημονικού προσωπικού- μιας οργανωμένης ομάδας που θα σχεδιάζει και θα αξιολογεί τις δράσεις με εμπειρογνωμοσύνη είναι σχεδόν ανύπαρκτη με αποτέλεσμα οι αξιολογήσεις που γίνονται να είναι μονόπλευρες ή όχι εμπειροστατωμένες. Έτσι δεν υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα αξιολογικά κριτήρια που θα παρουσιάζουν την πλήρη εικόνα που επικρατεί στις ειδικές σχολικές μονάδες και επομένως δεν μπορούν να ζητηθούν και αλλαγές με συγκεκριμένα επιχειρήματα και κριτήρια που θα ωθήσουν σε αναπτυξιακές πολιτικές για την καλύτερευση των συνθηκών στα σχολεία ειδικής αγωγής.

Η πρόσληψη του προσωπικού γίνεται μέσω Α.Σ.Ε.Π. και επετηρίδας και σε μια μόνο περίπτωση με απόφαση του συμβουλίου.

Η διαθεσιμότητα προσωπικού στην αγορά εργασίας κρίνεται από τις περισσότερες οργανώσεις ότι υπάρχει μέτρια διαθεσιμότητα έως ανεπάρκεια όσον αφορά επιστημονικό προσωπικό, εκπαιδευτές, βοηθητικό προσωπικό και γραμματεία, ενώ μια μόνο οργάνωση θεωρεί ότι υπάρχει πληθώρα σε όλα.

Η συμμετοχή των γονέων κρίνεται ότι γίνεται κατά κανόνα έως ελάχιστα. Όσον αφορά την συμμετοχή των γονέων κρίνοντας από θεωρητική πλευρά την όλη εμπλοκή τους παρατηρείται ότι χρειάζονται ιδιαίτερη στήριξη ψυχολογική, κοινωνική και οικονομική και οι υπηρεσίες ή σχολικές μονάδες ή ακόμα και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον δεν είναι σε θέση να τα προσφέρουν στο μέγιστο βαθμό που απαιτείται μα αποτέλεσμα να νιώθουν απομονωμένοι, κουρασμένοι και ψυχολογικά εξουθενωμένοι, όλα αυτά είναι απόρροια μιας ελλειμματικής κοινωνικής πολιτικής και μιας έλλειψης κοινωνικών δικτύων.

Τα μέτρα, οι δομές και τα προγράμματα που θα βοηθούσαν στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία σύμφωνα με τις οργανώσεις είναι:

- Κτιριακές υποδομές, ώστε να υπάρχουν αίθουσες για προγράμματα εργοθεραπείας, λογοθεραπείας, φυσιοθεραπείας, πισίνα και με την τοποθέτηση ειδικοτήτων στα νηπιαγωγεία.
- Αύξηση επιδομάτων και γενικότερη οικονομική ενίσχυση σε κάθε οικογένεια που έχει άτομα με αναπηρίες για την κάλυψη των αναγκών τους. Τουλάχιστον 1.500 ευρώ μηνιαίως.
- Κατάλληλη ενημέρωση
- Οικογενειακά προγράμματα
- Προγράμματα συμβουλευτικής
- Οικονομική ενίσχυση
- Κοινωνικά προγράμματα και
- Προγράμματα ευαισθητοποίησης
- Δημιουργία δομών για απόκτηση προεπαγγελματικών δραστηριοτήτων
- Δομές για επαγγελματική αποκατάσταση
- Δομές για αυτόνομη διαβίωση και
- Δομές για δημιουργική απασχόληση
- Δημιουργία Κέντρων Ημέρας

Όλα τα παραπάνω για να επιτευχθούν για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών με αναπηρίες και των γονέων τους είναι σημαντικό να δημιουργηθούν αναπτυξιακές πολιτικές στην κοινωνική πολιτική αλλά και ανάπτυξη των κοινωνικών δικτύων που θα μπορούν να δώσουν στήριξη και να συνδεθεί με παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής και την αίσθηση ευημερίας του ατόμου. Η ανάπτυξη δικτύων μεταξύ προσώπων αλλά κυρίως μεταξύ οργανισμών και υπηρεσιών ή φορέων συλλογικής

δράσης ως απόρροια του κοινωνικού κεφαλαίου αναδομεί ποιοτικά το κοινωνικό γίνεσθαι, καθώς μετασχηματίζει τις στάσεις των πολιτών και το αίσθημα της κοινωνικής ευθύνης.⁸⁷

Τέλος όσον αφορά μια γενική τοποθέτηση στο θέμα αναπηρία –κοινωνική ένταξη – αποδοχή αναφέρεται στο σύνολο των οργανώσεων η ανάγκη την εξάλειψη της ρατσιστικής διάθεσης απέναντι στα άτομα με αναπηρία, η σωστή ενημέρωση όλων ώστε τα άτομα με αναπηρία να ενταχθούν ως ισότιμα μέλη στο κοινωνικό σύνολο.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός των ατόμων με αναπηρίες μπορεί να επιτευχθεί μέσω του κοινωνικού συνυπολογισμού. Ο κοινωνικός συνυπολογισμός είναι μια σύνθετη έννοια που προσδιορίζεται μέσα από πέντε διαστάσεις , οι οποίες έχουν οριστεί από το ίδρυμα Laidlaw του Καναδά.

Οι πέντε διαστάσεις είναι οι εξής:

6. **Εκτιμημένη αναγνώριση:** που παρέχει την αναγνώριση και τον σεβασμό στα άτομα και τις ομάδες που θεωρούνται κοινωνικά αποκλεισμένες. Παραδείγματος χάριν , πολιτικές και προγράμματα που αναγνωρίζουν τις διαφορές στην ανάπτυξη των παιδιών και των ατόμων γενικότερα και δεν εξισώνουν την ανικανότητα με την παθολογία , αλλά μέσω της αναγνώρισης μιας δημόσιας πολιτικής που συμπεριλαμβάνει προγράμματα που υποστηρίζουν την ένταξη των ατόμων στην κοινωνική συμμετοχή.
7. **Ανθρώπινη ανάπτυξη:** όπου περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι διαδικασίες που δεν παγιώνουν τα ταλέντα, τις δεξιότητες, τις ικανότητες και τις επιλογές των παιδιών και των ενηλίκων για μια αξιοπρεπή και ποιοτική ζωή. Όπου θα εξασφαλίζονται η εκμάθηση και οι αναπτυξιακές ευκαιρίες για όλους μέσα από τα κοινοτικά προγράμματα που προάγουν όλα τα παραπάνω.
8. **Συμμετοχή και δέσμευση:** μέσω της κατάλληλης υποστήριξης των ατόμων με αναπηρίες και των οικογενειών τους για την προώθηση της ενεργούς συμμετοχής τους στην κοινότητα και την κοινοτική ζωή. Παραδείγματος χάριν με τη δέσμευση και τον έλεγχο των υπηρεσιών από τα άτομα με αναπηρίες και των οικογενειών τους, μέσω προτάσεων και αποφάσεων που θα λαμβάνουν οι ίδιοι για την καλύτερη λειτουργία των παρεχόμενων υπηρεσιών.

⁸⁷ Στασινός , Δημήτρης Π., 1991. *Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα: αντιλήψεις, θεσμοί και πρακτικές, κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία (1906-1989)*, Παιδαγωγική Σειρά OECD, (2001). *The Well-being of Nations: The role of human and Social Capital*, Paris.

- 9. Εγγύτητα:** όπου παρέχονται ευκαιρίες για αλληλεπιδράσεις και μείωση αποστάσεων μεταξύ των ατόμων ή ομάδων που είναι κοινωνικά αποκλεισμένες και της ευρύτερης κοινότητας που ζουν. Παραδείγματος χάριν, κοινοί δημόσιοι χώροι όπως πάρκα και βιβλιοθήκες εύκολα προσβάσιμοι σε όλους, όπως και ενσωματωμένες τάξεις σε σχολεία.
- 10. Υλική ευημερία:** η ύπαρξη όλων των απαραίτητων υλικών πόρων που θα επιτρέπει στα άτομα με αναπηρίες και στις οικογένειες τους να συμμετέχουν πλήρως στην κοινοτική ζωή. Αυτό περιλαμβάνει όλες εκείνες τις πολιτικές που θα καλύπτουν επαρκώς τα εισοδήματα αυτών των ατόμων και των οικογενειών τους για μια καλύτερη ζωή.⁸⁸

9.3 Συζήτηση για το απογραφικό δελτίο των μαθητών- γενικά στοιχεία και των τεσσάρων οργανώσεων

Για τα απογραφικά δελτία- ερωτηματολόγια των μαθητών και των τεσσάρων οργανώσεων αξίζει να αναφερθούν κάποια γενικά πλην όμως σημαντικά στοιχεία που αφορούν το σύνολο των μαθητών με αναπηρίες που φοιτούν στις Πρωτοβάθμιες ειδικές σχολικές μονάδες στο Δήμο Ηρακλείου.

Όσον αφορά το είδος της αναπηρίας των μαθητών παρατηρείται ότι 7 στους 10 μαθητές έχουν νοητική υστέρηση, 4 στους 10 κινητική αναπηρία και 3 στους 10 αυτισμό, γεγονός αποτελεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών παρουσιάζουν σύνθετες αναπηρίες και διαταραχές τόσο μαθησιακές όσο και ψυχοκινητικές.

Σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50% του συνόλου το μαθητών η σωματική και κοινωνική λειτουργικότητα τους επηρεάζεται θετικά από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον όπως και η κοινωνική τους λειτουργικότητα επηρεάζεται θετικά από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

⁸⁸ <http://www.voicesforchildren.ca/report-Sep2002-1.htm>

Η κατηγορία αναπηρίας που ανήκει το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών είναι μέτρια , ακολουθεί η σοβαρή αναπηρία, η πολύ σοβαρή μορφή αναπηρίας και τέλος μαθητές με ελαφρά μορφή αναπηρίας.

Οι γονείς των μαθητών έχουν μορφωτικό επίπεδο ως επί το πλείστον πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ακολουθούν αυτοί που έχουν τελειώσει και την δευτεροβάθμια ενώ ελάχιστοι είναι αυτοί που έχουν τελειώσει Α.Ε.Ι ή Τ.Ε.Ι.

Οι υπηρεσίες που λαμβάνει το σύνολο των μαθητών από τις οργανώσεις είναι η εκπαίδευση, η ψυχολογική υποστήριξη και η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων ενώ σε μικρό ποσοστό κάποιοι μαθητές λαμβάνουν υπηρεσίες λογοθεραπείας , φυσιοθεραπείας και εργοθεραπείας.

Όσον αφορά την εκπαίδευση των μαθητών μόνο 18 από τα 62 άτομα μπορούν να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση τα 29 άτομα από τα 62, να εργαστούν ανεξάρτητα 18 από τα 62, να εργαστούν σε προστατευόμενο χώρο 38 από τα 62, να ζήσουν σε ανεξάρτητη κατοικία 11 από τα 62, να ζουν σε προστατευμένο χώρο 40 από τα 62 και να βασίζονται στην οικογένεια τους 39 από τα 62 άτομα.

9.4 Συμπεράσματα- επαλήθευση ερευνητικών υποθέσεων

Έπειτα από την ανάλυση των ερωτηματολογίων παρατηρείται ότι:

1^η ερευνητική υπόθεση:

Οι ανάγκες των μαθητών με αναπηρία που φοιτούν στις σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής στον Δήμο Ηρακλείου δεν καλύπτονται από τις υπάρχουσες δομές.

Οι ανάγκες αυτές δεν καλύπτονται από τις σχολικές μονάδες που φοιτούν οι μαθητές καθώς υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις και ανεπάρκειες σε πόρους χρηματικούς και έμψυχου εργατικού και επιστημονικού προσωπικού αλλά και οι κατάλληλες κτιριακές και υλικοτεχνικές υποδομές.

1^ο ερευνητικό ερώτημα:

- Ποια είναι η εκτίμηση των διευθυντών των σχολικών μονάδων για τις ανάγκες που παρουσιάζονται τόσο στις δομές όσο και στους μαθητές που φοιτούν σ' αυτές;

Αυτό προκύπτει από τις απαντήσεις των διευθυντών για την έλλειψη των κατάλληλων πόρων και πηγών που θα τροφοδοτούσαν τις σχολικές μονάδες με όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία (υλικοτεχνικός και κτιριακός εξοπλισμός, βοηθητικό και επιστημονικό προσωπικό, ελλειπής ενημέρωση για ευρωπαϊκά και κρατικά προγράμματα) για την κατάλληλη κάλυψη των αναγκών των μαθητών.

2^ο ερευνητικό ερώτημα:

- Υπάρχουν επαρκείς πόροι για την κάλυψη των αναγκών;

Οι πόροι που διαθέτουν στις σχολικές μονάδες δεν επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών καθώς η χρηματοδότηση δεν επαρκεί για την κατάλληλη υλικοτεχνική, κτιριακή και σε έμψυχο δυναμικό υποδομή.

Συνδεδεικμένα με την θεωρία προκύπτει ότι η χρηματοδότηση που δίνεται στις σχολικές μονάδες είναι ως επί το πλείστον συγκεντρωτική με αποτέλεσμα οι πόροι και οι πηγές που τροφοδοτούνται οι ειδικές σχολικές μονάδες να μην επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών, καθώς δεν υπάρχει μια οικονομική πολιτική που θα είναι πιο αποκεντρωμένη και η τοπική αυτοδιοίκηση που γνωρίζει καλύτερα τις ανάγκες των πολιτών, των υπηρεσιών και των οργανώσεων δεν έχει την δυνατότητα να χρηματοδοτεί.

2^η ερευνητική υπόθεση:

- Η ευρύτερη κοινότητα, οι κρατικές υπηρεσίες και οι διάφοροι φορείς που βρίσκονται στον Δήμο Ηρακλείου συνεργάζονται αρμονικά με τις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής για να καλύπτουν ικανοποιητικά τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρία.

Ερευνητικά ερωτήματα:

- Με ποιους φορείς συνεργάζονται;
- Ποιές είναι οι παρεχόμενες υπηρεσίες και προγράμματα που αναπτύσσονται σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την ευρύτερη κοινότητα που υπάρχουν οι σχολικές μονάδες;

- Τα μέλη της οργάνωσης είναι χρήστες και άλλων υπηρεσιών για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν από την αναπηρία και ποιες υπηρεσίες είναι αυτές;
- Η πληροφόρηση και η ενημέρωση για άλλα προγράμματα και δραστηριότητες άλλων φορέων που ασχολούνται με θέματα αναπηρίας είναι επαρκής;
- Πως αξιολογούνται συνολικά οι σχέσεις των σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Ειδικής Αγωγής με τις άλλες οργανώσεις της κοινότητας του Ηρακλείου και ποιος ο βαθμός ικανοποίησης της μεταξύ τους συνεργασίας;

Η δεύτερη ερευνητική υπόθεση επαληθεύεται και αυτή καθώς οι σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής συνεργάζονται θετικά και πολύ αρμονικά με την ευρύτερη κοινότητα του Δήμου Ηρακλείου, με τις υπηρεσίες και άλλες οργανώσεις ώστε να καλυφθούν πολλές από τις εκφρασμένες ανάγκες των μαθητών με αναπηρία, συμπληρώνοντας το έργο των σχολείων.

Η συνεργασία αυτή είναι κυρίως σε θέματα κάλυψης οικονομικών και υλικοτεχνικών αναγκών.

Τέλος οι ανάγκες των μαθητών όσον αφορά λογοθεραπείες, εργοθεραπείες και φυσιοθεραπείες καλύπτονται από δημόσιες υπηρεσίες αλλά σε μεγάλο ποσοστό και από τον ιδιωτικό τομέα δείχνοντας για μια ακόμα φορά τις ελλείψεις που υπάρχουν στον δημόσιο φορέα.

Συνδεδεκά με την θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου παρατηρείται πως αν και υπάρχει η στήριξη των κοινωνικών δικτύων στην ευρύτερη κοινότητα του δήμου Ηρακλείου ωστόσο η αυτή η στήριξη περιορίζεται κυρίως στην χρηματοδότηση και γενικότερα περιοδική συμμετοχή σε σχολικές εορτές και εκδηλώσεις. Είναι επομένως επιτακτική ανάγκη η ανάπτυξη δικτύων μεταξύ προσώπων αλλά κυρίως μεταξύ οργανισμών και υπηρεσιών ή φορέων συλλογικής δράσης ως απόρροια του κοινωνικού κεφαλαίου που αναδομεί ποιοτικά το κοινωνικό γίγνεσθαι, καθώς μετασχηματίζει τις στάσεις των πολιτών και το αίσθημα της κοινωνικής ευθύνης.

Κεφάλαιο 10^ο: Προτάσεις

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι προτάσεις που παρατίθενται είναι οι εξής:

- Ύπαρξη βοηθητικού και εξειδικευμένου προσωπικού στα Ειδικά Δημοτικά και Νηπιαγωγεία.

Σύμφωνα με την έρευνα, η έλλειψη του προσωπικού, ξεκινώντας από το βοηθητικό και συνεχίζοντας στο επιστημονικό προσωπικό δυσχεραίνει το έργο των εκπαιδευτικών καθώς σε πολλές περιπτώσεις καλούνται να αναλάβουν δράσεις για τις οποίες δεν είναι στην αρμοδιότητα τους. Έχοντας μια στοιχειώδη κάλυψη τα σχολεία, σε προσωπικό (βοηθητικό και επιστημονικό) μπορεί με αυτόν τον τρόπο να αποδεσμεύσει τους εκπαιδευτικούς από άλλα καθήκοντα και το σημαντικότερο όλων η ουσιαστικότερη βοήθεια που μπορεί να λάβει ένα παιδί με ειδικές ανάγκες από το σχολικό πλαίσιο.

- Λογοθεραπεία στα Ειδικά Σχολεία

Σημαντική βοήθεια σε πολλές οικογένειες και φυσικά στα ίδια τα παιδιά είναι η ύπαρξη λογοθεραπείας στα ειδικά σχολεία. Οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, ένα μεγάλο μέρος των οικογενειών των μαθητών σύμφωνα με την έρευνα, δεν τους επιτρέπει την ιδιωτική χρήση της υπηρεσίας. Η ύπαρξη λογοθεραπείας στα σχολεία μπορεί να ανακουφίσει πολλές οικογένειες και φυσικά η πολύτιμη βοήθεια που μπορεί να προσφερθεί στα ίδια τα παιδιά.

- Καλύτερα διαμορφωμένοι χώροι στο σχολικό πλαίσιο.

Ένα σημαντικό στοιχείο που δίνουν τα στοιχεία της έρευνας είναι οι ακατάλληλοι χώροι στο σχολείο σε σχέση με την διαμόρφωση τους. Οι ήδη διαμορφωμένοι χώροι στο σχολείο πολλές φορές δεν επιτρέπουν την πρόσβαση των παιδιών με κινητικά προβλήματα στους διάφορους χώρους του σχολείου. Αναγκαία θεωρείται η ύπαρξη καλύτερης δομής σε σχέση με τους χώρους κάτι που θα δώσει την δυνατότητα σε πολλά από τα παιδιά να έχουν καλύτερη πρόσβαση στο σχολικό πλαίσιο χωρίς να χρειάζονται την υποστήριξη των εκπαιδευτών ή των γονιών τους επίσης για να μπορούν να κινηθούν.

➤ Ολοήμερα Ειδικά σχολεία (Νηπιαγωγεία και Δημοτικά)

Η δημιουργία ολοήμερων σχολείων, σύμφωνα πάντα με την έρευνα, θα μπορούσε να δώσει μια ανάσα βοήθειας στις οικογένειες των παιδιών καθώς οι ώρες του σχολείου δεν επαρκούν πρώτον για την διεκπεραίωση διαφόρων αναγκών της οικογένειας και δεύτερον οι περισσότερες ώρες απασχόλησης στο σχολείο για τα παιδιά θα μπορούσαν να βοηθήσουν περισσότερο στην ίδια την εκπαίδευση τους.

➤ Οικογενειακή και προσωπική Υποστήριξη από ειδικούς (Ψυχολόγους, Κοινωνικούς Λειτουργούς κ.α)

Η υποστήριξη των οικογενειών, από ψυχολογικής άποψης, θα μπορούσε να βοηθήσει την οικογένεια ώστε να μπορούν και οι ίδιοι να βοηθήσουν περισσότερο τα παιδιά του αφού πρώτα θα έχουν βοηθηθεί και οι ίδιοι. Το ζήτημα της υποστήριξης των οικογενειών αλλά και μεμονωμένων προσώπων της οικογένειας από το σχολικό περιβάλλον, θεωρείται απαραίτητη καθώς σε πολλές περιπτώσεις η οικονομική αδυναμία πολλών οικογενειών δεν τους επιτρέπει να την αναζητήσουν ιδιωτικά, άλλωστε μέσα από το σχολικό πλαίσιο και αν υπάρχουν οι ειδικοί, πιθανότατα θα γνωρίζουν την κάθε περίπτωση κάτι που θα διευκολύνει και το έργο των ειδικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Αγγελοπούλου-Σακαντάμη, Ν. (Χ.Χ) *Ειδική Αγωγή. Βασικές Αρχές και Μέθοδοι*. Θεσσαλονίκη(χ.ε.)
- Αναγνώστου, Λεύτερης, Ζώνιου-Σιδέρη, Anstotz Christoph, 1994. *Βασικές αρχές της παιδαγωγικής για τα νοητικά καθυστερημένα άτομα*. (Ειδική αγωγή), Αθήνα.
- Βασιλείου Γ., Τα εκπαιδύσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά και έφηβοι, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998
- Γκαλλάν, Α., Γκαλλάν., Ζ., Το παιδί με νοητική καθυστέρηση και η κοινωνία, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997
- Δαουτόπουλος, Γ. (1997). *Τοπική Ανάπτυξη*. Δαουτόπουλος
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α.(1991). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους*. Αθήνα: Βιβλιογονία
- Καλαντζη- Αζίζι, Α., Μπεζεβέγκης, Η. (2000). *Θέματα ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καραμάνου, Α. (2006). *Κοινωνικό Κεφάλαιο και Μετανάστευση*. Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αθήνα
- Κυπριωτάκης, Α.(2001). « *Μια παιδαγωγική ένα σχολείο για όλα τα παιδιά*». Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα
- Κουκουλογιάννου-Δορζιώτου, Ε. (1992). *Αποκατάσταση ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: (χ.ε.)
- Κρουσταλάκη Γ., Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο, (χ. χ.), Αθήνα (χ.ε.)
- Κωσταράς, Δ., *Στο ειδικό σχολείο*, (χ.ε.) Αθήνα 2001
- Μάνου, Ν., Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη:1997,

- Ματινοπούλου, Υ.(1988). *Η Σημερινή κατάσταση των νοητικά υστερούντων ατόμων*. Ίδρυμα ερευνών για το παιδί, Αθήνα(χ.ε)
- Μερακλής Μ., *Παιδαγωγικά της Λαογραφίας*, Αθήνα : Ιωλκός, 2001.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1979). *Νοητική καθυστέρηση*. Αθήνα(χ.ε)
- Παπάνης, Ε. (2007). *Κοινωνικό Κεφάλαιο και Κοινωνική Ανάπτυξη*. Πανεπιστήμιο Μυτιλήνης
- Παπανής, Ε. , Ρόντος, Κ. (2005). *Ψυχολογία-Κοινωνιολογία της Εργασίας και Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού: Θεωρία και Εμπειρική Έρευνα* . Αθήνα: Σιδέρης
- Παρασκευοπούλου, Ι., *Αγωγή των νοητικώς καθυστερημένων*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1977
- Ρεντούμης, Τ., Μητσοτάκης, Κ., Ζάβρας, Α. (2004). *Ανάπτυξη του Κοινωνικού Κεφαλαίου και Ενεργοποίηση των Πολιτών: μια νέα πολιτική πρακτική*. Φιλελεύθερη Έμφαση,
- Σαχίνου, Ι., Κούκκος, Μ. (1997). *Η προσπελασιμότητα βασική προϋπόθεση για την κοινωνική ένταξη των Α.Μ.Ε.Α. στην πόλη μας*. Θεσσαλονίκη
- Σούλης, Σπυρίδων – Γεώργιος, 1997. *Τα παιδιά με βαριά νοητική καθυστέρηση και ο κόσμος τους : Άτομα με πολλαπλές αναπηρίες*, Αθήνα : Gutenberg.
- Σταθόπουλος, Π.(1999). *Κοινωνική Πρόνοια. Μια γενική θεώρηση*. Αθήνα: Έλλην
- Σπιλάνης, Ι. (2004). *Στρατηγικές ανάπτυξης σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές*. Αθήνα: Gutenberg
- Στασινός , Δημήτρης Π., 1991. *Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα: αντιλήψεις, θεσμοί και πρακτικές, κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία (1906-1989)*, Παιδαγωγική Σειρά.
- . Χαρούπιας, Α. & Βρέτταρος, Ι. (1995). *Η εκπαίδευση των u949 εκπαιδευτικών της δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις Νέες Τεχνολογίες*. Πρακτικά Β' Πανελλήνιου Συνεδρίου με θέμα: *Διδακτική των Μαθηματικών και Πληροφορική στην Εκπαίδευση*, Σύγχρονη Εποχή Κύπρου, Λευκωσία και (β) Burgess, Robert et al (1993). *Implementing in-service education and training*. Bristol, U.K.: The Falmer Press,
- Χρηστάκης, Κ. (2006). «*Η εκπαίδευση των παιδιών με δυσκολίες. Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή*» . Αθήνα : Ατραπός.

- Χτούρης, Σ. , Χτούρης, Γ., Αμίτσης, Γ., Γράβαρης, Σ. (1993) *Θεσμοί και ρυθμίσεις της Κοινωνικής Πολιτικής*. Αθήνα: Παπαζήσης

B. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Litwin, H. (1998). “ *Social network type and health status in a national sample of elderly Israelis*”. *Social Science and Medicine*, 46.
- Berkman, L., (2000). “*Social support, social networks, social cohesion and health*”, *Social Work in Health Care*, 31(2).
- .Polychronopoulou, St. (1985) *The education of the handicapped adolescent: Transition from school to working life*. Paris, Chateau de la Muette, O.F.C.D
- OECD, (2001). *The Well-being of Nations: The role of human and Social Capital*, Paris
- Shakespeare, T. & Watson, N. (2001b) *The social model of disability: an outdated ideology?*, *Research in Social Science and Disability* volume
- Grand, Emma.(2001). “ *Social Capital and Community Strategies: Neighbourhood Development in Guatemala City*”. *Development and Change*, vol.32(2001), σελ. 975-997

Γ. Περιοδικά /άρθρα

- Χριστοφή Μ. 2005. *Περιοδικό Αναπηρία* (τεύχος 02) σελ. 5

Δ. Internet

- <http://www.tzampazi.gr/textshow.php?id=532>
- http://www.fa3.gr/eidiki_agogi/17-istoriki-diadromi-after-70-today.htm
- <http://www.disabledandproud.com/selfdefinition.htm#med>
- <http://www.brainhe.com/TheSocialModelofDisabilityText.html#history>
- http://www.southamptoncil.co.uk/social_model.htm
- http://www.2search.gr/psychology/view.asp?article=1&cat_id=6
- <http://www.voicesforchildren.ca/report-Sep2002-1.htm>
- <http://metarithmisi.gr/el/readArchives.asp?catID=19&page=1&subCatID=0&extID=268>
- Eurostat 1995, *Statistics in Focus 1995/10, Disabled Persons: Statistical Data*
- http://ec.europa.eu/employment_social/disability/strategy_en.html

- http://www.pspa.uoa.gr/data/download/ede/conferences/KDP_2003/Proceedings/Lepida_Styliani.pdf
- <http://www.disabled.gr/lib/?p=7762>
- <http://www.anaplasia-rehab.gr/diak2.htm>
- http://users.forthnet.gr/ath/polyzois/n2817_2000a.htm#Αρχή%20Σελίδας
- <http://www.syn.gr/syncorfu/dial020216.htm>
- <http://www.noesi.gr/node/881>
- http://kapodistriako.uoa.gr/stories/print.php?id=107_de_01
- http://paroutsas.jmc.gr/spec_ag.htm
- <http://www.economist.gr/modules/news/article.php?storyid=4497>
- <http://www.cpe.gr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=53>
- http://epeaek.ncsr.gr/library_attach/20041261621220.CharoupiasPart_2-1.pdf
- http://www.europeanagency.org/publications/agency_publications/ereports/downloads/Key%20Principles%20Greek.doc
- http://epeaek.ncsr.gr/library_attach/20041261621220.CharoupiasPart_2-1.pdf
- <http://www.specialeducation.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=16>
- http://dyspraxia-odysea.blogspot.com/2008/05/blog-post_24.html
- http://www.arsi.gr/dev_problems/noitikisterisi.html
- http://www.pi-schools.gr/special_education/elafria_kathisterisi/metria-elafria-kathisterisi-01.pdf
- <http://epapanis.blogspot.com> accessed
- Disabled Living Foundation, (2006), “Disability awareness”,
- http://www.teicrete.gr/users/kutrulis/Kutrulis_lib/Arhio/
- http://epapanis.blogspot.com/2007/09/blog-post_5623.html
- http://www.epyna.gr/~agialama/synedrio_syros_3/eidiki_agogi/fytros580_595.pdf
- http://www.pasipka.gr/arthra/nomothesia/xartis_dikaiomaton.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Εκπαίδευση ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις

ΦΕΚ Α'78/14.03.2000 ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ.2817/2000

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδουμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Άρθρο 1

Έννοια, σκοπός και καθεστώ

1. Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κατά την έννοια του παρόντος, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων.

2. Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσοι:

α) Έχουν νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα.

β) Έχουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες) ή ακοής (κωφοί, βαρήκοοι).

γ) Έχουν σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπεδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας.

δ) Έχουν προβλήματα λόγου και ομιλίας.

ε) Έχουν ειδικές δυσκολίες στη μάθηση, όπως δυσλεξία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία.

στ) Έχουν σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης.

3. Στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες περιλαμβάνονται επίσης πρόσωπα νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας που δεν ανήκουν σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις, αλλά έχουν ανάγκη από ειδική εκπαιδευτική προσέγγιση και φροντίδα για ορισμένη περίοδο ή για ολόκληρη την περίοδο της σχολικής ζωής τους.

Οι μαθητές για τους οποίους δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις των παραγράφων 2 και 3, καθώς και οι μαθητές που για μόνο το λόγο ότι η μητρική τους γλώσσα δεν είναι ελληνική, εμφανίζουν μειωμένη σχολική επίδοση, δεν θεωρούνται άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

4. α) Γλώσσα των κωφών και βαρήκων μαθητών είναι η ελληνική νοηματική.

β) Κατά τη διδασκαλία μπορεί να χρησιμοποιούνται κατ' εξαίρεση και άλλα επιβοηθητικά μέσα που είναι εφικτά και επιστημονικά αποδεκτά, όπως αυτά καθορίζονται με απόφαση του υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Απαραίτητο προσόν για την τοποθέτηση εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού στις Σ.Μ.Ε.Α. κωφών και βαρηκόνων είναι η γνώση της νοηματικής γλώσσας.

5. Οι ειδικές περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων διαπιστώνονται από τα Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.).

6. Στα άτομα που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται ειδική εκπαίδευση, η οποία στο πλαίσιο των σκοπών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης επιδιώκει ιδιαίτερα:

- α) την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους,
- β) τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή επανένταξή τους στο κοινό εκπαιδευτικό σύστημα και η συμβίωση με το κοινωνικό σύνολο,
- γ) την επαγγελματική τους κατάρτιση και τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία,
- δ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη.

7. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων λαμβάνονται μέτρα και παρέχονται υπηρεσίες στα παραπάνω άτομα ηλικίας έως 22 ετών σε όλες τις τάξεις των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως η κατάρτιση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας, η χρησιμοποίηση διδακτικού υλικού και η χορήγηση οργάνων και λοιπού ειδικού εξοπλισμού και γενικά κάθε είδους διευκολύνσεις και εργονομικές διευθετήσεις. Στις υπηρεσίες περιλαμβάνονται ιδίως η διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες, η αξιολόγηση, η παιδαγωγική και ψυχολογική υποστήριξη, η φυσικοθεραπεία, η εργοθεραπεία, η αγωγή λόγου, η κοινωνική και συμβουλευτική εργασία, η μεταφορά και η μετακίνηση και κάθε άλλο μέτρο ή υπηρεσία που υποστηρίζουν την ισότιμη μεταχείριση των ατόμων με ειδικές ανάγκες: Όπου στις διατάξεις του παρόντος αναφέρεται διάγνωση νοείται η διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών.

8. Για τη διαμόρφωση των μέτρων που λαμβάνονται διατυπώνει τις απόψεις του και εκείνος που έχει την επιμέλεια των ατόμων με ειδικές ανάγκες, που προσκαλείται για το σκοπό αυτόν από τις κατά περίπτωση αρμόδιες υπηρεσίες ή φορείς.

9. Η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται δωρεάν από το κράτος σε δημόσια σχολεία. Η μορφή των σχολείων αυτών προσδιορίζεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών.

10. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι αποκλειστικός φορέας για την ειδική αγωγή ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στις διαδικασίες ίδρυσης, λειτουργίας και εποπτείας κέντρων και εργαστηρίων ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης ατόμων με ειδικές ανάγκες αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας συμπράττει και ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εφόσον φοιτούν σε αυτά άτομα με ειδικές ανάγκες σχολικής ηλικίας.

11. Η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, γενική, τεχνική - επαγγελματική παρέχεται στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία, κατά περίπτωση, οργανώνονται, στελεχώνονται, εξοπλίζονται και υποστηρίζονται κατάλληλα, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία διδακτική και Ψυχοπαιδαγωγική υποστήριξη των ατόμων αυτών. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορεί να φοιτούν.

α) Στη συνήθη σχολική τάξη με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, ο οποίος υπηρετεί στα Κ.Δ.Α.Υ. ή στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και ορίζεται από το Κ.Δ.Α.Υ..

β) Σε ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα τμήματα ένταξης που λειτουργούν μέσα στα σχολεία της γενικής και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

12. Όταν η φοίτηση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα σχολεία του

κοινού εκπαιδευτικού συστήματος ή στα τμήματα ένταξης καθίσταται ιδιαιτέρως δύσκολη, λόγω του είδους και του βαθμού του προβλήματός τους, η εκπαίδευση των παιδιών αυτών παρέχεται:

- α) σε αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής,
- β) σε σχολεία ή τμήματα που λειτουργούν είτε ως αυτοτελή είτε ως παραρτήματα άλλων σχολείων σε νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης, ιδρύματα αγωγής ανηλίκων ή ιδρύματα χρονίως πασχόντων ατόμων, εφόσον οι διαβιούντες ή νοσηλεύόμενοι σε αυτά είναι παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- γ) στο σπίτι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στην περίπτωση αυτήν μπορεί να χρησιμοποιείται και το σύστημα της τηλε-εκπαίδευσης. Τα άτομα αυτά εκπαιδεύονται από το προσωπικό των Κ.Δ.Α.Υ. ή σχολικής μονάδας ειδικής αγωγής, το οποίο διαθέτει την κατά περίπτωση αναγκαία εξειδίκευση.

13. Τα αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής είναι:

- α) νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία ειδικής αγωγής για νήπια και παιδιά με ειδικές ανάγκες από το 4ο μέχρι και το 14ο έτος της ηλικίας τους, που λειτουργούν ως ενιαίες σχολικές μονάδες,
- β) γυμνάσια ειδικής αγωγής από το 14ο μέχρι και το 18ο έτος,
- γ) ενιαία λύκεια ειδικής αγωγής από το 18ο μέχρι και το 22ο έτος,
- δ) τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) ειδικής αγωγής Α' βαθμίδος που περιλαμβάνουν πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και του Α' κύκλου σπουδών του άρθρου 2 του ν. 2640/1998 (ΦΕΚ 206 Α) για την παροχή εξειδικευμένης τεχνικής και επαγγελματικής γνώσης. Στα Τ.Ε.Ε. αυτά εγγράφονται απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου. Η φοίτηση διαρκεί επί πέντε τουλάχιστον σχολικά έτη, από το 14ο μέχρι και το 19ο έτος της ηλικίας των φοιτώντων.
- ε) τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) ειδικής αγωγής Β' βαθμίδας που περιλαμβάνουν τους Α' και Β' κύκλους σπουδών του άρθρου 2 του ν. 2640/1998. Στην Α' τάξη του Α' κύκλου εγγράφονται απόφοιτοι Γυμνασίου. Η φοίτηση διαρκεί δυο τουλάχιστον σχολικά έτη σε κάθε κύκλο σπουδών. Στο Β' κύκλο σπουδών μπορούν να εγγράφονται και απόφοιτοι του Τ.Ε.Ε. Α' βαθμίδας της προηγούμενης περίπτωσης, από το 19ο μέχρι και το 22ο έτος της ηλικίας των φοιτώντων,
- στ) εργαστήρια ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης από το 14ο μέχρι και το 22ο έτος.

14. Οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής (Σ.Μ.Ε.Α.) και το προσωπικό αυτών υπάγονται στην οικεία Διεύθυνση Εκπαίδευσης της βαθμίδας τους. Ειδικά τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.) και το προσωπικό αυτών υπάγονται στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

- α) Η φοίτηση μαθητών με ειδικές ανάγκες στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής μπορεί να παραταθεί, ανάλογα με τις μαθησιακές δυσκολίες των φοιτώντων και μετά το 22ο έτος της ηλικίας τους ή να αρχίσει από τη συμπλήρωση της σχολικής ηλικίας που ορίζεται για φοίτηση στα κανονικά σχολεία. Για την παράταση αποφασίζει ο αρμόδιος προϊστάμενος της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του οικείου Κ.Δ.Α.Υ..

Το νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο ειδικής αγωγής είναι ενιαία μονάδα και περιλαμβάνει τριετές τμήμα αντίστοιχο του νηπιαγωγείου και επταετές τμήμα αντίστοιχο του δημοτικού σχολείου.

Το γυμνάσιο ειδικής αγωγής περιλαμβάνει την προκαταρκτική τάξη και τρεις επόμενες τάξεις Α', Β' και Γ'. Μαθητές απόφοιτοι δημοτικού σχολείου με ελαφρές δυσκολίες μάθησης μπορεί να εγγράφονται απευθείας στην Α' τάξη του γυμνασίου ειδικής αγωγής. ύστερα από αξιολόγηση που πραγματοποιείται από το οικείο Κ.Δ.Α.Υ..

Το ενιαίο λύκειο ειδικής αγωγής περιλαμβάνει την προκαταρκτική τάξη και τρεις επόμενες τάξεις Α', Β' και Γ'. Μαθητές απόφοιτοι γυμνασίου με ελαφρές δυσκολίες μάθησης μπορεί να εγγράφονται απευθείας στην Α' τάξη του λυκείου ειδικής αγωγής, ύστερα από αξιολόγηση που πραγματοποιείται από το οικείο Κ.Δ.Α.Υ..

Το Τ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής Α' βαθμίδας περιλαμβάνει τις τάξεις Α', Β', Γ', Δ', και Ε'. Το Τ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής Β' βαθμίδας περιλαμβάνει τις τάξεις Α. και Β. του Α. κύκλου σπουδών και τις τάξεις Γ' και Δ' του Β' κύκλου σπουδών.

Το Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης λειτουργεί με πέντε μέχρι και οκτώ τάξεις, ανάλογα με τις εξειδικεύσεις και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτώντων. Στην Α' τάξη εγγράφονται απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου.

16. Τα σχολεία των περιπτώσεων α', β', γ', δ' και ε' της παραγράφου 13 είναι ισότιμα προς τα αντίστοιχα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα σχολεία αυτά εκτός από το ημερήσιο πρόγραμμα διδασκαλίας εφαρμόζεται και πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης. Στα σχολεία ειδικής αγωγής εφαρμόζονται ειδικά προσαρμοσμένα αναλυτικά και διδακτικά προγράμματα. Στο πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου ειδικής αγωγής περιλαμβάνονται και δραστηριότητες προεπαγγελματικής εκπαίδευσης. Στο πρόγραμμα των γυμνασίων και λυκείων ειδικής αγωγής μπορεί να περιλαμβάνονται και μαθήματα τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το περιεχόμενο των παραπάνω προγραμμάτων, καθώς και τα γυμνάσια και τα λύκεια ειδικής αγωγής στα οποία διδάσκονται και μαθήματα τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδονται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Το πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης καλύπτεται με ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στο εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής και των Κ.Δ.Α.Υ. ή και σε εκπαιδευτικούς άλλων σχολείων, των οποίων η αποζημίωση καθορίζεται κατά τα ισχύοντα για τους εκπαιδευτικούς των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων ειδικής αγωγής προσφέρει τις υπηρεσίες του, για τη συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου, και σε άλλα γειτονικό σχολεία ειδικής αγωγής, κατά τα οριζόμενα με απόφαση του προϊστάμενου της οικείας διεύθυνσης εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του Κ.Δ.Α.Υ. και πρόταση του οικείου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου.

17. Για την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που φοιτούν στα άλλα σχολεία γενικής και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται ειδικά προσαρμοσμένα και εξατομικευμένα υποστηρικτικά εκπαιδευτικά προγράμματα που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

18. Η ίδρυση, κατάργηση, προαγωγή, ο υποβιβασμός, η μετατροπή και η συγχώνευση

των σχολείων της παραγράφου 13 και των τμημάτων ένταξης, η προσθήκη τομέων και τμημάτων ειδικότητας στα Τ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής, η στελέχωση αυτών, καθώς και η ανάλογη αύξηση ή μείωση των οργανικών θέσεων του προσωπικού γίνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισηγήσεις του οικείου Κ.Δ.Α.Υ., των οργάνων του άρθρου 49 του ν. 1566/1985 και του Κ.Δ.Α.Υ. της έδρας της περιφέρειας. Στο προσωπικό των σχολείων ειδικής αγωγής και των τμημάτων ένταξης περιλαμβάνονται και οι ανήκοντες στους κλάδους ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού. Σε περίπτωση σύστασης ή αύξησης οργανικών θέσεων προσωπικού, τις αποφάσεις συνυπογράφουν και οι Υπουργοί Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών. Αν τα σχολεία ειδικής αγωγής λειτουργούν σε ιδρύματα που ανήκουν στην αρμοδιότητα άλλων υπουργείων, στην έκδοση των αποφάσεων συμπράττει και ο συναρμόδιος Υπουργός.

19. Διευθυντές των σχολείων ειδικής αγωγής που περιλαμβάνουν τμήματα νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου είναι οι τοποθετούμενοι κατά τις ισχύουσες διατάξεις ως διευθυντές των δημοτικών σχολείων ειδικής αγωγής. Στις περιπτώσεις συλλειτουργίας και συστέγασης γυμνασίου με λύκειο ειδικής αγωγής, καθώς και Τ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής Α' βαθμίδας με Τ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής Β' βαθμίδα, μπορεί οι σχολικές μονάδες αυτές να τελούν υπό ενιαία διεύθυνση κατά τα καθοριζόμενα με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του οικείου Κ.Δ.Α.Υ.. Διευθυντές των Σ.Μ.Ε.Α. επιλέγονται εκπαιδευτικοί, που έχουν τα προσόντα τοποθέτησης σε θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού αυτών. Για τις προϋποθέσεις, τα προσόντα, τα κριτήρια και τη διαδικασία επιλογής και τοποθέτησης των Διευθυντών Σ.Μ.Ε.Α. εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για τους Διευθυντές των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ειδικά στα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης οι Διευθυντές επιλέγονται από το Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.) εκ των υπηρετούντων οργανικά σε αυτά, κατά τα ισχύοντα για την επιλογή των Διευθυντών Σ.Μ.Ε.Α. και τοποθετούνται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για τετραετή θητεία.

20. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται μετά από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ρυθμίζονται θέματα σχετικό με:

την ένταξη, φοίτηση και αποφοίτηση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε όλους τους τύπους σχολείων ειδικής αγωγής και τα τμήματα ένταξης,

την προσωνομία και τον τίτλο, καθώς και τον εξειδικευμένο τύπο των σχολείων ειδικής αγωγής και τον ελάχιστο αριθμό μαθητών που φοιτούν στις μονάδες αυτές και τις επί μέρους τάξεις ή βαθμίδες,

τον τρόπο παροχής της εκπαίδευσης στο σπίτι,

τα ειδικότερα καθήκοντα και υποχρεώσεις του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α. και των Κ.Δ.Α.Υ.,

την εντόπιση, διάγνωση, εγγραφή, μετεγγραφή και κατάταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες στα σχολεία των παραγράφων 11, 12 και 13 του παρόντος άρθρου.

το εβδομαδιαίο ωράριο διδακτικής εργασίας και άλλης απασχόλησης του προσωπικού ειδικής αγωγής που εργάζεται στα σχολεία αυτά,

την έναρξη και λήξη του διδακτικού έτους,

τη διάρθρωση και τις βασικές ενότητες του αναλυτικού προγράμματος των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής, το είδος και τη μορφή των υποστηρικτικών υπηρεσιών, καθώς και το περιεχόμενο της δημιουργικής απασχόλησης των μαθητών,

τον αριθμό των θέσεων εκπαιδευτικού, ειδικού προσωπικού, ειδικού βοηθητικού και διοικητικού προσωπικού που κατανέμονται κατά κλάδους και ειδικότητες σε κάθε Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης,

τη διαδικασία συγκρότησης και λειτουργίας των συλλόγων γονέων, οι οποίοι συμμετέχουν και συνεργάζονται με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στο έργο της εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,

την προσφορά συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών στους γονείς των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ιβ) κάθε άλλη λεπτομέρεια για την οργάνωση και λειτουργία των Σ.Μ.Ε.Α..

21. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών ρυθμίζονται θέματα διοικητικής και οργανωτικής φύσης σχολείων ειδικής αγωγής και του τρόπου λειτουργίας και εσωτερικής τους διάρθρωσης, σε τάξεις και βαθμίδες.

22. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα θέματα που αναφέρονται στις εξετάσεις, την αξιολόγηση και τη βαθμολογία των μαθητών των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής, καθώς και των μαθητών που έχουν χαρακτηριστεί ως άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και φοιτούν σε συνήθεις σχολικές τάξεις.

23. Για τους αποφοίτους των Τ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής και των δύο βαθμίδων καθορίζονται επαγγελματικά δικαιώματα κατά τη διαδικασία του άρθρου 6 παρ. 3 του ν.2009/1992 (ΦΕΚ 18 Α'). Στους αποφοίτους των Εργαστηρίων Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης χορηγείται απολυτήριος τίτλος, ο οποίος επέχει θέση πιστοποιητικού 1 του άρθρου 6 του ν. 2009/1992 με τα αντίστοιχα επαγγελματικά δικαιώματα.

24. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μπορεί να μεταβληθεί η διάρθρωση και η μορφή των σχολείων ειδικής αγωγής ή να καθιερώνονται νέοι τύποι των σχολείων αυτών ή να οργανώνονται σε Πολυδύναμο Ενιαία Κέντρα Ειδικής Αγωγής (Π.Ε.Κ.Ε.Α.) και να καθορίζονται τα θέματα λειτουργίας αυτών. Με όμοιο διάταγμα μπορεί να ιδρύονται στα Π.Ε.Κ.Ε.Α. ή σε σχολεία ειδικής αγωγής, βρεφοσυμβουλευτικοί σταθμοί, να συνιστώνται οι αναγκαίες οργανικές θέσεις προσωπικού και να καθορίζονται τα θέματα λειτουργίας αυτών.

25. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής

Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Υγείας και Πρόνοιας και Οικονομικών, μπορεί να ιδρύονται οικοτροφεία για μαθητές ενταγμένους σε προγράμματα ειδικής αγωγής, να καθορίζεται ο τρόπος λειτουργίας τους, να συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις προσωπικού, να καθορίζονται τα προσόντα και η διαδικασία πρόσληψης αυτού, το περιεχόμενο της σύμβασής του, η υπηρεσιακή κατάσταση και τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις του.

Άρθρο 2 Οργάνωση

1. Στις έδρες των νομών και νομαρχιών ιδρύονται και λειτουργούν Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.) των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ως αποκεντρωμένες δημόσιες υπηρεσίες, τα οποία υπάγονται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
2. Σκοπός των Κ.Δ.Α.Υ. είναι η προσφορά υπηρεσιών διάγνωσης, αξιολόγησης, και υποστήριξης των μαθητών και κυρίως εκείνων, που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και υποστήριξης, πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών, των γονέων και της κοινωνίας.
3. Τα Κ.Δ.Α.Υ. έχουν τις εξής αρμοδιότητες:

Την έρευνα για τη διαπίστωση του είδους και του βαθμού των δυσκολιών των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σύνολο των παιδιών σχολικής και προσχολικής ηλικίας. Οι περιφερειακές υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας των περιφερειών έχουν υποχρέωση να παρέχουν συνδρομή, όταν τους ζητηθεί. Τα αντικείμενα στα οποία παρέχεται η συνδρομή αυτή καθορίζονται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

Την εισήγηση για την εγγραφή, κατάταξη και φοίτηση στην κατάλληλη σχολική μονάδα, καθώς και την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής πορείας των μαθητών, σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους ειδικής αγωγής και τους αρμόδιους κατά περίπτωση-σχολικούς συμβούλους προσχολικής αγωγής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τους διευθυντές των σχολικών μονάδων, καθώς και το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής.

Την εισήγηση για την κατάρτιση προσαρμοσμένων εξατομικευμένων ή ομαδικών προγραμμάτων ψυχοπαιδαγωγικής και διδακτικής υποστήριξης, δημιουργικής απασχόλησης, καθώς και την εφαρμογή άλλων επιστημονικών κοινωνικών και λοιπών υποστηρικτικών μέτρων για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στα σχολεία, στην έδρα του Κ.Δ.Α.Υ. ή στο σπίτι.

Την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και ενημέρωσης στο διδακτικό προσωπικό και σε όσους συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία και επαγγελματική υποστήριξη, σε όλη την έκταση της εκπαίδευσης και τη διοργάνωση προγραμμάτων ενημέρωσης και κατάρτισης για τους γονείς των μαθητών και τους ασκούντες τη γονική μέριμνα.

Τον καθορισμό του είδους των τεχνικών βοηθημάτων και οργάνων που έχει ανάγκη το παιδί στο σχολείο ή στο σπίτι, καθώς και την κατάρτιση προτάσεων για την καλύτερη πρόσβαση και παραμονή στους χώρους της εκπαίδευσης.

Την εισήγηση για την αντικατάσταση των γραπτών δοκιμασιών των μαθητών των Σ.Μ.Ε.Α. με προφορικές ή άλλης μορφής δοκιμασίες στις εξετάσεις της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Την εισήγηση για την κατάρτιση και εφαρμογή προγραμμάτων πρόωμης εκπαιδευτικής παρέμβασης, για όλες τις περιπτώσεις του άρθρου 1 παράγραφος 2.

4. Σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. τοποθετούνται και υπηρετούν:

Σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. των Νομών Αργολίδας, Άρτας, Βοιωτίας, Γρεβενών, Δράμας, Ευρυτανίας, Ζακύνθου, Θεσπρωτίας, Καστοριάς, Κεφαλληνίας, Κιλκίς, Λακωνίας, Λασιθίου, Λευκάδας, Ξάνθης, Πρέβεζας, Ρεθύμνου, Σάμου, Φλώρινας, Φωκίδας, Χαλκιδικής και Χίου:

Ένας (1) εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένας (1) εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένας (1) ψυχολόγος.

Ένας (1) κοινωνικός λειτουργός.

Ένας (1) διοικητικός υπάλληλος κλάδου ΔΕ ως γραμματέας.

Σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. των Νομαρχιών Ανατολικής Αττικής, Δυτικής Αττικής και Πειραιά και των Νομών Αιτωλοακαρνανίας, Δωδεκανήσου, Έβρου, Εύβοιας, Ηλείας, Ημαθίας, Καβάλας, Καρδίτσας, Κορινθίας, Μαγνησίας, Μεσσηνίας, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών, Τρικάλων και Χανίων:

αα) Ένας (1) εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ββ) Ένας (1) εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Δύο (2) ψυχολόγοι.

Δύο (2) κοινωνικοί λειτουργοί.

Ένας (1) διοικητικός υπάλληλος κλάδου ΔΕ ως γραμματέας.

Σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. των Νομών Αρκαδίας, Αχαΐας, Ηρακλείου, Ιωαννίνων, Κέρκυρας, Κοζάνης, Κυκλάδων, Λάρισας, Λέσβου, Ροδόπης και Φθιώτιδας, που λειτουργούν στην έδρα Διοικητικής Περιφέρειας:

Ένας (1) εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένας (1) εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένας (1) εκπαιδευτικός προσχολικής αγωγής.

Ένας (1) θεραπευτής του λόγου.

τρεις (3) ψυχολόγοι.

Ένας (1) παιδοψυχίατρος του κλάδου ΠΕ 24 του άρθρου 3.

Ένας (1) φυσικοθεραπευτής,

Τρεις (3) κοινωνικοί λειτουργοί.

Ένας (1) διοικητικός υπάλληλος κλάδου ΔΕ ως γραμματέας και

Ένας (1) κλητήρας του κλάδου ΥΕ.

Στο Κ.Δ.Α.Υ. της Νομαρχίας Αθηνών και του Νομού Θεσσαλονίκης:

Ένας (1) εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένας (1) εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένας (1) εκπαιδευτικός προσχολικής αγωγής.

Δύο (2) θεραπευτές του λόγου.

Τρεις (3) ψυχολόγοι.

Ένας (1) παιδοψυχίατρος του κλάδου ΠΕ24 του άρθρου 3.

Δύο (2) φυσικοθεραπευτές.

Τέσσερις (4) κοινωνικοί λειτουργοί.

Ένας (1) διοικητικός υπάλληλος κλάδου ΔΕ ως γραμματέας και

Ένας (1) κλητήρας κλάδου ΥΕ.

Τοποθετούνται επιπλέον και υπηρετούν: Στο Κ.Δ.Α.Υ. της Νομαρχίας Αθηνών:

Δύο (2) ειδικοί στον επαγγελματικό προσανατολισμό των τυφλών.

Δύο (2) ειδικοί στην κινητικότητα, τον προσανατολισμό και τις

δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης των τυφλών και

Δύο (2) ειδικοί στη νοηματική γλώσσα των κωφών και βαρήκοων.

Κ.Δ.Α.Υ. της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης:

Ένας (1) ειδικός στον επαγγελματικό προσανατολισμό των τυφλών.

Ένας (1) ειδικός στην κινητικότητα των τυφλών και

Ένας (1) ειδικός στη νοηματική γλώσσα των κωφών και βαρήκοων.

5. Οι εκπαιδευτικοί που τοποθετούνται στα Κ.Δ.Α.Υ. έχουν πτυχίο τμήματος ειδικής αγωγής Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στην Ειδική Αγωγή ή αναγνωρισμένο και ισότιμο τίτλο Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής ή πτυχίο διετούς μετεκπαίδευσης στην ειδική αγωγή και τριετή υπηρεσία σε Σ.Μ.Ε.Α..

6. Οι γραμματείς και οι κλητήρες τοποθετούνται οργανικό σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

7. Στις θέσεις των εκπαιδευτικών της παραγράφου 5 αποσπώνται εκπαιδευτικοί με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, για μία τριετία, ύστερα από γνώμη του κεντρικού υπηρεσιακού συμβουλίου πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά περίπτωση. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται εντός του μηνός Ιουνίου κάθε έτους, καθορίζονται οι κενές θέσεις εκπαιδευτικών κάθε Κ.Δ.Α.Υ., που πρόκειται να πληρωθούν με απόσπαση και καλούνται οι ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι έχουν τα προσόντα της παραγράφου 5, να υποβάλλουν σχετική αίτηση απόσπασης. Με την ίδια διαδικασία μπορεί να ανανεώνονται οι αποσπάσεις αυτές για μία ακόμα τριετία.

8. Σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. προϊστάμενος ορίζεται ένας εκπαιδευτικός που είναι αποσπασμένος σε αυτό ή ένας από τα μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Υπηρεσιακού Συμβουλίου Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.), που συνεδριάζει υπό την προεδρία του προέδρου του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και με τη συμμετοχή ενός εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής που υπηρετεί σε Σ.Μ.Ε.Α. και ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, τοποθετούνται οι προϊστάμενοι των Κ.Δ.Α.Υ.. Ο προϊστάμενος του Κ.Δ.Α.Υ. ασκεί επί του προσωπικού αυτού τις πειθαρχικές αρμοδιότητες Προϊσταμένου Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, Αρμόδιο υπηρεσιακό και πειθαρχικό συμβούλιο για τους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στα Κ.Δ.Α.Υ. είναι το περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά περίπτωση. Αρμόδιο υπηρεσιακό και πειθαρχικό συμβούλιο για το διοικητικό προσωπικό των Κ.Δ.Α.Υ. είναι το υπηρεσιακό συμβούλιο διοικητικού προσωπικού της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

9. Το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό κάθε Κ.Δ.Α.Υ., που λειτουργεί στην έδρα της Περιφέρειας, προσφέρει τις υπηρεσίες του και στα Κ.Δ.Α.Υ. των νομών και νομαρχιών που ανήκουν στην Περιφέρεια. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

10. Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Ειδικής Αγωγής παρέχουν οδηγίες στα Κ.Δ.Α.Υ. για την επίτευξη των σκοπών τους.

11. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται, μετά από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, μπορεί να αυξάνεται η σύνθεση προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. και να συνιστώνται οι αναγκαίες οργανικές θέσεις του εκπαιδευτικού

προσωπικού ειδικής αγωγής, του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και του βοηθητικού ειδικού προσωπικού αυτών. Με όμοια απόφαση μπορεί να συνιστώνται νέοι κλάδοι ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, να ορίζονται οι θέσεις κάθε κλάδου, καθώς και τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στις συνιστώμενες θέσεις.

12. Κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία των Κ.Δ.Α.Υ. καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

13. Στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συνιστάται Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.), το οποίο είναι αρμόδιο για θέματα επιλογής των υποψηφίων για διορισμό, υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου του ειδικού εκπαιδευτικού και του βοηθητικού ειδικού προσωπικού που υπηρετεί στα Κ.Δ.Α.Υ. και στις Σ.Μ.Ε.Α..

14. Το Υ.Σ.Ε.Ε.Π. αποτελείται:

από τον Πρόεδρο του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναπληρούμενο από τον Αντιπρόεδρο του ίδιου Συμβουλίου,

από τον Πρόεδρο του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αναπληρούμενο από τον Αντιπρόεδρο του ίδιου Συμβουλίου.

από ένα μέλος του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής, αναπληρούμενο από άλλο μέλος του ίδιου προσωπικού, που ορίζονται με την απόφαση συγκρότησης,

από δύο αιρετά μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής, αναπληρούμενα από αναπληρωματικά αιρετά μέλη. Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. ορίζονται με την απόφαση της συγκρότησης εκ των υπό στοιχεία α. και β' τακτικών μελών. Γραμματέας του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. και αναπληρωτής αυτού ορίζονται διοικητικοί υπάλληλοι της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ή εκπαιδευτικοί αποσπασμένοι στην υπηρεσία αυτήν.

15. Όταν το Υ.Σ.Ε.Ε.Π. εξετάζει θέματα επιλογής ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής που αναφέρονται στην περίπτωση Α' της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 1566/1985 και του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, καθώς και ορισμού Προϊσταμένων στα Κ.Δ.Α.Υ., προεδρεύει αυτού ο Αντιπρόεδρος του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που αναπληρώνεται από μόνιμο πάρεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

16. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα θέματα συγκρότησης του Υ.Σ.Ε.Ε.Π., διάρκειας της θητείας των μελών του, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία εκλογής των αιρετών μελών του και κάθε λεπτομέρεια της λειτουργίας του. Τα αιρετά μέλη, τακτικά και αναπληρωματικά του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού που έχουν εκλεγεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ως αιρετά μέλη του Υπηρεσιακού και Πειθαρχικού Συμβουλίου Ειδικού Προσωπικού Ειδικής Αγωγής (Υ.Π.Σ.Ε.Π.Ε.Α.) που προβλέπεται από το άρθρο 8 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 110 Α'), αποτελούν μέλη του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. μέχρι τη λήξη της θητείας τους. Τα θέματα αρμοδιότητας του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. εισηγείται ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αναπληρούμενος από τον Προϊστάμενο του Τμήματος Προσωπικού της ίδιας Διεύθυνσης.

17. Στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ιδρύεται Τμήμα Ειδικής Αγωγής και συνιστάται έβδομη θέση Αντιπροέδρου, ο οποίος προεδρεύει του Τμήματος αυτού. Συνιστώνται επίσης στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μία θέση συμβούλου ειδικής αγωγής, μία θέση μόνιμου παρέδρου, ειδικότητας ειδικής αγωγής, και έξι θέσεις παρέδρων με θητεία, των οποίων οι ειδικότητες είναι αντίστοιχες με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών και προσδιορίζονται με την προκήρυξη που εκδίδεται για την πλήρωση των κενών θέσεων. Για το διορισμό στις θέσεις παρέδρων με θητεία απαιτείται πτυχίο αντίστοιχης ειδικότητας ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο ιδρύματος της αλλοδαπής, μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο της ειδικότητας και πενταετής τουλάχιστον εμπειρία στην ειδική αγωγή. Στην προκήρυξη πλήρωσης των θέσεων συμβούλου και μόνιμου παρέδρου ορίζεται ότι οι επιλεγόμενοι πρέπει να έχουν διαφορετικές ειδικεύσεις. Για την πλήρωση των συνιστώμενων θέσεων έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 25 και 26 του ν. 1566/1985, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν.

18. Έργο του Τμήματος Ειδικής Αγωγής είναι:

η επιστημονική έρευνα, μελέτη και τεκμηρίωση όλων των θεμάτων της ειδικής αγωγής και η υποβολή προτάσεων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ειδική αγωγή,

ο σχεδιασμός και η υποστήριξη ανάπτυξης προγραμμάτων επιμόρφωσης TCU προσωπικού της ειδικής αγωγής σε συνεργασία με το αρμόδιο Τμήμα Επιμόρφωσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.) και τα Τμήματα Ειδικής Αγωγής των Α.Ε.Ι.,

ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη των ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων, καθώς και η εκπόνηση του διδακτικού και λοιπού υποστηρικτικού υλικού για την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες,

η αξιολόγηση των προγραμμάτων ειδικής αγωγής σε συνεργασία με το Τμήμα Αξιολόγησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

η προώθηση και εφαρμογή της σύγχρονης τεχνολογίας στην ειδική αγωγή,

η επιστημονική υποστήριξη του έργου των σχολικών συμβούλων της ειδικής αγωγής και των προγραμμάτων σχολικής ενσωμάτωσης,

η συνεργασία με επιστημονικούς φορείς και οργανώσεις του εσωτερικού και του εξωτερικού και με εξειδικευμένους επιστήμονες με σκοπό την προώθηση των θεμάτων της ειδικής αγωγής.

20. Στις συνεδριάσεις του Τμήματος Ειδικής Αγωγής, μπορεί να μετέχουν με ψήφο: α) ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, β) ένας εκπρόσωπος της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Ε.Σ.Α.Ε.Α.) και γ) ένας εκπρόσωπος της Πανελλήνιας ομοσπονδίας Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Π.Ο.Σ.Γ.Κ.Α.Μ.Ε.Α.), που προέρχονται από τις πλέον αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

21. Τα Κ.Δ.Α.Υ. συνεργάζονται με το Κέντρα Κοινωνικής Υποστήριξης και

Κατάρτισης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΚΕ.Κ.Υ.Κ.Α.Μ.Ε.Α.). Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Πρόνοιας καθορίζονται οι περιπτώσεις, στις οποίες δεν κρίνεται αναγκαία η πλήρωση ορισμένων θέσεων σε συγκεκριμένα Κ.Δ.Α.Υ., εφόσον διασφαλίζεται η κάλυψη των αναγκών αυτών από την προσφορά υπηρεσιών από μέλη των ΚΕ.Κ.Υ.Κ.Α.Μ.Ε.Α., κατά τα οριζόμενα με την ίδιο απόφαση.

22. Το Κ.Δ.Α.Υ. αξιολογούνται ανά διετία για τη διαπίστωση του βαθμού επίτευξης των σκοπών τους. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται μετά από γνώμη του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα όργανα, ο τρόπος και η διαδικασία πραγματοποίησης της αξιολόγησης.

Άρθρο 3

Οργανωτικά θέματα προσωπικού ειδικής αγωγής

1. Συνιστώνται τρεις (3) θέσεις σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής, εκ των οποίων δύο (2) ειδικότητας κωφών και βαρήκοων και μία (1) ειδικότητας τυφλών. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μπορεί να αυξάνονται οι θέσεις σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής. να ορίζονται οι ειδικότητές τους, να συνιστώνται θέσεις σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να καθορίζονται τα προσόντα των υποψηφίων για επιλογή στις θέσεις αυτές.

2. Αρμόδιο Συμβούλιο για την επιλογή των σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής είναι για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση το οριζόμενο στο άρθρο 16 παρ. 1 περίπτωση α. του ν. 2266/1994 (ΦΕΚ 218 Α') και για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το οριζόμενο στην περίπτωση β' της παρ. 1 του ίδιου άρθρου.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται η έδρα και η περιφέρεια στην οποία ασκούν τα καθήκοντά τους οι σχολικοί σύμβουλοι ειδικής αγωγής.

4. Στους κλάδους που προβλέπονται στο άρθρο 35 παρ. 2 περίπτωση Α. του ν. 1566/1985 προστίθενται οι εξής κλάδοι και θέσεις:

Κλάδος ΠΕ24 Παιδοψυχιάτρων, θέσεις δεκατρείς (13).

Κλάδος ΠΕ31 ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, εξειδικευμένου: αα) στον επαγγελματικό προσανατολισμό των τυφλών, θέσεις πέντε (5), από τις οποίες δύο (2) στο Κ.Δ.Α.Υ. Αθηνών, μία (1) στο Κ.Δ.Α.Υ. Θεσσαλονίκης και οι λοιπές στα ειδικά σχολεία τυφλών, ββ) στην κινητικότητα, τον προσανατολισμό και τις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης των τυφλών. θέσεις πέντε (5), από τις οποίες δύο (2) στο Κ.Δ.Α.Υ. Αθηνών, μία (1) στο Κ.Δ.Α.Υ. Θεσσαλονίκης και οι λοιπές στα ειδικά σχολεία τυφλών και γγ) στη νοηματική γλώσσα των κωφών, θέσεις πέντε (5), από τις οποίες δύο (2) στο Κ.Δ.Α.Υ. Αθηνών, μία (1) στο Κ.Δ.Α.Υ. Θεσσαλονίκης και οι λοιπές στα ειδικά σχολεία κωφών και βαρήκοων.

Κλάδος ΔΕ1 ειδικού βοηθητικού προσωπικού, πενήντα (50) θέσεις.

5. Τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στον εισαγωγικό βαθμό των συνιστώμενων κλάδων της προηγούμενης παραγράφου ορίζονται ως εξής:

Του κλάδου ΠΕ24 Παιδοψυχιάτρων πτυχίο Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο της αλλοδαπής με ειδίκευση στην Παιδοψυχιατρική.

Του κλάδου ΠΕ31 πτυχίο τμήματος Ειδικής Αγωγής Α.Ε.Ι. ή Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης ή Νηπιαγωγών ή των Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας ή των Τμημάτων Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών ή των Τμημάτων Κοινωνιολογίας ή των Τμημάτων Πολιτικών Επιστημών ή Δημόσιας Διοίκησης Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής και εξειδίκευση: αα) στον επαγγελματικό προσανατολισμό των τυφλών ή ββ) στην κινητικότητα των τυφλών ή γγ) στη νοηματική γλώσσα των κωφών. Η εξειδίκευση προκύπτει από ειδικές μεταπτυχιακές σπουδές στην ημεδαπή ή αλλοδαπή ή από επιμόρφωση στις ειδικότητες αυτές και επαγγελματική εμπειρία τριών τουλάχιστον ετών.

Του κλάδου ΔΕ1 ειδικού βοηθητικού προσωπικού πτυχίο τμήματος προσχολικής αγωγής για παιδιά με ειδικές ανάγκες ή τμήματος κοινωνικών φροντιστών Τ.Ε.Ε.Β. κύκλου ή του αντίστοιχου τμήματος ειδίκευσης επιμελητών κοινωνικής πρόνοιας ή νηπιοβρεφοκόμων των πρώην Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων και Ενιαίων Πολυκλαδικών Λυκείων ή πτυχίο αντίστοιχης ειδικότητας ινστιτούτου επαγγελματικής κατάρτισης. Εισαγωγικό μισθολογικό κλιμάκιο για τον κλάδο ΔΕ1 ορίζεται το 26ο και καταληκτικό το 9ο.

6. Ο κλάδος ΤΕ2 Επιμελητών του άρθρου 35 παρ. 2 του ν. 1566/1985 μετονομάζεται σε κλάδο ΤΕ2 Σχολικών Νοσηλευτών. Ειδικό τυπικό προσόν διορισμού στον κλάδο αυτόν ορίζεται το πτυχίο νοσηλευτικής ή νηπιοβρεφοκομίας ή επισκεπτών υγείας ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο της αλλοδαπής. Οι σχολικοί νοσηλευτές ασκούν έργο υγιεινής και φροντίδας υγείας των παιδιών που φοιτούν στις μονάδες ειδικής αγωγής. Οι επιμελητές που υπηρετούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου εντάσσονται στο νέο κλάδο με το βαθμό και το μισθολογικό κλιμάκιο που κατέχουν.

7. Για τη στελέχωση των Κ.Δ.Α.Υ. και των Σ.Μ.Ε.Α. Οι θέσεις του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού της περίπτωσης Α. της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 1566/1985 αυξάνονται κατά κλάδους ως εξής:

του κλάδου ΠΕ21 Ψυχολόγων σε εκατόν σαράντα εννέα (149),

του κλάδου ΤΕ3 Θεραπευτών λόγου σε τριάντα τέσσερις (34),

του κλάδου ΤΕ5 Φυσικοθεραπευτών σε τριάντα (30),

του κλάδου ΤΕ7 Κοινωνικών Λειτουργών σε εκατόν εξήντα μία (161).

8. Οι υπηρετούντες στα Κ.Δ.Α.Υ. σε θέσεις εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, για συμπλήρωση του εβδομαδιαίου ωραρίου εργασίας τους ή με ανάθεσή υπερωριακής εργασίας, στις σχολικές μονάδες

ειδικής αγωγής της έδρας του Κ.Δ.Α.Υ. ή και της περιοχής του, ύστερα από απόφαση του προϊσταμένου της οικείας διεύθυνσης εκπαίδευσης, που εκδίδεται μετά από εισήγηση του προϊσταμένου του Κ.Δ.Α.Υ. και πρόταση του οικείου περιφερειακού συμβουλίου πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά περίπτωση. Με την ίδια διαδικασία μπορεί να διατίθενται στα Κ.Δ.Α.Υ. για συμπλήρωση του εβδομαδιαίου ωραρίου εργασίας ή με ανάθεση υπερωριακής εργασίας οι υπηρετούντες σε θέσεις εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α.. Για την καταβολή αποζημίωσης λόγω υπερωριακής απασχόλησης εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την υπερωριακή διδασκαλία των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

9. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται και στην περίπτωση εκπαίδευσης ατόμων με ειδικές ανάγκες στο σπίτι, σύμφωνα με την περίπτωση γ' της παραγράφου 12 του άρθρου 1. Το έργο αυτό μπορεί να ανατίθεται με την ίδια διαδικασία και στο εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί στις Σ.Μ.Ε.Α..

α) Οι ακόλουθοι κλάδοι ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού του άρθρου 35 παρ. 2, περίπτωση Α. του ν.1566/1985 και του παρόντος άρθρου μετονομάζονται ως εξής:

Ο κλάδος ΠΕ19 Θεραπευτών του λόγου σε κλάδο ΠΕ21 Θεραπευτών του λόγου.

Ο κλάδος ΠΕ20 Επαγγελματικών Συμβούλων σε κλάδο ΠΕ22 Επαγγελματικών Συμβούλων.

Ο κλάδος ΠΕ21 Ψυχολόγων σε κλάδο ΠΕ23 Ψυχολόγων.

Ο κλάδος ΤΕ2 Επιμελητών σε κλάδο ΠΕ25 Σχολικών Νοσηλευτών.

Ο κλάδος ΤΕ3 Θεραπευτών του λόγου σε κλάδο ΠΕ26 Θεραπευτών του λόγου.

Ο κλάδος ΤΕ4 Επαγγελματικών Συμβούλων σε κλάδο ΠΕ27 Επαγγελματικών Συμβούλων.

Ο κλάδος ΤΕ5 Φυσικοθεραπευτών σε κλάδο ΠΕ28 Φυσικοθεραπευτών.

Ο κλάδος ΤΕ6 Εργασιοθεραπευτών σε κλάδο ΠΕ29 Εργασιοθεραπευτών.

Ο κλάδος ΤΕ7 Κοινωνικών Λειτουργών σε κλάδο ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργών.

Εισαγωγικό μισθολογικό κλιμάκιο για τον κλάδο ΠΕ24 ορίζεται το 15ο και καταληκτικό το 1ο και για τους κλάδους ΠΕ25, ΠΕ26, ΠΕ27, ΠΕ28, ΠΕ29, ΠΕ30 και ΠΕ31 εισαγωγικό το 18ο και καταληκτικό το 1ο.

Ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στον κλάδο ΠΕ25 είναι τα οριζόμενα στην παράγραφο 6 του παρόντος άρθρου και για τους κλάδους ΠΕ26, ΠΕ27, ΠΕ28, ΠΕ29 και ΠΕ30 τα οριζόμενα στα εδάφια ε', στ', ζ', η' και θ' της παραγράφου 8 του άρθρου 35 του ν. 1566/1985. Ειδικά για τους πτυχιούχους Τ.Ε.Ι. απαιτείται και πτυχίο της Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. ή πτυχίο ενός των Τμημάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 5 περίπτωση β. του παρόντος άρθρου ή πτυχίο Τμήματος Α.Ε.Ι. της

ημεδαπής ή αναγνωρισμένου Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, αντίστοιχου προς την ειδικότητά τους.

Οι υπηρετούντες κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου σε θέσεις των κλάδων ΤΕ2 Επιμελητών, ΤΕ3 Θεραπευτών του λόγου, ΤΕ4 Επαγγελματικών Συμβούλων, ΤΕ5 Φυσικοθεραπευτών, ΤΕ6 Εργασιοθεραπευτών και ΤΕ7 Κοινωνικών Λειτουργών, εφόσον έχουν το πτυχίο της ΠΑ.ΤΕ.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. ή πτυχίο ενός των τμημάτων της παρ. 5, περ. β'. εντάσσονται σε θέσεις των κλάδων ΠΕ25, ΠΕ26, ΠΕ27, ΠΕ28, ΠΕ29 και ΠΕ30, αντίστοιχα, και επανακατατάσσονται στα μισθολογικά κλιμάκια των κλάδων αυτών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22 του ν.2470/1997. Η διαφορά αποδοχών από την επανακατάταξη καταβάλλεται από 1ης Απριλίου του έτους 2000.

Οι μη έχοντες πτυχίο ΠΑ.ΤΕ.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. εξακολουθούν να υπηρετούν σε προσωρινές θέσεις των κλάδων ΤΕ και εντάσσονται σε θέσεις των κλάδων ΠΕ μετά την απόκτηση του πτυχίου της ΠΑ.ΤΕ.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. και επανακατατάσσονται στα μισθολογικά κλιμάκια των κλάδων αυτών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22 του ν. 2470/1997. Για όσο χρόνο υπηρετούν σε προσωρινές θέσεις οι ανωτέρω, δεν πληρούνται ίσος αριθμός θέσεων κατηγορίας ΠΕ.

Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του διοικητικού συμβουλίου της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε., καθορίζεται ο χρόνος, ο τρόπος και η διαδικασία φοίτησης στην ΠΑ.ΤΕ.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής.

11. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις του εκπαιδευτικού προσωπικού, του ειδικού εκπαιδευτικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού των σχολείων ειδικής αγωγής και του προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ..

12. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών μπορεί να ιδρύονται νέοι κλάδοι ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, να συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις και να καθορίζονται τα προσόντα διορισμού στον-εισαγωγικό βαθμό.

13. Για τη στελέχωση των Κ.Δ.Α.Υ. συνιστώνται πενήντα τέσσερις (54) θέσεις Γραμματέων κλάδου ΔΕ2, οι οποίες προστίθενται στις θέσεις του άρθρου 3 παρ. 6 του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α.).

14. Για τη μεταφορά των μαθητών των ειδικών σχολείων συνιστώνται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δέκα (10) θέσεις οδηγών και δέκα (10) θέσεις συνοδών των μαθητών με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, που κατανέμονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε Σ.Μ.Ε.Α.. Με όμοια απόφαση καθορίζονται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις αυτών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να αυξάνονται οι θέσεις οδηγών αυτοκινήτων και συνοδών των μαθητών. Η αντιμετώπιση των δαπανών κίνησης, συντήρησης, επισκευής και ασφάλισης των αυτοκινήτων που ανήκουν κατά κυριότητα στις Σ.Μ.Ε.Α., γίνεται από τις οικείες Σχολικές Επιτροπές, οι οποίες επιχορηγούνται για το σκοπό αυτό από πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

15. Στη διαδικασία επιλογής για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων ειδικού

εκπαιδευτικού προσωπικού των κλάδων ΠΕ25 Σχολικών Νοσηλευτών, ΠΕ26 θεραπευτών του λόγου, ΠΕ27 Επαγγελματικών Συμβούλων, ΠΕ28 Φυσικοθεραπευτών, ΠΕ29 Εργασιοθεραπευτών και ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργιών μετέχουν και υποψήφιοι που έχουν τα απαιτούμενα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού, εκτός από το πτυχίο ΠΑ.ΤΕ.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.. Κατά την επιλογή προτιμώνται οι έχοντες και πτυχίο της ΠΑ.ΤΕ.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.. Για τους διοριζόμενους που δεν έχουν πτυχίο της ΠΑ.ΤΕ.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγράφου 10 περίπτωση δ' του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 4

Διορισμός και υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. και των Σ.Μ.Ε.Α.

Α'. Εκπαιδευτικό προσωπικό

1. Στις θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α. και των τμημάτων ένταξης τοποθετούνται με μετάθεση εκπαιδευτικοί που έχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στην ειδική αγωγή ή μετεκπαίδευση στην ειδική αγωγή ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στη σχολική ψυχολογία, και σε περίπτωση έλλειψης, εκπαιδευτικοί που έχουν πενταετή εκπαιδευτική εμπειρία σε Σ.Μ.Ε.Α..
2. Στις θέσεις της προηγούμενης παραγράφου διορίζονται: α) επιτυχόντες στο διαγωνισμό πρόσληψης εκ. παιδευτικών του ν.2525/1997, μέχρι ποσοστού 20% του συνόλου των κενών οργανικών θέσεων, εφόσον είναι τυφλοί, κωφοί και γενικά άτομα με ειδικές ανάγκες και β) οι κεκτημένοι πτυχίο τμήματος Ειδικής Αγωγής Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στην ειδική αγωγή, κατά τη σειρά επιτυχίας τους στο διαγωνισμό πρόσληψης εκπαιδευτικών του ν. 2525/1997 και σε ποσοστό που καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επί του αριθμού των διοριζομένων για κάθε έτος εκπαιδευτικών του ίδιου κλάδου ή ειδικότητας, ύστερα από εισήγηση του Υ.Σ.Ε.Ε.Π..
3. Στις θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. αποσπώνται εκπαιδευτικοί κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 7 του άρθρου 2.
4. Στις Σ.Μ.Ε.Α., εφόσον υπάρχουν ανάγκες σε εκπαιδευτικό προσωπικό που δεν καλύπτονται με διορισμό ή μετάθεση μόνιμων εκπαιδευτικών, μπορεί να αποσπώνται εκπαιδευτικοί άλλων σχολείων που έχουν τριετή διδακτική εμπειρία σε Σ.Μ.Ε.Α. ή να προσλαμβάνονται προσωρινοί αναπληρωτές: α) τυφλοί, κωφοί και γενικά άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν τα απαιτούμενα τυπικά προσόντα, εκτός του ορίου ηλικίας, για συμμετοχή στο διαγωνισμό πρόσληψης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και β) κεκτημένοι πτυχίο τμήματος Ειδικής Αγωγής Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στην ειδική αγωγή, κατά τη σειρά επιτυχίας τους στο διαγωνισμό πρόσληψης εκπαιδευτικών του ν. 2525/1997. Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις πρόσληψης προσωρινών αναπληρωτών καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από εισήγηση του Υ.Σ.Ε.Ε.Π.. Με όμοια απόφαση, που εκδίδεται κάθε Αύγουστο, καθορίζονται τα ποσοστά πρόσληψης προσωρινών αναπληρωτών από κάθε κατηγορία της παρούσας παραγράφου.

Β'. Ειδικό εκπαιδευτικό και ειδικό βοηθητικό προσωπικό

1. Στις θέσεις ειδικού εκπαιδευτικού και ειδικού βοηθητικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. και των Σ.Μ.Ε.Α. διορίζονται υποψήφιοι ύστερα από προκήρυξη του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με επιλογή των διοριστέων που γίνεται από το Υ.Σ.Ε.Ε.Π..
2. Κατά τους διορισμούς στις θέσεις της προηγούμενης παραγράφου προτιμώνται τυφλοί, κωφοί και γενικά άτομα με ειδικές ανάγκες, εφόσον έχουν τα προβλεπόμενα προσόντα διορισμού και δεν έχουν υπερβεί το 450 έτος της ηλικίας τους και μέχρι ποσοστού 20% επί του αριθμού των διοριζομένων. Κατά τους διορισμούς στις ίδιες θέσεις προτιμώνται, σε περίπτωση ίσων προσόντων, υποψήφιοι συγγενείς 1ου και 2ου βαθμού και συζύγων ατόμων με ειδικές ανάγκες. Οι διοριζόμενοι με τη διαδικασία της παρούσας παραγράφου τοποθετούνται σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. ή Σ.Μ.Ε.Α. μέχρι τη συμπλήρωση ποσοστού 20% επί του οργανικά ανήκοντος προσωπικού αυτών όλων των κλάδων.
3. Αν δεν είναι δυνατή η πλήρωση των θέσεων ειδικού εκπαιδευτικού και ειδικού βοηθητικού προσωπικού στα Κ.Δ.Α.Υ. και τις Σ.Μ.Ε.Α., καθώς και στις περιπτώσεις μακράς απουσίας αυτών ή για την κάλυψη εξαιρετικών αναγκών, προσλαμβάνονται στις θέσεις αυτές ιδιώτες που έχουν τα προσόντα διορισμού, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου διάρκειας ενός διδακτικού έτους. Η πρόσληψη αυτών γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Υ.Σ.Ε.Ε.Π.. Στους προσλαμβανόμενους καταβάλλονται οι αποδοχές του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου του οικείου κλάδου και το ειδικό επίδομα του άρθρου 10 περ. 1 του ν. 2470/1997 (ΦΕΚ 40 Α), χωρίς επίδομα οικογενειακών βαρών.
4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα θέματα της προκήρυξης των υπό πλήρωση θέσεων, ο αριθμός αυτών κατά κλάδους, τα κριτήρια και η διαδικασία επιλογής και τοποθέτησης των διοριζομένων.

Γ'. Διαπίστωση των παθήσεων

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Υγείας και Πρόνοιας καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία διαπίστωσης των παθήσεων, καταλληλότητας των υποψηφίων για άσκηση των καθηκόντων τους, τα ποσοστά κάλυψης των κενών θέσεων κατά κατηγορία ειδικών αναγκών και τα σχολεία ειδικής αγωγής, στα οποία μπορούν να τοποθετούνται οι διοριζόμενοι.
2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Υγείας και Πρόνοιας, μπορεί να επεκτείνεται η κατά το παρόν άρθρο δυνατότητα διορισμού και σε άλλες περιπτώσεις ατόμων, που πάσχουν από βαριές και ανίατες νόσους και να καθορίζεται η διαδικασία απόδειξης των παθήσεων αυτών.

Δ.. Μεταθέσεις - Αποσπάσεις

1. Τα μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α. και των Κ.Δ.Α.Υ. μπορεί να μετατίθενται για την κάλυψη οργανικών θέσεων σε άλλες Σ.Μ.Ε.Α. ή σε άλλα Κ.Δ.Α.Υ.. Τα μέλη του διοικητικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. μετατίθεται για την κάλυψη οργανικών θέσεων σε άλλα Κ.Δ.Α.Υ..
2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής

Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζονται η διαδικασία, οι σχετικές προθεσμίες, τα όργανα, οι προϋποθέσεις, τα κριτήρια, στα οποία περιλαμβάνονται ιδίως το ευδόκιμο της υπηρεσίας, η συνολική υπηρεσία, η υπηρεσία σε σχολεία με δυσμενείς όρους λειτουργίας και διαβίωσης, η συνυπηρέτηση, η ανάγκη συνοίκησης συζύγων, η εντοπιότητα, η προστασία τέκνων και γενικότεροι οικογενειακοί λόγοι, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για τη διενέργεια των μεταθέσεων του προσωπικού της προηγούμενης παραγράφου.

3. Για την κάλυψη εξαιρετικών υπηρεσιακών αναγκών στις Σ.Μ.Ε.Α. και στα Κ.Δ.Α.Υ., καθώς και για την αντιμετώπιση σοβαρών προσωπικών και οικογενειακών λόγων, όπως αυτοί ορίζονται στην παράγραφο 6 του κεφαλαίου Γ' του άρθρου 16 του ν. 1566/1985. μπορεί να αποσπώνται, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, μέλη του προσωπικού της παραγράφου 1, για ένα σχολικό έτος.

Ε. Μετεκπαίδευση- Επιμόρφωση

1. Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στα σχολεία ειδικής αγωγής και τα τμήματα ένταξης παρακολουθούν επιμορφωτικά προγράμματα που καταρτίζονται και πραγματοποιούνται στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.). Για την οργάνωση και πραγματοποίηση των προγραμμάτων αυτών, την πρόσκληση, τη φοίτηση και τις υποχρεώσεις των επιμορφούμενων εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μπορεί να οργανώνονται προγράμματα για την επιμόρφωση του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού. Με την απόφαση αυτή καθορίζονται το περιεχόμενο και η διάρκεια κάθε επιμορφωτικού προγράμματος, τα ιδρύματα στα οποία πραγματοποιούνται τα επιμορφωτικά προγράμματα, οι διδάσκοντες, η διαδικασία πρόσκλησης για φοίτηση και οι υποχρεώσεις των επιμορφούμενων και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

3. Στα Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών του ν.2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α') εφαρμόζονται προγράμματα διετούς μετεκπαίδευσης για εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προορίζονται να διδάξουν στα σχολεία ειδικής αγωγής και τα ειδικά τμήματα ένταξης ή να τοποθετηθούν με απόσπαση στα Κ.Δ.Α.Υ. Τα προγράμματα αυτά οργανώνονται σε συνεργασία των Τμημάτων Ειδικής Αγωγής, των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών και των τομέων Παιδαγωγικής κάθε Α.Ε.Ι.. Στη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης κάθε διδασκαλείου μετέχει εκπρόσωπος Τομέα Παιδαγωγικής του οικείου Α.Ε.Ι..

4. Δεν τίγονται οι διατάξεις του άρθρου 35 παρ. 14 του ν. 1566/1985 για τη μετεκπαίδευση, ειδίκευση και επιμόρφωση του προσωπικού σε θέματα ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

5. Το Τμήμα Διοικητικού της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μετονομάζεται σε Τμήμα Προσωπικού. Το Τμήμα αυτό, του οποίου προϊστάται υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού, είναι αρμόδιο για το χειρισμό των θεμάτων διορισμού, πρόσληψης, υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. και των Σ.Μ.Ε.Α., Του ειδικού βοηθητικού και

διοικητικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ., των οδηγών αυτοκινήτων και των συνοδών των μαθητών των Σ.Μ.Ε.Α. και του κάθε φύσης προσωπικού των οικοτροφείων για μαθητές των σχολείων ειδικής αγωγής.

ΣΤ'. Αποζημιώσεις - Επιδόματα

1. Στους σχολικούς συμβούλους ειδικής αγωγής καταβάλλεται μηνιαία αποζημίωση επισκέψεων για την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών των Σ.Μ.Ε.Α., το ύψος της οποίας καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.
2. Στο ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό καταβάλλεται το επίδομα εξωδιδασκτικής απασχόλησης που προβλέπεται για το εκπαιδευτικό προσωπικό δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και το κίνητρο απόδοσης του άρθρου 13 παρ. 1 περίπτωση ε' του ν.2470/1997, για το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό.
3. Στους προϊσταμένους των Κ.Δ.Α.Υ. καταβάλλεται το επίδομα θέσης ευθύνης της παρ. 1 περ. β' υποπ. β' του άρθρου 14 του ν.2470/1997.
4. Το κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 35 του ν- 1566/1985 και την περίπτωση β. της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του ν. 2470/1997 επίδομα δυσμενών συνθηκών εργασίας καταβάλλεται στο δραχμικό ύψος που θα διαμορφώνεται με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών αποκλειστικά και μόνο στο εκπαιδευτικό, ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό και βοηθητικό προσωπικό, που υπηρετεί στα Κ.Δ.Α.Υ., στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και στα τμήματα ένταξης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 5

Μεταβατικές, καταργούμενες και άλλες διατάξεις

1. Ειδικές τάξεις, που λειτουργούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, μετατρέπονται σε τμήματα ένταξης της περίπτωσης γ. της παρ. 11 του άρθρου 1 ή καταργούνται, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισηγήσεις του οικείου Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής και του προϊσταμένου της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης.
2. Για τη στελέχωση των Κ.Δ.Α.Υ. κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου μπορεί να μετατεθούν μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α., με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Υ.Σ.Ε.Ε.Π..

α) Η Σχολή Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, που ιδρύθηκε και λειτουργεί κατά τις διατάξεις του π.δ. 137/1983 (ΦΕΚ 60 Α), μετατρέπεται σε Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης του παρόντος νόμου με έδρα την Καλλιθέα Αθηνών και περιλαμβάνει τα τμήματα ειδικότητας: αα) Ξυλουργικής, ββ) Κεραμικής-Αγγειοπλαστικής, γγ) Κοπτικής - Ραπτικής - Πλεκτικής, δδ) Κηπουρικής και εε) Υδραυλικής. Στο εργαστήριο αυτό μπορεί να προστίθενται και άλλα τμήματα ειδικότητας με τη διαδικασία του άρθρου 1 παρ. 18.

Η διάρκεια της φοίτησης στα τμήματα ειδικότητας καθορίζεται από πέντε (5) μέχρι οκτώ (8) σχολικά έτη, ανάλογα με τις μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών, με απόφαση του Προϊσταμένου της οικείας Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,

ύστερα από εισήγηση του οικείου Κ.Δ.Α.Υ. και πράξη του συλλόγου των διδασκόντων.

Οι υπηρετούντες σε οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού του άρθρου 4 του π.δ. 137/1983 (ΦΕΚ 60 Α΄) ανήκουν εφεξής στο Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Καλλιθέας και υπάγονται στους οικείους κλάδους ως εξής:

του κλάδου Δασκάλων στον κλάδο Δασκάλων του άρθρου 13 του ν. 1566/1985,

του κλάδου Φυσικής Αγωγής στον κλάδο ΠΕ 11 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985,

του κλάδου Μουσικής στον κλάδο ΠΕ 16 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985,

του κλάδου Τεχνολόγων Εκπαιδευτικών στον κλάδο ΠΕ 18 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985,

του κλάδου Εργασιοθεραπευτών στον κλάδο ΠΕ 29 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου,

του κλάδου Βοηθών Τεχνικών Εκπαιδευτικών στον κλάδο ΔΕ1 ειδικού βοηθητικού προσωπικού του άρθρου 3 του παρόντος νόμου,

του κλάδου Διοικητικών Υπαλλήλων στον κλάδο ΔΕ1 Διοικητικό του άρθρου 20 του ν. 1566/1985 και

του κλάδου στον κλάδο ΥΕ 1 του άρθρου 20 του ν. 1566/1985.

Διατηρούνται οι θέσεις προσωπικού με σχέση ιδιωτικού δικαίου του άρθρου 4 του π.δ.137/1983, τρεις (3) καθαριστριών και τέσσερις (4) μαγείρων - τραπεζοκόμων και οι κατέχοντες τις θέσεις αυτές εξακολουθούν να υπηρετούν στο Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Καλλιθέας.

Ο κλάδος Βοηθών παιδαγωγών του άρθρου 4 του π.δ. 137/1983 και οι τρεις (3) θέσεις αυτού καταργούνται.

Ο ασκών καθήκοντα Διευθυντή της Σχολής Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης εξακολουθεί να ασκεί καθήκοντα Διευθυντή του εργαστηρίου Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Καλλιθέας μέχρι το τέλος του σχολικού έτους 2001-2002.

Οι μαθητές που φοιτούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στη Σχολή Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του π.δ. 137/1983, θεωρούνται αυτοδικαίως εγγεγραμμένοι στην αντίστοιχη τάξη του Εργαστηρίου Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης Καλλιθέας και συνεχίζουν τη φοίτησή τους κατά τα οριζόμενα στην περίπτωση β΄.

Στους ήδη αποφοιτήσαντες από τη Σχολή Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του π.δ. 137/1983 χορηγείται απολυτήριο τίτλος, όπως αυτός προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 1 παράγραφος 23.

4. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται οι διατάξεις:

του άρθρου 32 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α'),

της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του ν.1566/1985,

των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 34 του ν. 1566/1985,

των παραγράφων 4, 5, 11, 12 και 13 του άρθρου 35 του ν.1566/1985,

της παραγράφου 1 του άρθρου 8 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 110 Α'),

του π.δ. 149/1991 (ΦΕΚ 60 Α').

5. Προεδρικά διατάγματα και κανονιστικές αποφάσεις, που έχουν εκδοθεί με βάση τις καταργούμενες διατάξεις, εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των προβλεπόμενων από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

6. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Πρόνοιας επιτρέπεται να κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος και αναφέρονται στην ειδική αγωγή και την ειδική τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση για άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Κατά την κωδικοποίηση αυτήν επιτρέπεται, χωρίς να αλλοιώνεται η έννοια των ισχυουσών διατάξεων, η νέα διάρθρωση του νομοθετικού υλικού, όπως διάσπαση ή συγχώνευση άρθρων, προσθήκη νέων και νέα κατάστρωση αυτού, η απόλειψη διατάξεων που έχουν καταργηθεί ρητά ή σιωπηρά, καθώς και των μεταβατικών διατάξεων που δεν ισχύουν, η διόρθωση της φραστικής διατύπωσης και η μεταφορά στη δημοτική γλώσσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 6

Οργανωτικά θέματα υπηρεσιών και σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

1. Η σύσταση κλάδων και θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η κατανομή αυτών κατά ειδικότητες, η αύξηση των υφιστάμενων θέσεων και η μείωση αυτών καθώς και η μεταφορά θέσεων από κλάδο σε κλάδο της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης ή από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αντίστροφα, γίνονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η μετονομασία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Η προσθήκη Β. Κύκλου Σπουδών σε Τ.Ε.Ε.Α.. Κύκλου Σπουδών και η ανάλογη αύξηση των οργανικών θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού γίνεται μία φορά κάθε έτος και κατά το πρώτο τρίμηνο αυτού, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών.
4. Η κατάργηση και η συγχώνευση σχολείων της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και η κατάργηση τομέων και ειδικοτήτων των Τ.Ε.Ε. και η ανάλογη μείωση των οργανικών θέσεων εκπαιδευτικών γίνεται εντός των προθεσμιών της προηγούμενης παραγράφου, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
5. Στην παράγραφο 10 περίπτωση β' του άρθρου 31 του ν. 1566/1985 προστίθεται εδάφιο ως εξής: "Με όμοια απόφαση που εκδίδεται κατά την ίδια διαδικασία μπορεί να προάγονται, καταργούνται και συγχωνεύονται πειραματικά σχολεία των Α.Ε.Ι.. Η κατάργηση, ο υποβιβασμός, η συγχώνευση και η μετατροπή αυτών σε κοινά σχολεία γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως."
6. Στα έργα της Σχολικής Επιτροπής των δημόσιων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 5 παρ. 9 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 110 Α) προστίθεται και η δυνατότητα αγοράς εξοπλιστικών ή άλλων συναφών ειδών ή διδακτικών μέσων για τη λειτουργία των σχολείων από πιστώσεις του Τακτικού Προϋπολογισμού και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών καθορίζεται ο τρόπος χρηματοδότησης και η διαδικασία διαχείρισης των ανωτέρω πιστώσεων από τις σχολικές επιτροπές.
7. Για το συντονισμό του έργου των σχολικών συμβούλων, κατά περιοχές της χώρας και κατά βαθμίδα εκπαίδευσης, ορίζεται ως συντονιστής αυτών, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Σχολικών Συμβούλων, σχολικός σύμβουλος που ανήκει στην ίδια περιοχή. Οι περιοχές ευθύνης των συντονιστών σχολικών συμβούλων και τα ειδικότερα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες αυτών, εκπαιδευτικές, διοικητικές και πειθαρχικές, καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Για τη διοικητική στήριξη του έργου των συντονιστών σχολικών συμβούλων αποσπώνται, ύστερα από εισήγηση αυτών, εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά περίπτωση, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η παράγραφος 3 του άρθρου 8 του ν. 2158/1993 (ΦΕΚ 109 Α) καταργείται.

Άρθρο 7

Θέματα σπουδών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

1. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται μετά από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται τα θέματα εγγραφής ή παραπομπής σε προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις, στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.), των μαθητών των παλαιών Κατωτέρων και Μέσων Τεχνικών Σχολών, των Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων (Τ.Ε.Λ.), των Ενιαίων Πολυκλαδικών Λυκείων (Ε.Π.Λ.) και των Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (Τ.Ε.Σ.) που δεν έχουν περατώσει τις σπουδές τους.
2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα μαθήματα του προγράμματος που διδάσκουν οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κάθε

κλάδου και ειδικότητας, σε πρώτη και δεύτερη ανάθεση.

3. Οι εγγραφές μαθητών για κάθε σχολικό έτος στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γίνονται μέχρι την ημερομηνία λήξης του προηγούμενου διδακτικού έτους. Κατ' εξαίρεση μπορεί να γίνει εγγραφή κατά μήνα Σεπτέμβριο και μέχρι την έναρξη των μαθημάτων για τους μαθητές που εμποδίστηκαν να εγγραφούν για λόγους ανωτέρας βίας, καθώς και για τους παραπεμπόμενους μαθητές σε ανεξέταση κατά Σεπτέμβριο. Για την εγγραφή μαθητών σε Ενιαία Λύκεια και τα Τ.Ε.Ε. απαιτείται δήλωση των γονέων ή των επιτρόπων για την ένταξη σε κατεύθυνση Ενιαίου Λυκείου ή σε τομέα και ειδικότητα Τ.Ε.Ε.. Οι προσερχόμενοι κατά Σεπτέμβριο για εγγραφή μαθητές εγγράφονται είτε στο σχολείο που είχαν φοιτήσει, εφόσον υπάρχουν κενές θέσεις, είτε σε άλλο σχολείο της ίδιας πόλης που ορίζεται από τον προϊστάμενο της διεύθυνσης ή του γραφείου εκπαίδευσης.

4. Οι δαπάνες και οι αποζημιώσεις, που προβλέπονται στην αριθ. Δ/16536/10.10.1994 απόφαση του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.) για την πραγματοποίηση των πενήμερων σεμιναρίων για την εφαρμογή του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, τα οποία οργανώθηκαν με τις αριθ. Γ2/4892/ 20.9.1994, Γ2/5580/31.10.1994, Γ2/6219/24.11.1994 και Γ2/161/11.9.1995 αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθώς και οι δαπάνες και αποζημιώσεις, που προβλέπονται στην αριθ. Η/600Β/ 2.4.1994 απόφαση Του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού αυτού και αναφέρονται στη συγκρότηση και λειτουργία ερευνητικής ομάδας για την καταγραφή σε πανελλήνια κλίμακα των μαθητών που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους στο γυμνάσιο και για την ένταξή τους στο Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης καταβάλλονται νόμιμα από τον Ο.Ε.Ε.Κ..

5. Στο άρθρο 39 του ν. 1304/1982 (ΦΕΚ 144 Α) προστίθεται παράγραφος 6, ως εξής: "6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Διοικητικού Συμβουλίου της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. καθορίζονται το ωράριο και η διάρκεια ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπαιδευτικών εκπομπών."

6. Στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εφαρμόζονται προγράμματα αγωγής υγείας, που αποτελούν τμήμα των ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων των σχολείων αυτών και περιλαμβάνουν τη διδασκόμενη αναλυτική ύλη και τις σχετικές δραστηριότητες. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών καθορίζεται το πλαίσιο και ο τρόπος εφαρμογής και χρηματοδότησης των προγραμμάτων αγωγής υγείας.

7. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζεται ο τρόπος της διδασκαλίας των μαθημάτων ξένης γλώσσας, φυσικής αγωγής, καλλιτεχνικών μαθημάτων και αγωγής υγείας στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η αξιολόγηση των μαθητών στα ανωτέρω μαθήματα, οι προϋποθέσεις ανάθεσης και οι κλάδοι και ειδικότητες των εκπαιδευτικών, στους οποίους ανατίθεται η διδασκαλία των εν λόγω μαθημάτων, καθώς επίσης και κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετικά με τα θέματα αυτά.

Άρθρο 8

Θέματα προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

1. Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των κλάδων Αγγλικής, Μουσικής, Καλλιτεχνικών Μαθημάτων και Φυσικής Αγωγής, που δεν συμπληρώνουν το υποχρεωτικό ωράριο διδασκαλίας στο σχολείο που υπηρετούν, διατίθενται για συμπλήρωση του ωραρίου σε άλλα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για τη διδασκαλία μαθημάτων της ειδικότητάς τους, τα οποία λειτουργούν στον ίδιο ή γειτονικό δήμο ή κοινότητα με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, ύστερα από πρόταση του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου. Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που έχουν διορισθεί με τη διαδικασία του άρθρου 41 του ν. 1143/1981 (ΦΕΚ 80 Α'), εφόσον δεν συμπληρώνουν το υποχρεωτικό ωράριο διδασκαλίας τους μπορεί να διατίθενται μερικά ή ολικά σε άλλα δυσπρόσιτα σχολεία της ίδιας ή άλλης περιοχής διορισμού, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του οικείου κεντρικού υπηρεσιακού συμβουλίου. Στις περιπτώσεις που είναι ιδιαίτερος δυσχερής η παραπάνω διάθεση, οι εκπαιδευτικοί είναι υποχρεωμένοι να προσφέρουν υπηρεσία, μέχρι τη συμπλήρωση του υποχρεωτικού τους ωραρίου, σε άλλες δραστηριότητες του σχολείου ή του γραφείου ή της διεύθυνσης εκπαίδευσης. Ο χρόνος διάθεσης θεωρείται για κάθε περίπτωση ότι έχει διανυθεί στην οργανική τους θέση.

2. Οι σχολικοί σύμβουλοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των κλάδων Αγγλικών, Μουσικής, Καλλιτεχνικών μαθημάτων και Φυσικής Αγωγής καθοδηγούν και αξιολογούν τους εκπαιδευτικούς των αντίστοιχων ειδικοτήτων που διδάσκουν τα οικεία μαθήματα στα δημοτικά σχολεία.

α) Εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που είναι αποσπασμένοι σε εκπαιδευτικές μονάδες, τμήματα και τάξεις του εξωτερικού του άρθρου 2 του ν. 2413/1996 (ΦΕΚ 124 Α'), θεωρούνται ότι ανήκουν στην περιοχή μετάθεσης στην οποία ανήκει το σχολείο από το οποίο αποσπάστηκαν. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί μπορούν να υποβάλλουν κατά τη διάρκεια του έτους λήξης της απόσπασής τους:

αίτηση μετάθεσης σε οποιαδήποτε περιοχή μετάθεσης, εφόσον υπηρετήσαν ένα (1) έτος στο σχολείο της οργανικής τους θέσης.

αίτηση - δήλωση οριστικής τοποθέτησης μόνο σε σχολεία της περιοχής που ανήκει το σχολείο από το οποίο αποσπάστηκαν, εφόσον δεν συμπλήρωσαν σε αυτό υπηρεσία ενός (1) έτους.

Όσοι από τους εκπαιδευτικούς αυτούς επανέρχονται κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους τίθενται στη διάθεση του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου, το οποίο τους τοποθετεί προσωρινά σε σχολείο της αρμοδιότητάς του και οριστικά σύμφωνα με όσα ορίζονται στην προηγούμενη περίπτωση.

4. Εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που επιλέγονται και τοποθετούνται σε θέσεις σχολικών συμβούλων, προϊσταμένων διευθύνσεων και γραφείων της εκπαίδευσης, συντονιστών εκπαίδευσης του εξωτερικού και διευθυντών σχολικών μονάδων και σχολικών εργαστηριακών κέντρων, στους οποίους χορηγείται εκπαιδευτική άδεια, δεν μπορούν να απομακρυνθούν από την άσκηση των καθηκόντων τους, πριν από την απαλλαγή τους από τα καθήκοντα αυτά, που γίνεται με αίτησή τους.

5. Στις συνιστώμενες νέες θέσεις σχολικών συμβούλων, προϊσταμένων διευθύνσεων και γραφείων εκπαίδευσης, καθώς και στις θέσεις διευθυντών των ιδρυόμενων νέων σχολικών μονάδων και σχολικών εργαστηριακών κέντρων, τοποθετούνται υποψήφιοι που περιλαμβάνονται στους οικείους πίνακες επιλογής. Η τοποθέτηση γίνεται ύστερα από πρόσκληση των υποψηφίων για υποβολή δηλώσεων προτίμησης. Εφόσον για τις ίδιες θέσεις υποβάλλονται περισσότερες δηλώσεις προτίμησης, τοποθετούνται οι προηγούμενοι στους πίνακες επιλογής κατά τη σειρά αξιολόγησης.

α) Υποψήφιοι εκπαιδευτικοί, που είναι εγγεγραμμένοι στους πίνακες διοριστέων εκπαιδευτικών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και συμπληρώνουν το 50ό έτος της ηλικίας τους, μπορεί να προσλαμβάνονται μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2002 στη δημόσια εκπαίδευση, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. εφόσον έχουν: αα) σειρά διορισμού και ββ) συνεχή πενταετή υπηρεσία προσωρινού αναπληρωτή ή ωρομίσθιου εκπαιδευτικού σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο αμέσως προηγούμενο χρονικό διάστημα από τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας. Η πρόσληψη αυτών γίνεται σε προσωρινές προσωποπαγείς θέσεις που συνιστώνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

Οι συνιστώμενες θέσεις καταργούνται με την αποχώρηση από την υπηρεσία όσων κατέχουν αυτές. Για όσο χρονικό διάστημα κατέχονται προσωρινές προσωποπαγείς θέσεις δεν πληρούνται ισάριθμες κενές οργανικές θέσεις του ίδιου κλάδου.

7. Στο τέλος της παρ. 13 του άρθρου 10 του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α') προστίθεται φράση ως ακολούθως: "μετά από εισήγηση του οικείου Συμβουλίου Επιλογής Σχολικών Συμβούλων."

8. Η προϋπηρεσία εκπαιδευτικών και μελών του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ή στο Ψυχολογικό Κέντρο Βορείου Ελλάδος και στο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, αναγνωρίζεται ως δημόσια εκπαιδευτική υπηρεσία, μετά το διορισμό τους σε θέσεις μόνιμου εκπαιδευτικού ή ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Υπουργείων Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Πρόνοιας. Προϋπηρεσία με μειωμένο ωράριο αναγνωρίζεται με αναγωγή στο υποχρεωτικό ωράριο διδασκαλίας. Η παρούσα ρύθμιση έχει αναδρομική ισχύ από την έναρξη εφαρμογής των άρθρων 59 και 61 του ν. 2413/1996 (ΦΕΚ 124 Α').

9. Η παράγραφος 6 του άρθρου 46 του ν. 2413/1996 αντικαθίσταται ως ακολούθως: "6. Οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διορίζονται στις περιοχές μετάθεσης, τίθενται στη διάθεση των οικείων περιφερειακών συμβουλίων και τοποθετούνται προσωρινά με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας διεύθυνσης εκπαίδευσης, ύστερα από πρόταση του οικείου περιφερειακού συμβουλίου σε κενές θέσεις σχολείων της περιοχής και οριστικά κατά τη διαδικασία των μεταθέσεων εντός της ίδιας περιοχής, συγκρινόμενοι με τους λοιπούς εκπαιδευτικούς. Η παράγραφος 8 του άρθρου 5 του ν. 1824/1988 (ΦΕΚ 296 Α') καταργείται. Οι εκπαιδευτικοί που τοποθετούνται οριστικά, ύστερα από πρόταση του περιφερειακού συμβουλίου, σε σχολεία της περιοχής μετάθεσης, τα οποία δεν είχαν περιλάβει στις προτιμήσεις τους, έχουν δικαίωμα υποβολής αίτησης από το επόμενο σχολικό έτος για βελτίωση της τοποθέτησής τους για σχολεία της ίδιας ή άλλης περιοχής μετάθεσης μόνο του ίδιου νομού και συγκρίνονται με τους λοιπούς εκπαιδευτικούς."

10. Η αναγνωρισμένη υπηρεσία σε ελληνικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο υπολογίζεται ως χρόνος υπηρεσίας των αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών, αντιστοίχως.

α) Από το έτος 2000 οι αξιολογικοί πίνακες επιλογής των στελεχών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καταρτίζονται εντός του πρώτου εξαμήνου κάθε δεύτερου έτους, και ισχύουν από την 1η Σεπτεμβρίου του έτους κατάρτισης μέχρι την 30ή Ιουνίου του μεθεπόμενου έτους.

Στις διαδικασίες επιλογής μετέχουν και όσοι κατέχουν θέσεις στελεχών της εκπαίδευσης, προκειμένου να επιλεγούν για θέσεις που κατέχουν, εφόσον διανύουν το τρίτο έτος της θητείας τους.

Στις θέσεις Σχολικών Συμβούλων, Προϊσταμένων Διευθύνσεων και Γραφείων Εκπαίδευσης και Διευθυντών Σχολικών Μονάδων και Σ.Ε.Κ., που κενούνται από την 30ή Ιουνίου, ημερομηνία λήξης της ισχύος των πινάκων επιλογής μέχρι την 1η Σεπτεμβρίου που αρχίζει η ισχύς νέων πινάκων επιλογής, διενεργούνται μεταθέσεις των υπηρετούντων στην ίδια θέση επί μία διετία τουλάχιστον. Προϋπόθεση για τις μεταθέσεις αυτές είναι η δήλωση προτίμησης των υποψηφίων για μετάθεση. Στις περιπτώσεις που για την ίδια θέση συντρέχουν περισσότεροι αιτούντες, τηρείται η σειρά εγγραφής στον αξιολογικό πίνακα επιλογής.

Οι μεταθέσεις της παραγράφου αυτής γίνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ή του Προϊσταμένου της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, όταν πρόκειται για μεταθέσεις διευθυντών σχολικών μονάδων, ύστερα από πρόταση του αρμόδιου υπηρεσιακού συμβουλίου.

12. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του ν. 682/1977 (ΦΕΚ 244 Α') αντικαθίσταται ως εξής: "Στο ίδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο χορηγείται άδεια ίδρυσης μέχρι δύο σχολείων από κάθε τύπο αυτών".

13. Η καταβολή της αποζημίωσης του άρθρου 5 του ν. 2621/1998 (ΦΕΚ 136 Α') Αν γίνεται από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, σύμφωνα με τα ισχύοντα για τις πρόσθετες αμοιβές.

α) Με την πράξη απόσπασης εκπαιδευτικών, κατά το άρθρο 6 του ν.2740/1999 (ΦΕΚ 186 Α'), ένας ορίζεται ως Υπεύθυνος των σχολικών δραστηριοτήτων αγωγής υγείας σε κάθε Διεύθυνση Εκπαίδευσης και ένας ως Υπεύθυνος του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων σε κάθε Γραφείο Εκπαίδευσης, για μία τριετία, που μπορεί να ανανεώνεται.

Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα όργανα, τα κριτήρια και η διαδικασία επιλογής των υπευθύνων του προηγούμενου εδαφίου, η διαδικασία τοποθέτησης και τα ειδικότερα καθήκοντα και οι αρμοδιότητές τους.

15. Στις περιπτώσεις που δεν λειτουργούν στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής Τμήματα αντίστοιχα των αναγκαίων ειδικοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της

Κυβερνήσεως, μπορεί να ορίζεται ως προσόν διορισμού ισότιμο πτυχίο ομοταγούς Ιδρύματος της αλλοδαπής, το οποίο, ύστερα από σύμφωνη γνωμοδότηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, παρέχει δικαίωμα στον κάτοχό του να διδάξει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μαθήματα της ειδικότητάς του.

16. Οι αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι καθηγητές, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει προϋπηρεσία στη δημόσια πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση τουλάχιστον δεκαέξι (16) μηνών μέχρι την 30.6.1998 με πλήρες εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας ή με μειωμένο ωράριο με αναγωγή στο υποχρεωτικό, καθώς και όσοι κατέχουν θέσεις Ειδικού Τεχνικού Προσωπικού και Τεχνικών Εργαστηρίων των Τ.Ε.Ι. και στερούνται του τυπικού προσόντος της κτήσης πτυχίου ΠΑ.ΤΕ.Σ.-Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε., εισάγονται ως υπεράριθμοι στη σχολή αυτήν ακόμη και εάν έχουν υπερβεί το προβλεπόμενο για την εισαγωγή όριο ηλικίας. Σχετική αίτηση υποβάλλεται στην ΠΑ.ΤΕ.Σ.- Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος.

17. Η προϋπηρεσία εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των κλάδων ΠΕ5, ΠΕ6 και ΠΕ7 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985 στο Βρετανικό Συμβούλιο, το Γαλλικό Ινστιτούτο και το Ινστιτούτο Γκαίτε αναγνωρίζεται ως εκπαιδευτική υπηρεσία σε ιδιωτικά σχολεία για κάθε περίπτωση, εφόσον προσφέρθηκε με το αντίστοιχο υποχρεωτικό ωράριο εβδομαδιαίας διδασκαλίας. Στις περιπτώσεις διδακτικής προϋπηρεσίας με μειωμένο ωράριο γίνεται αναγωγή στο υποχρεωτικό εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας. Η διάρκεια της προϋπηρεσίας αυτής διαπιστώνεται από τις πράξεις πρόσληψης και αποχώρησης και τις πράξεις ανάληψης υπηρεσίας ή τα αποδεικτικά ασφάλισης στους οικείους ασφαλιστικούς οργανισμούς ή τις πράξεις αναγνώρισης της υπηρεσίας αυτής ως συντάξιμης. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι ισχύουσες διατάξεις για την πρόσληψη ιδιωτικών εκπαιδευτικών στα δημόσια σχολεία και την αναγνώριση της προϋπηρεσίας αυτών.

Άρθρο 9

Θέματα ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό και μειονοτικής εκπαίδευσης

1. Οι διδάσκοντες στο ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης του άρθρου 19 του ν. 2413/1996 μπορεί να μετακαλούνται και από το εξωτερικό.
2. Η κατά το άρθρο 30 του ν. 2413/1996 επιχορήγηση αναφέρεται σε όλες τις μορφές οργάνωσης της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 του ίδιου νόμου. Η επιχορήγηση δίδεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
3. Στους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και στους διοικητικούς υπαλλήλους του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που αποσπώνται στο εξωτερικό σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2413/1996, καταβάλλονται από 1.1.2000 δαπάνες για τη μεταφορά της οικοσκευής τους. Οι δαπάνες αυτές αναγνωρίζονται αποκλειστικά στις περιπτώσεις αρχικής απόσπασης και οριστικής λήξης της απόσπασης των ανωτέρω υπαλλήλων και μία μόνο φορά για καθεμία από τις ανωτέρω περιπτώσεις, ανεξάρτητα από τον αριθμό των αποσπάσεων του υπαλλήλου στη διάρκεια της σταδιοδρομίας του για όλες τις χώρες του εξωτερικού.
4. Η παράγραφος 2 του άρθρου 72 του ν. 2413/1996 αντικαθίσταται ως εξής: “2. Η Επιτροπή αποτελείται από: α) τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., β) τον Πρόεδρο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, γ) τον Πρόεδρο του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού, δ) έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Απόδημου

Ελληνισμού, ε) ένα μέλος που ορίζει με απόφασή του ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, στ) ένα μέλος που ορίζει ο Υπουργός Πολιτισμού και ζ) ένα μέλος που ορίζει ο Υπουργός Εξωτερικών. Τα μέλη υπό στοιχεία α', β' και γ' αναπληρώνονται από το νόμιμο αναπληρωτή τους. Τα μέλη υπό στοιχεία δ', ε', στ' και ζ' ορίζονται με τους αναπληρωτές τους. Μέχρι το διορισμό του Προέδρου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. η Επιτροπή συνεδριάζει νόμιμα χωρίς τη συμμετοχή του.

5. Η παράγραφος 8 του άρθρου 14 του ν. 2640/1998 αντικαθίσταται ως εξής: “8. Οι εκπαιδευτικοί που αποσπώνται στα ομογενειακά σχολεία ή σε άλλες εκπαιδευτικές υπηρεσίες της Κωνσταντινούπολης, εξακολουθούν να υπηρετούν στην οργανική τους θέση μέχρι την ανάληψη στα προαναφερόμενα σχολεία ή εκπαιδευτικές υπηρεσίες”.

6. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζονται και τα κριτήρια επιλογής των διοριστέων εκπαιδευτικών στα μειονοτικά σχολεία, καθώς και η διαδικασία κατάρτισης αξιολογικού πίνακα διοριστέων διετούς διάρκειας.

7. Η περίπτωση α' της παραγράφου 12 του άρθρου 1 του ν.2341/1995 αντικαθίσταται ως εξής: “α) ένα μέλος Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι. ή Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. της ημεδαπής, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του, ως Πρόεδρος.”

α) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 9 του άρθρου 14 του ν.2640/1998 (ΦΕΚ 206 Α) αντικαθίσταται ως εξής: “Του συντονιστικού γραφείου προΐσταται, ως συντονιστής, εκπαιδευτικός εν ενεργεία της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με βαθμό Α' ή Β' και υποχρεωτική υπηρεσία σε Μειονοτικά Σχολεία της Θράκης τουλάχιστον τριών (3) ετών”.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 32 του ν. 2009/1992 καταργείται.

9. Οι διατάξεις που ισχύουν για τη μεταφορά των μαθητών των σχολείων της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που κατοικούν μακριά από την έδρα των σχολείων ή την επιδότησή τους, εφαρμόζονται και για τους μαθητές των Μειονοτικών Σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

10. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζεται Σχολικός Σύμβουλος ή Προϊστάμενος Γραφείου Εκπαίδευσης που αναπληρώνει το Συντονιστή Μειονοτικών Σχολείων όταν ελλείπει, απουσιάζει ή κωλύεται.

11. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 63 του ν.2545/1940 (ΦΕΚ 287 Α') προστίθεται περίπτωση ζ' ως εξής: “ζ. Διδασκαλίας της Ελληνικής ως ξένης ή δεύτερης γλώσσας.”

12. Στο άρθρο 70 του ν. 2545/1940 προστίθεται παράγραφος 8 ως εξής: “8. Τα προσόντα των διδασκόντων την ελληνική γλώσσα καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από γνώμη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας.”

13. Η παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 2413/1996 τροποποιείται ως ακολούθως: “1. Για καθεμία ή για περισσότερες εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού συγκροτείται και λειτουργεί Σχολικό Συμβούλιο και Σχολική Επιτροπή”.

14. Η διάταξη της παρ. 4 περίπτωση β' του άρθρου 14 του ν.2640/1998 παραμένει σε ισχύ.

α) Συνιστώνται δύο Ειδικά πενταμελή Υπηρεσιακά Συμβούλια, ένα της πρωτοβάθμιας και ένα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για τους αποσπασμένους

στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία (Ο.Δ.) της Γερμανίας εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους, η σύνθεση των οποίων έχει ως εξής:

Ο συντονιστής εκπαίδευσης, στον οποίο έχει ανατεθεί ο συντονισμός του έργου των συντονιστών εκπαίδευσης της Ο.Δ. Γερμανίας, ως πρόεδρος, αναπληρούμενος από ένα συντονιστή εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντίστοιχα.

Δύο συντονιστές εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας και δύο δευτεροβάθμιας ή δύο διευθυντές σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντίστοιχα, της Ο.Δ. Γερμανίας, που ορίζονται με τους αναπληρωτές τους.

Δύο αιρετοί εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δύο της δευτεροβάθμιας, που εκλέγονται με τους αναπληρωτές τους από τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς στην Ο.Δ. Γερμανίας.

Η συγκρότηση των συμβουλίων γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο οποίος ορίζει και τα μέλη υπό τα στοιχεία αα' και ββ'. Η θητεία των μελών των συμβουλίων είναι διετής. Αν δεν υποδειχθούν εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών, τα συμβούλια συγκροτούνται και λειτουργούν και χωρίς τη συμμετοχή τους.

Μη υπάρχοντος συντονιστή ή συντονιστών εκπαίδευσης, ως πρόεδρος των συμβουλίων ορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συντονιστής εκπαίδευσης από τους υπηρετούντες στην Ο.Δ. Γερμανίας.

Γραμματείς των συμβουλίων με τους αναπληρωτές τους ορίζονται, με την απόφαση συγκρότησης, εκπαιδευτικοί ή διοικητικοί υπάλληλοι που υπηρετούν με απόσπαση στην περιοχή.

Τα Ειδικά Υπηρεσιακά Συμβούλια εδρεύουν στην έδρα του προέδρου.

Τα Ειδικά Υπηρεσιακά Συμβούλια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι αρμόδιο για την επιλογή διευθυντών εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντίστοιχα, της Ο.Δ. της Γερμανίας, κατά τις διατάξεις του άρθρου 16 παρ. 17 του ν. 2413/1996.

Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από σύμφωνη και αιτιολογημένη γνώμη των συμβουλίων της προηγούμενης περίπτωσης, μπορούν να απαλλάσσονται από τα καθήκοντά τους διευθυντές σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού για:

σοβαρούς προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους ή λόγους υγείας, ύστερα από αίτησή τους και

πλημμελή άσκηση των καθηκόντων τους.

Οι εκπαιδευτικοί που αποσπώνται στις εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης της Ο.Δ. Γερμανίας τίθενται στη διάθεση των Ειδικών Υπηρεσιακών

Συμβουλίων και τοποθετούνται σε σχολικές μονάδες και στα γραφεία των συντονιστών εκπαίδευσης.

Τα Ειδικά Υπηρεσιακά Συμβούλια είναι αρμόδια και για τις μετακινήσεις των εκπαιδευτικών από περιοχή αρμοδιότητας ενός συντονιστή σε περιοχή αρμοδιότητας άλλου συντονιστή εκπαίδευσης.

Η μετακίνηση των αποσπώμενων εκπαιδευτικών εντός της περιοχής αρμοδιότητας του συντονιστή εκπαίδευσης γίνεται με απόφαση του οικείου συντονιστή και τελεί υπό την έγκριση του οικείου ειδικού υπηρεσιακού συμβουλίου.

α) Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επιτρέπεται να αποσπώνται στο εξωτερικό, ύστερα από αίτησή τους, δημόσιοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι είναι σύζυγοι συντονιστών εκπαίδευσης, για όσο χρόνο διαρκεί η απόσπαση του συζύγου τους.

Η απόσπαση των εν λόγω εκπαιδευτικών μπορεί να αποφασίζεται για χρονικό διάστημα και πέραν της πενταετίας, κατ' εξαίρεση της προβλεπόμενης διαδικασίας αποσπάσεων, όπως αυτή καθορίζεται με την παρ. 3 του άρθρου 23 του ν.2413/1996. Οι ανωτέρω εκπαιδευτικοί λαμβάνουν τις αποδοχές της οργανικής τους θέσης στην Ελλάδα, χωρίς επιμίσθιο εξωτερικού.

α) Εκπαιδευτικοί που συμπλήρωσαν πενταετή υπηρεσία με απόσπαση σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού και έχουν συνάψει γάμο με Έλληνες που είναι εγκατεστημένοι στο εξωτερικό ή ομογενείς ή αλλοδαπούς πριν από την ισχύ του ν. 2413/1996, μπορεί να αποσπώνται σε εκπαιδευτικές μονάδες της ίδιας χώρας του εξωτερικού, με τις τακτικές αποδοχές τους στην Ελλάδα χωρίς το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις επιμίσθιο, μέχρι τη συμπλήρωση του απαιτούμενου κατώτερου χρόνου υπηρεσίας για την απονομή σύνταξης από το δημόσιο ταμείο.

Εκπαιδευτικοί που συμπλήρωσαν πενταετή υπηρεσία με απόσπαση σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού και των οποίων ο σύζυγος ή η σύζυγος είναι μόνιμος κάτοικος του εξωτερικού, μπορεί να αποσπώνται σε εκπαιδευτικές μονάδες της ίδιας χώρας του εξωτερικού μέχρι τη συμπλήρωση μιας ακόμη πενταετίας, με τις τακτικές αποδοχές τους στην Ελλάδα χωρίς το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις επιμίσθιο, εφόσον ενδιάμεσα έχουν συμπληρώσει τριετή υπηρεσία στην οργανική τους θέση ή με απόσπαση σε άλλη θέση στην ημεδαπή.

18. Ο χρόνος απόσπασης των εκπαιδευτικών στην Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (Ε.Π.Α.Θ.) θεωρείται χρόνος πραγματικής υπηρεσίας στην οργανική τους θέση για κάθε συνέπεια.

19. Οι Σχολικές Εφορείες των Μειονοτικών Σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συγκροτούνται με απόφαση του οικείου Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, με την οποία ορίζεται και ο Πρόεδρος αυτής. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 52 του ν. 1566/1985, όπως ισχύει καθώς και οι διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 8, 9, 10, 13 και 14 του ν. 1894/1990 και οι διατάξεις του π.δ. 323/1989. Σε ειδικές περιπτώσεις οι Σχολικές Εφορείες των Μειονοτικών Σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δύνανται να επιχορηγούνται από πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού και του Π.Δ.Ε. του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και

Θρησκευμάτων για κάλυψη αντίστοιχων δαπανών.

20. Στα μειονοτικά ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Δυτικής Θράκης προσλαμβάνονται για τη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας και μουσουλμανικής Θρησκείας, της ζωγραφικής εκπαίδευσης και καλλιτεχνικών εργασιών οι έχοντες πτυχίο αντίστοιχου τμήματος Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή αναγνωρισμένου ως ισότιμου τμήματος Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, χωρίς να απαιτείται για το διορισμό στη θέση αυτήν η αναγνώριση της αντιστοιχίας του αλλοδαπού τίτλου σπουδών.

21. Η παρ. 3 του άρθρου 42 του ν. 2413/1996 αντικαθίσταται ως εξής: “3. Με απόφαση του υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν την προκήρυξη, τον τρόπο επιλογής και το διορισμό των γραμματέων μειονοτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Θράκης, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας κατ’ εξαίρεση από τις κείμενες διατάξεις.”⁸⁹

⁸⁹ <http://www.disabled.gr/lib/?p=7476>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Κρατικές παροχές για τα άτομα με αναπηρίες στην Ελλάδα

Οι κρατικές παροχές που δίνονται στα άτομα με αναπηρίες στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω:

Στο πρόγραμμα αυτό εντάσσονται όσοι είναι **ανασφάλιστοι** ή **έμμεσα ασφαλισμένοι** ανεξαρτήτου ηλικίας αλλά δεν επιδοτούνται από το φορέα έμμεσης ασφάλισης και περιλαμβάνει:

1. Επίδομα σε: πάσχοντες από Μεσογειακή Αναιμία, από εγκεφαλική παράλυση, κωφούς, άτομα με νοητική καθυστέρηση, ανασφάλιστους τετραπληγικούς - παραπληγικούς, ακρωτηριασμένους και τυφλούς.

Στις κατηγορίες αυτές παρέχεται επίδομα 45.000 δρχ. μηνιαίως (εκτός από τους ασφαλισμένους στο Ν.Α.Τ.).

Η οικονομική ενίσχυση χορηγείται και σε αυτούς, οι οποίοι είναι ασφαλισμένοι άμεσα σε ασφαλιστικό ταμείο ή οργανισμό αλλά δε δικαιούνται επίδομα ή άλλη οικονομική ενίσχυση γιατί δε συγκεντρώνουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Αναγνώριση δαπάνης για την προμήθεια ειδικού τύπου αναπηρικού αμαξιδίου

Αναγνωρίζεται σε ειδικές περιπτώσεις παραπληγικών ασφαλισμένων του Δημοσίου δαπάνη προμήθειας ειδικού ελαφρού τύπου πτυσσόμενου χειροκίνητου αναπηρικού αμαξιδίου, ενώ το ποσό που θα βαρύνει το Δημόσιο δεν θα υπερβαίνει τις 300.000 δρχ. Ο ασφαλισμένος θα πρέπει να έχει κινητική αναπηρία άνω του 80%, η οποία θα πιστοποιείται από γνωμάτευση του αρμόδιου γιατρού.

Σε απόλυτα εξειδικευμένες παθήσεις που συνιστούν ολική παραπληγία και έπειτα από πλήρως αιτιολογημένη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας μπορεί να αναγνωριστεί από το Δημόσιο δαπάνη για ειδικό ηλεκτροκίνητο αμαξίδιο με την εξής διαδικασία:

- αίτηση στη Διεύθυνση Υγειονομικής Περίθαλψης Δημοσίου μαζί με ιατρική γνωμάτευση διευθυντή γιατρού κλινικής κρατικού νοσοκομείου αναλόγου με την πάθησή του ειδικότητας, στην οποία θα αιτιολογείται πλήρως η ανάγκη χρήσης ηλεκτροκίνητου αμαξιδίου.
- έκδοση σχετικής γνωμοδότησης του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας.
- σε θετική αυτού απάντηση παίρνει έγκριση από τους ελεγκτές γιατρούς του δημοσίου.

Η εκ νέου προμήθεια ηλεκτροκίνητου αμαξιδίου θα γίνεται μετά την πάροδο 5 ετών από την προηγούμενη αγορά για σφαλισμένους κάτω των 18 ετών. Για τους άνω των 18 ετών το δημόσιο καλύπτει δαπάνη μόνο για μια φορά. Η δαπάνη για την αγορά ανταλλακτικών ή την επιδιόρθωση των αμαξιδίων δεν αναγνωρίζεται σε βάρος του Δημοσίου.

Δικαίωμα σύνταξης

Προκειμένου για υπαλλήλους, οι οποίοι είναι παντελώς τυφλοί, παραπληγικοί ή τετραπληγικοί, καθώς και για όσους πάσχουν από μεσογειακή αναιμία με ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 67% αρκεί δεκαπενταετής πλήρης πραγματική συντάξιμη υπηρεσία.

Η μηνιαία σύνταξη των παραπάνω ορίζεται στο 80% των αποδοχών που λαμβάνουν κατά το χρόνο της εξόδου τους από την υπηρεσία, εφόσον εξέρχονται μετά τη συμπλήρωση 15ετούς πλήρους πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, ανεξαρτήτως αιτίας εξόδου.

Φαρμακευτική περίθαλψη

Οι ασφαλισμένοι στο Ι.Κ.Α. πληρώνουν για τα φάρμακα συμμετοχή 25%. Στις εξαιρέσεις που δεν πληρώνουν συμμετοχή ανήκουν και οι πάσχοντες από σκλήρυνση κατά πλάκας καθώς και οι παραπληγικοί και οι τετραπληγικοί για όλα ανεξαιρέτως τα φάρμακα.

Πρόσθετη περίθαλψη

Για τα είδη πρόσθετης περίθαλψης απαιτείται γνωμάτευση του γιατρού ειδικότητας του Ι.Κ.Α. και θεώρηση αυτής από τον ελεγκτή γιατρό του ιδρύματος. Για ορισμένα είδη ο δικαιούχος πληρώνει ποσοστό συμμετοχής 25%. Απαλλάσσονται του ποσοστού συμμετοχής 25% για την προμήθεια αναπηρικών αμαξιδίων, τεχνητών μελών και ορθοπεδικών βοηθημάτων οι δικαιούχοι που πάσχουν από παραπληγία ή τετραπληγία.

Διαδικασία χορήγησης αναπηρικού αμαξιδίου

Οι δικαιούχοι παροχών ασθένειας σε είδος μπορούν να προμηθεύονται τα αναπηρικά αμαξίδια από το ελεύθερο εμπόριο και να τους αποδίδεται η τιμή.

Απλά αναπηρικά αμαξίδια

- απλά μέχρι 70.000 δρχ.
- απλά ειδικού τύπου(ενισχυμένα) μέχρι 300.000 δρχ.
- απλά ελαφρού τύπου μέχρι 600.000 δρχ. (χωρίς Φ.Π.Α.) ειδικής κατασκευής για εξαιρετικά αιτιολογημένες περιπτώσεις μετά από γνωμάτευση γιατρού (απαιτείται πλήρης αιτιολόγηση).

Ηλεκτροκίνητα αναπηρικά αμαξίδια

- απλά ηλεκτροκίνητα αναπηρικά αμαξίδια μέχρι 1.300.000 δρχ..
- ενισχυμένα ηλεκτροκίνητα αναπηρικά αμαξίδια μέχρι 1.900.000 δρχ..

Άλλα τεχνικά βοηθήματα που χορηγεί το Ι.Κ.Α.

Μεταξύ άλλων το ΙΚΑ εγκρίνει δαπάνη για αγορά:

- ποδηλάτου παθητικής κινησιοθεραπείας άνω κάτω άκρων (1.300.000 δρχ.)
- Walk About (τύπος ορθοστάτη)
- περιπατητήρα (100.000 δρχ.)

ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Το Ι.Κ.Α. επιδοτεί τους άμεσα ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους, οι οποίοι για θεραπευτικούς λόγους έχουν ανάγκη λουτροθεραπείας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το ΙΚΑ σε συνεργασία κάθε χρόνο με τον ΕΟΤ εφαρμόζει το πρόγραμμα του Θεραπευτικού Τουρισμού, το οποίο απευθύνεται στις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις, με στόχο 15.000 άτομα που έχουν ανάγκη να κάνουν λουτροθεραπεία για 16 ημέρες σε ξενοδοχεία Α΄ Β΄ και Γ΄ κατηγορίας σε πέντε λουτροπόλεις.

- Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα έχουν μόνο οι χαμηλοσυνταξιούχοι του Ι.Κ.Α. με την προϋπόθεση ότι δεν θα πάρουν παράλληλα και το επίδομα λουτροθεραπείας.
- Οι όροι συμμετοχής στο πρόγραμμα, οι διαδικασίες που χρειάζονται και κάθε λεπτομέρεια περιλαμβάνονται σε ειδικό ενημερωτικό έντυπο που διανέμεται στα υποκαταστήματα του ΙΚΑ.

ΝΟΣΗΛΕΙΑ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Το ΙΚΑ αναλαμβάνει ολόκληρη τη δαπάνη νοσηλείας που απαιτείται στην περίπτωση μιας πάθησης που δεν είναι δυνατόν να διαγνωστεί και να αντιμετωπιστεί στην Ελλάδα, λόγω έλλειψης κατάλληλων επιστημονικών μέσων ή εξειδικευμένων γιατρών. Επίσης καλύπτει τα εισιτήρια και ένα ποσοστό για έξοδα διαμονής και διατροφής του ασθενή και του συνοδού. Για την ανάγκη νοσηλείας στο εξωτερικό γνωματεύει η Δευτεροβάθμια υγειονομική επιτροπή του ΙΚΑ πάντα έπειτα από γνώμη διευθυντή κλινικής θεραπευτηρίου του Ιδρύματος, με ειδικότητα σχετική με την πάθηση. Η τελική έγκριση γίνεται από το Διευθυντή του Περιφερειακού Υποκαταστήματος.

ΠΑΡΑ/ΤΕΤΡΑΠΛΗΓΙΚΟ ΕΠΙΔΟΜΑ (Ν. 1140/81)

Προϋποθέσεις:

1. Αναπηρία από παραπληγία και τετραπληγία με ποσοστό 67%.
2. Δικαιούχοι είναι οι άμεσα ασφαλισμένοι και τα μέλη της οικογένειάς του ανεξάρτητα από το όριο ηλικίας.
3. 350 ημέρες ασφάλισης στα τελευταία 4 χρόνια, τα αμέσως προηγούμενα εκείνων που κατέστησαν ανίκανοι για εργασία, από τις οποίες 50 το προηγούμενο έτος ή 15μηνο ή 1000 μέρες οποτεδήποτε.

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Διακρίνουμε τα παρακάτω είδη συντάξεων αναπηρίας:

1. Βαριά αναπηρία: όταν το ποσοστό ανέρχεται σε 80% και άνω. Στην περίπτωση αυτή χορηγείται το πλήρες ποσό της σύνταξης.
2. Αναπηρία: όταν το ποσοστό ανέρχεται από 67% μέχρι 79,9%. Στην περίπτωση αυτή χορηγούνται τα 3/4 του πλήρους ποσού σύνταξης, εκτός εάν ο ασφαλισμένος έχει πραγματοποιήσει 6.000 ημέρες εργασίας ή η αναπηρία του οφείλεται κατά κύριο λόγο σε ψυχιατρικές παθήσεις (οπότε δικαιούται το πλήρες ποσό της σύνταξης).
3. Μερική αναπηρία: όταν το ποσοστό ανέρχεται από 50% μέχρι 66,9%. Στην περίπτωση αυτή χορηγείται το 1/2 του πλήρους ποσού σύνταξης, εκτός εάν η αναπηρία οφείλεται κυρίως σε ψυχιατρικές παθήσεις (οπότε δικαιούται τα 3/4 του πλήρους ποσού της σύνταξης).

Οι απαραίτητες χρονικές προϋποθέσεις είναι:

1. 4.050 ημέρες ασφάλισης, οι οποίες αυξάνονται σταδιακά σε 4.500
2. 300 ημέρες ασφάλισης εφόσον ο ασφαλισμένος δεν έχει συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας του. Οι ημέρες αυτές αυξάνονται ανά 120 κατά μέσο όρο για κάθε

έτος ηλικίας μετά τη συμπλήρωση του 21ου έτους και μέχρι να συμπληρωθεί ο αριθμός των 4.200 ημερών. Προϋπόθεση: 300 ημέρες εργασίας στα αμέσως προηγούμενα έτη από εκείνο στο οποίο έμεινε ανάπηρος.

3. 1500 ημέρες ασφάλισης από τις οποίες ο ασφαλισμένος να έχει πραγματοποιήσει τουλάχιστον 600 ημέρες τα τελευταία 5 χρόνια, τα αμέσως προηγούμενα του έτους που έμεινε ανάπηρος.

Οι παροχές ασθένειας που χορηγεί ο Ο.Γ.Α. στους ασφαλισμένους του περιλαμβάνουν:

- Εξωνοσοκομειακή περίθαλψη.
- Νοσοκομειακή περίθαλψη στο εσωτερικό.
- Πρόσθετες παροχές.
- Νοσοκομειακή περίθαλψη στο εξωτερικό.
- Παροχές μητρότητας.
- Φαρμακευτική περίθαλψη.

Ο Ο.Γ.Α. παρέχει στους ασφαλισμένους του χωρίς συμμετοχή εξωνοσοκομειακή περίθαλψη μέσω των αγροτικών ιατρείων, των κέντρων υγείας και των εξωτερικών ιατρείων των κρατικών νοσοκομείων και των συμβεβλημένων με τον Ο.Γ.Α. θεραπευτηρίων κοινωφελούς χαρακτήρα.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ Ο.Γ.Α.:

Από τον Ο.Γ.Α. χορηγούνται στους ασφαλισμένους του τα κάτωθι:

- Βοηθητικά θεραπευτικά μέσα (ζώνες κλπ.)
- Θεραπευτικά μέσα και όργανα παροδικής χρήσης
- Προθέσεις

- Ορθοπαιδικά είδη, μηχανήματα και τεχνητά μέλη

Ειδικά για αναπηρικό αμαξίδιο αποδίδεται ποσό μέχρι 100.000 δρχ. Προκειμένου δε για παραπληγικούς-τετραπληγικούς παρέχεται η δυνατότητα προμήθειας ειδικού ελαφρού τύπου πτυσσόμενου χειροκίνητου αναπηρικού αμαξιδίου, εφόσον η πάθηση και η ανάγκη γι' αυτό προκύπτει από γνωμάτευση διευθυντή φυσιάτρου κρατικού νοσοκομείου ή του ΕΙΑΑ. Το ποσόν το οποίο αποδίδεται είναι μέχρι 540.000 δρχ.. συν ΦΠΑ (ΦΕΚ 13/1996). Αντικατάσταση του αμαξιδίου μπορεί να γίνει μετά την παρέλευση πενταετίας με την προϋπόθεση ότι αυτό δεν είναι επισκευάσιμο.

ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Ο.Γ.Α.

- **Σύνταξη αναπηρίας** (σε ασφαλισμένους και παιδιά ασφαλισμένων ή συνταξιούχων του ΟΓΑ.)

Ο ασφαλισμένος του ΟΓΑ έχει δικαίωμα για σύνταξη αναπηρίας από τον Οργανισμό εφόσον κριθεί από την αρμόδια Υγειονομική Επιτροπή ότι είναι ανίκανος για την άσκηση του συνήθους βιοποριστικού επαγγέλματός του, σε ποσοστό τουλάχιστον 67% από πάθηση ή βλάβη που θα διαρκέσει κατά την πρόβλεψη της Επιτροπής τρία (3) τουλάχιστον χρόνια.

Τα παιδιά ασφαλισμένων ή συνταξιούχων του ΟΓΑ έχουν δικαίωμα για σύνταξη αναπηρίας από τον Οργανισμό εφόσον, σύμφωνα με την κρίση της Υγειονομικής Επιτροπής είναι από τη γέννησή τους ή έγιναν πριν από τη συμπλήρωση του 21ου έτους της ηλικίας τους ανίκανα για την άσκηση κάθε βιοποριστικού επαγγέλματος σε ποσοστό τουλάχιστον 67% από πάθηση ή βλάβη, που κατά την πρόβλεψη θα διαρκέσει τρία (3) τουλάχιστον χρόνια.

Πρέπει απαραίτητα στην απόφαση της Υγειονομικής Επιτροπής να αναγράφεται πότε επήλθε για πρώτη φορά η ανικανότητα για εργασία σε ποσοστό 67%, γιατί με βάση το χρόνο αυτό κρίνεται αν συντρέχουν οι ασφαλιστικές προϋποθέσεις για χορήγηση της σύνταξης αναπηρίας. Η συνταξιοδότηση θα συνεχιστεί έστω και αν η ανικανότητα, κατά πρόβλεψη της Υγειονομικής Επιτροπής θα διαρκέσει λιγότερο από 3 χρόνια.

Προσαύξηση του ποσού σύνταξης λόγω απολύτου αναπηρίας

Ο συνταξιούχος αναπηρίας του ΟΓΑ μπορεί να πάρει προσαύξηση του ποσού της σύνταξής του για απόλυτη αναπηρία, εφόσον κριθεί από την Υγειονομική Επιτροπή ανάπηρος σε ποσοστό 100% διαρκώς και εφ' όρου ζωής και βρίσκεται σε κατάσταση που απαιτεί συνεχώς επίβλεψη, περιποίηση και συμπαράσταση άλλου προσώπου.

Εξωιδρυματικό επίδομα παραπληγίας - τετραπληγίας

Οι ασφαλισμένοι και οι συνταξιούχοι του ΟΓΑ καθώς και τα μέλη της οικογένειάς τους μπορούν να πάρουν μηνιαίο εξωιδρυματικό επίδομα από τον Οργανισμό, εφόσον κριθούν από ειδική Υγειονομική Επιτροπή ότι πάσχουν από παραπληγία ή τετραπληγία και είναι ανάπηροι με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, έστω και προσωρινά.

A. Σύνταξη αναπηρίας

Σύνταξη αναπηρίας δικαιούνται οι ασφαλισμένοι του ΤΕΒΕ:

- 1) Εάν είναι ανίκανοι για άσκηση του επαγγέλματός τους εξαιτίας σωματικής ή πνευματικής πάθησης. Η σύνταξη έχει διάρκεια τουλάχιστον 6 μήνες.
- 2) Εάν διακόψουν την άσκηση του επαγγέλματός τους επειδή προέκυψε αναπηρία και έχουν χρόνο ασφάλισης 10 χρόνια.
- 3) Εάν διακόψουν την άσκηση του επαγγέλματός τους εξαιτίας ενός βίαιου συμβάντος, το οποίο επήλθε κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους, ανεξάρτητα από το χρόνο της ασφάλισής τους. Σε περίπτωση που το βίαιο συμβάν επήλθε εκτός εργασιακού χώρου, τότε απαιτείται χρόνος ασφάλισης 5 ετών.
- 4) Εάν κριθεί από τις αρμόδιες Υγειονομικές Υπηρεσίες του Ταμείου ότι η ανικανότητα για εργασία ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 66,6%.
- 5) Όσοι από τους ασφαλισμένους έχουν κριθεί από τις αρμόδιες Υγειονομικές Επιτροπές με ποσοστό αναπηρίας λιγότερο από 66,6% δεν δικαιούνται να ζητήσουν την επανάκρισή τους για την ίδια πάθηση, εάν δεν παρέλθει ένα έτος

από την τελευταία κρίση της Υγειονομικής Επιτροπής, εκτός εάν παρουσιαστεί επιδείνωση της κατάστασης της υγείας τους.

B. Επιδόματα

- Επίδομα συμπαράστασης ετέρου προσώπου: το παραπάνω επίδομα χορηγείται στους ασφαλισμένους λόγω αναπηρίας, οι οποίοι χρειάζονται συμπαράσταση εξαιτίας ανικανότητας. Το ποσό της συντάξεως με το εν λόγω επίδομα προσαυξάνεται κατά 50% και για όσο χρόνο κρίθηκε ο συνταξιούχος από την Υγειονομική Επιτροπή του Ι.Κ.Α.. Για το επίδομα αυτό χρειάζεται μια αίτηση και μια ιατρική γνωμάτευση σχετικά με τη νόσο από την οποία πάσχει ο ενδιαφερόμενος συνταξιούχος, τα οποία καταθέτει στα γραφεία του ΤΕΒΕ.
- Εξωιδρυματικό επίδομα: χορηγείται στους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους, καθώς επίσης και στα μέλη της οικογενείας τους, εφόσον πάσχουν από παραπληγία ή τετραπληγία, η οποία έχει διαπιστωθεί από την Υγειονομική Επιτροπή, καθώς και σε όσους πάσχουν από πάρεση ή τετραπάρεση. Το επίδομα αυτό καταβάλλεται από μια μόνο πηγή. Προϋπόθεση για την απονομή του επιδόματος στους ασφαλισμένους είναι να έχουν 40 μήνες στην ασφάλιση του ΤΕΒΕ. Η χορήγηση του επιδόματος διακόπτεται (και για όσο διάστημα είναι στο Ίδρυμα) όταν νοσηλευτεί ο ασθενής σε ίδρυμα ασυλιακής μορφής πάνω από 30 ημέρες αφού φέρει βεβαίωση από το Ίδρυμα).

Γ. Άλλες παροχές

Στα τεχνικά βοηθήματα ισχύει ό,τι ισχύει και για το Ι.Κ.Α. Οι ενδιαφερόμενοι εξετάζονται από την επιτροπή του Ι.Κ.Α.

Δικαίωμα αδασμολόγητης εισαγωγής επιβατικού αυτοκινήτου έχουν οι ακόλουθες κατηγορίες ΑμΕΑ, ηλικίας 4 -70 ετών:

- Όσοι πάσχουν από πλήρη παράλυση των άνω και κάτω άκρων ή από αμφοτερόπλευρο ακρωτηριασμό αυτών.

- Όσοι εμφανίζουν σοβαρή κινητική αναπηρία με συνολικό ποσοστό ανικανότητας 67% και άνω, από το οποίο το 40% τουλάχιστον θα είναι σε ένα από τα κάτω άκρα.

Ακόμη: οι τυφλοί, τα άτομα με νοητική καθυστέρηση, μεσογειακή αναιμία, νεφρική ανεπάρκεια, αυτισμό με συνολική αναπηρία 67% και άνω.

Διαδικασία:

Παρέχεται σε ΑμΕΑ που έχουν παθολογοανατομικό ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 67%. Στους συνοδούς των ολικά τυφλών το δικαίωμα της διακίνησης με μειωμένο εισιτήριο κατά 50% σε: α) όλες τις διαδρομές εσωτερικού δικτύου του ΟΣΕ, β) σε όλες τις διαδρομές των αστικών λεωφορείων κάθε επαρχιακής πόλης για τους κατοίκους του νομού αυτού.

Στα ΑμΕΑ που διαμένουν μόνιμα στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη και έχουν ποσοστό αναπηρίας 67% παρέχεται το δικαίωμα της δωρεάν διακίνησης με τα αστικά μέσα συγκοινωνίας του ΟΑΣΑ και του ΟΑΣΘ, εφόσον το ετήσιο ακαθάριστο ατομικό τους εισόδημα από οποιαδήποτε πηγή δεν είναι μεγαλύτερο των 3.500.000 δρχ., είτε το αντίστοιχο οικογενειακό τους δεν είναι μεγαλύτερο των 5.500.000 δρχ.

Οι ενδιαφερόμενοι προμηθεύονται την κάρτα από τις περιφερειακές υπηρεσίες Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας. Η κάρτα ισχύει για ένα χρόνο.

Απαλλάσσονται της φορολογίας:

- Το εξωιδρυματικό επίδομα, οι μισθοί και οι συντάξεις που χορηγούνται σε πρόσωπα που παρουσιάζουν κινητική αναπηρία σε ποσοστό 80% και άνω.

Εκπίπτει ως δαπάνη χωρίς δικαιολογητικά το ποσό των 500.000 δρχ. για τον ίδιο φορολογούμενο και για καθένα από τα πρόσωπα που συνοικούν με αυτόν και τον βαρύνουν, εφόσον παρουσιάζουν αναπηρία 67% και άνω από νοητική καθυστέρηση, φυσική αναπηρία ή ψυχική πάθηση με βάση τη γνωμάτευση της οικείας πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής που εδρεύει σε κάθε Νομό.

Δικαιούνται δωρεάν διακίνηση με τα ακτοπλοϊκά επιβατικά πλοία όλης της χώρας τα τέκνα με ειδικές ανάγκες ανεξαρτήτου ηλικίας των εν ενεργεία και των συνταξιούχων ναυτικών με την επίδειξη της ταυτότητας που θα εκδίδεται από το Σωματείο Γονέων Ναυτικών Παιδιών και ΑμΕΑ και η οποία θα θεωρείται από το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας.

Δικαιούνται έκπτωση 50% τα αναπηρικά οχήματα που διακινούνται σε όλες τις ακτοπλοϊκές γραμμές της χώρας με την προϋπόθεση ότι το όχημα θα συνοδεύεται από τον δικαιούχο ανάπηρο.

Τα αναπηρικά οχήματα καταβάλλουν μειωμένο ναύλο κατά 50%, εφόσον είναι εφοδιασμένα με ειδικό αναπηρικό σήμα, το οποίο χορηγείται από το ΕΙΑΑ ή τη Δ Δικαιούχοι μεταξύ άλλων στο πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού είναι και τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ανεξαρτήτως εάν καταβάλλουν εισφορές υπέρ του Ο.Ε.Ε. Τα ΑμΕΑ δικαιούνται δελτίο και για το συνοδό τους όταν η αναγκαιότητα συνοδείας προκύπτει από σχετικά παραστατικά (βεβαίωση ΙΚΑ ή άλλου ασφαλιστικού φορέα, κάρτα συνοδού κλπ.). διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας.

Οι εκδρομές αυτές γίνονται σε προκαθορισμένες ημερομηνίες και τόπο. Συνήθως είναι πρόγραμμα 16 εβδομάδων μεταξύ Ιουνίου και Οκτωβρίου κάθε έτους. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να μην έχει πάρει ο ενδιαφερόμενος την ίδια χρονιά δελτίο κοινωνικού τουρισμού και την προηγούμενη χρονιά εκδρομικό εισιτήριο.

Δύο φορές το χρόνο η εργατική εστία παρέχει δελτία για δωρεάν είσοδο σε θέατρα ή σε συναυλίες στην Εθνική Λυρική Σκηνή ή το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Επίσης χορηγεί δελτία για δωρεάν είσοδο σε θερινούς κινηματογράφους. Τέλος, μια φορά το χρόνο παρέχεται δελτίο αξίας 3.600 δρχ. για αγορά βιβλίων.

Οι ενδιαφερόμενοι για τις παροχές του Ο.Ε.Ε. μπορούν να απευθύνονται στα γραφεία διανομής του οργανισμού με τα απαραίτητα δικαιολογητικά, προκειμένου να παραλάβουν το δελτίο κοινωνικού τουρισμού.

Άρθρο 31 παρ. 2: «Οι δικαιούχοι που προστατεύουν 4 παιδιά και άνω και οι δικαιούχοι που προστατεύουν 3 παιδιά και είτε οι ίδιοι είτε ένα προστατευόμενο παιδί τους έχουν αναπηρία 67% και άνω, καθώς επίσης και εκείνοι που είτε οι ίδιοι και ένα

προστατευόμενο μέλος τους έχουν ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω ή δύο προστατευόμενα μέλη τους έχουν ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, δικαιούνται άμεση στεγαστική συνδρομή εφόσον πληρούν τις ασφαλιστικές και λοιπές προϋποθέσεις του παρόντος κανονισμού, με μια από τις παρακάτω μορφές στέγασης:

- 1) Παραχώρηση κατοικίας εφόσον υπάρχει διαθέσιμη από τον ΟΕΚ.
- 2) Χορήγηση στεγαστικού δικαιώματος, εφόσον δεν υπάρχει διαθέσιμη κατοικία. Στην περίπτωση αυτή ο δικαιούχος βρίσκει το σπίτι, το αγοράζει ο ΟΕΚ και του το παραχωρεί.
- 3) Άτοκο δάνειο για ανέγερση κατοικίας σε ιδιόκτητο οικόπεδο. Το ποσό του χορηγούμενου δανείου κυμαίνεται από 11.000.000 δρχ. έως 20.000.000 δρχ.
- 4) Άτοκο δάνειο για αγορά κατοικίας. Το ποσό του δανείου κυμαίνεται από 9.000.000 δρχ. έως 18.000.000 δρχ.

Άρθρο 31 παρ. 3: Οι βαριά κινητικά ανάπηροι - παραπληγικοί ανεξάρτητα από την οικογενειακή τους κατάσταση θεμελιώνουν δικαίωμα στεγαστικής συνδρομής εφόσον υποβάλλουν σχετική αίτηση σε οποιοδήποτε πρόγραμμα του οργανισμού, εάν έχουν συμπληρώσει τις απαιτούμενες ημέρες εργασίας, όπως αυτές ορίζονται ανεξάρτητα από το χρόνο συμπλήρωσής τους.

Ασφαλιστικές προϋποθέσεις:

Οι βαριά κινητικά ανάπηροι - παραπληγικοί και ανεξάρτητα από την οικογενειακή τους κατάσταση, οι οποίοι έχουν πραγματοποιήσει 750 ημέρες εργασίας, εάν είναι κάτοικοι της τέως διοικήσεως πρωτεύουσας και του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης, και όσοι έχουν πραγματοποιήσει 500 ημέρες εργασίας εάν είναι κάτοικοι των λοιπών περιοχών της χώρας, ανεξάρτητα από το χρόνο της πραγματοποίησής τους.

Ν.2643/98 «Μέριμνα για την απασχόληση προσώπων ειδικών κατηγοριών και άλλες διατάξεις»

Άρθρο 1: «Προστατευόμενα πρόσωπα»

1β. Προστατεύονται τα άτομα με ποσοστό αναπηρίας 50% τουλάχιστον, που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση εξαιτίας οποιασδήποτε χρόνιας σωματικής ή πνευματικής ή ψυχικής πάθησης ή βλάβης (άτομα με ειδικές ανάγκες), εφόσον είναι γραμμένα στα μητρώα αναπήρων του Ο.Α.Ε.Δ.

Επίσης, προστατεύονται όσοι έχουν τέκνο ή αδελφό ή σύζυγο με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω εξαιτίας βαρειών ψυχικών και σωματικών προβλημάτων.

Άρθρο 2: «Προστασία σε φορείς του ιδιωτικού και του ευρύτερου δημοσίου τομέα»

1. Επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις, ελληνικές ή ξένες, που λειτουργούν στην Ελλάδα με οποιαδήποτε μορφή και οι φορείς του δημόσιου τομέα, καθώς και οι θυγατρικές τους εταιρίες, εφόσον απασχολούν προσωπικό πάνω από πενήντα (50) άτομα, υποχρεούνται να προσλαμβάνουν προστατευόμενα άτομα του προηγούμενου άρθρου, σε ποσοστό 8% επί του συνόλου του προσωπικού της επιχείρησης, της εκμετάλλευσης ή του φορέα.

Άρθρο 3: «Διορισμός ή πρόσληψη προστατευόμενων σε δημόσιες υπηρεσίες, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α.»

1. Οι δημόσιες υπηρεσίες, τα νομικά , τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), κάθε βαθμίδας, υποχρεούνται να διορίζουν ή να προσλαμβάνουν πρόσωπα προστατευόμενα από το άρθρο 1, χωρίς διαγωνισμό ή επιλογή, με σειρά προτεραιότητας και σε θέσεις που αντιστοιχούν στο 5% των θέσεων που προκηρύσσονται κάθε φορά.

Οι διοριζόμενοι ή προσλαμβανόμενοι σύμφωνα με το άρθρο αυτό πρέπει:

1. Να έχουν τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται με το διορισμό η την πρόσληψη τους στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις.
2. Να κριθούν από την πρωτοβάθμια υγειονομική επιτροπή του άρθρου 11 του Υπαλληλικού Κώδικα ότι είναι ικανοί να προσφέρουν υπηρεσίες στις συγκεκριμένες θέσεις.

3. Να είναι γραμμένοι στα μητρώα άνεργων του Ο.Α.Ε.Δ.

Ως κατώτατο όριο ηλικίας διορισμού ή πρόσληψης, σύμφωνα με το άρθρο αυτό ορίζεται το εικοστό πρώτο (21ο) έτος και ως ανώτατο το τεσσαρακοστό πέμπτο (45ο) έτος.

Άρθρο 8: «Επιχορήγηση εργοδοτών, εργονομική διευθέτηση, επαύξηση χρόνου άδειας, ηθικές αμοιβές».

1. Σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις ή φορείς της παραγράφου 8 του άρθρου 2 μπορεί να καταβάλλεται από τον Ο.Α.Ε.Δ. μέρος της δαπάνης για την εργονομική διευθέτηση του χώρου εργασίας των ατόμων αυτών.

2. Η ετήσια κανονική άδεια με αποδοχές των μισθωτών, που προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις, επαυξάνεται κατά έξι (6) εργάσιμες ημέρες για άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και για ανάπηρους μόνιμους υπάλληλους του Δημόσιου, των Ο.Τ.Α. και των λοιπών Ν.Π.Δ.Δ., εφόσον συντρέχουν και γι' αυτούς οι ουσιαστικές προϋποθέσεις της παραπάνω διάταξης.

Άρθρο 12: «Διοικητικές κυρώσεις»

1. Σε βάρος του εργοδότη που παραβαίνει τις διατάξεις του νόμου αυτού επιβάλλονται οι ακόλουθες κυρώσεις:

1) Πρόστιμο ίσο με έξι (6) κατώτατους μηνιαίους μισθούς ιδιωτικού υπάλληλου, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις των εθνικών γενικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας για άρνηση πρόσληψης των προσώπων της παραγράφου 1 του άρθρου 1.

2) Πρόστιμο ίσο με τις αποδοχές που δικαιούται ο τοποθετούμενος για κάθε ημέρα καθυστέρησης της πρόσληψης του, εφόσον εμφανίστηκε στον υπόχρεο εργοδότη.

ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΨΕΜΑΤΑ

Ένα αναχρονιστικό, πρόχειρο και κακό νομοσχέδιο για την Ειδική Αγωγή που κανένας από τους ειδικούς ή τους αρμόδιους φορείς δεν γνωρίζει πώς, πότε και από ποιους συντάχτηκε και κανένας δεν το υποστηρίζει, δυστυχώς προωθείται στο Κοινοβούλιο για ψήφιση αυτή την εβδομάδα ! Φυσικά οι απόψεις της επιστημονικής κοινότητας για το θέμα αυτό ουδόλως λαμβάνονται υπόψη από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, η οποία φαίνεται ότι δεν έχει ανάγκη από τέτοιες υπηρεσίες. Παρόλα αυτά, διαβάζοντας το εισηγητικό κείμενο του νομοσχεδίου και παρακολουθώντας τη σχετική συζήτηση στην Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής και ειδικά τις τοποθετήσεις των εκπροσώπων του ΥΠΕΠΘ αναρωτιέται κανείς για το πώς είναι δυνατόν να λέγονται τόσες ανακρίβειες από επίσημα πρόσωπα και με τόση ευκολία! Τα παρακάτω παραδείγματα είναι απλώς ενδεικτικά αυτής της περιέργης πραγματικότητας του πολιτικού λόγου:

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου αρχίζει με τον οικολογικό ορισμό της αναπηρίας και επικαλείται τους Θεμελιώδεις Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την εξίσωση των ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία, καθώς και άλλες διακηρύξεις και αρχές διεθνών οργανισμών για να υποστηρίξει την αναγκαιότητα της ψήφισης αυτού του νομοσχεδίου. Στην ουσία όμως καμία από τις αρχές αυτές δεν λαμβάνονται υπόψη από το νομοσχέδιο. Η αναπηρία για παράδειγμα στο νομοσχέδιο καθορίζεται κυρίως με ιατρικούς ορισμούς(διαταραχές ακοής, νοητική αναπηρία, ανεπάρκειες κινητικές κτλ) που καμιά σχέση δεν έχουν με τον οικολογικό ορισμό της αναπηρίας (φυσικό χαρακτηριστικό του ατόμου) των Ηνωμένων Εθνών και των διεθνών οργανισμών.

Ακόμα, το θέμα της ένταξης και συνεκπαίδευσης των παιδιών σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση, προβάλλεται ως ο κύριος λόγος που αλλάζει ο νόμος. Παρόλα αυτά η ένταξη δεν αποτελεί στο νομοσχέδιο πρώτη επιλογή για όλα τα παιδιά όπως προβλεπόταν στο προηγούμενο νόμο (2817/200). Αντίθετα μάλιστα, η έμφαση δίνεται στη φοίτηση στα ειδικά σχολεία ακόμα και για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες!!!

Άξιο παρατήρησης είναι και το γεγονός ότι τόσο στην εισηγητική έκθεση όσο και στο ίδιο το νομοσχέδιο γίνεται προσπάθεια να φανεί ότι υπάρχει πρόβλεψη για παροχή πρώιμης(έγκαιρης πιο σωστά) παρέμβασης και δια βίου εκπαίδευσης για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Στην εισηγητική έκθεση μάλιστα αναφέρεται η αντισυνταγματικότητα της μη παροχής εκπαίδευσης σε ηλικίες πριν τα πέντε και μετά τα 23 χρόνια! Η αλήθεια όμως είναι ότι το νομοσχέδιο καθόλου δε προβλέπει τη παροχή προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης για παιδιά βρεφικής ηλικίας και αυτόνομης διαβίωσης για άτομα πέραν του 23ου έτους όπως είναι η παγκόσμια πρακτική. Απλά το ΥΠΕΠΘ και αυτό είναι το χειρότερο, ονομάζει τα ήδη υπάρχοντα ειδικά νηπιαγωγεία, κέντρα πρώιμης παρέμβασης δημιουργώντας σύγχυση και εντυπώσεις (κάποιοι γονείς δικαίως λένε ότι το Υπουργείο παίζει με το πόνο τους). Ο Υπουργός μάλιστα, στη συζήτηση του νομοσχεδίου στην Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων, δήλωσε ότι το ΥΠΕΠΘ δεν είναι αρμόδιο για βρεφικούς σταθμούς. Υποστήριξε ότι αυτά είναι θέματα και αρμοδιότητες του Υπουργείου Υγείας. Παρόλα αυτά ο Υπουργός δεν εξήγησε γιατί άλλα θέματα του Υπουργείου Υγείας, όπως για παράδειγμα τα ιατροπαιδαγωγικά κέντρα, εμπεριέχονται στο νομοσχέδιο αυτό; Ακόμα ο Υπουργός θα έπρεπε να γνωρίζει, αφού εισηγείται νομοσχέδιο για την Ειδική Αγωγή, ότι τα κέντρα πρώιμης-έγκαιρης παρέμβασης στην Ειδική Αγωγή δεν είναι βρεφικοί σταθμοί, αλλά εξατομικευμένα προγράμματα ειδικής εκπαίδευσης για βρέφη και προγράμματα συμβουλευτικής γονέων, στα οποία εργάζονται εκπαιδευτικοί Ειδικής Αγωγής με εξειδίκευση στο τομέα αυτό, καθώς και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό. Αυτά τα προγράμματα θα πρέπει να παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας. Δική του ευθύνη είναι.

Ένα άλλο σοβαρό θέμα, αλλά δυστυχώς απλού εντυπωσιασμού στο νομοσχέδιο και στις εισηγήσεις του ΥΠΕΠΘ, είναι και το θέμα της δια βίου εκπαίδευσης. Αυτό στην Ειδική Αγωγή σημαίνει προγράμματα αυτόνομης διαβίωσης για ένα πληθυσμό ατόμων που τα έχει ανάγκη για όλη τους τη ζωή και που δυστυχώς δεν προσφέρονται στη χώρα μας. Στο νομοσχέδιο και στις εισηγήσεις των αρμοδίων του ΥΠΕΠΘ δίνεται η εντύπωση ότι δημιουργούνται τέτοια προγράμματα. Η αλήθεια όμως δυστυχώς είναι ότι απλά διορίζονται κάποιοι και μάλιστα ειδικότητες που καμιά σχέση δεν έχουν με την Ειδική Αγωγή (απόφοιτοι Τμημάτων Εκπαιδευτικής Πολιτικής σε τομείς όπως εκπαίδευση ενηλίκων!!!!) για να...διδάξουν το μάθημα

της διαβίου μάθησης στα παιδιά με νοητική καθυστέρηση των ΕΕΕΕΚ!!!!!! Το θέμα δηλαδή της αυτόνομης διαβίωσης λύνεται με το παρών νομοσχέδιο στην ηλικία των 23 χρόνων για όλα τα παιδιά και για αυτά που έχουν σοβαρή νοητική καθυστέρηση και για αυτά με πολλαπλές αναπηρίες, αυτισμό κτλ μέσω διδασκαλίας! Δεν χρειάζονται να αναπτυχθούν δομές, στη χώρα μας αυτά λύνονται με κάποιους διορισμούς αναρμοδίων και αυτό το παρουσιάζουμε ως μεταρρύθμιση!

Το νομοσχέδιο αντικαθιστά τα νεοσύστατα και με καθαρά εκπαιδευτικό προσανατολισμό, Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης με τα ιατρικού προσανατολισμού Κέντρα Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης και αυξάνει τη γραφειοκρατία επιβάλλοντας τους την υποχρεωτική διάγνωση κάθε παιδιού είτε υπάρχει ανάγκη είτε όχι, από ομάδα πέντε ειδικών. Παράλληλα, δημιουργεί θέσεις για ειδικότητες που καμιά σχέση δεν έχουν με το αντικείμενο των κέντρων αυτών (γυμναστές, μουσικοί κτλ.). Ακόμα, ενώ δέχεται και τις διαγνώσεις των ιατροπαιδαγωγικών κέντρων, δεν καθορίζει τα ίδια κριτήρια και για τα κέντρα αυτά-αριθμός ειδικών και ειδικότητες που θα βλέπουν κάθε παιδί-, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα ως προς το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών και ως προς την αξιοπιστία των γνωματεύσεων. Τέλος αφαιρεί επιδόματα από το μισό προσωπικό και το Προϊστάμενο του κέντρου δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για την όλη υποβάθμιση των κέντρων και των υπηρεσιών αυτών.

Το νομοσχέδιο ακόμα αφαιρεί από τους γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες το δικαίωμα που είχαν ως τώρα και που έχουν όλοι οι άλλοι γονείς, να επιλέγουν αυτοί το σχολείο και το πρόγραμμα που θα ακολουθήσουν τα παιδιά τους. Αυτό δημιουργεί ανισότητες στους πολίτες της Χώρας μας αφού οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες υποβάλλονται σε διαφορετική μεταχείριση από όλους τους άλλους Έλληνες γονείς.

Τέλος, για την αποκατάσταση της αλήθειας, μερικές ακόμα επισημάνσεις από τις πολλές που μπορεί να κάνει κανείς παρακολουθώντας τις εισηγήσεις του Υπουργού και των εκπροσώπων του ΥΠΕΠΘ για το νομοσχέδιο της Ειδικής Αγωγής στην αρμόδια Επιτροπή της Βουλής:

- Η Ελληνική Νοηματική Γλώσσα και η γραφή Braille δεν αναγνωρίζονται για πρώτη φορά στο νομοσχέδιο αυτό, αφού έχουν αναγνωριστεί και θεσμοθετηθεί στο νόμο 2817/2000.
- Η κατηγορία παιδιών με ιδιαίτερες δυνατότητες και προσόντα δεν συμπεριλαμβάνονται για πρώτη φορά στο νομοσχέδιο αυτό γιατί είχε συμπεριληφθεί στο νόμο 3194/2003.
- Δια βίου εκπαίδευση και πρόωμη παρέμβαση δεν προβλέπετε, όπως εξηγήθηκε παραπάνω, στο παρόν νομοσχέδιο.
- Ενώ από τον κανονισμό των Κ.Δ.Α.Υ. προβλεπόταν και αποτελούσε πάγια πρακτική η συμμετοχή του γονέα στην αξιολόγηση, το παρόν νομοσχέδιο βγάζει στην ουσία τους γονείς από αυτή τη διαδικασία, αφού η άποψή τους δεν είναι πλέον δεσμευτική.
- Η ΕΝΟΡΑΣΗ με τη σύνθεση που προβλέπετε στο νομοσχέδιο, καμία σχέση δεν έχει με το στόχο που καλείται να υπηρετήσει και μάλλον θα μείνει ανενεργή όπως τόσες άλλες επιτροπές.

Εν κατακλείδι, αυτό το νομοσχέδιο το οποίο δεν έχει τη στήριξη από κανέναν ειδικό ή φορέα της Ειδικής Αγωγής θα έπρεπε να είχε αποσυρθεί. Όμως, όχι μόνο δεν αποσύρθηκε, αλλά προχωράει με συνοπτικές διαδικασίες για να ψηφιστεί τώρα που είναι

ακόμα κατάλληλος ο καιρός για πολιτικές δραστηριότητες αυτού του είδους. Όλοι εμείς που ανήκουμε στην Ειδική Αγωγή μαζί με τους αρμοδίους φορείς δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να αγωνιστούμε πάλι για να ανοικοδομήσουμε την Ειδική Αγωγή στη Χώρα μας και θα το πετύχουμε. Γιατί εμείς θα είμαστε πάντα εδώ και γιατί εμείς γνωρίζουμε τις αλήθειες και τα ψέματα.⁹⁰

⁹⁰ <http://www.disabled.gr/lib/?p=17601#more-17601>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Στατιστικά στοιχεία Ηλικία	
Μέση τιμή	6.9091
Τυπική απόκλιση	1.57826

Ηλικία		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
4.00	1	9.1
5.00	1	9.1
6.00	2	18.2
7.00	3	27.3
8.00	2	18.2
9.00	2	18.2
Σύνολο	11	100.0

Φύλο		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Άρρεν	5	45.5
Θήλυ	6	54.5
Σύνολο	11	100.0

Τόπος κατοικίας		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Αμμουδάρα	1	9.1
Δαφνές	1	9.1
Ηράκλειο	6	54.5
Μ.Βρύση	1	9.1
Προφήτης Ηλίας	2	18.2
Σύνολο	11	100.0

Ασφαλιστικό ταμείο		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δημοσίου	2	18.2
Ι.Κ.Α.	3	27.3
Ναυτικό	1	9.1

ταμείο		
Ο.Γ.Α.	3	27.3
Τ.Α.Ξ.Υ.	1	9.1
Τ.Σ.Α.Υ.	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

B	Είδος Αναπηρίας	Ποσοστό Είδος	Εκ γενετής / επίκτητη	Γνωματεύουσα Αρχή
1	Κινητική αναπηρία	100% 20% 50%	Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής	
2	Τύφλωση			
3	Κώφωση		Επίκτητη	ΠΑ.Γ.Ν.Η.
4	Νοητική Υστέρηση	100 34 67 45 100 100	Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής	Κ.Δ.Α.Υ. ΠΑ.Γ.Ν.Η. Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Δ.Α.Υ.
5	Ψυχική Διαταραχή			
6	Σύνδρομο Down ή άλλες γενετικές και χρωμοσωμιακές διαταραχές	50	Εκ γενετής Εκ γενετής	Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Δ.Α.Υ.
7	Αυτισμός		Εκ γενετής	
8	Παθήσεις του αίματος			
9	Νεοπλασίες			
10	Νεφροπάθεια με αιμοκάθαρση			
11	Πολιομυελίτιδα			
12	Ακρωτηριασμός			
13	Παθήσεις του Κεντρικού νευρικού Συστήματος			
14	Παθήσεις του Περιφερικού Νευρικού Συστήματος			
15	Παθήσεις μυών – Νευρομυϊκής Σύναψης			
16	Καρδιακή ανεπάρκεια			
17	Χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια			
18	Νόσος του Hansen			

19	Επαγγελματικές Παθήσεις			
20	Άλλο: Ψυχοκινητική καθυστέρηση Προβλήματα λόγου και ομιλίας Ψυχοκινητική καθυστέρηση Ψυχοκινητική καθυστέρηση	67 82	Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής	ΠΑ.Γ.Ν.Η. Κ.Δ.Α.Υ. Βενιζέλιο Κ.Δ.Α.Υ.

		Ναι	Όχι	Σύνολο
Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στον σωματικό τομέα	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στον τομέα της απόδοσης του ατόμου στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής	Συχνότητα (N)	9	2	11
	%	81.8%	18.2%	100.0%
Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στην συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνική ζωή	Συχνότητα (N)	9	2	11
	%	81.8%	18.2%	100.0%

		Θετικά	Αρνητικά	Σύνολο
Η σωματική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το φυσικό και δομημένο περιβάλλον	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Η κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το φυσικό και δομημένο περιβάλλον	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Η σωματική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον	Συχνότητα (N)	8	3	11
	%	72.7%	27.3%	100.0%
Η κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον	Συχνότητα (N)	10	1	11
	%	90.9%	9.1%	100.0%

Κατηγορίες Αναπηρίας		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Ελαφρά αναπηρία	2	18.2

Μέτρια αναπηρία	2	18.2
Σοβαρή αναπηρία	2	18.2
Πολύ σοβαρή αναπηρία	5	45.5
Σύνολο	11	100.0

Πατέρας :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	1	9.1
Αγρότης	4	36.4
δημόσιος υπάλληλος	1	9.1
δημοτικός υπάλληλος	1	9.1
Ιατρός	1	9.1
ιδιωτικός υπάλληλος	1	9.1
Ναυτικός	1	9.1
Οδηγός	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	1	9.1
ανωτέρα σχολή	1	9.1
δευτεροβάθμια	2	18.2
πρωτοβάθμια	5	45.5
τριτοβάθμια	2	18.2
Σύνολο	11	100.0

Στατιστικά στοιχεία			
	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	10	43.4000	6.97933

Μητέρα :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
βοηθο 'ς μικροβιολόγου	1	9.1
εκπαιδευτικός	1	9.1

καθαρηστρια	1	9.1
Μαγειρισσα	1	9.1
νοσηλεύτρια	1	9.1
οικιακά	6	54.5
Σύνολο	11	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
ανωτέρα	1	9.1
δευτεροβάθμια	3	27.3
πρωτοβάθμια	1	9.1
πρωτοβάθμια	5	45.5
τριτοβάθμια	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Στατιστικά στοιχεία			
	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	11	37.1818	6.12892

Αδελφός :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
	9	81.8
ανεργος	1	9.1
εποχιακός	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	5	45.5
δευτεροβάθμια	2	18.2
πρωτοβάθμια	3	27.3
Σχολή Ο.Α.Ε.Δ.	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Στατιστικά στοιχεία		
---------------------	--	--

	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	6	17.0000	5.17687
N (listwise)	6		

Αδελφός :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	8	72.7
Αγρότης	1	9.1
ανεργη	2	18.2
Σύνολο	11	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	5	45.5
δευτεροβάθμια	1	9.1
πρωτοβάθμια	1	9.1
πρωτοβάθμια	4	36.4
Σύνολο	11	100.0

Στατιστικά στοιχεία			
	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	6	15.5000	7.06399
N (listwise)	6		

Αδελφή :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	10	90.9
οικιακά	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %

Δεν απάντησαν	5	45.5
δευτεροβαθμια	1	9.1
διδυμη αδελφή με το ίδιο πρόβλημα-τμήμα ένταξης	1	9.1
πρωτοβάθμια	4	36.4
Σύνολο	11	100.0

Στατιστικά στοιχεία			
	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	6	10.3333	5.04645
N (listwise)	6		

Επίπεδο εκπαίδευσης			
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %	
Δεν απάντησαν	9	81.8	
δευτεροβαθμια	1	9.1	
πρωτοβάθμια	1	9.1	
Σύνολο	11	100.0	

Στατιστικά Στοιχεία

Στατιστικά στοιχεία			
	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	3	7.0000	4.58258

Εκτίμηση οικονομικής κατάστασης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
αρκετά ικανοποιητική	1	9.1
κακή οικονομική κατάσταση, 400 ευρώ αναπηρική σύνταξη και συνταξη πολυτεχνίας	1	9.1
κακή οικονομική κατάσταση, επίδομα πρόνοιας, από την δουλειά της μητέρας επίδομα παιδιού 500 ευρώ	1	9.1
κακη οικονομική κατάσταση, συνταξη πολυτεκνων και επίδομα πρόνοιας	1	9.1
καλή οικονομική κατάσταση, επίδομα πρόνοιας	1	9.1
μέτρια οικονομική κατάσταση, επίδομα κωφωσης προνοιας	1	9.1
μέτρια οικονομική κατάσταση, επίδομα πολυτέκνων	1	9.1
μέτρια οικονομική κατάσταση, επίδομα πρόνοιας	1	9.1

μέτρια οικονομική κατάσταση, επίδομα πρόνοιας και επίδομα πολυτεχνίας	1	9.1
μισθοί 13.500 ευρώ, παραπληγικό επίδομα 7000ευρώ, επίδομα ναυτικού 4.200 ευρώ, από θεραπείες 5.400, έξοδα θεραπειών 18.000 ευρώ και υλικά αυτοεξυπηρέτησης και άλλα για το παιδί 2000ευρώ	1	9.1
πολύ κακή οικονομική κατάσταση ,συνταξη πολυτέκνων	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

		Ναι	Όχι	Σύνολο
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Εκπαίδευση	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Κατάρτιση	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Συμβουλευτική	Συχνότητα (N)	3	8	11
	%	27.3%	72.7%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Ψυχολογική υποστήριξη	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Οικονομική ενίσχυση	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Ανάπτυξη προσωπικών ικανοτήτων	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Προστατευμένη εργασία	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Επαγγελματική αποκατάσταση	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Προστατευμένη κατοικία	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Στέγαση	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%

	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Υποστήριξη οικογένειας	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Διεκδίκηση δικαιωμάτων	Συχνότητα (N)	11		11
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Σύνταξη	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 1		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
βρεφικοί σπασμοί	1	9.1
εγχείρηση καρδιάς	2	18.2
επιληπτικά επεισόδια	1	9.1
επιληψία	1	9.1
πρόβλημα λεκτικής επικοινωνίας,	1	9.1
προβλήματα λόγου και ομιλίας	1	9.1
σκολίωση	1	9.1
στραβισμός	3	27.3
Σύνολο	11	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 2		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	3	27.3
αλλεργίες	1	9.1
αναπτυξιακή διαταραχή λόγου	1	9.1
δυσκολία συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία	1	9.1
δυσπνοια	1	9.1
θυροειδής	1	9.1
οστεοχονδρήτιδα	1	9.1
σύνθετες γνωστικές , συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες	1	9.1
υποθυρωδισμός	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 3

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	6	54.5
αστιγματισμός και μυωπία	1	9.1
βλασιποδία	1	9.1
βρεφικοί σπασμοί	1	9.1
δυσκολία συγκέντρωσης	1	9.1
προβλήματα συμπεριφοράς	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 4		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	10	90.9
προβλήματα συμπεριφοράς	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 5		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	10	90.9
μαθησιακές δυσκολίες	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Χρήση άλλων υπηρεσιών 1		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	1	9.1
εργοθεραπεία	2	18.2
ιατρική επίβλεψη	1	9.1
λογοθεραπεία	4	36.4
Π.Α.Κ.	1	9.1
φυσιοθεραπεία	2	18.2
Σύνολο	11	100.0

Χρήση άλλων υπηρεσιών 2		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	4	36.4
εργοθεραπεία	3	27.3

ιατρική παρακολούθηση	1	9.1
λογοθεραπεία	2	18.2
μουσικοθεραπεία	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Χρήση άλλων υπηρεσιών 3		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	8	72.7
εργοθεραπεία	1	9.1
λογοθεραπεία	2	18.2
Σύνολο	11	100.0

Χρήση άλλων υπηρεσιών 4		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	9	81.8
ιατρική επίβλεψη	1	9.1
υδροκινησιοθεραπεία	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 1		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
δεν υπάρχει βοηθητικό και ειδικευμένο προσωπικό	1	9.1
δεν υπάρχει βοηθητικό προσωπικό στο σχολείο	1	9.1
λογοθεραπεία	1	9.1
Λογοθεραπευτή	1	9.1
λοθεραπευτής	1	9.1
να έχει επιστημονικό προσωπικό	1	9.1
ολοήμερο σχολείο	1	9.1
περισσότερες απασχολησης στο σχολείο	1	9.1
περισσότερες ώρες εκπαίδευσης	1	9.1
περισσότερες ώρες στο σχολείο	1	9.1
περισσότερες ώρες σχολείο	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 2		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	1	9.1

επιστημονικό προσωπικό	2	18.2
εργοθεραπεία	1	9.1
εργοθεραπευτήης	1	9.1
κοινωνική λειτουργός στο σχολείο	1	9.1
λογοθεραπεία	1	9.1
οι χώροι να είναι καλύτερα διαμορφωμένοι	1	9.1
περισσότερο προσωπικό στο σχολείο	1	9.1
υλικοτεχνική υποδομή στο σχολείο ελλειπής	1	9.1
ψυχολόγος	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 3		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	3	27.3
δεν υπάρχει επιστημονικό προσωπικό	1	9.1
εργασιοθεραπεία	1	9.1
κοινωνική λειτουργός στο σχολείο	1	9.1
λογοθεραπεία	1	9.1
λογοθεραπευτές	1	9.1
να υπάρχει φυσιοθεραπεία και λογοθεραπεία	1	9.1
ολοήμερο σχολείο	1	9.1
φυσιοθεραπεία	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 4		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	4	36.4
βοηθητικό προσωπικό	1	9.1
εργοθεραπεία	1	9.1
λογοθεραπεία	1	9.1
λογοθεραπευτής, εργοθεραπευτής	1	9.1
μουσικοθεραπεία	1	9.1
περισσότερες ώρες λειτουργίας του σχολείου	1	9.1
υλικοτεχνική στήριξη στο σχολείο	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 5		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %

Δεν απάντησαν	6	54.5
εργοθεραπευτές	1	9.1
οικονομική ενίσχυση και επιδόματα	1	9.1
συνταξη προνοιας	1	9.1
φυσιοθεραπεία	1	9.1
φυσιοθεραπευτής	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 6

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	10	90.9
μικρά επιδόματα	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 7

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	10	90.9
ακατάλληλοι χώροι του σχολείου	1	9.1
Σύνολο	11	100.0

		Ναι	Όχι	Σύνολο
Μπορεί να ολοκληρώσει την κανονική εκπαίδευση μέχρι...	Συχνότητα (N)	3	8	11
	%	27.3%	72.7%	100.0%
Μπορεί να ολοκληρώσει επαγγελματική κατάρτιση	Συχνότητα (N)	7	4	11
	%	63.6%	36.4%	100.0%
Μπορεί να εργαστεί ανεξάρτητα	Συχνότητα (N)	1	10	11
	%	9.1%	90.9%	100.0%
Μπορεί να εργαστεί σε προστατευμένο χώρο	Συχνότητα (N)	7	4	11
	%	63.6%	36.4%	100.0%
Μπορεί να κατοικήσει μόνος ανεξάρτητα	Συχνότητα (N)		11	11
	%		100.0%	100.0%

Μπορεί να ζήσει σε προστατευμένη κατοικία - κλειστό ίδρυμα	Συχνότητα (N)	7	4	11
	%	63.6%	36.4%	100.0%
Μπορεί να βασίζεται μόνο στην οικογένεια του	Συχνότητα (N)	8	3	11
	%	72.7%	27.3%	100.0%
Μπορεί να κυκλοφορεί μόνος	Συχνότητα (N)	3	8	11
	%	27.3%	72.7%	100.0%
Μπορεί να αυτοεξυπηρετείται	Συχνότητα (N)	5	6	11
	%	45.5%	54.5%	100.0%
Μπορεί να δημιουργήσει δική του οικογένεια	Συχνότητα (N)	3	8	11
	%	27.3%	72.7%	100.0%

2^ο και 3^ο Ειδικό δημοτικά σχολεία

Στατιστικά Στοιχεία Ηλικία	
Μέση Τιμή	12.5000
Τυπική Απόκλιση	3.25921

Ηλικία				
		Συχνότητα (N)	Ποσοστό %	Ποσοστό % - Όσοι απάντησαν
	8.00	5	9.8	10.0
	9.00	4	7.8	8.0
	10.00	4	7.8	8.0
	11.00	5	9.8	10.0
	12.00	9	17.6	18.0
	13.00	10	19.6	20.0
	14.00	2	3.9	4.0
	15.00	6	11.8	12.0
	16.00	1	2.0	2.0
	17.00	1	2.0	2.0
	21.00	2	3.9	4.0
	23.00	1	2.0	2.0

	Σύνολο	50	98.0	100.0
Δεν απάντησαν		1	2.0	
Σύνολο		51	100.0	

Φύλο		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Άρρεν	34	66.7
Θήλυ	17	33.3
Σύνολο	51	100.0

Τόπος κατοικίας		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	2	3.9
Αλικαρνασός	2	3.9
Αρχάνες	3	5.9
εκτός Ηρακλείου	1	2.0
Ηράκλειο	42	82.4
Κοκκίνη Χάνι	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Ασφαλιστικό ταμείο		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	8	15.7
Δημόσιο	7	13.7
Ι.Κ.Α.	22	43.1
Ν.ΑΤ.	2	3.9
Ο.Γ.Α.	1	2.0
Πρόνοιας	1	2.0

		<p>Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής</p>	<p>Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Ψ. Υγιεινής</p> <p>Κ.Ψ. Υγιεινής- Α΄ Υγ. Επιτρ. Νοσοκομείο Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Δ.Α.Υ. Α/βάθμια υγειον. Επιτροπή Α/βάθμια υγειον. Επιτροπή Κ.Ψ. Υγιεινής Κ.Ψ. Υγιεινής</p>
γενετικές και χρωμοσωμιακές διαταραχές		<p>Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής</p>	
		<p>Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής Εκ γενετής</p>	<p>Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Ψ. Υγιεινής ΙΚΑ Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Ψ. Υγιεινής</p> <p>Κ.Δ.Α.Υ. Κ.Δ.Α.Υ. Νοσοκομείο</p>
ρση			
ευρικού Συστήματος			
υ Νευρικού Συστήματος			
μικής Σύναψης			
		Εκ γενετής	
μονοπάθεια			

<p>ς, γνωσιακές και κοινωνικές δυσκολίες και νευρολογικά</p> <p>θροπεδικά ελαττώματα</p> <p>τώματα</p> <p>αχή</p> <p>ηση</p> <p>ε επεισόδια σπασμών</p> <p>άπτυξης</p> <p>άπτυξης</p> <p>αραχή κ ψυχοκινητική καθυστέρηση</p> <p>αραχή</p> <p>ροσοχής και υπερκινητικότητα, σύνθετες γνωστικές,</p> <p>νικές δυσκολίες</p>		<p>.</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Επίκτητη</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>Εκ γενετής</p> <p>.</p>	<p>Νοσοκομείο-ΚΔ.Α.Υ.</p> <p>ΚΔΑΥ</p> <p>ΚΔΑΥ</p> <p>Κ.Δ.Α.Υ.</p> <p>Κ.Ψ.Υγιεινής</p> <p>Κ.Δ.Α.Υ</p> <p>Βενιζέλειο</p> <p>ΚΔΑΥ</p> <p>Νοσοκ. ΠΑΙΔΩΝ</p> <p>Αγ. Σοφίας-ΚΔΑΥ</p> <p>Κ.Ψ.Υγιεινής κ νοσοκ. Αγλαΐα Κυριακου</p> <p>Κ.Ψ.Υγιεινής</p>
--	--	---	---

		Ναι	Όχι	Σύνολο
Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στον σωματικό τομέα	Συχνότητα (N)	19	32	51
	%	37.3%	62.7%	100.0%
Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στον τομέα της απόδοσης του ατόμου στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής	Συχνότητα (N)	40	11	51
	%	78.4%	21.6%	100.0%
Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στην συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνική ζωή	Συχνότητα (N)	44	7	51
	%	86.3%	13.7%	100.0%

		Θετικά	Αρνητικά	Σύνολο
Η σωματική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το φυσικό και δομημένο περιβάλλον	Συχνότητα (N)	31	20	51
	%	60.8%	39.2%	100.0%
Η κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το φυσικό και δομημένο περιβάλλον	Συχνότητα (N)	28	23	51
	%	54.9%	45.1%	100.0%
Η σωματική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον	Συχνότητα (N)	36	15	51

	%	70.6%	29.4%	100.0%
Η κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον	Συχνότητα (N)	34	17	51
	%	66.7%	33.3%	100.0%

Κατηγορίες Αναπηρίας		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Ελαφρά αναπηρία	10	19.6
Μέτρια αναπηρία	18	35.3
Σοβαρή αναπηρία	14	27.5
Πολύ σοβαρή αναπηρία	9	17.6
Σύνολο	51	100.0

Πατέρας :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	5	9.8
Δημόσιος υπάλληλος	2	4.0
Δημοτικός υπάλληλος	3	5.9
Εκπαιδευτικός	2	4.0
Ελεύθερος επαγγελματίας	2	4.0
Εργάτης	3	5.9
Ιδιωτικός υπάλληλος	16	31.5
κατασκευαστής τζαμιών	1	2.0
Κοινωνικός Λειτουργός	1	2.0
λιμενικός	1	2.0
Ναυτικός-απεβίωσε	1	2.0
Ξενοδοχοϋπάλληλος	3	5.9
Οδηγός	2	3.9
Οικοδόμος	3	5.9
συνταξιούχος	1	2.0
Συνταξιούχος	3	5.9
τεχνίτης	1	2.0
Υδραυλικός	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	11	21.6
Α.Ε.Ι.	2	3.9
δευτεροβάθμια	14	27.4
Μέση τεχνολογική σχολή	1	2.0
Παιδαγωγ. ακαδημία	1	2.0
πρωτοβάθμια	17	33.3
Σχολή Τουριστικών Επαγγελμάτων	1	2.0
Τ.Ε.Ι.	1	2.0
Τεχνολογική Σχολή	1	2.0
Τριτοβάθμια	2	4.0
Σύνολο	51	100.0

Στατιστικά Στοιχεία			
	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Ηλικία	43	46.5581	8.14833
N (listwise)	43		

Μητέρα :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	2	4.0
Δημόσιος Υπάλληλος	1	2.0
Εκπαιδευτικός	2	4.0
Έμπορος	1	2.0
Ιδ. υπάλληλος	11	21.5
Καθαρίστρια	5	9.9
νοσηλεύτρια	1	2.0
Νοσηλεύτρια	1	2.0
Ξενοδοχοϋπάλληλος	3	5.9
Οικιακά	23	45.1
Συνταξιούχος	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	6	11.8

A.E.I.	2	3.9
απόφοιτη σχολής	1	2.0
γ γυμνασίου	1	2.0
γυμνάσιο	5	9.8
δευτεροβάθμια	12	23.5
καθόλου σχολείο	1	2.0
Μέση επαγγελματική σχολή	1	2.0
μέχρι Ε δημοτικού	1	2.0
πρωτοβαθμια	1	2.0
πρωτοβάθμια	14	27.5
Πρωτοβάθμια	1	2.0
T.E.I.	4	7.8
τριτοβάθμια	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Αδελφός :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	47	92.2
ιδ.υπάλληλος	2	3.9
ιδιωτικός υπάλληλος	1	2.0
Χασάπη	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	27	52.9
Γ Γυμνασίου	1	2.0
γυμνάσιο	2	3.9
δευτεροβάθμια	2	3.9
δημοτικό	1	2.0
Δημοτικό	1	2.0
Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.	1	2.0
νήπιο	3	5.9
προνήπια	1	2.0
προνήπιο	1	2.0
πρωτοβαθμια	1	2.0
πρωτοβάθμια	7	13.7

στ δημοτικού	1	2.0
ΤΕΙ	1	2.0
τριτοβάθμια	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Αδελφός :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	49	96.1
βοσκός	1	2.0
ιδ.υπάλληλος	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	44	86.3
δευτεροβάθμια	1	2.0
ιδιωτική σχολή	1	2.0
νήπιο	1	2.0
πρωτοβάθμια	4	7.8
Σύνολο	51	100.0

Αδελφή :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	47	92.2
Ιδ. υπάλληλος	1	2.0
ιδ.υπάλληλος	1	2.0
οικιακά	1	2.0
Οικοδόμος	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	19	37.3
A Δημοτικού	1	2.0
α λυκείου	1	2.0
β γυμνασίου	3	5.9

β δημοτικού	1	2.0
γ γυμνασίου	1	2.0
γ λυκείου	1	2.0
γυμνάσιο	5	9.8
Γυμνάσιο	1	2.0
δευτεροβάθμια	4	7.8
δημοτικό	2	3.9
ε δημοτικού	1	2.0
Ειδικό γυμνάσιο	1	2.0
μαθητής ειδικο'ύ σχολείου	2	3.9
νηπιαγωγείο	1	2.0
νήπιο	1	2.0
παιδικός σταθμός	1	2.0
προνήπιο	1	2.0
πρωτοβάθμια	2	3.9
στ δημοτικού	1	2.0
T.E.I.	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Στατιστικά Στοιχεία			
	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Ηλικία	33	13.0000	5.80948

Αδελφή :Επάγγελμα		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	50	98.0
Μηχανολόγος	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Επίπεδο εκπαίδευσης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	46	90.2
γυμνάσιο	2	3.9
Γυμνάσιο	1	2.0
δ δημοτικού	1	2.0
δευτεροβάθμια	1	2.0

Σύνολο	51	100.0
---------------	----	-------

Στατιστικά Στοιχεία			
	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Ηλικία	7	13.0714	7.33955

Εκτίμηση οικονομικής κατάστασης		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	7	13.7
Αρκετά καλή	4	7.8
Κακή	14	27.5
Καλή	6	11.8
Μέτρια	16	31.4
Σχετικά καλή	4	7.8
Σύνολο	51	100.0

		Ναι	Όχι	Σύνολο
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Εκπαίδευση	Συχνότητα (N)	51		51
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Κατάρτιση	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Συμβουλευτική	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Ψυχολογική υποστήριξη	Συχνότητα (N)	51		51
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Οικονομική ενίσχυση	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Ανάπτυξη προσωπικών ικανοτήτων	Συχνότητα (N)	49	2	51
	%	96.1%	3.9%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	Συχνότητα (N)	51		51
	%	100.0%		100.0%

Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Προστατευμένη εργασία	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Επαγγελματική αποκατάσταση	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Προστατευμένη κατοικία	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Στέγαση	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Υποστήριξη οικογένειας	Συχνότητα (N)	51		51
	%	100.0%		100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Διεκδίκηση δικαιωμάτων	Συχνότητα (N)	29	22	51
	%	56.9%	43.1%	100.0%
Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Σύνταξη	Συχνότητα (N)		51	51
	%		100.0%	100.0%

Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Άλλο		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	29	56.9
Εργοθεραπεία	20	39.2
λογοθεραπεία-εργοθεραπεία	1	2.0
Φυσιοθεραπεία	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Άλλο		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	29	56.9
Λογοθεραπεία	22	43.1
Σύνολο	51	100.0

Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση: Άλλο		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	29	56.9

Εργοθεραπεία	2	3.9
Φυσιοθεραπεία	20	39.2
Σύνολο	51	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 1		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	28	54.9
Διαταραχές λόγου	3	5.9
Διαταραχές συμπεριφοράς	1	2.0
Διαταραχή λόγου και επικοινωνίας	1	2.0
Διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή	1	2.0
Δυσκολίες ορασης-μυωπία-στραβισμός	1	2.0
επιληψία	2	3.9
Επιληψία	3	5.9
Κ.Δ.Α.Υ.	2	3.9
Κ.Ψ.ΥΓεινής	2	3.9
κρίσεις επιληψίας	1	2.0
Μικτή αναπτυξιακή διαταραχή	1	2.0
Νοσοκομεία	2	3.9
Νοσοκομείο	1	2.0
προβλήματα λόγου	1	2.0
προβλήματα λόγου και ομιλίας	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 2		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	43	84.3
ειδικές δυσκολίες στη μάθηση	1	2.0
επιληψία	1	2.0
Επιληψία	1	2.0
Κ.Δ.Α.Υ	2	3.9
Κ.Δ.Α.Υ.	1	2.0
Κ.Ψ.ΥΓεινής	1	2.0
Υπερκινητικό σύνδρομο	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 3		
--	--	--

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	48	94.1
μικτή αναπτυξιακή διαταραχή	1	2.0
προβλήματα λόγου κ ομιλίας	1	2.0
Φωνολογική διαταραχή	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις 4		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	49	96.1
γενικευμένη ψυχοκινητική καθυστέρηση	1	2.0
Ειδικές δυσκολίες στη μάθηση	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Χρήση άλλων υπηρεσιών 1		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	19	37.3
Επίδομα Πρόνοιας	1	2.0
εργοθεραπεία	1	2.0
Εργοθεραπεία	2	3.9
Κ.Ψ.Υγιεινής	1	2.0
λογοθεραπεία	7	13.7
Λογοθεραπεία	3	5.9
μουσικοθεραπεία	1	2.0
Π.Α.Κ.	5	9.8
παιδικό αναπτυξιακό κέντρο	4	7.8
ΠΑΚ	4	7.8
ΠΑΚ, 1 φορά την εβδομάδα	1	2.0
φυσικοθεραπεία	1	2.0
Φυσιοθεραπεία	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Χρήση άλλων υπηρεσιών 2		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	33	64.7
Εργασιοθεραπεία	1	2.0

εργοθεραπεία	2	3.9	
Εργοθεραπεία	2	3.9	
Ζωοδοχος Πηγή	1	2.0	
ζωοδόχος πηγή	1	2.0	
ιδιώτης λογοθεραπευτής	1	2.0	
ΙΚΑ	1	2.0	
κινησιοθεραπεία	1	2.0	
λογοθεραπεία	3	5.9	
Λογοθεραπεία	2	3.9	
Παιδοψυχιατρος	1	2.0	
Πισινα-φυσιοθεραπεία	1	2.0	
Φυσιοθεραπεία	1	2.0	
Σύνολο	51	100.0	

Χρήση άλλων υπηρεσιών 3		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	46	90.2
εργοθεραπεία	1	2.0
Λογοθεραπεία	1	2.0
Λογοθεραπεία	1	2.0
μουσικοθεραπεία	1	2.0
παρακολούθηση σε απογευματινό τμήμα σε ειδικό σχολείο	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Χρήση άλλων υπηρεσιών 4		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	49	96.1
γυμναστική	1	2.0
Εργοθεραπεία	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 1		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	9	17.6
Ανάγκη δομής μετά το δημοτικό	1	2.0
αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου	3	5.9

αυτοεξυπηρέτηση/αυτονομία	4	7.8
αυτονομία	1	2.0
Δομή για άτομα με τετραπληγία	1	2.0
Δομή για μετά το δημοτικό	1	2.0
Δομή για παιδιά με αυτισμό	1	2.0
Δομή για συνεχή φροντίδα	1	2.0
Δομή για μετά το δημοτικό για άτομα με τετραπληγία	1	2.0
εκπαίδευση σε πρακτικά θέματα	1	2.0
Εκπαιδευτικό πλαίσιο για παιδιά με αυτισμό	1	2.0
επαγγελματική κατάρτιση	2	3.9
Ιατρική παρέμβαση	1	2.0
Κέντρο Αποκατάστασης Εφήβων	1	2.0
Κέντρο ημερήσιας φροντίδας	1	2.0
Κέντρο ποστήριξης ΑΜΕΑ	1	2.0
συνέχιση εκπαίδευσης μετά το δημοτικό	18	35.3
Υπαρξη δομής για άτομα με βαριές αναπηρίες	1	2.0
Υπαρξη δομής για μετά το δημοτικό	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 2		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	16	31.4
ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	4	7.8
αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου	8	15.7
αυτοεξυπηρέτηση/αυτονομία	2	3.9
αυτονομία	3	5.9
επαγγελματική κατάρτιση	5	9.8
Κέντρο ημερήσιας φροντίδας	2	3.9
Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας	3	5.9
Κοινωνικοποίηση	3	5.9
ξενώνας	1	2.0
στηριξη μητέρας	1	2.0
συνέχιση εκπαίδευσης μετά το δημοτικό	2	3.9
Ψυχιατρική παρακολούθηση φαρμακευτική αγωγή	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 3		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %

Δεν απάντησαν	25	49.0
ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	4	7.8
αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου	1	2.0
αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου	2	3.9
αυτοεξυπηρέτηση/αυτονομία	5	9.8
αυτονομία	2	3.9
Δημιουργική απασχόληση	1	2.0
δημιουργική απασχόληση σε εξατομικευμένη βάση	1	2.0
εκπαίδευση σε πρακτικά θέματα	2	3.9
ΕΛΕΠΑΠ Ηρακλείου	1	2.0
επαγγελματική κατάρτιση	1	2.0
Κοινωνικοποίηση	3	5.9
Ξενώνας-Στέγη	1	2.0
Ξενώνας ενηλίκων	1	2.0
στήριξη προσωπική και οικογενειακή	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας 4		
	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Δεν απάντησαν	48	94.1
αυτονομία	1	2.0
Εργαστήρια επαγγελματικής κατάρτισης	1	2.0
φροντίδα από πρόσωπα εκτος σχολείου	1	2.0
Σύνολο	51	100.0

		Ναι	Όχι	Σύνολο
Μπορεί να ολοκληρώσει την κανονική εκπαίδευση μέχρι...	Συχνότητα (N)	15	35	50
	%	30.0%	70.0%	100.0%
Μπορεί να ολοκληρώσει επαγγελματική κατάρτιση	Συχνότητα (N)	22	28	50
	%	44.0%	56.0%	100.0%
Μπορεί να εργαστεί ανεξάρτητα	Συχνότητα (N)	13	37	50
	%	26.0%	74.0%	100.0%
Μπορεί να εργαστεί σε προστατευμένο χώρο	Συχνότητα	31	19	50

	(N)			
	%	62.0%	38.0%	100.0%
Μπορεί να κατοικήσει μόνος ανεξάρτητα	Συχνότητα (N)	11	39	50
	%	22.0%	78.0%	100.0%
Μπορεί να ζήσει σε προστατευμένη κατοικία - κλειστό ίδρυμα	Συχνότητα (N)	33	17	50
	%	66.0%	34.0%	100.0%
Μπορεί να βασίζεται μόνο στην οικογένεια του	Συχνότητα (N)	31	19	50
	%	62.0%	38.0%	100.0%
Μπορεί να κυκλοφορεί μόνος	Συχνότητα (N)	10	40	50
	%	20.0%	80.0%	100.0%
Μπορεί να αυτοεξυπηρετείται	Συχνότητα (N)	30	20	50
	%	60.0%	40.0%	100.0%
Μπορεί να δημιουργήσει δική του οικογένεια	Συχνότητα (N)	4	46	50
	%	8.0%	92.0%	100.0%

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ**ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

Ερευνητικό Πρόγραμμα

Δημιουργία Κοινωνικού χάρτη ατόμων με αναπηρίες στην πόλη του Ηρακλείου

Πληροφορίες:

Κούτρα Κλειώ

ΜΑ στη Δημόσια Υγεία

Τηλ.: 6974423893

E-mail: kkoutra@seyp.teiher.gr

**ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ
ΕΝΤΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ*****A. ΜΕΡΟΣ: Ταυτότητα της Οργάνωσης*****1. Ταυτότητα**

1	Επωνυμία	
2	Διεύθυνση	
3	Τηλέφωνο	
4	Fax	
5	E-mail	
6	Ιστοσελίδα	
7	Διοικητικός Διευθυντής	
8	Επιστημονικός Διευθυντής	
9	Πρόεδρος Συλλόγου	
10	Γραμματεία	

2. Νομική Μορφή

1	ΝΠΔΔ	
2	ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα	
3	ΝΠΙΔ κερδοσκοπικού χαρακτήρα	

4	Δημόσια Υπηρεσία	
5	Σωματείο -φιλανθρωπικό	
6	Σύλλογος	
7	ΜΚΟ	
8	Άλλο	

3. Διοίκηση

1	Διοικητικός Διευθυντής	
2	Προϊστάμενος	
3	Επιστημονικός Διευθυντής	
4	Διοικητικό Συμβούλιο	
5	Επιστημονικό Συμβούλιο	
6	Εποπτεύουσα αρχή	

4. Τρόπος λήψης αποφάσεων

5. Επίπεδο δράσης

1	Τοπικό	
2	Νομαρχιακό	
3	Περιφερειακό	
4	Εθνικό	
5	Υπερεθνικό	

6. Τύπος Οργάνωσης ως προς τις Κύριες Παρεχόμενες Υπηρεσίες

1	Εκπαιδευτικός Φορέας	
2	Φορέας επαγγελματικής κατάρτισης – αποκατάστασης	
3	Ασφαλιστικός Φορέας	
4	Φορέας Υπηρεσιών Πρόνοιας	
5	Σύλλογος	
6	Ιδρυματική φροντίδα	
7	Άλλο	

7. Χρήστες της Οργάνωσης

	Είδος αναπηρίας		Πλήθος χρηστών
1	Κινητική αναπηρία		
2	Τύφλωση		
3	Κώφωση		
4	Νοητική Υστέρηση		
5	Ψυχική Διαταραχή		

6	Σύνδρομο Down		
7	Άλλο		

B ΜΕΡΟΣ: Ιστορικό και εξέλιξη της Οργάνωσης

8. Φορέας Ίδρυσης

	Φορέας Ίδρυσης	Χρονολογία
1	Κράτος	
2	Ιδιώτες	
3	Γονείς και φίλοι	
4	Εκκλησία	
5	Μη κυβερνητική οργάνωση	
6	Ευρωπαϊκή Ένωση	
7	Άλλο	

9. Σκοπός της Οργάνωσης

10. Χρηματοδότηση

	Φορέας Χρηματοδότησης	Ποσοστό	Τακτική ροή χρημάτων	Ασταθής ροή χρημάτων	Έκτακτες χορηγίες
1	Υπουργείο				
2	Ευρωπαϊκή Ένωση				
3	Συν-χρηματοδοτούμενα προγράμματα				
4	Εκκλησία				
5	Εισφορές μελών				
6	Δωρεές-Χορηγίες				
7	Παραγωγικά εργαστήρια				
8	Προστατευμένα εργαστήρια				
9	Παζάρι				
10	Ασφαλιστικές εισφορές				
11	Ασφαλιστικά Ταμεία				
12	Τοπική Αυτοδιοίκηση				
13	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση				
14	Άλλο				

11. Οικονομικά προβλήματα – ελλείψεις

12. Εργαζόμενοι- Απασχολούμενοι στην Οργάνωση

	Θέση εργασίας	Σπουδές -Ειδικότητα	Σχέση Εργασίας
1	Επιστημονικό προσωπικό	1. 2. 3. 4. 5	
2	Διοικητικό προσωπικό	1. 2. 3. 4.	
3	Εκπαιδευτές	1. 2. 3. 4. 5	
4	Βοηθητικό προσωπικό	1. 2. 3. 4.	
5	Γραμματεία	1. 2. 3.	
6	Εθελοντές	1. 2. 3. 4.	
7	Ελλείψεις	1. 2. 3. 4.	

13. Ετήσιος Προϋπολογισμός

1	Γενικός	
2	Επιστημονικό προσωπικό	
3	Διοικητικό προσωπικό	
4	Εκπαιδευτές	
5	Κόστος προγραμμάτων	1

		2 3 4 5 6 7
6	Κόστος προγράμματος /χρήση	
7	Υποδομές	
8	Αναλώσιμα	
9		
10		
11		

14. Υποδομές – Εξοπλισμός

Υποδομές
Εξοπλισμός

Γ. ΜΕΡΟΣ Παρεχόμενες υπηρεσίες – Προγράμματα αναλυτικά

15. Είδος και ποσότητα παρεχόμενων υπηρεσιών

16. Υποστηρικτικές Συνοδευτικές Υπηρεσίες (Αριθμός χρηστών)

	Τομείς	Προγράμματα	Αριθμός χρηστών
1	Ψυχολογική υποστήριξη μελών	1. 2. 3.	1. 2. 3.
2	Πρόγραμμα ανάπτυξης ατομικών δεξιοτήτων	1. Ατομική καθαριότητα . 2. Προετοιμασία γεύματος . 3. 4.	
3	Πρόγραμμα ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων	1. Κυκλοφοριακή αγωγή 2. Συνδιαλλαγή με υπηρεσίες 3. 4.	
4	Επαγγελματικά εργαστήρια	1. Κηπουρική 2. Μαγειρική 3. Κοπτική-ραπτική	

		4. Διακόσμηση 5. Αγγειοπλαστική 6 7	
5	Προστατευμένα παραγωγικά εργαστήρια	1. 2. 3. 4. 5.	1. 2. 3. 4. 5.
6	Προστατευμένη κατοικία	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
7	Ενισχυτική διδασκαλία	1. Μαθηματικά 2. Γλώσσα 3. Λογοθεραπεία 4.	
8	Κατασκήνωση	1. ΠΡΟΝΟΙΑΣ 2.	
9	Φυσικοθεραπεία	1. 2. 3.	1. 2. 3.
10	Άθληση	1. Σχολικός αθλητισμός 2. Σωματείο ΤΑΛΩΣ 3.	
11	Υπηρεσίες φροντίδας υγείας	1. ΠΑ.ΓΝΗ 2. BENIZEΛΕΙΟ 3.	
12	Υπηρεσίες αξιοποίησης νομικών δικαιωμάτων	1. 2.	1. 2.

17. Υποστηρικτικές Συνοδευτικές Υπηρεσίες προς τους γονείς

1		
2		
3		
4		

18. Αποτελεσματικότητα προγραμμάτων

		Τον τελευταίο χρόνο	Τα δύο τελευταία χρόνια
1	Πόσοι χρήστες βοηθήθηκαν		
2	Πόσοι βρήκαν αποτελεσματικές τις υπηρεσίες		
3	Βαθμό που οι παρεχόμενες υπηρεσίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού		

4	Αξιολόγηση κόστους – αποτελεσματικότητας		
5			

19. Τρόπος γνωστοποίησης υπηρεσιών και προγραμμάτων-

	Μέσον	Συχνότητα	Βαθμός Επιτυχίας
1.	ΜΜΕ		
2.	Υπηρεσίες		
3.	Τοπική κοινότητα		
4.	Κοινότητα ενδιαφέροντος		
5.	Μέλη		
6.	Εκδηλώσεις		
7.	Άλλο		
8.			

20. Στην πορεία της οργάνωσης, τι βοήθεια λάβατε από έξω και από ποιον

	Είδος βοήθειας:	Φορέας	Οφέλη
1	Οικονομική		
2	Τεχνική		
3	Υποδομών		
4	Συμβουλευτική		
5	Άλλη		

21. Αν ναι, ποια ήταν αυτά τα οφέλη, αναλυτικά

22. Ποιο από το δυναμικό σας θεωρείτε το πιο δυνατό σας σημείο.

Τοποθετήστε από το 1 το πιο δυνατό έως το 4 το λιγότερο δυνατό. Για παράδειγμα: εξοπλισμός, επιστημονικό προσωπικό, εκπαιδευόμενοι, υποδομές, εκπαιδευτές, ηγεσία, εθελοντές, μηχανήματα....

1.	
2.	
3.	
4.	

23. Ποιες είναι οι πηγές που θα μπορούσατε να διαθέσετε στην ευρύτερη κοινότητα

	<i>Έμφυχο δυναμικό</i>	<i>Άψυχο δυναμικό</i>
1.		
2		

Δ. ΜΕΡΟΣ Συνεργασίες

24. Με ποιους φορείς συνεργάζεστε

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

25. Αναφέρετε τις πιο σημαντικές συνεργασίες που είχατε τα τρία τελευταία χρόνια

1.	
2.	
3.	
4.	

26. Για κάθε μια από τις παραπάνω συνεργασίες αναφέρετε ποιανού ήταν η πρωτοβουλία

1.	
2.	
3.	
4.	

27. Τα μέλη της οργάνωσης σας (προσωπικό, μαθητές, ασφαλισμένοι, γονείς) συμμετοχή σε άλλες οργανώσεις

	συμμετοχή σε άλλες οργανώσεις-Μέλη	συμμετοχή σε άλλες οργανώσεις-Σε ποιες οργανώσεις
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

28. Τα μέλη της οργάνωση σας απευθύνονται σε άλλες υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν από την αναπηρία

	Γιατί	Σε ποιες
Ναι		1 2 3 4
Όχι		

29. Η ευρύτερη κοινότητα συμμετείχε σε κάποια από αυτές τις συνεργασίες
Αναφερόμαστε στην τοπική κοινωνία του Ηρακλείου, στην γειτονιά, σε εθελοντές, άλλες οργανώσεις κ.λ.π.

	Γιατί	Σε ποιες
Ναι		1 2 3 4
Όχι		

30. Σε ποιες περιπτώσεις έχετε ανάγκη την συνεργασία

1	
2	
3	
4	

31. Θεωρείτε την πληροφόρηση σας επαρκή για προγράμματα και δραστηριότητες άλλων φορών που ασχολούνται με το δικό σας αντικείμενο

1	Ναι
2	Όχι

32. Αν ναι, με ποιο τρόπο λαμβάνεται ενημέρωση

33. Αξιολογήστε συνολικά τις σχέσεις σας με άλλες οργανώσεις της κοινότητας του Ηρακλείου

1.	Πολύ θετικές	
2.	Θετικές	
3.	Μέτριες	
4.	Αρνητικές	

34. Έχετε εμπειρία από συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση

1	Ναι
2	Όχι

35. Αν ναι , ποια ήταν η εμπειρία σας

36. Αξιολογήστε τις σχέσεις σας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση

1.	Πολύ θετικές	
2.	Θετικές	
3.	Μέτριες	
4.	Αρνητικές	

37. Αξιολογήστε τις σχέσεις σας με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

1.	Πολύ θετικές	
2.	Θετικές	
3.	Μέτριες	
4.	Αρνητικές	

38. Αξιολογήστε τις σχέσεις σας με την Περιφερειακή Διοίκηση

1.	Πολύ θετικές	
2.	Θετικές	
3.	Μέτριες	
4.	Αρνητικές	

39. Αξιολογήστε τις σχέσεις σας με την Κεντρική Διοίκηση

1.	Πολύ θετικές	
2.	Θετικές	
3.	Μέτριες	
4.	Αρνητικές	

40. Έχετε δεσμούς με οργανώσεις εκτός της κοινότητας του Δ. Ηρακλείου

1.	Ναι	1 2 3 4
2.	Όχι	

41. Αν, ναι ποιες είναι αυτές και ποια η φύση της συνεργασία σας

	Ποιες	Φύση συνεργασίας
1.		
2.		
3.		

42. Συνεργάζεστε με κάποιο κυβερνητικό πρόγραμμα ή πρόγραμμα Ε.Ε.

1.	Ναι	1 2 3 4
2.	Όχι	

43. Αν ναι, ποιο είναι αυτό

44. Θεωρείτε την πληροφόρηση σας επαρκή για τα κρατικά και ευρωπαϊκά προγράμματα

1.	Ναι	
2.	Όχι	

45. Αναφέρατε τις τρεις σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζετε σήμερα

1	
2	
3	

46. Ποιες είναι οι προτάσεις σας για την επίλυση, αυτών των δυσκολιών.

- Ακολουθήστε την σειρά με την οποία αναφερθήκατε παραπάνω

1	
2	
3	

Ε ΜΕΡΟΣ Χαρακτηριστικά οργάνωσης

47. Αξιολογήστε την ποιότητα της διοίκησης /ηγεσίας

		Πολύ καλά	Καλά	Μέτρια	Ανεπαρκής
1	Σταθερότητα της διοίκησης				

	/ηγεσίας				
2	Ανομοιογένεια στην διοίκηση/ ηγεσία				
3	Ποιότητα και ικανότητες ηγετών				
4	Σχέσεις διοίκησης / ηγετών με το προσωπικό				
5	Σχέσεις διοίκησης / ηγετών με την κοινότητα				

48. Αξιολογήστε την συμμετοχή της διοίκησης /ηγεσίας:

		Πολύ καλά	Καλά	Μέτρια	Ανεπαρκής
1	Συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων				
2	Συμμετοχή στις συναντήσεις (έσω)				
3	Συμμετοχή στις συναντήσεις (έξω)				
4	Ανεπίσημες συναντήσεις για τρέχοντα θέματα				
5	Συμβουλές από την βάση της οργάνωσης ή την κοινότητα				

49. Αξιολογήστε τις ικανότητες της οργάνωσης στα παρακάτω:

		Πολύ καλά	Καλά	Μέτρια	Ανεπαρκής
1	Στην παροχή εξειδικευμένων δραστηριοτήτων / προγραμμάτων				
2	Εποπτεία και συμβουλευτική				
3	Προετοιμασία οικονομικών αναφορών				
4	Σχεδιασμό μελλοντικών δράσεων				
5	Εμπειρία από προηγούμενες δράσεις				

50. Αξιολογήστε την ποιότητα του προσωπικού:

		Πολύ καλά	Καλά	Μέτρια	Ανεπαρκής
1	Σταθερότητα στη διάρκεια εργασίας				
2	Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων				
3	Συμμετοχή στις συναντήσεις (έσω)				
4	Συμμετοχή στις συναντήσεις (έξω)				
5	Ανεπίσημες συναντήσεις για τρέχοντα θέματα				
6	Επαγγελματική πληρότητα				

7	Ενδιαφέρον / προθυμία				
8	Συμμετοχή στον σχεδιασμό				

51. Τρόπος πρόσληψης προσωπικού

1	ΑΣΕΠ	
2	Επετηρίδα	
3	Με απόφαση του συμβουλίου	

52. Διαθεσιμότητα προσωπικού στην αγορά εργασίας:

		Πληθώρα	Μέτρια διαθεσιμότητα	Ανεπάρκεια
1	Επιστημονικό προσωπικό			
2	Γραμματεία			
3	Εκπαιδευτές			
4	Βοηθητικό			

53. Συμμετοχή γονέων

		Πάντα	Κατά κανόνα	Ελάχιστα
	Οι γονείς συμμετέχουν ενεργά			
	Συνδράμουν οικονομικά			
	Είναι αποσυρμένοι – κουρασμένοι			
	Βασιζόμαστε σε αυτούς			
	Συμμετέχουν σε προγράμματα συμβουλευτικής / θεραπείας			

54. Ποια είναι εκείνα τα μέτρα / δομές / προγράμματα που θα βοηθούσαν στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία

--

55. Μια γενική τοποθέτηση στον κύκλο αναπηρία – κοινωνική ένταξη – αποδοχή

--

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πληροφορίες:
Κούτρα Κλειώ
Τηλ.: 6974423893

Απογραφικό δελτίο εξυπηρετούμενου

A	Δημογραφικά Στοιχεία	
1	Όνομα ή Αύξων Αριθμός	
2	Ηλικία	
3	Φύλο	
4	Τόπος κατοικίας	
5	Οικογενειακή κατάσταση	
6	Ασφαλιστικό ταμείο	
7	Επίπεδο Εκπαίδευσης	

B	Είδος Αναπηρίας	Ποσοστό Είδος	Εκ γενετής / επίκτητη	Γνωματεύουσα Αρχή
1	Κινητική αναπηρία			

2	Τύφλωση			
3	Κώφωση			
4	Νοητική Υστέρηση			
5	Ψυχική Διαταραχή			
6	Σύνδρομο Down ή άλλες γενετικές και χρωμοσωμιακές διαταραχές			
7	Αυτισμός			
8	Παθήσεις του αίματος			
9	Νεοπλασίες			
10	Νεφροπάθεια με αιμοκάθαρση			
11	Πολιομυελίτιδα			
12	Ακρωτηριασμός			
13	Παθήσεις του Κεντρικού νευρικού Συστήματος			
14	Παθήσεις του Περιφερικού Νευρικού Συστήματος			
15	Παθήσεις μυών – Νευρομυϊκής Σύναψης			
16	Καρδιακή ανεπάρκεια			
17	Χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια			
18	Νόσος του Hansen			
19	Επαγγελματικές Παθήσεις			
20	Άλλο			

Γ	Εκτίμηση Αναπηρίας	
1	Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στον σωματικό τομέα (Βλάβες στις σωματικές δομές και λειτουργίες)	
2	Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στον τομέα της απόδοσης του ατόμου στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής	
3	Τα προβλήματα υγείας έχουν επακόλουθα στην συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνική ζωή	

Δ	Λειτουργικότητα και Περιβάλλον	Θετικά	Αρνητικά
1	Η σωματική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το φυσικό και δομημένο περιβάλλον		
2	Η κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το φυσικό και δομημένο περιβάλλον		

3	Η σωματική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον		
4	Η κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον		

Ε		Κατηγορίες Αναπηρίας	
1	Ελαφρά αναπηρία	Κάποια δυσανεξία λόγω των προβλημάτων υγείας. Κάποιος περιορισμός της λειτουργικότητας σε λίγες δραστηριότητες. Δεν δημιουργείται εξάρτηση από άλλα άτομα	
2	Μέτρια αναπηρία.	Σαφής περιορισμός της δραστηριότητας. Συχνή ανάγκη χρήσης υποστηρικτικών μέσων και τεχνολογίας.	
3	Σοβαρή αναπηρία	Σημαντικός περιορισμός δραστηριοτήτων. Ανάγκη βοήθεια από άλλο πρόσωπο	
4	Πολύ σοβαρή αναπηρία	Δραστηριότητες περιορισμένες σε πολύ μεγάλο βαθμό. Πλήρης εξάρτηση από άλλα πρόσωπα	

ΣΤ	Περιγραφή Οικογένειας Προέλευσης	Επάγγελμα	Επίπεδο εκπαίδευσης	Ηλικία
	Πατέρας			
	Μητέρα			
	Αδελφός			
	Αδελφός			
	Αδελφή			
	Αδελφή			

Z	Περιγραφή Οικογένειας	Επάγγελμα	Επίπεδο εκπαίδευσης	Ηλικία
	Ο /Η Σύζυγος			
	Άρρεν τέκνο			
	Άρρεν τέκνο			
	Θήλυ τέκνο			
	Θήλυ τέκνο			

Z.a. Εκτίμηση οικονομικής κατάστασης

Η	Εκπαίδευση	
	Καμία	

	Δημοτικό	
	Γυμνάσιο	
	Λύκειο	
	ΤΕΙ-ΑΕΙ	
	Ειδικό Δημ. σχολείο	
	Ειδικό Γυμνάσιο	
	Ειδικό ΤΕΕ	
	Άλλο	

Θ	Κατάρτιση	
	Φορέας	
	Ειδικότητα	
	Φορέας	
	Ειδικότητα	
	Φορέας	
	Ειδικότητα	

Ι	Εργασία		Σχέση Εργασίας
	Εργασία Φορέας		
	Ειδικότητα		
	Φορέας		
	Ειδικότητα		

Κ	Υπηρεσίες που λαμβάνουν από την οργάνωση	
	Εκπαίδευση	
	Κατάρτιση	
	Συμβουλευτική	
	Ψυχολογική υποστήριξη	
	Οικονομική ενίσχυση	
	Ανάπτυξη προσωπικών ικανοτήτων	
	Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	
	Προστατευμένη εργασία	
	Επαγγελματική αποκατάσταση	
	Προστατευμένη κατοικία	
	Στέγαση	
	Υποστήριξη οικογένειας	
	Διεκδίκηση δικαιωμάτων	
	Σύνταξη	
	Άλλο	
	Άλλο	
	Άλλο	

Λ	Σημαντικές ιατρικές ή άλλες γνωματεύσεις
1	

2	
3	
4	
5	
6	

M	Χρήση άλλων υπηρεσιών
1	
2	
3	
4	

N	Εκτίμηση για ανάγκες παροχής υπηρεσιών και φροντίδας
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Εκτιμήσεις για το μέλλον	
	Μπορεί να ολοκληρώσει την κανονική εκπαίδευση μέχρι...
	Μπορεί να ολοκληρώσει επαγγελματική κατάρτιση
	Μπορεί να εργαστεί ανεξάρτητα
	Μπορεί να εργαστεί σε προστατευμένο χώρο
	Μπορεί να κατοικήσει μόνος ανεξάρτητα
	Μπορεί να ζήσει σε προστατευμένη κατοικία – κλειστό ίδρυμα
	Μπορεί να βασίζεται μόνο στην οικογένεια του
	Μπορεί να κυκλοφορεί μόνος
	Μπορεί να αυτοεξυπηρετείται
	Μπορεί να δημιουργήσει δική του οικογένεια
	Άλλο

Προς γονείς

Με την παρούσα επιστολή θα θέλαμε να ζητήσουμε την συνεργασία και την βοήθειά σας προκειμένου να δημιουργηθεί, στο μέτρο του δυνατού ένας κοινωνικός χάρτης των ατόμων με ειδικές ανάγκες που διαμένουν στην πόλη του Ηρακλείου. Η ερευνητική αυτή μελέτη θα αξιοποιηθεί από την Δημοτική Αρχή προκειμένου η ίδια να κατανοήσει τα προβλήματα και τις ανάγκες των ατόμων με ειδικές ανάγκες, και να δημιουργήσει πολιτικές κάλυψης αυτών των αναγκών είτε με την ενίσχυση των υφιστάμενων δομών ή με την δημιουργία νέων.

Όπως αντιλαμβάνεστε , μια τέτοια ερευνητική μελέτη, που θέλει να είναι έγκυρη, αξιόπιστη και να αποτυπώνει τα πραγματικά χαρακτηριστικά της πληθυσμιακής ομάδας , δεν μπορεί να γίνει αν δεν υπάρξει και η δική σας συνεργασία.

Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι όσα στοιχεία ζητηθούν από την ερευνητική ομάδα αποτελούν προσωπικά δεδομένα των εξυπηρετούμενων , θα χρησιμοποιηθούν μόνο από την ερευνητική ομάδα και μόνο αυτή θα μπορεί να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα που θα συλλεχθούν με απόλυτη εχεμύθεια . Αυτό βασικά αποτελεί βασική ηθική αρχή κάθε κοινωνικής έρευνας.

Η ερευνητική ομάδα αποτελείται από:

Δημήτριο Βάντση (κοινωνικός λειτουργός) – M.Phil. στην Κοινωνική Εργασία

Κλειώ Κούτρα(κοινωνική λειτουργός)- Μάστερ στην Δημόσια Υγεία

Νικολέτα Ράτσικα(κοινωνική λειτουργός)- Καθηγήτρια Εφαρμογών Κοινωνικής Εργασίας

Σας παρακαλούμε να δώσετε την εγγεγραμμένη έγκρισή σας ώστε η ερευνητική ομάδα να μπορέσει να κάνει την καταγραφή των παιδιών που φοιτούν στο 1^ο Ειδικό Σχολείο μέσα από τα αρχεία που διαθέτει το σχολείο.

Επίσης να σας γνωστοποιήσουμε ότι φέρουμε και την απαραίτητη άδεια από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ευχαριστούμε εκ των προτέρων

Η ερευνητική ομάδα

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο υπογεγραμμένος/η γονέας..... συμφωνώ / δεν συμφωνώ να γίνει η καταγραφή των στοιχείων του παιδιού μου από το αρχειακό υλικό του 1^{ου} Ειδικού Σχολείου Ηρακλείου όπου φοιτά.

Υπογραφή

.....